

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guida per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

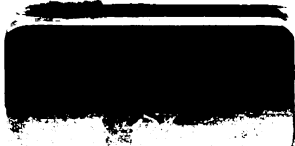

<36621755820018

5

<36621755820018

staatsbibliothek

<36621755820018

<36621755820018

staatsbibliothek

DE VITA
ACREBUS GESTIS
BEATI GREGORII
BARBADICI
S. R. E. CARDINALIS
EPISCOPI PATAVINI
LIBRI TRES
EDITIO ALTERA.

ROMÆ MDCCLXI.
EX TYPOGRAPHIA PONTIFICIA VATICANA
APUD FRATRES SALVIONOS

SUPERIORUM FACULTATE.

Eminentissimo, ac Reverendissimo Principi
D. CAROLO REZZONICO
S. R. E. CARDINALI
VICE-CANCELLARIO &c. &c.

FRATRES SALVIONI TYPOGRAPHI VATICANI
FELICITATEM PERPETUAM.

QUAM novi præclarissimi
 Italiæ atque Ecclesiæ uni-
 versæ luminis B. GREGO-
 RII BARBADICI vitæ gestorumque
 historiam latinis literis a doctissimo
 * 3 viro

viro descriptam jussu Sanctiss. D. N. Patruī tui Clementis PP. XIII. Typographiæ nostræ amplioribus caracteribus impressam dedimus, hanc minoribus, & contractiore forma ad legentium usum magis accommodata adornandam, tuisque auspiciis EMINENTISSIME PRINCEPS vulgandam suscepimus. Hanc porro nobis mentem, ac voluntatem iniecit ejusdem operis pretium ab argumenti dignitate, a Scriptoris elegantia ac styli nitore literatis viris probatissimi, atque adeo a plurimis expetiti, ut jam edita exemplaria omnium votis, ac desiderio sufficere non posse arbitramur. Ut autem prima ejusdem Vitæ editio SS. Pontificis nomine decorata prodiit atque munita, ita non alio quam E. V. insignitam nomine, atque inscriptam alteram hanc efferri decebat. Cum enim non virtutum minus cognatione quam sanguinis vinculo SS. Patri conjunctus in illius

rerum

rerum omnium , consiliorum , curarumque partem venias , magno utique Reipublicæ christianæ juvandæ promovendæque studio , quæcumque ad illum pertinent ad te quoque spectare censenda sunt . Itaque cum B. GREGORII causa magnis ab illo curis , diu ac diligentissime promota , nunc demum Beatificationis ejusdem Decreto feliciter absoluta sit , lætissimi hujus eventus , collatique in Sanctissimum Cardinalem atque Episcopum honoris tu maxime particeps esse debes , atque in primis curare , & conniti , ut ejus nomen , & cultus quam latissime propagetur . Habes præterea in hac Vitæ illius historia earum omnium virtutum exemplar quas Patrvus tuus Sanctissimus cum in Patavina , tum in Apostolica Sede semper est æmulatus , ad quas imitatione tu quoque tam proxime accedis , ut qui alterutrum aspiciat , utrumque cognoscat , atque admiretur . Sed de præcla-

præclaris animi tui ornamentis plura dicere singularis modestiæ tuæ legibus prohibemur ; Verum illa in ore oculisque omnium ita sunt posita, ut aliena prædicatione non egeant .

Igitur ad nos quod attinet , fore omnino confidimus, ut his nominibus E. V. debitum hoc qualecumque officii, ac venerationis nostræ argumentum æqui bonique facias , & pro tua in omnes suavissima indole humanissime excipias ; Nosque in clientelam tuam admissos auspicio fortunes , patrocinio foveas , ac tuearis . Id enixis demissisque precibus a tua rogamus clementia, & sacram E. V. purpuram humillimo deosculamur obsequio .

DE-

DEDICATIO
PRIORIS EDITIONIS
CLEMENTI XIII.
PONT. MAX.

FR. THOMAS AUGUSTINUS RICCHINIUS
ORDINIS PRÆDicatorum
SACRI PALATII APOSTOLICI
MAGISTER

F. P.

Et tua, Beatissime Pater, auctoritas, & præcipuum quoddam meum erga Beatum Episcopum, & Cardinalem GREGORIUM BARBADICUM plenum venerationis, ac pietatis studium fecere, ut ejus Vitam sanctitatis eximia notis insignem literarum monumentis consignandam susceperem alacri prorsus animo, ac voluntate fortasse majore, quam facultate; quasi mihi par votis atque argumento fuisset, cumulate primum Tibi, deinde etiam ipse mihi satisfacissem, nec esset quidquam, cur hujusce historia vel Te auctorem, vel me scriptorem fuisse poeniteret. Nunc quantum ingenii & artis ad scribendum attulerim nescio: præstiti tamen, quod in me fuit, ut Episcopi, & Cardinalis sanctissimi imago aliqua latinis adumbrata

* *

60-

coloribus exterarum præcipue gentium hominibus ,
& sacris Ecclesiæ Pastoribus proposita esset , cum ad
venerationem , & cultum , tum ad imitationem ,
& exemplum . Cujus ego imaginis prima ipsa linea-
menta quum ducerem, Tu mihi animo obversabar ,
Tu scribenz occurrebas identidem , & quibus Bar-
badici effigiem exprimebam coloribus , Te ipsum
delineare videbar ; tanta mihi in utroque appare-
bat vita , morum , actionumque similitudo & con-
sensus . Neque vero ad assentationem , & gratiam
hoc a me dictum putabit , qui utriusque vitæ ratio-
nem , instituta , consilia , munera , casus quoque
ipsos inter se componere , atque conferre voluerit .
Quorum ego comparisonem libenter hoc loco insti-
tuissim, si in amplissimum laudum tuarum campum
excurrere Te invito, ac repugnante liceret. Sed con-
sideranti non quid de Te dici, ac prædicari oporteat,
sed quid modestiæ tuæ severitas ferre possit, ac velit,
multa mihi supprimenda , vel præcidenda sunt ,
pauca vero vix indicanda, quæ cum in ore, conspectu-
que omnium sint posita, præteriri, ac reticere omnino
non possunt . De Patavino loquor Episcopatu , in
quem non multis a Gregorii obitu annis divino pro-
vectus consilio, cum ipsum, & Carolum Borromæum
ad imitandum tibi proposuisses , relicta ab eodem
Gregorio pastoralis administrationis , regendaque
Ecclesiæ documenta , & exempla tanta es contentione
æmulatus , ut ejus expressisse mores , & indolem ,
sen-

sensus quoque ipsos , & spiritum quodammodo habuisse videreris . Quo enim ille divini honoris asserendi , promovendique zelo , quo animarum salutis procuranda assiduo , flagrantique studio agebatur , eo incensus , animatusque cum esses , cogitationes , & curas in id omnes contulisti , ut religionis , ac pietatis officia , sacrorum cultum , cleri , populique disciplinam , christiana catechesis frequentiam , bonarum artium , literarumque studia , Seminarii incrementa , Ecclesiae demum tibi commissae sanctitatem , jura , dignitatemque restitueres , foveres , amplificares . Nihil proinde eorum , quae optimo absoluteque Pastori tam multa , tamque gravia curanda sunt , a Te praetermissum ; nullum industriae , vigilantiae , ac laboris genus fuit , quo Te in gregis salutem , & commoda semper intentum pastoralis sollicitudo non exerceret .

Sed quae Gregorii nomen , & famam cum primis illustravit , & auxit profusa in egenos , & paupere liberalitas , ac munificentia , ea non tam virtus , quam natura tua esse visa est , quippe quae tecum ab infantia crevit , in perfectam deinde charitatem adulta , e Patavina in Apostolicam Sedem tecum conscendit , in qua pauperum Pater , ac miserorum perfugium omnium ore praedicaris . Et si autem ad supremam hanc sacerdotii , regnique maiestatem ea omnia , quae in Te sunt eximia , ac praecleara viam paraverint , atque munierint , ego tamen sic existimo ,

plurimum quoque precibus apud Deum suis Barba-
dicum egisse , ut quod ipse , dum viveret , detre-
ctavit , ac fugit summum sacrorum imperium , id
tibi vel invito , ac repugnanti admirabili divina
voluntatis consilio deferretur . Praclare scilicet
actum iri cum universa christiana republica Te
Pontifice intelligebat ; tum illud certo sibi polliceba-
tur fore , ut qui in Patavina sede virtutum suarum
cultor , atque amulator studiosissimus fueras , earum-
dem in Apostolica cathedra iudex aequissimus fores ,
ac de illis ritu , institutoque Ecclesiae aliquando co-
gnosceres , ac pronunciares .

Itaque cum a Te suscepta jampridem , atque non
exiguus curis , ac sumtibus diu promota ejusdem
Canonizationis causa , optatum nunc demum ad exi-
tum feliciter perducta sit , & quae tua est sapientia ,
& auctoritas , ore illo , quo Deus O. M. verita-
tem , voluntatemque suam Ecclesiae declarat , Car-
dinalem sanctissimum Beatorum fastis adjunxeris ,
eundem ego in hac publica bonorum omnium gratu-
latione , ac latitia videre videor ab immortalibus ,
ac felicissimis Caeli sedibus decretum sibi in terris ho-
norem , & cultum tibi uni secundum Deum grati
animi sensibus acceptum referre : tum summis ab eo
precibus flagitare , & contendere , ut in hoc arduo ,
ac salebroso Ecclesiae universae regimine faustissima
Tibi omnia , ac secunda procedant ; quod pro votis ,
atque ea qua plurimum valet gratia , facile impetra-
turum confido ,

Jam

Jam illud reliquum est , Beatissime Pater , ut hanc vitæ ipsius historiam , officii , atque obedientie erga Te mea quaecumque argumentum , quo soles cetera ad Barbadii nomen , ac decus spectantia , æquo , clementique animo excipias , ac nomini , majestatique tuæ ne dedigneris oblatam . Quam si judicio quoque tuo probaveris , id a me in amplissimi honoris , ac præmii loco ponetur , & reliqua tua , quibus auctum , honestatumque me voluisti , munera , ac beneficia cumulabit . Quando autem iis parem neque referre gratiam , nec prædicare valeo , Deum immortalem , quod hætenus feci , rogare , obtestarique pergam , ut Te Apostolicæ Sedis dignitati , religionis præsidio , rei christianæ incremento , meliorum denique temporum felicitati quam diutissime servet , ac tueatur .

P R Æ F A T I O .

Pertinere arbitror ad Italici nominis decus, ad Apostolici Senatus, atque Episcopalis Ordinis splendorem, & gloriam, nec non ad christianæ Reipublicæ utilitatem B. GREGORII BARBADICI Episcopi, & Cardinalis sanctissimi res præclare gestas latinis literis consignari, quo tanti viri memoria communis sermonis ope longe, lateque propagetur. Ejus enim, qui nostra fere ætate veterum florentis Ecclesiæ Pastorum renovavit exempla, & Caroli in primis Borromæi Mediolanensium Archiepiscopi vivam adeo, absolutamque in seipso expressit imaginem, ut adhuc vivens alter CAROLUS vulgo, nec immerito prædicaretur, nominis, meritorumque famam Italiæ finibus circumscribi minime decebat, curandumque maxime fuerat, ut ad exterarum quoque gentes proferretur, quo esset omnibus admirationi, & exemplo. Habent quippe illustrium virorum, qui nobiscum vixere, vel ad nostra proxime tempora floruerunt, mores, & facta vim nescio, quam singularem ad æmulationem sui excitandam, iisque ad virtutem capeffendam vehementius affici plerumque solemus, quam veterum, qui longe nos præcesserunt, exemplis. Ac GREGORII quidem BARBADICI vita iis abundat in omni virtutis genere

nere documentis, quæ cuilibet proposita ad christianæ disciplinæ perfectionem, multa pietatis ac salutis incitamenta, & subsidia possint afferre. Sed Episcopi in primis, animarumque Rectores egregiam, absolutamque in eo habent, quam in mores suos transferant, Pastoris optimi formam, quam si diligenter inspicere, ad eamque se fingere, atque componere velint, (velle autem omnes debent) regendi tuendique commissi sibi christiani gregis, ac difficillimi muneris sanctissime obeundi, perficiendique consilia, documenta, atque exempla percipient.

Hujus ego Pastoris eximii vitam molliore hoc nostro vix credibilem seculo, non equidem sponte mea, sed supremæ auctoritatis nutu, atque obtemperandi magis, quam placendi studio scribere instituens, id quod historici præsertim sacri munus est præcipuum, curavi diligenter, ut quidquid afferrem legitimis certisque documentis inniteretur. Pleraque idcirco hausi ex Tabulario Sacræ Rituum Congregationis, Actisque publicis in ejusdem Beati viri Canonizationis causa vulgatis; pauca quædam ex Ughellio in Italia sacra, nonnulla, ex ipsius B. GREGORII pastoralibus literis, & documentis uno volumine exceptis, editisque Patavii Anno MDCCLXXX. Pervolutavi quoque omnia

* * 4

quæ

quæ exstant ipsius adversaria MSS. , tum supplices variorum Epistolas ad Clementem PP. XI. postulandæ , urgendæque illius Canonizationis causa conscriptas , ac Romæ vulgatas Anno MDCCXXI. Aliqua demum nobis suppeditavit ineditus , atque informis de illius vita Commentarius italice scriptus a Josepho Musoco Presbytero Vicentino , qui Tridentini obiit anno MDCCCLIV. die xxiii. Julii Congregationis Oratorii Præpositus . Is enim , quod a prima juventute in Sanctissimi Cardinalis sinu educatus , complures deinde annos in ejus familia versatus , cum viventi , tum morienti proxime hæserit , probitatis deinde singularis , doctrinæque laude claruerit , idoneus , ac multorum instar veritatis auctor ac testis habendus est . Itaque codicis ejusdem ope , quem a PP. Minoribus Reformatis Tridentini Coenobii pro singulari eorum humanitate legendum accepimus , nonnulla supplevimus , quæ in Actis publicis aliisque documentis desiderantur . Si quid aliunde acceptum , & haustum in medium afferemus , auctorem , locumve , unde illud depromimus , indicabimus , ne quidpiam Lectoris fidem moretur .

His porro subsidiis instructi ad historiam vitæ scribendam accessimus , non qualem curiosi fortasse nonnulli magis quam pii , religiosi-

giolique cuperent , operum mirabilium narratione contextam (quamquam nec ea in GREGORII vita desiderentur) sed quod in sanctis viris præcipuum sane est , atque admirandum , virtutum omnium exemplis , documentisque refertam . Ego enim sic existimo , egregiæ sanctitatis laudem in eo positam esse , ut æquabili christianæ vitæ ratione status , ac muneris quisque sui partes , quam diligentissime impleat . Qua potissimum laude cum BARBADICUS excellerit , vitam ejus fere omnem ad certa Episcopalis muneris , in quo diu , sanctissimeque versatus est , officia , & capita revocabimus , resque præcipuas ab eo variis temporibus gestas unius plerumque argumenti titulo complectemur , ne repetitus de iisdem sermo Lectorem distrahat , vel obtundat . Potiora tamen , quibus insigniores ejusdem vitæ partes , actionesque affixæ sunt , tempora distinguemus , & singularum epochas consignabimus . Dicendi genere utemur temperato ac perspicuo , quod in legentium animos facile influat , & quod vehementer optamus , ita eorum mentibus exempla virtutum infigat , ut ad ea æmulanda non alliciantur modo , sed etiam accendantur . Id porro unum si consequamur , operæ , ac laboris qualiscumque nostri fructum non exiguum tulisse arbitramur .

A P-

A P P R O B A T I O N E S

C E N S O R U M.

Perlegenti mihi, Sanctissimi D. N. PAPÆ CLEMENTIS XIII. mandato, Librum, cui titulus: *De vita ac rebus gestis B. Gregorii Barbadici S. R. E. Cardinalis Episcopi Patavini libri tres*: Auctore Rmo P. Fr. Thoma Augustino Ricchinio Sac. Palatii Apostolici Magistro: non modo nihil occurrit, quod Catholicam Fidem, & Christianos mores vel minimum lædere videatur, quinimo coram objecta est imago pulcherrima sanctissimi Cardinalis, & Episcopi, manu peritissima, vivis adeo, nitidisque expressa coloribus, ut facile intuentium oculos in sui admirationem rapere, & ecclesiasticis omnibus, Episcopis vero præsertim incitamento esse possit ad perfectam Ecclesiasticæ disciplinæ, & pastoralis ministerii rationem assequendam. Deo igitur plurimæ habendæ sunt grates, quod Romanam Ecclesiam ultimis hisce temporibus, fulgidissimis christianæ pietatis, scientiæ, fortitudinis, pœnitentiæ, caritatis, aliarumque virtutum exemplis illustrare voluerit, ac debitæ Summo Pontifici laudes, quæ relato in Beatorum album Gregorii Barbadici nomine, eas fidelibus cunctis ad imitandum proposuerit. Quæ propter utilissimum censeo librum hunc tam concinne, diligenterque elaboratum, publicis typis dari. Datum pridie nonas Quintiles anni MDCCLXI.

*Thomas Emaldius SSmi D. N. Sec. Brevium
ad Principes.*

San-

SANCTISSIMI D.N. CLEMENTIS PAPÆ XIII. jussu legi librum, cui titulus : *De vita, ac rebus gestis Beati Gregorii Barbadici S. R. E. Cardinalis Episcopi Patavini, libri tres*: Auctore Rmo P. Fr. Thoma Augustino Ricchinio S. Palatii Apostolici Magistro: in quo libro nihil reperi, quod Orthodoxæ Fidei sit adversum, vel offensionem bonis moribus afferat. In hujus autem Commentarii scriptione constituenda non mediocrem habet laudem doctissimi auctoris prudentia, qui, quæ B. Cardinalis, atque Episcopus toto laudatissimæ sanctissimæque vitæ suæ cursu cogitaverit, dixerit, fecerit, summo judicio ita suis quæque aptis & accommodatis locis disposuit, ut inde absolutissimum Episcopi exemplar expresse- rit, & ad imitandum primariis Pastoribus exposuerit. Præterea sedatum orationis genus, elegans, & grave; verba dilucida; sententiæ perspicuæ, & e christiana disciplina depromptæ; grata narrationum brevitæ; omnia ad pietatem composita. Itaque librum hunc publica luce dignissimum censeo. Datum iv. nonas Julii MDCCCLXI.

*Michael Ang. Giacomellus SS. D. N. Clementis XIII.
& Latinis Epistolis.*

APPROBATIO ORDINIS

NOS FR. JOANNES DOMINICUS

VILLAVECCHIA

*Sac. Theologiæ Magister, ac universi Ordinis
FF. Prædicatorum humilis Vicarius,
Procurator Generalis, & Servus.*

Cum Opus, cui titulus: *De vita, & rebus gestis
Beati Gregorii Barbadici S. R. E. Cardinalis, Episcopi
Patavinci, Libri tres* Auctore R. P. D. Magistro
S. Palatii Apostolici, Fr. Thoma Augustino Ricchinio,
Provinciæ nostræ utriusque Lombardiæ, jussu Sanctissimi
D. N. CLEMENTIS PAPÆ XIII. jam approbatum
fuerit: Harum serie, nostrique auctoritate officii fa-
cultatem, quantum in nobis est, eidem Auctori conce-
dimus typis edendi præfatum Opus; Servatis de jure
servandis. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus San-
cti. Amen. In quorum &c. Datum Romæ in Conventu
nostro S. Mariæ super Minervam die 8. Julii 1761.

Fr. Joannes Dominicus Villavecchia
Magister Vicarius Procurator Generalis Ordinis.

Registr. pag. 40.

Fr. Angelus Raffer Mag. & Pro-Socius.

REIM-

R E I M P R I M A T U R,

**Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palat
Apostolici Magister.**

Dominicus Archiep. Nicomed. Vicesgerens.

R E I M P R I M A T U R,

**Fr. Thomas Augustinus Ricchinius Ord. Præd.
Sacri Palatii Apostolici Magister.**

IN-

I N D E X

LIBRORUM, ET CAPITUM

LIBRI TRES.

- Cap. I. **D**E Gregorii genere , parentibus , pueritia , primaque institutione . pag. 1.
- Cap. II. Ejusdem adolescentia , in Germaniam profectio , & clericalis vitae institutio . 5.
- Cap. III. Romam ab Alexandro VII. arcessitus , honoribus , ac dignitatibus augetur . Praeficitur Transyberinae Regioni lue laboranti , & Bergomensium Episcopus designatur . 12.
- Cap. IV. Bergomensium init Episcopatum : ejus Ecclesiae status , atque instituta a novo Episcopo regiminis ratio . 16.
- Cap. V. Remissam Cleri disciplinam corrigere , & restituere aggreditur . 21.
- Cap. VI. Ad populū mores instituendos catechismo , & concionibus pergit . 28.
- Cap. VII. Urbis , ac Dioecesis visitationem instituit , & quam in ea obeunda methodum , rationemque adhiberet . 34.
- Cap. VIII. Pelaginarum sectam ab Ecclesia sua ex-terminat . 42.
- Cap. IX. Ab Alexandro VII. S.R.E. Cardinalis creatur ; Romam proficiscitur , mox ad Ecclesiam suam revertens Synodum celebrat . 46.
- Cap. X. A Bergomensis Ecclesia ad Patavinam transfertur . 53.
- Cap.

I N D E X.

xxiii

- Cap. XI. Quae primum egerit in Patavino Episcopatu.* 56.
- Cap. XII. De Clericorum Seminario adibus amplificato, redditibus, scholis, aliisque institutis, ac beneficiis aucto.* 62.
- Cap. XIII. De adhibita in Clericis initiandis atque Ecclesiae ministris designandis cura, ac diligentia.* 71.
- Cap. XIV. De variis ab eo institutis Congregationibus.* 78.
- Cap. XV. Praecipua Gregorii studia ad componendos populi mores, & procurandam gregis salutem.* 84.
- Cap. XVI. De restituta, & aucta sacrarum Virginum disciplina.* 91.
- Cap. XVII. De sacris comitiis, quibus interfuit eligendi Pontificis causa.* 97.
- Cap. XVIII. Ut se gesserit in comitiis ab obitu Alexandri VIII. celebratis, quo Pontificatum defugeret.* 101.

L I B R I S E C U N D I.

- Cap. I. De Gregorii in Deum fide, ejusque tuenda, ac propagandae studio.* 108.
- Cap. II. De eximio ejus Religionis cultu.* 117.
- Cap. III. De spe, & fiducia in Deum.* 126.
- Cap. IV. De charitate in Deum.* 133.
- Cap. V. De orandi, ac contemplandi studio.* 139.
- Cap. VI. De animarum salutis zelo, ac pastoralis solici-*

- licitudine. 146.
 Cap. VII. De profusa in pauperes liberalitate. 152.
 Cap. VIII. Qua fuerit in propinquos, & familiares
 charitate. 161.
 Cap. IX. De charitate, ac beneficentia in aduersa-
 rios quoque, ac sibi infensos. 168.
 Cap. X. Ejusdem in omnes lenitas, ac mansue-
 tudo. 174.
 Cap. XI. In suis, atque Ecclesiae rebus gerendis
 prudentia. 180.
 Cap. XII. De justitia zelo. 188.
 Cap. XIII. De animi constantia, & fortitudine. 193.
 Cap. XIV. De vite asperitate, & castimonia. 199.
 Cap. XV. De animi modestia, ac demissione. 206.
 Cap. XVI. De Prophetiae dono, ac miraculorum
 gratia adhuc viventi Gregorio collatis. 213.
 Cap. XVII. Qua fuerit dum viveret existimatione,
 & fama virtutum. 220.

LIBRI TERTII.

- Cap. I. Gregorii obitus, funus, & sepultura. 232.
 Cap. II. Corporis ejusdem habitus, & forma, animi
 indoles, ingenium, & doctrina. 241.
 Cap. III. Quae fuerit sanctitatis ejus opinio, & fa-
 ma post mortem. 249.
 Cap. IV. Miracula quaedam Gregorii precibus post
 ejus obitum a Deo patrata. 256.
 Appendix. De iis, quae hactenus in causa Canoniza-
 tionis B. Gregorii Barbadici peracta sunt. 266.

DE

1

D E V I T A
ET REBUS GESTIS
BEATI GREGORII
BARBADICI
S. R. E. C A R D I N A L I S
LIBER PRIMUS.

C A P U T I.

*De Gregorii genere, parentibus, pueritia,
primaque institutione.*

BARBADICA Gens apud Venetos patricio loco ab ultima Civitatis origine clarissima habetur; multosque extulit viros omni tempore magnarum rerum administratione, atque honoribus præstantes. Qua gente prognatus Gregorius partam a majoribus gloriam non tam amplitudine honorum, quam sanctitatis fama, atque excellentium auxit splendore virtutum. Natus est Venetiis anno mdcxxv. vii. kal. Octobris, Patre Johanne Francisco Senatore, Matre vero Lucretia Leonia nobilissima, lectis-

A

sima-

simaque foemina. Hanc quum medio ætatis cursu acerba sibi morte præreptam maritus extulisset, viduitatem deinceps castissime coluit. Atque ab eo tempore severiori vitæ disciplina, omnibusque religionis, ac pietatis officiis se totum dedit. Itaque positis sericis vestibus, nonnisi laneis utebatur. Horas canonicas homo sacris non initiatus rite, ac religiose perlegebat, æternarum rerum contemplatione, dijudicanda, expiandaque conscientia, frequentandis mysteriis, juvandis egenis, ceterisque christianæ disciplinæ exercitationibus plurimum occupabatur. Et quod magno est fortis animi, solidæque virtutis indicio, idem neque elatus rebus secundis, neque adversis unquam dejectus est. Literarum etiam studia sequutus complures disciplinas calluit, præclareque in primis Philosophiam. Tanta autem erat in eo vis memoriæ, ut nomina varia, eaque barbara, atque a sermonis consuetudine aliena plus quam centum, ut ab alio edita essent, ipse extemplo memoriter reddere posset. Amplissima gessit Reipublicæ munera, non solum integerrima fide, sed etiam prudentia, & æquitate singulari. Vixit annos septem & octoginta, reliquitque nominis, & virtutis suæ memoriam immortalem.

Is itaque susceptis ex conjugio liberis, pie, sancteque ad Majorum instituta, ad Civitatis disci-

disciplinam , christianæque Religionis normam instituendis operam , & curam singularem impendit ; cujus eximiæ diligentæ fructum ex Gregorio in primis uberrimum tulit . Nam vix infantiam egreſſus , ut erat docili , & candida indole , tradita ab optimo Genitore virtutum documenta reddebat moribus ad omnem modestiam , pietatemque compositis . Ea ætate neque cum æqualibus ludere , neque pueriliter quidquam facere viſus eſt , ſed ab ineptiis , & nugis prorsus abhorrens amare ſilentium , ſolitudinem capere , ſequæ ad ſe colligere ſolebat . Fuere e domesticis , qui eum in angulis , ac penetralibus domus orantem manibus ad Cœlum ſublatis , aliquando etiam vi mentis a ſenſibus abreptum ad Crucifixi , Sanctorumque imaginem aliquam hærentem invenere . Intempeſta nocte dormientibus ceteris e lecto proſiliens identi- dem , accenſiſque de lucerna cereis faculis , quod ſibi in cubiculo altariolum ſtruxerat , ornare , tum jugi oratione defixus diu ante ipſum perſtare ſolebat . Tempa in primis libentiſſime adibat , ac nulla tædii , vel deſatigationis ſignificatione , incredibili modestia , ac pietate horas ibi multas tranſigebat , ut ex ipſo habitu corporis animadverti poſſet , ſic eum mentem divinis rebus plenam , & occupatam habere , ut aliarum rerum cogitatione ne tentari quidem

videretur; quibus sane indiciis suscipiendo sacrorum cultui, atque ineundæ religiosæ vitæ rationi non obscure præludere videbatur.

Ita porro institutæ ad religionem indoli addebatur ingenium natura promptum, judicium acre, memoria tenax statim arripiens, ac diu fervans, quæ tradebantur; nec illi defuit paternæ sollicitudo, quo primis artibus, ac disciplinis imbueretur, quarum studio non celeriter minus, quam diligenter perfunctum, Pater ipse Philosophia instituendum suscepit, neque exiguum tulit laboris sui fructum. Nam celeri in iis studiis, ac disciplinis progressu paternæ diligentiae Filius ita respondit, ut brevi institutori suo par videri potuerit. Ea vero fuit Gregorius in eundem Patrem observantia, & amore, ut ab ejus nutibus omnino penderet, ac ne adultus quidem ab ejus latere avelli posset. Quare si ruri cum eo aliquando versaretur, ille vero in Urbem publicæ, vel privatæ rei causa ad dies aliquot evocaretur, ejus expectandi impatiens Gregorius relicto rure, atque levatione animi abjecta ad ipsum convolabat.

CAPUT II.

*Ejusdem adolescentia , in Germaniam prosectio ,
& Clericalis vite institutio .*

Pueritiam egressus , ac liberalibus studiis satis excultus ad capeffendam Patris exemplo, atque institutione Rempublicam idoneus videbatur. Annum ætatis undevicesimum attigerat, cum ad Monasteriensem in Westphalia Conventum pacis inter Europæ Principes conciliandæ gratia Aloysius Contarenus Venetorum Orator delegatus est. Huic cum se itineris comitem adjunxisset Gregorius , occasionem nactus non obscura iis Comitibus civilis , publicæque dedit prudentiæ argumenta . Nam Contarenus collatis omnibus cum eo negotiis , atque consiliis , rerum quæ ibi agebantur Commentaria Gregorio describenda commisit, quæ inde ad Senatum mittebantur . Eodem porro tempore tantum operæ posuit in Geometria cognoscenda , ut Euclidis libros omnes sedulo evolverit , ac sola ingenii ope brevi comprehensos habuerit . Ac quantum temporis e publicis curis , atque occupationibus decerpere posset , tantum ille studiis , piisque exercitationibus tribuebat. Raro pedem , nisi si aliqua sacra ædes adeunda esset , domo esserebat . Nec tamen aliorum consortia omnino

vitabat, sed tantam in hominum consuetudine retinebat modestiam, & comitatem, ut omnium in se converteret oculos, & benevolentiam conciliaret

Aderat iis in Comitibus Romani Pontificis nomine Fabius Chisius Episcopus Neritonensis Apostolicæ Sedis apud Colonienſes Legatus, qui non multo poſt Alexandri VII. nomine assumpto univerſæ præfuit Catholicorum Eccleſiæ. Is Gregorii ſuaviſſimos mores, virginalem verecundiam, conſilium, prudentiam, pietatemque miratus, præclariffimæ indolis de ſe magna pollicentis ſtudio captus, quaſi futurorum præſcius excolendum ſibi adoleſcentem exiſtimavit, in quo eximiæ ſanctitatis initia manifeſte conſpicerentur. Eum ergo ſibi familiarem eſſe voluit, ac paterno amore complexus ſalutaribus monitis ad arreptam Evangelicæ perfectionis viam inflammabat ardentius, vitæque ſanctiſſime traducendæ documenta inferebat, uberem ex tam fertili ſolo ſe frugum copiam collecturum ſperans, quod poſtea rei eventus comprobavit. Cum eo divini Officii preces quotidie ſolvebat, ac modo de ſempiternis, atque divinis, modo de literariis rebus colloquebatur; atque auctor illi hujus in primis conſilii fuit, ut in amoribus, ac deliciis haberet ſemper Franciſcum Saleſium, hunc ſibi ducem, & comitem, vitæque magiſtrum conſtitueret, ejus
opera,

opera , *Philotheam* præcipue , seu Manuductionem ad vitam pie , sancteque instituendam assidue versaret manu , ad eamque vitæ suæ rationes omnes exigeret . Itaque Gregorius suscepta cum Chisio summa doctrinæ , pietatisque necessitudine , ejus se disciplinæ commisit , ut in spiritualis vitæ progressu eo deinceps uteretur tamquam moderatore animarum peritissimo , e cujus monitis , ac præceptis , veluti maxime idonei divinæ voluntatis interpretis totus penderet . Chisius vero quam animo ceperat de Barbadico existimationem non retinuit modo , sed auxit , & paulo post etiam luculentius declaravit .

Absolutis Comitibus , & peragratis superioris , atque inferioris Germaniæ Provinciis Parisios contendit , ubi quatuor fere menses versatus est . Cum autem obsequii causa Christianissimum Regem semel , iterumque adiisset , tantam apud eum iniit gratiam , ut adolescentis modestiam miratus Veneto Oratori adfirmaverit visum sibi fuisse Gregorium Cœnobitarum Instituti religiosum tyrunculum . In Patriam reversus , quo publicæ administrationis auspicia caperet , Sapientum , ut vocant , Collegio adnumeratus est . At vero quum magnam de se in Republica expectationem jam concitare cœpisset , & apud Civitatem universam gratosus admodum esset , expeditumque illi ad amplissimos

honores cursum pollicerentur ingenium , prudentia , morum probitas , ac Civium gratia , novum vitæ genus animo versare cœpit , atque in ea cogitatione defixus diu anceps, ac sollicitus fuit . Nam quo terrenis curis omnibus solutus solis vacare cœlestibus posset , religiosæ vitæ rationem sibi ineundam putabat . Jam recessum a seculo meditabatur , tutamque respiciebat stationem aliquam in religiosorum hominum coetu optimis legibus , ac severiore disciplina constituto . Sed nutabat animo ex tot religiosis familiis , quibus christiana abundat Respublica , quam potissimum deligeret , atque complecteretur . Placebat Carmelitarum Excalceatorum disciplina , aut Camaldulensium Eremitarum solitudo , præsertim quod utriusque Instituti Professoribus multo studio faverat Pater, opemque suam omnem contulerat , ut eorum Cœnobيا Venetiis extarent . Somaschensis quoque Congregationis actiuosa in proximos charitas hominem multis mortalibus prodesse cupientem ad se alliciebat ; ac modo in unum , modo in alterum Institutum se inclinari animo sentiebat , nec tamen certo consilio quodnam sequeretur eorum adhuc videbat . Itaque ut de re tanta , ex qua universæ vitæ ratio , atque æterna hominis salus pendere solet , prudenter decerneret , ac ne suo ipsius iudicio staret quo falli

falli posset, explorata primum multis precibus divini Numinis voluntate Johannem Baptistam Fabri in S. Lucæ Venetiis animarum Curatorem, Plebanum vocant, doctrinæ, & sanctitatis fama præstantem sibi adeundum proposuit, cujus consilio in deliberatione capienda tamquam divino oraculo uteretur. Is autem temporis modo ad consultandum, orandumque Deum quæsito, paulo post in hæc verba respondit: *Ecclesiasticam in seculo vitam amplecteris: Romam ibis, Episcopus eris: hac de te constituit Deus.* Nec dissimile tulit responsum ab alio præclari nominis religioso viro, quem consilii causa Mediolanum profectus audiendum existimavit.

Per id tempus, anno videlicet MDCLII. Sacro Cardinalium Collegio adjunctus est Fabius Chiusus, vir sanctissimis moratus moribus, ab ingenio, doctrina, atque eruditione locupletissimus, & summa abstinentiæ, probitatis, prudentiæque laude clarissimus, quo Gregorius, uti supra demonstratum est, familiarissime usus erat, inquitamque cum eo consuetudinem literarum subsidio absens retinebat. Hunc quoque non gratulationis modo, sed consultationis causa sibi adeundum putavit, nihil ut eo inconsulto moliretur, quem jam antea audierat multa sibi ad excolendum animum, sempiternamque salutem

tem consequendam utilia præcipientem. Romam igitur ad eum profectus est, collatisque cum ipso de statu vitæ eligendæ consiliis in hanc ille sententiam respondit: *Indigere Ecclesiam præstantibus viris, qui non suæ dumtaxat, sed proximorum saluti, & commodis diligenter servirent. Optime igitur pro sua pietate, ac prudentia facturum, si Ecclesiastica militiæ in seculo nomen daret. Jurisprudentiæ interea, atque Ecclesiastica historia cognoscendæ operam impenderet; tum biennio post ad Urbem rediret.* Paruit amantissimo, atque optimo Institutori suo Gregorius, atque omni arctioris vitæ cogitatione ex animo depulsa Patavium se contulit, ubi legum interpretes audire sedulo cœpit, atque ut erat ingenio, ac memoria facili, Theologiæ, atque Historiæ quoque sacræ studia cum iis accurate conjunxit.

Et quamquam lubrica esset ætate, atque in ea versaretur Urbe, in qua ob variarum gentium juventutem studiorum causa eo confluentem multa licentiæ pericula posset offendere, ita tamen se continebat, ut nihil daret ætati, nihil voluptati, sed tempus omne aut literis, aut pietatis, ac religionis officiis impenderet. Solitudinis amantissimus æqualium vitabat consuetudinem, nec alios fere adibat, quam Academiæ Professores, aut religiosos viros, cum quibus vel de studiis suis, vel de sempiternis, ac spiri-

spiritualibus rebus ageret . Consuetudine in primis, atque institutione utebatur Hieronymi Erculani Ordinis Prædicatorum Theologi , atque Scriptoris doctrina , & pietate clarissimi , qui quum Gregorium *innocentissimam animam* appellare soleret , tum se multo plura ab eo didicisse affirmabat , quam ipse eidem tradidisset .

Jam vero quam satis comperta divini Numinis voluntate Ecclesiasticæ vitæ ineundæ deliberationem coeperat , non amplius differendam , atque in aliud tempus rejiciendam , sed maturandam omnino existimavit . Die igitur v. Aprilis MDCIV. abjecta toga , ceterisque seculi ornamentis, clericali veste , ac tonsura a Venetorum Patriarcha initiatus dedit Christo , & Ecclesiæ nomen , atque ex eo in quo erat ad speciem edito illustrique loco ad humiliorem, ut hominibus videtur , & obscuriorem vitæ conditionem sese demisit . Mox vero per inferiores Ordinum gradus ad Presbyteratum ascendit , nec multo post facto , ut est in more positum , publico studiorum , doctrinæque suæ periculo , Juris utriusque Doctoratus insignia magna hominum gratulatione est consequutus . Novum ex eo tempore hominem , novumque spiritum induere visus est . Nam suscepti Sacerdotii dignitatem secum ipse reputans majoribus ad tanti muneris administrationem virtutum ornamentis se diligentius com-

para-

parare coepit , & cogitationes , curas , operamque omnem ad suæ, proximorumque salutis dumtaxat studium , ac Ecclesiæ commoda , ad divinæ gloriæ incrementum referre prorsus instituit.

C A P U T I I I .

Romam ab Alexandro VII. arcessitus honoribus , ac dignitatibus augetur . Præficitur Transiberina regioni lue laboranti, & Bergomensium Episcopus designatur .

INterea Chisius doctrinarum omnium laude , & magnæ virtutis , rerumque gestarum fama illustris summa Patrum consensione , atque universæ Ecclesiæ plausu , Alexandri VII. nomine assumpto , Pontifex Maximus inauguratus est . Jucundissimo rei nuncio lætatus quam qui maxime Barbadicus , nulla tamen fortunæ melioris spe , nulla honorum , dignitatumque expectatione vel desiderio illectus , atque commotus est . At novus Pontifex memoria repetens quæ in adolescente suspexerat virtutum ornamenta , multa statim de illo a Veneto Oratore sciscitatus , hominem in Urbem venire iussit . Paruit is amantissimo sui Pontifici , atque ubi Romam advenit , omni benevolentia , & amoris significatione exceptus , nec dum posito in Aula sacra tyrocinio amplissimis muneribus cumulatus

latus est. Nam primum Canonicus Patavinus, tum utriusque, ut vocant, Signaturæ Referendarius, ac domesticus Præsul renunciatus est. Quibus honoribus auctus id curavit in primis, ne ingratus videretur in Pontificem, tum ne conceptam de se expectationem frustraretur, quam quidem non sustinuit modo, sed mox etiam exsuperavit. Nam paulo post grassante per Urbem epidemica lue, ad id mali propulsandum, aut minuendum optimus Pontifex curam omnem, ac diligentiam convertit, præpositoque singulis Urbis Regionibus delecto Præsule, qui publicæ incolumitati consuleret, curaretque ne malum latius propagaretur, neve morbo laborantibus ulla deessent corporis, animique subsidia. Transiberinæ regioni Gregorium præfecit, ut ubi major esset miseræ plebis frequentia, major quoque Præfecti charitas eluceret: Grave ille, periculique plenum negotium alacriter suscepit, atque incredibili cum laude solertiæ, charitatis, & fortitudinis præconceptæ de ejus virtute opinioni cumulate respondit. Circumire assidue vias, obire ægrotantium domos, percunctari de singulorum statu, providere ne quidpiam eorum commodo, ac curationi deesset, parare, atque urgere ad auxilia ministros, ad valetudinem pharmaca, ad victum cibaria, omnia demum humanæ diligentiae officia

officia præstare , atque eorum nihil omittere , quæ ad miserorum salutem , aut levamen pertinere animadverteret . Nec tam de humanis remedijs , quam de divinis sollicitus , quorum in publica calamitate uti est major necessitas , ita minor plerumque est cura , omni ope conniti , ne morbo oppressi Sacerdotum carerent auxilio , ac ne jam morituri suprema adeundæ æternitatis subsidia desiderarent . Latius interea manans lethiferi morbi vis domum ipsam Gregorii pervasit , ac duos e familiaribus ejus extinxit , magno adeoque cum vitæ ipsius periculo . Ergo amicorum plerique eum non hortari modo , sed plane urgere , ac impellere , ut inde migraret , ne alienæ procurandæ salutis studio vitam ipse suam in apertissimum discrimen adduceret . Is vero publica magis , quam domestica calamitate commotus commissam fidei , ac vigilantia suæ Regionis custodiam negavit se deserturum , mortem obire paratus magis , quam officio , ac miserorum curæ deesse . Quem igitur in calamitatis exordio prætulera charitatis ardorem , ne suorum quidem funere , adspectuque mortis remisit , sed in susceptis charitatis officiis magno animo nihilo secius perseverans eo processit , ut Pontifex ipse hominis periculo commotus eum domo pedem efferre vetuerit , atque a munere mox abductum in Tusculanum secedere jufferit ,
quo

quo salubrioris Coeli beneficio recrearetur , fractasque laboribus vires , & valetudinem confirmaret . Dici vix potest quibus tum per Urbem Barbadici charitas , providentia , magnitudo animi præconiis efferrentur . Ita certe in ore Transiberinorum versabatur Gregorii nomen , ut diu , alteque posterorum animis insculptum hæserit , ac nostra fere ætate crebris sermonibus , ejusdem sit celebrata memoria .

Sed magnam in primis gratiam his rebus consequutus est apud Pontificem , qui admiratione tantæ virtutis , multo majore studio exarsit de eo benemerendi . Igitur cum per id tempus Bergomensium Ecclesia Antistite orbata fuisset , dignum Alexander præ ceteris , qui ei præficere-
tur , Gregorium existimavit , eumque ne suspicantem quidem Episcopum designavit . Luctandum tamen fuit cum hominis modestia , atque humilitate , qua gravem sibi molem imponi considerans , animi diu pendens , & anxius fuit , an oblatum sibi onus defugeret , ac detrectaret . Sed ancipiti cura , dubiaque cogitatione distractum , cum difficilis admodum videretur tantæ rei deliberatio , pervicit Alexandri præcipientis auctoritas , fecitque , ut ille recusare , atque obniti non auderet . Pontificis itaque tamquam Dei per ipsum loquentis vocem Barbadicus accipiens divinæ voluntati demisse acquie-
vit,

vit, atque obtemperandi studio a Cardinali Bragadino die xxix. Julii anno MDCLVII. in sacris D. Marci ædibus eximio pietatis, ac religionis sensu Episcopum se inungi passus est. Suscepta manuum impositione arsit mira cupiditate desponsam sibi Ecclesiam quam ocysissime adeundi; quare ut primum sibi licuit, impetrata a Pontifice venia, ad Sextilem ejusdem anni ab Urbe profectus eo ire perrexit.

C A P U T I V.

Bergomensẽ init Episcopatum ; Ejus Ecclesiæ status , atque instituta a novo Episcopo regiminis ratio .

Vulgata jam hominis fama ita Bergomensium animos occupaverat, eorumque desiderium incenderat, ut fausta omnia, atque felicia sibi, & Ecclesiæ sub Gregorii cura, ac regimine pollicerentur; nec sua illos opinione, ac spe falsos fuisse monstravit eventus. Ac novus quidem Episcopus propitiato multis, accuratisque precibus Pastorum Principe Jesu Christo, quo optimam regendi Gregis rationem assequeretur, cum veterum Ecclesiæ Pastorum, tum Sanctissimi in primis Mediolanensium Antistitis Caroli Borromæi instituta, virtutes, exempla, quantum Dei ope conniti posset,

set, ad imitandum sibi proposuit. Eumdem vero in omni pastoralis vitæ parte feliciter adeo retulit, atque expressit, ut non immerito alter Carolus Borromæus vulgo appellaretur.

Suscepta igitur vineæ illius procuratione, multa sibi juxta Prophetæ monitum evellenda radicitus, ac destruenda, plura quoque plantanda, atque ædificanda cognovit. Nam etsi Prædecessorum Antistitum cura, ac diligentia sanctissimis legibus communita, optimisque institutis, exemplisque fuisset exulta, ut est tamen humana conditio in laxiorem vivendi licentiam prona, multæ in christianam, atque ecclesiasticam disciplinam irrepsent corruptelæ, quibus Cleri, Populique mores laborantes, non solum specie præsentis mali, sed etiam futuri metu, ac periculo majore ejus animum magnopere commovebant. Quæ paucis ante annis Italiam fere universam vastaverat pestis, ea Bergomensem quoque Provinciam, misere afflixerat, ac tetram non corporibus modo, sed animis intulerat cladem; nam lue sublatis egregiis, optimisque animarum curatoribus patuit exteris Sacerdotibus in Dioecesim universam aditus, quorum plerique literis, ac disciplina destituti, jam non Pastores, sed Mercenarii doctrinæ inopia, moribusque liberioribus detrimento Ecclesiæ fuere magis, quam

B

sub-

subsidio . Ad hæc , qui paulo ante decesserat Aloysius Grimanus Episcopus , cum senectutis onere pressus , variisque conflictatus incommodis Pastoralia munera per se obire aliquandiu non potuisset , impedita multa , atque incomposita , nec exiguo labore emendanda , atque in ordinem redigenda Successori reliquit . Id operis , ac laboris subiturus Gregorius hoc sibi proposuit , atque constituit , ut quam in alios inducere vellet disciplinæ formam primum in se ipso exprimeret , fore sperans , ut præeuntem Pastorem oves non invitæ sequerentur .

Principio igitur se talem exhibuit , qualem in Tito suo animarum Pastorem Paulus informat , sanctum , prudentem , sobrium , pudicum , doctrina præstantem , ceterisque instructum virtutibus , quæ Apostolorum Successorem plane referrent . Juge in primis orationis in eo studium , rerum omnium terrenarum contemptus , dura corporis per abstinentiam , labores , vigiliis afflictatio , effusa , & ardens in omnes charitas , mansuetudo , patientia , sollicitudo , ac vigilantia , nec minor in aduersis , & arduis animi fortitudo , & constantia , mortem ipsam ubi oporteret subire parata . Tum sibi ante oculos Caroli Borromæi vitam , res gestas , ac Mediolanensis Ecclesiæ acta proposuit , eoque præformatore , ac magistro certum sibi Episcopalis vitæ ordinem , quem
dein-

deinceps sequeretur , præscripsit , eodemque familiam quoque suam composuit , ut inde manarent in ceteros disciplinæ , modestiæ , & probitatis exempla . Domus universæ apparatus , qui pompa careret omni , præter eam , quæ sustinendæ dignitati prorsus deberetur . In supellectili , ac vestibibus nihil sericum , nihil pretiosum , nihil studiosius elaboratum , aut exquisitum . Argentea vasa , atque id genus instrumenta pauca quidem , eaque ad divinum fere cultum servata . Tenuis , ac frugalis mensa uno , vel altero obsonio , eoque vulgari , ac parabili more Cœnobitarum instructa . Pauci ad humiliores usus famuli , paucique familiares , delecti tamen omnes , ac certo vitæ testimonio , aut experimento probati . Discreta singulorum munera , atque assignatæ cuique regulæ , ac leges , quas libello comprehensas vulgavit ea inscripta fronti Bernardi sententia *Domum Episcopi decet sanctitudo , decet modestia , decet honestas : Harum autem custos est disciplina* ; qui contra eas faceret , domo excedere jubebatur .

Mane dato signo surgere omnes , atque in facellum convenire , æternarumque rerum meditationi , ac piis cum Episcopo vacare precationibus . Qui Sacerdotes essent , hi quotidie rem divinam facere ; Episcopo facienti laici omnes religiose adesse . Hora pomeridiana lectionem

nem de religione audire : sub nocturnam vero quietem in eodem sacello in diurnas conscientiae labes taciti inquirere , Pœnitentiæ sacramento frequenter expiari , sacram vero Hostiam ab Episcopi manibus semel in mense recipere .

Mensa omnibus in triclinio communis , sacra ad ipsam lectione adhibita , qua non minus animi reficerentur , quam cibo corpora . Quarta hebdomadæ Feria interdictus carniū elus , indictum vero Feria sexta jejunium . Noctu prodire domo permissum nemini . Fœminis ad Episcopales ædes aditus omnino præclusus . Ut tonsurati , ac prolixis vestibus , non tamen sericis , clerici , sacerdotesque incederent , graviter sancitum . A comestationibus , ludis , choreis , spectaculis , iisque omnibus , quæ seculi licentiam , oblectamenta , vanitatemve olerent , abstinendum omnino . A muneribus caverent quam maxime , nec quidpiam cujusvis pretii dono acciperent , qui stipendio Episcopi viverent . Ab otio demum , profanis sermonibus , maximeque impuris , dissidiis , obrectatione , ceterisque aulicorum vitiis alienos , aversosque omnes volebat . Præfecit domui universæ Sacerdotem gravem probitatis , ac prudentiæ laude spectandum , qui in familiarium gesta , dictaque diligenter inspiceret , singulorum mores , atque errata notaret , ac pro tradita sibi po.

potestate corrigeret , atque emendaret . Iisdem fere legibus se ipsum obstrinxit , atque subjécit , utque impune ab iis , officioque suo nunquam descisceret , duos sibi constituit vitæ censores , quorum nomina typis impressa in tabulario episcopali exponi publice voluit , eosque jussit , quidquid reprehensione dignum admisisset sedulo monere , quo caveret in posterum , seque vel minimis in rebus quam castigatissimum exhiberet .

C A P U T V.

*Remissam Cleri disciplinam corrigere ,
& restituere aggreditur .*

DOmo , ac familia in hunc modum composita , atque instituta ad restituendam , promovendamque ecclesiastici Ordinis disciplinam cogitationes , & curas intendit . Vix enim fieri posse intelligebat , ut reliqui gregis conversio sibi ex animi sententia succederet , quin prius ad Cleri reformationem sese totum adjiceret ; quod plerique degeneres Christiani solutiorum quam agunt vitam , profligatis Clericorum moribus prætexere soleant , raro autem eorumdem caste integreque viventium exemplo ad christianæ vitæ formam provocentur . Sed ne quid temere , ac minus considerate adgre-

deretur, ab ipso Pastoralis administrationis exordio Clerum universum sibi diligenter inspicendum, cognoscendumque existimavit. Curatoribus ergo animarum, tum ceteris Sacerdotibus, ac Clericis ad se arcessitis, singulorum nomina, ætatem, domos, statum exquisivit, ingenium, studia, doctrinam, & indolem diligenter expendit, explorataque omnia in commentarium redegit, quo factum est, ut jam altero Episcopatus mense nondum expleto Ecclesiasticos singulos de facie nosceret, & quanti quisque esset satis perspectum haberet.

Jam vero multa initio sibi dissimulanda, aut leniter tentanda intellèxit, neque subita, quasi vi enitendum, ut inflicta disciplinæ vulnera curarentur, ne remediis intempestive adhibitis exasperarentur magis, ac deteriora fierent. Peritos itaque medicos imitatus non acriora primum, & omnia, sed leniora, ac sensim, quæ pro morbi acerbitate magis opportuna videbantur, admovit, fore sperans, ut si gravioribus malis præsentem aliquam medicinam afferret, facilius esset in reliquis Gregis universi curatio. Ea porro unde cetera in Clerum vitia manare solent duo esse animadvertens, rerum scilicet divinarum inscitiam, & vitam otio, inertiaque traductam, faciendum sibi in primis putavit, ut iis omnino eliminatis, quæ propria
sunt

sunt Ecclesiasticorum hominum studia inducerentur . Comparatis itaque pro cujusvis captu, & commodo libris , certos in urbe , ac Provincia Sacerdotes constituit , qui rudiores alios patienter instituerent , assidueque exercerent . Cæterus deinde aliquos statuta mensis cujuslibet die cum in Civitate, tum in Diœcesi cogi jussit, ut eo quisque ad differendum , vel respondendum de sacris , atque ecclesiasticis rebus conveniret methodo , & ordine ab ipso Episcopo constitutis ,

Nec minor de Clericis cura , ac sollicitudo Gregorii fuit . Cum enim initia , progressionefque virtutum a prima educatione maxime pendere intelligeret , probatos adolescentes , qui Ecclesiæ nomen dare vellent , Seminario Clericorum excepit iis studiis imbuendos , quæ futuris Ecclesiæ ministris maxime necessaria essent , ac populorum saluti cum primis utilia . Optimis magistris , qui probitate , & scientia præcellerent , pietate , ac literis instituendos tradidit, eorumque laboris partem in se quoque transferre , ac subire aliquando non dubitabat . Nam Seminarii ædes frequens adire , ac totos ibi aliquando dies transigere solebat , quo adolescentium Clericorum incitaret studia , exploraret profectum , disciplinam , & mores cognosceret , paternis monitis teneras mentes ad v-

tutem fingeret , amantissimisque cohortationibus ad officia religionis, ac pietatis accenderet.

Tenues porro , angustique quum essent Seminarii reditus, tribus Clericatus, ut vocant, eidem perpetuo adjunctis ita cumulavit , & auxit, ut centum deinde , & amplius ingenti Bergomensis Ecclesiæ commodo , & ornamento sustentari , ac institui in eo possent alumni . Quo vero pluribus aliis , quibus pro sua amplitudine ea Dioecesis abundat , Clericis idem pateret commodum , eademque institutio , de novo Seminario constituendo consilium cepit , idque Apostolicæ Sedis decreto sub die XXII. Septembris anno MDCLX. ut constituere posset , impetravit . Sed quo minus egregium , atque utilissimum opus perfecit , in causa fuisse arbitror non multo post consecutam ipsius ad Patavinam Sedem translationem Tantæ sollicitudinis , ac beneficentiæ memoriam , quam nullo unquam monumento consignari, quamdiu Bergomi sedit, Barbadicus permiserat , eo ad Patavinam sedem translato Seminarii Curatores his verbis sub ejus gentilitio insigni insculptis posuere .

EMINENTISS. CARDINALI BARBADICO**EPISCOPO BERGOMENSI ,****QUOD SEMINARIUM DOTARIT MORIBUS ,****DITARIT CENSIBUS , MUNIVERIT PIETATE ,****EIQUE UNIVERIT CLERICATUS S. PAULI DE AZANO ,****S. PETRI DE MEZATE , S. CASSIANI DE TRESORE ,****JO. BAPTISTA LAVEZARIUS CANONICUS ,****MANNIBAL ALEXANDRIUS , FRANCISCUS A VALLE ,****ANTONIUS TIRABUSCUS PAROCHI DEPUTATI****GRATI ANIMI MONUMENTUM POSUERUNT****ANNO MDCLXIV.**

Jam vero ut investas in Cleri mores , ac disciplinam corruptelas , abusionesque convelleret , vetera , ac recentiora Ecclesiæ instituta , quæ hominum oblivione , & incuria fere conciderant , in memoriam , & usum revocare constituit . Ergo quæ de vita , & honestate Clericorum sive ab Oecumenicis , aut Provincialibus Conciliis , sive a Prædecessoribus suis sancita fuerant , urgere identidem coepit . Liberiores cum laicis alterius præsertim sexus consuetudines , & familiaritates , negotiationes , aleas , choreas , larvas , theatra , atque profana id genus spectacula vehementer insectari . Breviores vestes , capillorum cultum , & quæ seculi vanitatem præferrent , omnino interdixit . Contubernales foeminas aut nullas permisit , aut

cas

eas dumtaxat, quas vel ætas, vel proxima sanguinis conjunctio omni suspicione liberaret. Ne quid demum, ut alia mittamus, in Ecclesiasticis viris minus decorum, aut a sacra professione alienum conspiceretur, neminem in laicorum familia, vel obsequii, vel rei procurandæ causa versari ferebat. Improbabat in Sacerdotibus abjectionem, neque hac in parte vel erga se ipsum obsequium cujuspiam, aut famulatum, nisi charitatis titulo, gravi aliqua in necessitate admittebat, id maxime spectans, ut ecclesiasticus Ordo quo ei debetur loco atque honore ab omnibus haberetur, cum eundem ipse exemplo suo reverenter observandum, excipiendumque doceret.

Neque satis eorum saluti, ac dignitati consultum putavit, si nihil turpe, aut flagitiosum admitterent, nisi ad omnem quoque probitatis, virtutisque formam compositi Christi bonus odor efficerentur, & quantum laicis amplitudine honoris, & gradus excellentia præstarent, tantum iis prælucere splendore vitæ, & sanctitatis; atque ut tales essent præibat ipse vitæ plane Apostolicæ exemplis, ut haberet quisque proposita in Pastore, atque Antistite suo quæ caperet documenta virtutis: Præibat quoque verbo, nec paternis cessabat monitis, jussis, precibus, atque obsecrationibus hortari, arguere,

guere , urgere , ut Clerum suum Deo acceptabilem redderet , bonorumque operum sectatorem : Literis demum , ac scriptis id assequi studuit , ut ad optimam vitæ , ac disciplinæ rationem unumquemque formaret . Edidit enim de Ecclesiasticorum vita libellum , in quo designata diei partitione , quid singulis fere horis ab unoquoque præstandum , quod orationi , studio , lectioni tribuendum tempus , quæ vitanda , quæ agenda Clerico , ac Sacerdoti , compendio indicabat , ac viam omnibus expeditam præmonstrabat , qua facile omnino , si vellent , ad Evangelicæ vitæ perfectionem contenderent .

Verumtamen quia neque qui plantat est aliquid , neque qui rigat , sed qui incrementum dat Deus , enixis ab eo precibus jugiter flagitabat , ut daret voci suæ vocem virtutis , quæ excitati Ecclesiæ suæ homines ad propositas sanctitatis regulas aliquando conformarentur . Cumque intelligeret ad concipiendum , fovendumque melioris vitæ studium prodesse cum primis , si exterioribus curis aliquando sepositis , brevis aliqua solitudo captetur , qua rerum æternarum meditatione christianus homo se contineat , omnemque in eas vim conferat mentis , pium hoc , saluberrimumque institutum ab universo Ecclesiæ suæ Clero semel ut minus in annos singulos usurpari jussit . Primus itaque Bergomen-

bergomensium Episcoporum edixit , ut Ecclesiastici omnes in designatum locum certis anni diebus secederent , ac pio aliquo sacerdote exercitationum duce , ac magistro , æternarum , divinarumque rerum contemplationi operam darent, tum contractas e mundano pulvere sordes animi earundem confessione detergerent, ecclesiasticum spiritum renovarent , veterem denique hominem expoliantes cum actibus suis novum induerent , qui creatus est in iustitia , & sanctitate . Tanta inde consecuta est in plerisque morum , vitæque ad meliora conversio , ut brevi omni corruptela , ac deformitate sublata restitui coeperit Cleri universi disciplina , quam eo saluberrimo instituto deinceps retento mirifice auctam florentissima pietate , ac literis ad hanc usque diem Bergomensis tuetur Ecclesia .

C A P U T V I.

*Ad Populi mores instituendos catechismo ,
& concionibus pergit .*

Restituta , ut fieri poterat , in ipso fere Episcopatus exordio ecclesiastici Ordinis disciplina ad corrigendos gregis universi mores studia , operamque convertit . Cumque ingentem malorum partem ex divinarum rerum , quæ ad salutem necessariæ sunt , incitia plerumque oriri

oriri animadverteret, in id mali genus a suis depellendum curam, industriamque omnem Gregorius intendit. Augebat hanc boni Pastoris sollicitudinem haud leve, quod ex vicinis hæreticis orthodoxæ fidei periculum impendere intelligebat; Nam qua parte Bergomensis Provincia ad septemtriones vergit, Vallitellinæ Rhætorum Provinciæ finitima, ac contermina est, in qua Catholici Calvinianis commixti agunt, ac mutua utrinque commercia intercedunt. Pronum autem, expeditumque erat, ut ex illorum consuetudine rudis populus, & catholicorum dogmatum imperitus hæreticorum hominum, *quorum sermo*, ut ait Paulus, *serpit ut cancer*, fallaciis caperetur, pravisque erroribus, ac doctrinis quasi contagione quadam inficeretur. Facile enim contingit, ut quorum consuescimus moribus, religione quoque, ac vitiis imbuamur.

Ea porro cogitatio Gregorii zelum, & animum vehementer anxium, ac sollicitum habuit ne quid in gregem suum serperet morbi, idque sibi curandum existimavit, ut non modo erroris labe, sed periculo etiam ac suspitione liberaretur. Quare omnes vigilantæ, industriæque nervos intendit ad oves sibi creditas christianæ doctrinæ præsidio communiendas, ne proximæ pestis afflatu, incautæ, ac improvidæ contamina-

minarentur . Ac Dioecesis quidem loca fere universa ab ipso administrationis suæ exordio nonnullis apostolicis viris e Congregatione , quam vocant Missionis, Roma deductis lustranda commisit , qui divini verbi semen ubique sererent , & christianæ catechesis documenta traderent , seque brevi ea loca adituum populis denuntiarent . Universos interea Civitatis , Provinciæque Curiones edicto monuit , ut singulis festis diebus hora pomeridiana discretos per classes pueros , puellasque suæ curæ commissas catholicæ Religionis præceptis , ac rudimentis imbuerent , nec tamen adultos præterirent . Magistros in unaquaque Paroecia disposuit , quibus ad Parochorum auxilia adjungi clericos voluit, eorum Ecclesiæ adscriptos . Concionatores , & poenitentiae administratos salutare institutum urgere jussit . Laicos viros , quos Piscatores appellabat , tum Parochos ipsos circumire vias, plateas , & compita , vagosque pueros , atque infimam plebem sedulo conquistam non invitare modo , sed ad templum deducere catechesi imbuendam . Parentes ipsos , tutores , magistros, dominos , vel opifices , ut filios , servos , discipulos , operarios ad christianam institutionem compellerent , hortabatur ipse cum voce e suggestu , tum literis amantissimis . Conflata præterea piorum hominum sodalitia , quorum cura,
& in-

& institutum in explicanda Religionis nostræ disciplina sedulo versaretur, quæ varia deinceps in loca propagata manent adhuc cum pietatis laude, ac religionis emolumento. Ad Episcopales ædes confluentes mendicos, antequam stipem acciperent, divina lege erudiri, quam publicis quoque in plateis circumfusæ multitudini a concionatoribus explicari iussit. Qui eam ignorasset a Sacramentorum participatione arcebat. Ut una demum, eademque omnibus esset docendi methodus, jam pridem statutas a S. Carolo Borromæo catechismi tradendi regulas ubique servandas vulgavit.

Nec suum desiderari passus est studium, qui alienum tantopere urgebat. Continenter ipse magno ceterorum exemplo nec bruma, nec æstu deterritus, perincommoda semper horas scholas adire, de præcipuis religionis capitibus copiose, dilucideque, atque ad auditorum captum ingeniique mensuram accomodate differere, de divinæ legis præceptis, fideique elementis rudes interrogare, audire patienter, animos addere, ornare laudibus diligentes, excitare socordes; Pueros, puellasque prima sacrorum nostrorum notitia imbuere, præmiis, & munusculis allicere, factus cum Apostolo veluti parvulus in medio eorum, & tamquam si nutrix foveret filios suos, ut omnes quasi modo genitos

genitos infantes purioris doctrinæ lacte enutrirer. Auctæ propterea insignem in modum cum in Urbe, tum in Diœcesi hujusmodi scholæ, ut nulla jam ætas, aut sexus magna eas non adiret frequentia, ac turpe quisque putaret christianum hominem in voluntaria ejus, quam profitebatur, legis, ac religionis ignoratione versari.

Cum vero intelligeret, divini verbi prædicationem præcipuum Episcopi munus esse, quod tanti fecerunt Apostoli, ut viduarum ministerio operi Deo gratissimo anteferrent, in hanc quoque curam non alieno tantum ministerio, sed opera ipse sua continenter incubuit. Nam festis plerumque diebus, solemnioribus vero semper, ambonem conscendens ad confertam non vulgi solum, sed nobilium, optimatumque Civitatis cum Laicorum, tum Ecclesiasticorum multitudinem tamquam pro Christo legatione fungens concionem habebat non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis. Sermo ejus vivus, & efficax ex imo pectore erumpere videbatur pleno magis pietatis, divinorumque sensuum, quos ex assidua cum Deo consuetudine hauriebat, quam doctrinæ lectione, ac studio comparatæ, quam etsi minime negligebat, non ostentabat tamen, sed ita charitatis ardore, tempe-

temperabat , ut ejus robur , & nervi penetrarent ad mentem , animosque auditorum , quos propterea in partem quamcumque vellet facile inflectebat . Eum e suggestu dicentem cum sacris Pentecostes diebus aliquando audisset Lambertus Episcopus Eporediensis divinam hominis eloquentiam ita est admiratus , ut ad Cardinalem Colloredum scribere non dubitaverit , visum fuisse sibi non alia ratione Apostolos post acceptum Spiritum Sanctum ad Judæos , & Gentes verba secisse . Ardens , ac vehemens erat in iis vitiis exagitandis , in quæ tere promptiorem esse populum intelligebat . In pravas cum primis consuetudines , quæ frequentes , ac faciles labendi peccandique afferunt causas , invehebatur , amores videlicet , choreas , comotationes , ganeas , obtrectandi , jurandi , blasphemandique licentiam , discordias , ac similitates , atque id genus flagitia , & scandala reprehendebat acriter , atque insectabatur . Et quamquam unius plebis , rudisque populi institutionem ejus omnis spectare videretur oratio , apposite tamen ad omnium statum conditionemque dicebat , & singulorum officia ita persequabatur , atque explicabat , ut omni auditorum generi christianæ vitæ documenta suppedicaret .

Ex iis autem , quos acrioris poenitentiae stimuli ,

C

mulis ,

mulis , pietatisque studio incitatos videbat ; cum laicis , tum Clero addictis hominibus, cœtum quemdam , ac sodalitium instituit , quod Poenitentiae oratorium vocavit ; Qui in eam societatem admittebantur , his fere institutis una simul exercebantur. In subterraneum principis Templi sacellum Festis diebus sub vespas conveniebant . Sacra primum lectio habebatur , quam excipiebat de æternis rebus secreta mentis cogitatio . Tum Episcopus ipse, aut qui conventui præerat Sacerdos ad divini judicii , supremique numinis metum , ad expiandas poenitentia, & lacrymis præteritæ vitæ noxas brevi sermone excitabat ; concepto demum de illatis Deo offensis dolore, vitæque emendatione proposita, ac constituta, certo temporis spatio voluntaria se quisque flagellatione plectebat. Cœptum vero in Urbe institutum late quoque in Provincia magno pietatis incremento propagatum est.

C A P U T V I I.

Urbis , ac Dioecesis visitationem instituit , & quam in ea obeunda methodum , rationemque adhiberet .

HÆc pastoralis sollicitudinis quasi initia fuerunt , atque præludia . Jam probe intelligens quantam ad salutem Ecclesiæ procurandam , ejusque mala avertenda Pastoris oculi habe-

habere vim soleant, universum gregem inspicere, vultumque pecoris cognoscere maturavit. A publicis itaque, privatisque precationibus, ut decet rerum omnium initia, visitationem, auspicatus, ipsam primum Civitatem, ac princeps ejusdem templum rite lustravit: Multa in eo disciplinæ capita restituit, multa emendavit, ac saluberrimis decretis, vel ipso renitente Capitulo, servanda constituit. Certis legibus divinæ Psalmodiæ tempora descripsit, Festa discevit, & sua cuique diei, ac singulis horis distributionum, ut ajunt, compendia, vel dispendia statuit, & sacrorum rituum, atque cæremoniarum observantiam sancivit. Intermissam diuturna desuetudine certis diebus ecclesiastico ritu designatis parvi officii Beatæ Virginis Mariæ recitationem, Canonicis frustra obtendentibus inveterati moris possessionem, redintegavit, pleraque alia ad divini cultus incrementum, rerum sacrarum dignitatem, & Cathedralis ipsius decus saluberrime instituit, atque ordinavit. Ceteras deinde Ecclesias, tum Parochos, Sacerdotes, Clericos, sacras Virgines, Xenodochia, laicorum Sodalitia, loca denique omnia ad Episcopi curationem Ecclesiæ lege, institutoque spectantia accurate cognovit, opportunisque decretis pro rerum, ac temporis necessitate communivit.

Non multo post ad visendas exiit Dioecesis Ecclesias , quarum visitationem qua obiret ratione non abs re fuerit hoc loco explicare , ut inde Lector intelligat quantum in eo munere diligentiae , curae , ac laboris optimus Pastor impenderit . Præscripserat ipse sibi ex Tridentini Concilii , & Provincialis Mediolanensis Ecclesiae Synodi decretis certas visitationis regulas de comitatu , de itinere , de victus ratione , de adventu ad Ecclesiam , de locis , rebus , personisque visitandis , deque omnibus , quæ ad eam rem pertinent , accurate obeundis . Eorum nonnulla per literas Ecclesiarum Rectoribus ante visitationem ipsam edicebat , monebatque , ut futurum Episcopi adventum Populo denuntiarent , atque hortarentur , ut quæ pro eorum salute instituenda erant accuratis ad Deum precibus adjuvarent : Tum Ecclesiae suae statum , oviumque singularum describerent : Scripto quoque referrent , qui Cleri , Populique mores , quæ vitia obtinerent , quæ potissimum corruptelæ irrepsissent . Indicarent num publici agerent ibi peccatores , blasphemi , raptores , adulteri , scortatores , odiis , inimicitiiis , aliisque flagitiis impliciti ; num a sacris jamdudum alieni ; num conjuges thoro disjuncti : Num alia , quæ Episcopi cognitionem , & medicinam postularent . Præmonitos demum faciebat ,

ciebat , quæ sibi , & comitibus ex Ecclesiæ instituto paranda essent ad victum , ea nimirum frugalitate , ac temperantia , quam sibi , & familiaribus usu quotidiano præscripserat . Exigua deinde supellectili instructus in viam se dabat , iter omne psallendo , atque orando conficiens .

Bergomensis Provincia ad sexaginta passuum millia protenditur in longitudinem , tres fere partes montibus , jugisque prærupta , & quartam vix partem planities occupat . Qui montes incolunt plane rudes , numeroque frequentes pastoritia exercent , lacteque , & castaneis vivunt : Ferro effodiendo in subjectis fodinis multi , lanificio nonnulli occupantur . Asperrima igitur , ascensuque difficillima loca adire cogeatur Episcopus , ut corpore imbecillo , ac valetudine plerumque infirma , incredibili sane incommodo , ac labore . Occurrebant identidem , ut est locorum natura parum idonea ad recreandum hominem inedia , & lassitudine confectum , diversoria , seu verius monticularum gurgustia , pastorumve mapalia , nec alibi diversabatur jucundius , quam ubi rerum premeretur inopia . Ut ventum erat ad designatum locum de via fessus , ac viribus fractus , sudore diffluens , vel imbre aliquando persusus , ne momento quidem temporis respirans , sa-

cram ædem primum adibat , Dei , Sanctorumque præsidium multa prece rogaturus . Mox ad confertam populi multitudinem sermonem habebat , utque ineundæ visitationis fructum caperent , ferventissimis verbis ad poenitentiam omnes exhortabatur . Templum deinde ipsum per partes lustrabat , sacra omnia cognoscebat , quæ neglecta essent restituens , quæ confusa ordinans , quæ sarcienda , ac renovanda præscribens .

Diei horas ita partiebatur , ut tempus omne populi institutioni , commodo , ac salutis , seque ipsum cunctis tribueret . Rem divinam in templo primo mane faciebat , mox divinæ legis rudimenta , ac præcepta rudi populo declarabat : Brevi deinde cohortatione infixis in eorum animos æternarum veritatum aculeis , monebat singulos , ut qui ejus opera , consiliove indigerent , libere omnino quavis hora ad Parochiales ædes ipsum adirent præsto omnibus semper futurum .

Dabat subinde poenitentibus aures , tum vel sacram ipse suis manibus Eucharistiam , vel nondum consignatis , inunctisque Confirmationis sacramentum ministrabat . Ita matutinis horis assiduos inter labores traductis ad novos a prandio repetendos in hospitium se recipiebat . Cibus meridie parcus , aliquando nullus vel
adeun-

adeuntium causa persæpe intermissus. Vix enim ad mensam constiterat, vel aderant condicta, hora rebus, animisve dissidentes eo conciliatore usuri, vel ab ipso arcessiti veniebant flagitiosi homines, contumacesve a Sacramentis in ipso Paschate alieni, quos ille non antea dimittebat, quam amantissimis verbis ad sanio rem mentem revocasset.

A prandio rursus in Templum redibat, eademque sedulitate ac labore catechesim, concionemque instaurabat. Sub noctem domum repetebat magna obsessus hominum frequentia, quæ vix ullum quiescendi spatium relinquebat, quos ut ille ad multam noctem patienter audierat, in cubiculum incoenatus se abdebat. Quod reliquum erat noctis orando magis, quam dormiendo magna ex parte transigebat. Brevis vero quies non detractis plerumque vestibus, aliquando nec in lectulo capta, cubile siquidem non aliter ab ipso relictum persæpe deprehensum est, quam primo adveniienti constratum fuisset.

In omni quemcumque viseret loco de pauperibus, de ægrotantibus studiose inquirebat, quibus & ipse opitulabatur largiter, & aliorum quoque opem exemplo, atque hortatu procurabat. Inter visitandum de Cleri, populique vitiis diligenter sciscitabatur, tum referebat in codicem; quæ in præsentia corrigi possent op-

portune emendabat, ac convellebat: quibus autem prompta, ac subita profutura non essent remedia, quod maturiore indigerent consilio, ea diligentius expendenda, atque statuenda in id tempus rejiciebat, quo in Urbem reversus accuratorem de iis consultationem institueret. Clero seorsum vocato, quæ necessaria ad ejus emendationem videbantur, gravi, amantissimæque oratione inculcabat: Ecclesiæ vero Rectori visitationis decreta scripto consignata tradebat, quo ea rebus ipsis, atque usu perfici curaret: Populum denique universum in Templo convocatum ad Dei timorem, ad mutuam charitatem, ad sacramentorum, & catechesis frequentiam, ad omnia christianæ pietatis opera, amantissime cohortatus, atque omnibus omnia fausta a Deo precatus discedebat.

Perfunctus unius pagi visitatione, recta, ac celeriter in alium contendebat: discedentem vero effusa populi multitudo, & circa ipsum stipata omnium ætatis hominum turba contineri vix poterat quin lacrimis prosequeretur, atque in voces erumperet tristitiæ, & amoris plenas. Sic inter publicas doloris, pietatisque significationes ad alteram proficiscebatur Ecclesiam non minora viarum, curarumque incommoda subiturus. Cum enim vel ultimum lustrare vellet Dioecesis suæ pagum, ac vicum, nunc abrupta
mo-

montium , nunc abstrusos vallium recessus per angustos , atque impervios calles adire pedibus cogebatur , ex quo intelligi potest quæ pericula obierit , quot labores iis itineribus sustinuerit , præsertim cum ubique eandem agendi , visitandique rationem nullo vitæ , commoditatis , aut valetudinis studio constanter retineret.

Quem vero cœperit ex iisdem laboribus fructum æstimare facilius est , quam brevi narratione complecti . Id primum est assequutus , ut christiana institutio adminiculum fidei , magistra religionis , & fundamentum salutis , jam pridem neglecta ubique locorum restitueretur : Tum ut dispulsa divinæ legis ignoratione sensim quoque exigenter flagitia , comprimeretur vivendi licentia , pravæque amputarentur consuetudines peccandique occasiones tollerentur . Concionum , & sacramentorum usus , quò nihil est populo christiano salubrius , vel inductus vel auctus ; redintegratus festorum dierum cultus , restituta templorum reverentia , Clerus ad officia sua revocatus , exercita ab omnibus christianæ pietatis opera , mutata demum Ecclesiæ , ac Dioecesis universæ facies , & quam veluti agrum spinis confitum , atque occupatum acceperat , purgatam adeo , frugiferamque reliquit , ut quodammodo antiquorum temporum disciplinam , & sanctitatem præferre videretur.

C A.

CAPUT VIII.

*Pelaginarum sectam ab Ecclesia sua
exterminat.*

SEd dum agro sibi commisso optima ingere-
ret solertissimus cultor fidei, morum, ac
disciplinae semina, quæ in uberrimæ spem mes-
sis jam adulescere cœperant, non defuit inimi-
cus homo, qui *zizania superseminare* tentavit.
Per ea tempora Jacobus a Sancta Pelagia laicus
Mediolanensis vitæ sanctitatem ementitus, si-
mulatæ virtutis ostentatione multorum animos
ita occupaverat, atque seduxerat, ut spiritu-
alis vitæ ac sublimioris contemplationis magi-
strum ac ducem se iis præberet. Clandestinos
virorum, foeminarumque coetus cogebat, in
quibus instauratis Gnosticorum, Beguardorum,
Beguiarumque illusionibus, atque spurcitiis
exitiosa dogmata late propagabat. Pulsi e Bri-
xiana dioecesi opera ac zelo Petri Cardinalis Ot-
thoboni ejus civitatis Episcopi, qui deinde
Alexandri VIII. assumpto nomine in Romana
cathedra sedit, impurissimæ sectæ professores,
qui a præformatore suo *Pelagini* vulgo diceban-
tur, in proximam, ac finitimam Bergomensẽ
Provinciam commigrarunt, ibique pravi dog-
matis luem clam diffundentes incautos nonnul-
los

los afflare jam coeperant. Quod ubi Gregorio renunciatum est, exhorruit animo gravi metu commotus, ne late serpens venenum gregem universum inficeret, atque corrumperet. Quo ergo vehementer ardebat religionis tuendæ zelo mali exordio occurrere statuit, collatisque cum Fidei Quæsitore Vincentio Maria Rivoli Ordinis Prædicatorum consiliis, ac studiis, obtentaque ab Urbis Prætoris Aloysio Mocenico auxiliari manu, quo ab ipsa radice malum convelleret, in exitialis sectæ propagatores inquirere coepit: Tum suo, ac Fidei Quæsitore nomine edictum vulgavit, quo tenebrose, ac subdolæ genti larvam detraheret, veteratorum fallacias explicaret, conventicula prohiberet, ac profanos coetus dissolveret. Oves in primis suas paterna commonebat sollicitudine, ut ab iis diligenter caverent, qui ore habituque *pietatis formam habentes, sed virtutem ejus abnegante* eo facilius simulatione virtutis seducunt plurimos, quo *se in angelos lucis transfigurant*, cum satanæ sint, *docentes quæ non oportet*, seque apud imperitos, & credulas in primis foeminas earum rerum magistros venditant, quarum vix esse queant discipuli. Falsis enim imbuti, illisque præjudiciis, dum nova obtrudunt spiritualis vitæ documenta, miseros auditores in varios secum errores abripiunt, atque in æternæ damnationis discrimi-

discrimen impellunt . Compertum vero exploratumque sibi cum esset adversus Ecclesiæ leges nonnulla conflare virorum foeminarumque conventicula , in quibus exercitationum piarum obtentu falsæ Orationis traderentur præcepta ; eos præterea , qui cœtus hujusmodi frequentare solerent , arcani disciplina , & sacramento quodam obstringi , ne quidpiam eorum revelarent , ac proderent , quæ ibi clam agerentur , quo vel uno gravissimam pravæ mentis suspicionem injicerent : Ea propter quo catholicæ Fidei , morumque puritati prospiceret , atque æternæ perditionis aditum creditis sibi animabus præcluderet , omnibus suæ curæ subjectis conventicula ejusmodi quamcumque in posterum ob causam cogere , vel adire omnino vetabat .

Perversam deinde ac periculi plenam spiritualis vitæ instituendæ rationem eam esse denuntiabat , qua infirmæ adhuc mentes , atque imbecillæ ad sublimia & excelsa Deo non trahente inter orandum conscendere , & quasi evolare docentur , cum vix in imo christianæ perfectionis consistant . Id enim vero curandum in primis , ut assidua ac diuturna vitæ activæ exercitatione per humilitatis , patientiæ , sui ipsius abnegationis , aliarumque virtutum actus , & habitus , pravas cupiditates , animique perturbationes frangere , ac subigere discant , tum
per

per gradus veluti quosdam ad altiora enitantur. Eos, qui secus fecerint, post falsæ atque inanis contemplationis usum, nullo in sanctitate vitæ profectu, virtutibus vacuos, ac prioribus virtutibus irretitos magis, inquinatosque plerumque reperiri.

Monitos quoque eos faciebat, qui foeminis ad vitam pie religioseque exigendam institutores se præbent, atque in ea cura libenter versantur, ut hanc veluti certam quam sequerentur regulam animo infingerent penitus, ac sæpe memoria retractarent Augustini sententiam (a): *Sermo brevis, ac rigidus cum mulieribus est habendus, nec tamen quia sanctiores fuerint, ideo minus cavenda; quo enim sanctiores sunt, eo magis alliciunt, & sub pretextu blandi sermonis, immiscet se viscus impiissimæ libidinis*: Nam, ut aliis verbis egregie ac vere S. Thomas Doctor Angelicus (b): *Frequens familiaritas cum mulieribus spiritualibus domesticum est periculum, delectabile detrimentum, & malum occultum bono colore depictum*.

Parochorum denique vigilantiam urgebat acriter, atque conscientiam onerabat, quo a suæ quisque Parœciæ finibus ea flagitia quam longissime arceret, subjectamque sibi plebem de rebus his diligenter doceret; nec hortaretur modo, sed etiam impelleret, ut ad Ecclesiæ tri-

(a) Apud S. Thom. Opusc. LXIV. (b) Ibidem.

tribunal eos statim deferret, qui vetita conventicula celebrarent. His optimus Pastor consiliis, atque remediis imminens Gregi propulsavit periculum, atque id est feliciter assequutus, ut ab eo summoti pestilentes homines, sin minus a morbo convalescerent ipsi, oves certe suas inficere non amplius possent; sicque eliminata pravi dogmatis contagione Ecclesia Bergomensis catholicæ purissimæque Religionis cultu jam inde ab Apostolicis temporibus clara in antiquæ Fidei professione confirmata in posterum perseveraret.

CAPUT IX.

*Ab Alexandro VII. S. R. E. Cardinalis creatur.
Romam proficiscitur, mox ad Ecclesiam
suam revertens Synodum celebrat.*

HÆc ad Gregis salutem, Ecclesiæ suæ com-
moda, & incrementum, aliaque id genus
complura brevi temporis spatio Gregorius per-
fecit, quorum fama cum omnium ore celebra-
retur, non finitimas modo regiones pervasit,
sed Romam quoque perlata est. Quare virtu-
tum, meritorumque illius æstimator æquissimus
Alexander VII. confirmata, & aucta, quam de
ipso cœperat, opinione, dignum omnino existi-
mavit quem novis cumlaret honoribus, ac
sublimiorem in locum proveheret, ne uni tan-
tum

tum Reipublicæ christianæ parti, sed virtutum suarum lumine universæ splenderet Ecclesiæ. De illo itaque ornando, ac promovendo cum mature deliberasset, die v. Aprilis anno MDCLX. adprobante, ac plaudente Patrum Senatu, absentem, ac prorsus inscium S. R. E. Cardinalem creavit. Delata per celerem nuntium amplissimæ dignitatis insignia, ille nihil tale suspicans inexpectatæ rei novitate attonitus, atque percussus eo animo excepit, quo humana omnia, ac terrena metiri, atque æstimare solebat. Eum tamen honoris nec optati, nec quæsiti gradum Deo primum bonorum omnium dispensatori acceptum referens, tum ejusdem in terris Vicario benefactori suo amantissimo, quam potuit maximas ei egit gratias, seque illi, atque Apostolicæ Sedi arctiore in posterum vinculo adstrictum, mancipatumque professus, in ejus fide, & obsequio perpetuo mansurum declaravit. Nec multo post Romam contendit, ut purpureum galerum ex ipsius Pontificis manu solemniter reciperet. Ut primum autem cæremoniam illam explevit, consuetis urbanitatis officiis in aula perfunctus, maturato reditu, ac celeri itinere in dilectæ Ecclesiæ suæ sinum sese recepit.

Jam vero in amplissimo ordine constitutus ita se gessit, ut is honor valuerit ad probitatem virtutemque hominis illustrandam potius, quam
ad

ad quidquam de pristinis animi sensibus, vitæque consuetudine immutandum. Nec enim quietam sibi, ac laboribus vacuam proposuit vitam, quasi adeptus Cardinalatum navigaret in portu, sed propter illustrioris honoris præstantiam; sublimiorem quoque virtutem a se flagitari sentiens, multo magis quam umquam antea laborandum, vigilandum, connitendum esse sibi persuasit. Ac majorem veluti nactus virtutis exercendæ campum ita secum statuit; eo ferventius Dei opem quærendam, eo acrius, ac diligentius ipsius gloriam promovendam, Ecclesiæ utilitati operosius inserviendum, hominumque salutem curandam multo magis, atque tuendam. Ergo de prioris vitæ instituto, ac ratione nihil omnino remittens, Cardinalis quidem titulo, insignibus, atque honoris prærogativa, ceterum modestia, frugalitate, laboribus, curis, vitæque asperitate idem qui antea Episcopus, nisi, quod nova fiebat in eo virtutis, & sanctitatis accessio.

Ad Ecclesiæ vero procuracionem quod attinet, intermissas brevi absentia suæ tempore visitationis curas, quo solebat labore, & contentione repetiit, eaque demum feliciter absoluta, Synodum Dioecesanam indixit in kal. Septembres Anni MDCLX. Hanc magna Cleri frequentia celebravit, cum in singulis Parœciis
non

non nisi singuli mansissent Sacerdotes, qui ægrotis præsto essent. Gravem admodum ad Clericos, & Sacerdotes orationem habuit, quæ typis vulgata sanctissimi Pastoris zelum præfert cum summa doctrina, atque eruditione conjunctum. A ferendis novis legibus temperandum sibi prudenter existimavit; siquidem earum copia, ac varietate, uti multitudine remediorum corpora, magis aliquando laborare Rempublicam sentiebat, quam gravitate morborum. Edita tamen a Prædecessoribus suis ad disciplinæ instaurationem, atque custodiam decreta, quæ temporum injuria obsolescere coeperant, in memoriam revocavit, eaque ab omnibus in posterum servanda auctoritate quoque sua proposuit, atque firmavit.

Hæc ille brevi, quo præfuit Ecclesiæ Bergomeni, annorum spatio præstitit; majora etiam facturus, si in coeptis diutius pergendi loci, & temporis opportunitas ei non defuisset. De quibus breviter scribenti nullum magis idoneum testimonium offerri, aut majoris auctoritatis potuit, quam Petri Cardinalis Prioli, qui ei in Bergomensis Ecclesiæ administratione non multis post annis successit. Is enim ad Clementem XI. P. M. de Barbadico scribens: *Ecclesiam, inquit, Bergomensensem sanctissime, & brevi septennii spatio multo plurium annorum mente complexus con-*

D

for-

formavit moribus , sancivit legibus , ornavit doctrina , inducto spiritualium exercitiorum usu , Christiana catechesi assidue promota , Dioecesi montana praesertim , & non facile pervia diligentissime lustrata , Clero ad disciplinam composito , sanctimonialibus ad perfectioris vitae formam redactis , Seminario Ecclesiastico redditibus aucto , & pietatis , ac literarum studiis exculto , nobilium , ac plebis piis coetibus institutis , populoque omni ad bonam frugem revocato .

In eandem quoque sententiam , iisdemque fere praconiis ejusdem Cathedralis Capitulum datis ad Pontificem literis hæc de Pastore , atque Antistite olim suo memoriae prodebat : Viget adhuc in Bergomatum animis dulcissima gestorum ejus recordatio , & frequens in ore omnium predicatio . Exstant pastoralis ipsius sollicitudinis etiam in postremis Dioecesis villulis , in asperioribus aditu , situque montibus aere perenniora monumenta . Unius seculi quis credat , quæ vix fuere septennii , & infirma semper valetudine , quam ultro adhibita corporis afflictationes augebant :

Luculentius demum Parochorum Urbis Congregatio ad eundem Pontificem Maximum de Gregorii zelo , animarumque studio plane admirabili hæc testabatur .

*Praibat itaque Gregorius exemplo quo vocabat imperio , & vita Episcopi erat Parochorum
norma ,*

norma, & censura. Ad orationis frequentiam animarum Curatores sollicitabat? Ipse quod in Martino Episcopo laudatur, invictum ab oratione spiritum non relaxabat. Ad Sacramenta sancte tractanda hortabatur? Ipse in Sacris sanctitatis ipsius specimen se praebebat. Urgebat ad catholicae Fidei praeceptis, & mysteriis imbuendos commissos nostrae curae Populos? Christiana doctrina scholas ipse assiduus obibat, non hyemis hic acrius saevientis rigore, non aestatis fervore deterritus, si quos rudiores invenisset patienter instruens, instructiores laudibus, & premiis excitans, omnes demum inflammans ad sanctum discendi opus, quod si unquam serbuit, sub illo Episcopo fuit, & ad haec usque tempora favente Deo mansit. Intensorem de animarum salute sollicitudinem exigebat? Princeps in ea omni conatu promovenda. Ad terrenarum rerum contemptum, ad eleemosynarum in egenos largitionem, ad sacras caeremonias rite obeundas facem ipse praeferebat animo humana cuncta supergresso, divitiarum contemptor, in pauperes copiosissime effusus, divinorum rituum servantissimus, adeo ut si illi periissent, ex uno Gregorio sacris operante, & Divina peragente exscribi potuissent. Praemonstrabat in se ipso quam in Dei cultu religionem, in Templorum nitore diligentiam, in pervicacioribus corrigendis lenitatem, in vita ratione disciplinam a Parochis, ceterisque Templorum ministris desiderabat.

rabat. In ferenda onerum Parochialium cura ipsum habebamus Ducem, quem sequeremur, ad morientium ades die, ac nocte accurrentem, dissidia inter nobiles componentem, in omni patientia, & labore arguentem, obsecrantem, increpantem, creberrimas, easque ferventissimas conciones habentem, & verba vite super mel, & farum dulciora fundentem: omnia demum Episcopalia munera alacriter obeuntem. Quot ille reluctantes ad animam flagitiis inquinatam sacra exomologesi expiandam, & jamdiu intermissam Angelorum Eucharisticam escam revocavit? Quot puellas e pudicitie discrimine cura, & are suo eruendas curavit? Quot lapsas in poenitentia asylo collocavit? Gregorius perditorum restitutor, afflictorum persugium, viduaram patronus, orphanorum Pater. Gregorius bonarum, ac maxime divinarum literarum studia excitavit, iisdemque ipse excultissimus, quibus tantum temporis tribuebat, quantum alii ad ipsam requiem animi, & corporis sibi sumunt.

Habeant igitur Lectores paucis quidem, sed vivis admodum coloribus tamquam delineatam, expressamque Barbadici Pastoris sanctissimi imaginem; quam si meis ipse verbis effingere voluisssem, haud scio an luculentius potuisssem illustriora, quæ ille in Bergomatum Ecclesiam contulit, beneficia, & commoda recensere:

CAPUT X.

*A Bergomenſi Eccleſia ad Patavinam
transferitur .*

REs adeo præclare geſtas, ac tanta cum lau-
de adminiſtratam Bergomenſem Eccleſiam
cum Pontifex Summus Alexander VII. conſide-
raret, ampliorem Dominici agri portionem,
Gregorio deſignandam ac commitendam puta-
vit, fore ſperans, ut uberior inde meſſis tam exi-
mii cultoris induſtria Eccleſiæ obveniret. Nec
fuit illi ad perficiendum, quod animo jamdu-
dum conceperat, occaſio diu expectanda. Nam
per idem tempus anno videlicet MDCLXIII. men-
ſe Novembri Georgio Cornelio vita functo Pa-
tavinorum Eccleſia novum Antiftitem expecta-
bat. Itaque de Barbadico in demortui locum,
ſufficiendo ſtatim Alexander cogitavit, ac ne
exquiſito quidem, aut expectato illius aſſenſu,
ad eam ſedem translatum declaravit. Mox dato
translationis diplomate amantiſſimis eum literis
cohortatus eſt, ut omni cunctatione, & cauſa-
tione omiſſa novum onus ſubiret, collatiſque
ſibi a Deo viribus ferre non detrectaret. Ad in-
expectatæ rei nuncium Gregorius æſtuare ve-
hementer animo cœpit, ac varias in partes di-
ſtrahi. Tum ſi quo modo recuſare, ac deſugere.

D 3

poſſet

posset gravissimam sarcinam, ne quod erat illi acerbissimum, a sponsæ suæ sinu divelli cogere-
tur, rationes omnes excogitavit; eamque in
primis versabat animo, quod alienum a severiore
Ecclesiæ disciplina, atque sacrorum Canonum
præscripto videretur, quempiam ab una Epi-
scopali sede ad alteram sine causa traduci. Ita-
que rem omnem cum Johanne Paulo Oliva tum
Pontifici a concionibus, deinde Societatis Jesu
Generali Præposito communicandam putavit,
rogavitque hominem, quam studiosissime potuit,
ut ab ea mente Pontificem dimoveret rationi-
bus, ut sibi videbatur, ad id persuadendum
gravissimis. At operam ille suam inanem pror-
sus apud Pontificem futuram intelligens, hanc
ad eum epistolam dedit, qua inducere cona-
batur, ut Pontifici imperanti morigeraretur,
neve consilia animi sui quantumvis æqua vide-
rentur pluri faceret præ Pontificis voluntate.

*Momenta rerum, atque rationum diligenter ex-
pendi, quibus Eminentie Vestra visum est ab Ec-
clesia Bergomensi discedendum non esse tametsi a
Christi Vicario ad aliam evocaretur. Ego autem sic
existimo, rationibus iis omnibus quamquam optimis
preferendam omnino esse divinam voluntatem, tum
summam illius Dioecesis, quo destinatur, necessita-
tem, manifestum denique, in quo assidue versatur,
sub isthoc rigido, & aspero Coelo vitæ periculum.*

Jam

Jam aula Romana satis cognitum, perspectumque est, quantum E. V. aliena sit a quacumque Ecclesia, vel status mutatione; novit enim ob id arreptam aliquando ab Urbe fugam; novit præterea E. V. animum ab omni commodo, vel utilitate aversum penitus, atque alienum: Nihilo tamen secius obedientia, quæ melior est quam omnis victima, ac longe major animarum numerus, quæ tanti Pastoris vigilantia, & exemplo quam maxime indigent, non suadere modo, sed impellere debent E. V. ut divina se alacriter voluntati committat, eamque amplectatur crucem, quam Christus Vicarii sui manu humeris ejus imponit. Hac est consilii mei ratio nihil temporale, aut terrenum, sed unam respiciens majorem Dei gloriam, atque omnino certam novi Gregis E. V. præstolantis utilitatem.

Quas igitur meditabatur Gregorius elabendi, defugiendique vias, cum Pontificis voce præclusisset divina voluntas, cui refragari religio esset, acquiescendum sibi esse intellexit. Quapropter ad spem rei bene gerendæ excitatus, ac divinæ Providentiæ confisus, quæ quocumque se vocaret, ac duceret, quod sibi, & Ecclesiæ potius, atque utilius futurum esset, efficeret, manus dedit, ac paruit se totum æquissimo animo Deo vocanti permittens.

Fuit ea dies ut Patavinæ Ecclesiæ felix, ac jucundissima, ita Bergomensi tristis, ac luctuosa,

quod adempto sibi egregio, sanctissimoque Pastori vix parem unquam alium se habituram speraret. Itaque Grex universus in dolore, ac luctu esse, conqueri ereptum sibi optimum, amantissimumque Antistitem, ac veluti amisso Patre orbitatem suam deslere. Contra ingenti Patavini gestire lætitia, efferre laudibus Pontificis Romani iudicium, ac novum Gregorio honorem effusis omnium ordinum plausibus gratulari: Nihil non felix, faustumque sibi ominari ab eo Pastore, cujus virtutum, & sanctitatis fama Italiam compleverat universam. Neque ea spes Patavinos fefellit, quum nullum fuerit Pastoralis sollicitudinis genus, quod a priori Ecclesia in alteram non transfulerit Barbadicus, ut purgatam, expolitamque christianis moribus, beneficiisque insignibus auctam, ad posteritatis firmitatem optimis legibus communitam, exemplis denique suarum virtutum omni sanctitate ornata, cumulatamque relinqueret.

C A P U T X I.

Quæ primum egerit in Patavino Episcopatu.

Patavina Ecclesia, cujus originem ab apostolicis usque temporibus Scriptores plerique deducere solent, ut ceteras Venetæ Reipublicæ Ecclesias amplitudine redditum ad Episcopi

scopi dignitatem nobilius tuendam præcellit , ita oneribus superat , atque laboribus ab Episcopo , si modo recte munere ille suo fungi velit , perferendis . Præest ille antiquissimæ , amplissimæque Civitati , cujus tamen pro ambitu longe minor est civium numerus , incolarumque frequentia . Eorum nonnulli ob agri ubertatem , rerumque copiam , ut fieri plerumque solet , in otio vivunt , alii literas sequuntur , quorum alterum vix unquam , alterum haud ita sæpe videmus cum eximæ pietatis studio conjungi . Neque eo secius ea Urbs , ut omnibus bonis artibus , ac disciplinis , ita etiam cultu religionis semper excelluit . Princeps Templum illustri ornatur Capitulo , quod Canonicis xxvii. ex quibus dignitates , ut vocant , quatuor , Custodibus sex , totidemque animarum Curatoribus , Capellanis xlv. amplius triginta Clericis constat . Tempia cxvi. in Urbe numerantur ; quibus animarum cura adjuncta est xxiv. Regularium virorum Coenobia xxi. , sacrarum Virginum Monasteria , aliaque foeminarum Collegia xxviii. Xenodochia præcipua sexdecim , præter alia pia loca , laicorumque hominum sodalitia , atque Oratoria . Diœcesis latissime patet ad quinquaginta fere passuum millia , oppidis , castris , vicis , pagisque frequens . Tempia in ea fere quingenta : maximam partem
ampla

ampla continetur , feracique planitie, amoenisque collibus cingitur , iisdemque frugiferis . Montibus tamen non caret , iisque asperrimis , adituque difficillimis, ut alicubi equo conscendi vix possint . In Regiones dividitur xlv. Vicariis , ut vocant., foraneis tributas . Parochiales habet Ecclesias cccv. In tota Diocœsi censentur hominum capita amplius ccc. millia .

In ampliorem hanc Provinciam translatus Gregorius eo tempore fuit , quo ex susceptis in Bergomensis Ecclesiæ procuratione laboribus , valetudine erat adeo affecta , atque imbecilla , ut exiguum ei vitæ spatium jam Medici præ-nunciarent . Ea in Civitate , in qua severioribus literis , & disciplinis adolescens operam dederat , tum ob proximas paternas ædes , atque affinium , amicorumque Venetorum familias quasi in sinu patriæ tranquillum, tutumque portum , in quo demum quiesceret , invenisse videbatur . At ille , quod acceptum honorem non veterum laborum mercedem, ac præmium, sed novorum initium esse verissime reputaret , posthabitis non tantum vitæ commodis , sed honestis quoque levationibus ad mortem usque continenter laborandum , desudandumque sibi constituit .

Ut primum itaque novi regiminis clavo manum admovit , quæ duo semper gerebat in oculis ,

oculis , divinæ gloriæ incrementum , & commissi sibi Gregis salutem omni ope , studio , ac diligentia promovenda suscepit . Atque ut ab omni alia sollicitudine , & cura expeditus , ac liber , in solas incumbere posset Pastoralis muneris partēs , rei familiaris administrationem a se prorsus amotam in alios rejecit . Idoneos ergo Episcopali mensæ Sacerdotes præfecit , quibus prudentiæ , & fidei laude probatos aliquot laicos adjunxit , ut ab Oeconomis , Procuratoribus ; ceterisque ministris dati , acceptique rationes exigerent , deque omnibus iis decernerent , quæ ad Familiæ expensas , aut redditus pertinerent . Quo id primum consequebatur , ut ad veteris disciplinæ normam , Conciliorumque decreta non sine testimonio in re pecuniaria esset Episcopi administratio , tum ut ipse non solum omni suspitione avaritiæ careret , sed ingenti curarum parte , ac molestia liberaretur .

Jam vero cum nihil grave sine consilio aggrendum , ac sine aliorum opera perfici posse intelligeret , neque se unum tantis parem esse oneribus , quibus premeretur rerum gerendarum , exemplo Moïsis quod sacris literis proditum est , quæ leviora esse viderentur , minorisque momenti , singula in fidissimos , atque idoneos homines transferre constituit , qui probitate , ingenio , & prudentia valerent plurimum ,
atque

atque in variis ad Ecclesiæ commoda ministeriis adjutricem ipsi manum præstarent. Viros itaque quoscumque potuit probos in primis, ac literatos cum ex ipso Patavinæ Ecclesiæ sinu, tum aliunde, ac præsertim ex Mediolanensium Oblatorum Congregatione, aliisque coetibus advocavit, quibus varia committeret Ecclesiæ munera. Non ita tamen in regiminis sui partem eos adscivit, ut onera omnia in eos transfunderet, seque curis levaret, atque laboribus; Nam in singulorum officia invigilabat sedulo, ac sæpe inquirebat, atque in rebus singulis ordinandis, disponendis, ac transigendis, minutis quoque, ac temporariis per se curandis ita versabatur, ut spiritu, consiliis, & opera non præire solum, sed sustentare omnes videretur.

Et in Urbe quidem de auxiliari Sacerdotum manu laborandum ei magnopere non fuit, cum & plures haberet operi idoneos, atque opportunos, & Gregem præsens ipse intueri, atque curare facile posset; tum constituere hominem juris, & Ecclesiasticæ disciplinæ peritum, cui Vicariam potestatem in universos committeret. Præcipua, ac difficilior cura fuit externis Provinciæ Ecclesiis idoneos, probatosque Pastores præficere, aut jam constitutos in officio diligenter obeundo continere. In eorum propterea delectu accuratissimus fuit, in observandis autem,

tem, exercendisque jam præpositis vigilantissimus. Nam designatis per singulas regiones Vicariis, probatis nimirum, ac gravibus Sacerdotibus, singulas Paroecias regionis cuilibet suæ lustrandas commisit, ut in earum Rectores diligenter inquireret, Cleri, populique mores notaret; intueretur, ac circumspiceret omnia, accurateque ad Episcopum referret, quæ in præsentia curare ipse, atque emendare non posset. Quæ vero ab iis servandæ leges, quæ cuique potestas esset, quæ cura exercenda, singulari libello descripsit, qui typis vulgatus circumfertur. Eos in Urbem aliquando arcessitos interrogabat diligenter de singulis, & quemadmodum muneris sui partes obiissent cognoscere volebat. Sed de illorum evocatione atque institutis erit alibi opportunior dicendi locus.

Haud satis tamen Ecclesiæ necessitati consultum putabat, si alienis tantum oculis eam lustraret, nisi cognitum ipse perspectumque oculis haberet suis Gregem universum, & quibus indigeret ad salutem remediis diligenter investigasset. Quamobrem instituta cum Urbis, tum Dioecesis visitatione, hanc nisi legitime absens, graviterve impeditus per se quotannis ita obire solebat, ut aliquam semper Civitatis partem, ac Dioecesis inviseret, donec universam, qua late patet, Provinciam circumiret.

De

De comitatu autem , frugalitate , curis , atque laboribus eo in munere adhibitis non est cur plura dicamus ; sunt enim huc transferenda , quæ de Bergomensis Ecclesiæ visitatione supra indicāvimus , cum eandem retinuerit in utraque Dioecesi peragrandæ vitæ rationem , ac disciplinam .

C A P U T X I I .

*De Clericorum Seminario , adibus amplificato ,
reditibus , scholis , aliisque institutis ,
ac beneficiis aucto .*

PRimas componendæ , ordinandæque Ecclesiæ cogitationes , & curas ad Ecclesiasticorum hominum coetum convertit , quo nimirum sancte , riteque instituto facile Populus ad religionis , ac pietatis officia revocaretur . Cum vero intelligeret idoneos Ecclesiæ Ministros nonnisi ex optime institutis Clericis fieri posse , quantaque vis in recta horum institutione ad reliquum vitæ cursum inesset , in id primum operam contulit , ut Ecclesiæ addicti adolescentes pietate , ac literis qua fieri posset maxima diligentia excolerentur ; Sed quod erat pro illis ad Concilii Tridentini leges Patavii excitatum jam olim Seminarium , vel ob ædium angustias , vel ob annui proventus tenuitatem paucos admodum

modum pro Dioecesis amplitudine ferebat alumnos. De illo itaque amplificando, augendoque consilium primum capiendum fuit, quod etsi magnis difficultatibus impeditum videbat, strenue tamen rem aggressus, brevi, ac feliciter absolvit; Nam ingenti pecuniæ vi Seminarii ædes a veteri angustiore loco in commodiorem, amplioremque transtulit, atque ita perfecit, ut novus ædificii conditor videri posset, ac dici. Proventus deinde multos adjecit; Nam collata sibi jampridem Sacerdotia eidem Seminario Apostolicæ Sedis ad probationem concessit, atque in perpetuum addixit, ut auctis subinde censibus amplius centum in eo sustentarentur alumni.

Rebus ita constitutis, adolescentes non antea in Seminarium admittebat, quam eorum genus, indolem, mores explorata diligenter haberet. Tum quo animo ad Ecclesiæ stipendia accederent; num certo divini Numinis afflatu, an cæco ineuntis ætatis impetu; num honoris, commodi, aut lucri causa, an, quod unum Ecclesiasticis viris spectandum, divinæ gloriæ, tum suæ, aliorumque salutis studio exquirebat. Cumque non sibi eos tantum, sed Ecclesiæ utiles esse oporteat, ingenium quoque ad optima studia accommodatum requirebat; quod si aptos, idoneosque comperisset, Seminarii Præfecto, egre-

egregiisque Professoribus instituendos tradebat. Iisdem porro legibus cum alumnos, tum Professores, ceterosque Seminarii ministros regi voluit, ac gubernari, quas Carolus Borromæus ab se conditis Seminariis constituerat, addita tamen illis peculiari quadam studiorum methodo, seu compendiaria de tradendis disciplinis institutione, quam pro sua in iis omnibus eruditione Gregorius ipse conscripserat.

Conquisitos undique, largisque stipendiis conductos disciplinarum fere omnium Professores egregios scholis a se ample magnificeque instructis, apertisque præfecit. A Latinæ, & Græcæ linguæ institutionibus alumnorum studia iniri iussit, quo via illis ad omnem literaturam, atque elegantiam sterneretur. Hebraicam, eique affines Syriacam, atque Chaldaicam ad eas percipiendas idoneis tradi voluit, quod intelligendis, atque interpretandis divinis Scripturis non exiguam utilitatem atque subsidium asferre posse intelligeret. Cumque animo perlustrasset vastissima Orientis spatia, in quibus Arabica fere sola dominatur, alicubi vero Turcica, & Persica, harum quoque Linguarum magistros constituit, qui christianæ militiæ tyrones pro catholica Fide pugnaturos præmunirent, atque instruerent armis adversus Satanæ imperium iis in regionibus late diffusum. Humanioribus literis

teris fatis imbutos ad severiora Philosophiæ , Mathesis , atque utriusque Juris studia traducebat ; impensius tamen divinarum rerum scientia , atque Ecclesiastica Historia eos informari , imbuique cupiebat . Hanc enim cum a prima adolescentia diligenter ipse coluisset , ita deinceps amavit , ceterisque prætulit studiis , ut eam domi prælegere , ac Clericis nonnullis explicare a sua dignitate non putaret alienum .

Ut autem sanioris doctrinæ depositum per Apostolorum manus ad Successores Episcopos delatum , iisque a Paulo cum primis commendatum , qua maxima posset fide , ac diligentia tueretur , magnopere cavit , ne Theologiæ Professores , vel auditores novitatis studio abrepti circumferrentur omni vento doctrinæ , sed eum unum sequerentur ducem , atque magistrum , cujus vestigia qui fideliter prefferit , a veritatis tramite deflexisse nunquam inventus sit . Itaque Theologiæ Professoribus hanc legem indixit , ut *sequerentur omnino doctrinam S. Thomæ , quam discipulis non scribando , sed ex ejusdem Doctoris Summa typis impressa explicanda traderent , eumque propterea non solum proprium , sed unicum Doctorem haberent , & ponerent in eo operam , ut auditores erga illum quam optime afficerentur : & post pauca : Explicatis , inquit , S. Doctoris articulis , nullam aliam questionem instituat , difficultatibus tamen*

E

non

non omissis ; satisque bonos Theologos se sciat effecturum ; si sola doctrina S. Thomæ suos Auditores erudiat . Eo nimirum erga Angelicum Doctorem ferebatur studio , ut ejus scripta , quasi divinitus tradita , impense coleret , ac veneraretur . Quo suum propterea erga ipsum cultum præcipua significatione declararet , remque faceret Ecclesiæ perutilem , nitidissimis Seminarii sui typis S. Thomæ Summam Cardinalis Cajetani , & Seraphini Caponii commentariis illustratam edi curavit : Sed cum opus magnifice , ac splendide a se inchoatum morte præoccupatus absolvere non potuisset , ejusdem in Episcopatu Successor Georgius Cardinalis Cornelius non minore studio , sumtuque perfecit , ac summo Reipublicæ literariæ bono vulgavit .

Jam ne ullum ad fovenda , atque promovenda literarum studia subsidii genus desideraretur , optimis ad quamlibet disciplinam comparatis libris amplissimam Bibliothecam instruxit , quam Seminariensium suorum usui perpetuo dedicavit . Typographiam quoque illustrem , ac nulli Italicarum secundam ære suo comparatam eidem attribuit . In ea præter omnis generis characterum varietatem , copiam , atque nitorem , quibus insigniores Typothecæ abundare solent , Orientalium quoque characterum matrices , & formas posuit , quo perutiles Orientalium Missionum Ministris

stris libri ederentur ad catholicæ Religionis præsidium, propagationem, & incrementum. Ac primum tanti beneficii veluti specimen prodiit iis formis excusus Alcorani Textus arabicis characteribus, iisque pulcherrimis, ex arabico idiomate in latinum translatus a Ludovico Maraccio, appositis unicuique capiti notis, atque refutatione Tomis duobus in folio, convellendæ Muhamedanæ superstitioni, Turcarumque conversioni procurandæ opus sane accommodatissimum.

Professoribus, alumnisque ad optima studia incitandis, dici vix potest quantam adhiberet industriam, ac diligentiam. Seminarium frequens adibat, persæpe etiam ex improvviso aderat prælegendibus, disputantibus, colloquentibus. Præsentia sua opus urgebat, laudabat solertes, arguebat socordes, excitabat torpentes. Bis quolibet anno singulos ad examen vocabat; Præerat ipse, uniuscuiusque ingenium, atque in literis profectum exploraturus. Omnes demum paternis cohortationibus, promissis, aut præmiis ad assiduitatem, & curam in studiis adhibendam incitabat. Quid? quod Professoris partes aliquando obire tanquam hypodidascalus non gravabatur, perinde ac si una hæc Episcopi esset occupatio? Eorum in primis studium vehementer probabat, qui emenso Theologiæ cursu sacræ eloquentiæ operam darent, atque in scri-

bendis, recitandisque concionibus sedulo verarentur. Nihil scilicet optabat ardentius, quam ut idonei formarentur animarum Rectores, qui divini verbi ministerio, in quo populorum salus magnam partem posita est, spiritualis vitæ ovibus suis alimenta præstarent. Eo in munere adolescentes exerceri omnes jubebat, experturus quid posset quisque, quantumque in dicendo valeret. Ingentem vero sollicitudinis suæ fructum cepisse sibi videbatur, cum eorum quempiam e majoris templi suggestu in magna auditorum frequentia, non sine laude concionantem audiret. Vana tamen, atque in minimis ducens ornamenta scientiarum, nisi sint cum vitæ innocentia, ac religione conjuncta, nihil prius habuit, quam ut teneri adolescentium animi ad veræ, solidæque pietatis, atque virtutis cultum informarentur. Gravem ergo, probatissimumque Sacerdotem eorum moderatorem constituit, qui clericalis vitæ disciplina eos rite institueret, christianæ doctrinæ capita, Ecclesiæ ritus, ac ceremonias accurate doceret, Sacramentorum usu, orationis studio, conscientiæ discussione, piisque aliis exercitationibus, constituta horarum partitione, diligenter excoleret.

Neque contentus aliena fide, ac vigilantia, ipse quoque in Rectoris, Magistrorumque partes & onera descendebat. Nam totos aliquando

do dies in Seminario transigens , veluti cinctus filiorum corona Pater , inter alumnos familiariter versabatur , ac pia miscens colloquia , rerum spiritualium communicatione , & charitatem spirantibus verbis teneras mentes ad virtutem , pietatemque accendebat . Locum in eodem Seminario designaverat , quem *Asceticum* vocabat : Eo secedere bis in anno spiritualibus exercitiis habendis alumnos omnes volebat : Parochos quoque , sacerdotesque Urbis , ac Dioecesis una saltem in singulos annos hebdomada eo loci convenire jufferat ad easdem exercitationes accurate obeundas .

At nunquam major ejus animum cura pulsabat , quam cum autumnalibus feriis e Seminario , & Urbe facta esset alumnis discedendi potestas . Timebat enim vero , ne sub liberiori coelo remissione disciplinæ juvenili licentiæ laxarentur habenæ , ne qua labes hæreret moribus , ne studiis irreperet torpor , & languor pietati . Rus itaque concessuros Dioecesanis Pastoribus , ac Regionis Vicariis veluti carissima Ecclesiæ suæ pignora peramanter commendabat , ut eorum vitæ consuetudinem sedulo observarent , caverentque , ne a susceptis institutionibus vel minimum deflecterent , atque aberrarent : Curarent in primis , ut Ecclesiam , catechesim , & Sacramenta frequenter obirent , lai-

corum , ac foeminarum confortia vitarent , in incellu demum , habitu , statu , ac ceteris astibus suis nihil admitterent , quod ab Ecclesiastica honestate , gravitateque abhorreret . Ubi vero ad Urbem , ac Seminarii ædes revertendum erat , literis Parochorum manu , ac sigillo obfignatis , a Vicario quoque foraneo subscriptis , de toto illorum vitæ genere admoneri , ac certior omnino fieri volebat , hoc ita sibi cordi esse palam denunciâns , ut ab iis id non optaret modo , sed pro sua auctoritate , & imperio exigeret prorsus , atque juberet . His optimus Pastor paternæ sollicitudinis curis , ac studiis illud est consequutus , ut Patavinum Seminarium , cui par nullum fortasse Italia admiratur , cum bonarum artium scientiarumque omnium Atheneum , tum religiosorum asceterium , ac domicilium quoddam pietatis , modestiæ , religionis christianæ , atque Ecclesiasticæ disciplinæ schola videretur . Præclari inde Sacerdotum manipuli prodire in Ecclesiæ Patavinæ cultum , ornamentum , & decus , neque exigua tanti beneficii pars ad alias quoque per Italiam Ecclesias manavit . Nam deducti ex illo Professores egregii , alumnique a multis Episcopi conquisiti in eorum Seminaria institutam a Barbadico studiorum , ac disciplinæ formam transtulerunt magno ubique literarum subsidio , pietatisque emolumento .

Se-

Seminario sic constituto per amplum addidit ære suo pro nobilibus adolescentulis Collegium; ac simile alterum in agro Patavino condidit ad Sanctæ Mariæ de Tresto, ubi veteris, suppressive Monasterii ædes magna pecuniæ suæ vi comparatas in ampliorem, atque elegantior formam restituit, atque alumnorum usui destinavit. Optimis utrumque legibus, institutisque fundavit, stabilivitque, ac ne quis rei domesticæ angustia impediretur, quominus eas artes addisceret, quibus instrui, atque exerceri solent nobili loco nati adolescentes, suis ipsæ sumptibus cum eos, tum Præceptores alebat, ac regia plane munificentia dignis christiano nomine, atque splendore generis moribus, & disciplinis instituendos curabat. Quo uno, eodemque beneficio Ecclesiam simul atque Rempublicam demerebatur, quod non modo præclaras artes, & literas, sed pietatem quæque, ac religionem promoveret, atque firmaret.

CAPUT XIII.

De adhibita in Clerici initiandis, atque Ecclesia Ministris designandis cura, ac diligentia.

Quod Apostolus Tito suo præceperat ne cuiquam cito manus imponeret, id Gregorius in primis diligentissime cavit. Eorum, qui

E 4

sacræ

sacræ militiæ nomen daturi essent , quemadmodum supra indicavimus , non genus modo , & parentes , institutionem , & indolem antea explorabat , sed quo spiritu , quove consilio ad novæ ineundam vitæ rationem ducerentur sedulo investigabat . Permagni enim referre putabat qua vis vocatione ad clericalem statu accederet , ne videlicet vitæ sustentandæ necessitate , commodi , honoris , vel lucri spe , aut humanas alias ob rationes Ecclesiæ stipendiis militare quæreret , sed unam Dei gloriam spectaret , animarum salutem atque Ecclesiæ utilitatem . Hæc sacris initiari postulantibus graviter denunciabat serio cogitanda , & quos ad ea præstanda minus comparatos suspicaretur , omnino rejiciebat . Semel autem admissos , atque in Clerum cooptatos non prius ad ecclesiasticos gradus , & ordines provehebat , quam multis , certisque experimentis eosdem probasset . Magnam de eorum vitæ probitate , consuetudine , ac moribus disquisitionem instituebat , de contubernio ac fodalibus , de vestibus ac tonsura , de catechesis ac sacramentorum frequentia , de Ecclesiæ ministerio ac divinis officiis , deque ceteris plerisque ad Clericorum disciplinam pertinentibus inquirebat , & Parochorum , vitæque spiritalis Magistri certum de iis testimonium requirebat . Nec ea diligentia , atque investigatione

tione contentus candidatorum nomina in Episcopali Tabulario descripta diu ante ordinationem palam exponi jubebat, quo publica in eos fieret inquisitio; Nec mores dumtaxat, ac indolem, sed ingenium quoque, & doctrinam accurato discutiebat examine: ac primum singulos de christianæ doctrinæ capitibus percunctari solebat, cum ut eorum in obeunda catechesi diligentiam exploraret, tum ut rei omnibus necessariæ studium, atque existimationem augeret. Paucis admodum bene, ac feliciter id cedebat periculum; repellebantur plures, quam qui admitterentur, pari eorum, & Cardinalis tristitia, qui pro Ecclesiæ amplitudine, ac necessitate laborare se identidem querebatur ministrorum penuria, nec tamen de sua in adprobandis, admittendisque severitate quidpiam remittebat, satius ducens paucos habere, sed aptos, quam ineptos multos, ac male moratos.

Sed in eorum præcipue mores inquirebat, ac scientiam, qui animarum curæ, ac regimini admovendi essent, nec in eo tantam abs se curam, diligentiamque adhiberi posse unquam putabat, quantam rei gravitas postularet. Intelligebat nimirum Parochis officii sui ignaris, aut negligentibus, continuo & populorum mores prolabi, & christianam laxari disciplinam, & religionis cultum exsolvi, atque convelli,
vitia

vitia denique omnia , & corruptelas in Ecclesiam facile invehi . Timebat propterea , ne in re gravissima laberetur imprudens , ac potestate abuteretur sua in amatissimi gregis perniciem , cujus portionem alienæ fidei committebat . Ergo adhibita , quod in gravioribus aliis rebus faciebat , diligentissima præparatione , imploratoque per multas preces , & hostias cælesti præsidio , tantam in eo spem statuebat , quantum proprio diffidebat iudicio . Id porro cavebat in primis , ne quidquam alienis tribueret officiis , studiis , gratiæ , humanisque rationibus . Qui hac via , vel artibus animarum curam , seu quodpiam aliud Ecclesiæ munus extorquere tentaret , cum in gravem ipsius offensionem incurrebat , tum vero de omni spe excidebat omnis ejusmodi rei ab eo in posterum consequendæ . Ac quemadmodum ipse nonnisi invitus , ac renuens Episcopatum acceperat , ita pastoralis cura indignos habebat , qui ambitu quodam ad eam postulandam accederent . Et si autem candidatorum merita satis comperta apud se haberet , atque explorata , ut de singulis deliberare , ac statuere per se tutissime posset , coacto tamen Examinatorum coetu horum magis quam proprio in optimorum delectu utebatur iudicio . Denunciabat omnibus se nullius sacerdotii collatorem , vel arbitrum esse , sed
me-

meritorum testem , atque declaratorem ; Quod si digniorem præteriisset , certam injuriam ei se facturum esse , debitoremque eidem futurum omnium fructuum , quos ab eo sacerdotio exclusus non percepisset . Paribus tamen duorum meritis eum præferre solebat , qui nullos apud se propinquos haberet , fore sperans , ut eorum loco sibi adjungeret pauperes Ecclesiæ bonis sustentandos ; dicere solitus , eos animarum curatores , qui consanguineos alunt otio torpentes , ipsorum magis ruinæ , quam firmamento studere . Hos enim superstites , cum proventus nullos habeant , tum arte , atque industria destituti sint , omni postea carere subsidio , quo vitam , familiamque sustentent .

Quam vero in Parochiis doctrinam cum vitæ probitate conjunctam requirebat , eandem a ceteris omnibus Poenitentiae Sacramenti administris exigebat . Alienis communicare se peccatis existimasset , si minus probis , ac doctis de iis judicandis potestatem contulisset , & quanta maxime posset diligentia , de illorum scientia , integritate , ac prudentia experimentum , ac periculum accuratissimum non fecisset . Semel autem ad id muneris adprobatos non uno satisfecisse sibi putabat examine . Metuebat enim ne quam ad primum sui experimentum attulerant studii contentionem , eo defun-

defuncti periculo sensim remitterent, & de lato doctrinæ, ac scientiæ suæ judicio quasi securi, otio, desidîæque indulgerent. Ergo ut sollicitos semper, ac studiis exercitados haberet, primum Congregationes de quæstionibus ad conscientiæ moderationem spectantibus institutas, quæ semel in mense habebantur, adire omnes jubebat: Tum Parochorum adjutores, quos *Capellanos* vocant, aliosque Sacerdotes, de quorum studiis certus omnino non esset, novo quotannis examine experiri, ac probare solebat.

Jam vero quam jugi, assiduaque lectione ex purioribus Ethicæ Christianæ fontibus hauserat ipse morum doctrinam, eam ut omnes imbiberent, ac in Poenitentiae sacramentis administrando adhiberent, omni ope, studioque curabat. Cavebat scilicet, ne conscientiarum moderatores, ac judices eos confectarentur duces, atque magistros, qui crudeli benignitate vulnera palpant, non rescant, blandiuntur ægris, non medentur, angustam laxant peccantibus salutis viam, & falsa securitate delusos in æternum secum interitum facile abripiunt. Quapropter exitiosam illam, quæ tum maxime in doctrinam morum irrepserat opinandi licentiam, eosque absolvendi facilitatem, qui in proxima versantur peccandi occasione,

gra-

graviter est infectatus ; Utque eam procul ab Ecclesiæ suæ finibus veluti animarum exitium , ac pellem arceret , publico cavit edicto , ne quispiam sub anathematis poena , sui que muneris privatione sacram iis absolutionem impenderet , qui in proximo labendi periculo , aut prava peccandi consuetudine versarentur . Neque vero (monebat ipse literis suis) tam leviter iis credendum , qui vitæ emendationem pollicentur , quippe qui verba dent Sacerdoti , ut ab incauto indulgentiam extorqueant , sed , ut est in proverbio , facile ad vomitum revertantur . Itaque non antea expiari , atque absolvi jubebat , quam occasiones summovissent , consuetudinum vincula abruptissent , scandala abjecissent , certa demum emendationis argumenta exhiberent . Poenitentes denique ipsos per Jesu Christi Redemptoris viscera obtestabatur , ne se blandis , sed exitiosis doctrinis deliniri , ac falli permetterent : sic vero existimarent , atque statuerent , eos qui alia ex aliis peccant , atque in confessa sæpe flagitia revolvuntur , id demum efficere , ut remedium ad hominum salutem institutum in suam ipsorum pariter , & Sacerdotum molliter ipsis conniventium perniciem convertant . Hæc porro cum diceret , atque inculcaret vir lenissimæ indolis , haudquam illorum severitatem probabat , qui obli-
cujus

cujus locum teneant , miseros homines ad salutare poenitentiae tribunal accedentes male accipiunt , & detecta sibi eorum vulnera , non uti misericors ille Samaritanus oleo foveat ac vino , sed aceto , ut ita dicam , exasperant , ac durius contrectantes faciunt multo graviora . Quapropter Sacramenti Poenitentiae dispensatoribus temperamentum quoddam rigoris ac lenitatis commendare solebat , quod neque ab austerioribus theologis laxioris indulgentiae nomine reprehendi , nec a benignioribus praeposterae severitatis nota insimulari posset , atque traduci .

C A P U T X I V .

De variis ab eo institutis Congregationibus .

QUam ad Cleri disciplinam , & studia literarum provehenda principio adhibuit diligentiam , & curam , novis S. Caroli exemplo institutis confirmavit , & auxit , quo majora sibi Ecclesiae administrandae subsidia compararet . Primum enim cum uberem in agro sibi commisso animarum messem , operarios vero ad eam colligendam paucos esse animadverteret , divini Patrisfamilias exemplo quoscumque ad id operis idoneos viros invenire posset , semel atque iterum advocavit .
Com-
mune

mune Clericis , & Sacerdotibus conflavit in Seminario collegium ad regularis similitudinem instituti , cui dare nomen qui vellent , sub certis legibus adscribebantur . Liberalium artium studio , atque ecclesiasticis disciplinis pro ingenio quisque suo diligenter imbuebatur , atque ad varia Ecclesiæ ministeria initiabatur . Episcopo multo magis quam ceteri addicti , ab ejus nutu , & arbitrio pendebant omnes ad varia pro Ecclesiæ necessitatibus munera obeunda comparati . Subsidiarium itaque habebat in his Sacerdotum manipulum , ex quo vel adhuc viventibus Parochis adjutores , vel morte adeptis successores , collegiis moderatores , scholis magistros , populis concionatores , sacrorumque ministros extemplo sufficeret . Eos , qui tenuissimis , vel nullis rebus domesticis essent , alebat Episcopus ære suo ; sacris quoque initiabat , *Mense* titulo , ut vocabat , *Gregoriana* ; Sacerdotiis deinde augebat , vel animarum regimini , & curæ pro meritis præficiebat . Ad ejus similitudinem societatis , quam Mediolani S Carolus instituerat , hanc suam Gregorius Oblatorum Congregationem appellari voluit ; cumque Deo bene juvante operariorum numerus in dies augetetur , & fructus , amplioribus ædibus non exiguo sumtu comparatis , ac Seminario adjunctis omnes excipiendos curavit .

Alium

Alium præterea Cleri universi cœtum sub Ecclesiasticæ Congregationis titulo , quam Bergomi quoque instituerat , Patavii coegit ; Clericos scilicet , ac Sacerdotes universos hebdomadæ cujuslibet quinta feria ad S. Egidii Parochiales ædes convenire jussit post vespervas . Propositis primum e Sacra Scriptura , tum ex morum doctrina quæstionibus explicandis tempus aliquod impertiebat : de ritibus inde sacris , atque Ecclesiæ cæremoniis differebatur . Sacra demum lectione , atque æternarum rerum ad certam horam meditatione absoluta conventus dimittebatur . Quæ ut ex ordine fierent , constitutis universi cœtus Rectore , ac ministris , certas leges , ac regulas ipse præscripsit , quæ inter pastoralia ejusdem documenta typis vulgata circumferuntur .

His tamen , quas dixi , Congregationibus gravitate rerum agendarum præstabat , ac diocesane Synodi loco æstimari poterat Parochorum Urbis , ac Dioecesis conventus , quem singulis annis habebat , ut muneris quisque sui rationem redderet , atque Ecclesiæ sibi commissæ statum explicaret . Seorsim primum singulos audiebat , ac de iis percunctabatur , quæ Episcopi auctoritatem , & curam exposcerent : Tum publico in omnium cœtu agebat de Cleri disciplina , de populi moribus , de Parœciarum in-

com-

commodis , atque necessitatibus , quarum explicatio communi indigeret consilio . Si quid emendandum , statuendumve fuisset pro Ecclesiarum regimine , proferebatur in medium , tum ipse auditis suffragiis deliberabat , ac decernebat . Omnes demum amantissimis verbis ad Gregis curam , & Cleri disciplinam cohortatus cœtum solvebat .

Permagni quoque referre intelligens ad disciplinæ custodiam , atque propagationem sacerdotales illos , ac clericales conventus , quos Vicarii Dioecesani in sua quisque regione singulis mensibus ex Provincialium Synodorum instituto , ac præscripto cogere debent , in id magnopere incubuit , ut ad eas regulas , quas edito libello constituerat , omnino celebrarentur . In iis Parochi , ceterique Ecclesiastici ordinis sacra veluti quadam in palæstra ad omnem rei ecclesiasticæ perfectionem exercebantur . Agebatur enim de morum disciplina , & conscientiarum moderatione , de ritibus , ac caeremoniis sacris , de concionandi ratione , deque variis christianæ pietatis , ac religionis officiis rite præstandis , ac promovendis . In Urbe quoque cum Parochos , tum ceteros audiendis confessionibus designatos Sacerdotes singulis mensibus in unum convenire locum jubebat , & propositas a generali Præfecto quæstiones de moribus

F

accu-

accurate tractari , & singulorum responsa in commentaria referri , ex quibus deinde *Cleri Patavini decisiones* conflatae sunt , quae Cardinalis Barbadici nomine a Johanne Clericato typis vulgatae leguntur . His porro conventibus , quibus Cardinalis ipse plerumque intererat , veluti Senatu quodam sapienter admodum , sanctissimeque regebatur Ecclesia , & Clerus ad optima disciplinae , studiorum , ac religionis officia exercitatus , atque compositus magnam apud laicos homines obtinebat auctoritatem ad eos in officio continendos , & cohortandos ad vitam christiano more traducendam .

Addenda est iis Clericorum Conventibus non instituta quidem a Barbadico , sed novis sanctionibus aucta , amplissimeque propagata Congregatio cum laicis , tum ecclesiasticis viris constans . Ex Urbanis , Dioecesanicisque omnibus catechesis christianae scholis Generalis una conflata erat , seu potius delecta , cujus auctoritati , & imperio suberant singulae , atque parebant . Illius generalis Prior ab Episcopo designabatur , cui Assessores duo addebantur , ac duo Conservatores cum Superiore . Tum sex pro urbanis scholis Visitatores , totidemque Regionarii pro scholis Provinciae ; alii denique inferiores Ministri graves moribus , pietate praestantes , institutisque tuendi , ac propagandi studiosissimi .

Desi-

Designatum in locum hi conveniebant Episcopo Præsidente festis diebus, de rebus acturi ad ejusdem Societatis regimen, atque incrementa spectantibus, & quidquid operi necessarium videretur, opportune providebant. Mirifice auctis, ac propagatis in Urbe, ac Dioecesi universa Gatechismi scholis, & societatibus; generalem hanc earum Congregationem novis, opportunisque regulis communire voluit Cardinalis, quas inter cetera ejusdem documenta typis pervulgatas habemus.

Prætereunda demum hoc loco non est, quam a D. Carolo acceptam in salutarem Ecclesiæ suæ usum deduxit Gregorius Patrumfamilias convocatio. Ne debita paternæ curæ officia a christianis parentibus negligerentur, utque hi liberos, familiamque suam ad Dei cultum, & christianam disciplinam recte instituerent, eos singulis in Parœciis coram Rectore suo semel in mense convenire jubebat. Is vero domesticæ institutionis præcepta diserte explicabat, monebatque, ut de propria, filiorumque, ac familiarium salute in primis solliciti se illis magistros, & duces voce, & exemplo ad vitam probe, sancteque traducendam præberent: Curarent ut nemo quisquam de familia christianæ religionis præcepta, & mysteria ignoraret, quam ob causam illius scholas adire omnes com-

pellarent, domi etiam instruerent, ad divina festis diebus officia adeunda, Sacramentaque frequentanda continenter urgerent. Foverent in domo pacem, concordiam, & charitatem. Hæc atque hujusmodi alia salutis monita non in eo coctu solum, atque colloquio inculcari, verum etiam assidue ingeri populo a Parochis, Concionatoribus, & Confessariis vehementer optabat, ac porro jubebat. Ac ne parentum memoria facile exciderent, sed omnium semper oculis obversarentur, ea documenta, quæ ad christianæ familiæ regimen S. Caroli Borromæi jussu egregio libello comprehenderat Petrus Giussani, typis recudi, ac pervulgari curavit.

C A P U T X V.

Præcipua Gregorii studia ad componendos populû mores, & procurandam gregis salutem.

QUæ ad generale Ecclesiæ Patavinæ regimen, atque unius fere ecclesiastici Ordinis institutionem pertinent, hætenus indicavimus; nunc quæ consilia, quæ studia, quas curas, & artes ad promovendam Gregis universi salutem Barbadicus attulerit, paucis exsequemur. Ut erat ille divino quodam ardore ad animarum salutem omni ope quærendam incensus, nihil in eo sollicitudinis genere facere se posse

posse existimabat, quod infra rei dignitatem, gravitatemque non esset. Nihil propterea inexcogitatum, intentatumque reliquit, quod ad christianam disciplinam in populum inducendam, vel in eodem retinendam pertinere, ac conferre posse putaret. Pastoralem visitationem ad id cumprimis necessariam intelligens, cum boni Pastoris sit suis magis oculis, quam alienis gregem inspicere, etsi commoratio ejus in Urbe visitatio quædam perennis erat, cum indidem veluti e specula exploratum haberet quidquid per Provinciam ageretur, eam expeditionem bis in anno instituere, atque obire solebat. Tanta porro celeritate, ac diligentia quam longe, lateque patet Provinciam universam lustrabat, ut ad constitutum a Tridentino Concilio tempus visitationem omnem absolveret. In qua quos subierit labores, quæ, & quanta pertulerit incommoda, supra indicavimus, cum de amplitudine Patavinæ Diœcesis, deque viarum, atque itinerum difficultatibus dicermus. Ad hæc porro accedebant gravissimæ visitationis curæ, imbecilla hominis valetudo, vergensque in senium ætas, vigiliis etiam, ceterisque afflictationibus debilitata, & attrita. Quos vero ex iis laboribus ceperit animarum fructus literis ipse suis ad Tridentini Concilii interpretes Cardinales datis Anno MDCLXXXIX. parce

quidem , ac modeste , ut semper de se , rebusque suis , satis tamen aperte indicavit : Scribebat enim , se magna bonorum omnium gratulatione , lustrata provincia , invenisse Parochos ubique sollicitos , plebem christiana catechesi optime imbutam , Templâ satis nitida , atque ornata , adeuntium frequentia , Sacramentorum usu , evangelica prædicatione religiose celebrata , gregem denique universum ad Christianæ pietatis officia præclare institutum .

Hæc sanctissimus Pastor longo temporis spatio ingentibus curis , atque laboribus , qua verbo , qua exemplo , qua optimis legibus , atque institutis Ecclesiæ suæ commoda , atque incrementa promovit . Curarum autem omnium ad id perficiendum , assequendumque potissima fuit christianæ catechesis ubique locorum instituendæ , ac propagandæ sollicitudo . In id cogitationes , & conatus omnes convertit , nec eorum dumtaxat ; quorum utebatur ministerio , sed etiam operam ipse suam continenter impendit . Quibus itaque in oppidis ; vicis , ac locis aperte non essent christianæ doctrinæ scholæ , quamprimum aperiendas curavit ; eoque successu pro-
vexit , & auxit , ut qui Episcopatus initio viginti quatuor earum dumtaxat invenerat , jam anno MDCLXXXIX. quadraginta duas in Urbe , CCCXIV. in agro numeraret . Earum porro frequen-

quentiam , studium , progressionēque vehementer urgebat . Curabat quamplurimos cujuscunque ætatis , ac conditionis homines adscribi Sodalitio divini operis causa instituto , adscriptosque operam illi navare sedulam , ac continentem . Scholas lustrabat festis diebus , ac diligenter recognoscebat ; ad puerorum ipse institutionem mira facilitate , & patientia se demittens . Id muneris aliis quoque mandabat , utque ad se accurate referrent quæ visitando cognoverant de omni earundem scholarum ratione , ac progressionē volebat . Nec illud est prætereundum , quod singulis nubendis puellis , quæ factō de omnibus christianæ doctrinæ capitibus disputandi periculo , egregie se illis imbutas ostenderent , dotem qua in matrimonium collocarentur statuerat . Reliquis vero scholas ipsas sedulo adeuntibus lectum nuptiarum tempore dono dabat . Paucis omnia complecti liceat Patavinæ Academiæ Theologorum verbis in Epistola ad Clementem XI. P. M. qua nihil ad sanctissimi Episcopi , & Cardinalis sollicitudinem ea in re declarandam afferri certius potest , ac luculentius : *Totus , inquit , ubique seu præsens , seu per epistolas erat in eo , ut statis diebus ad christianæ doctrinæ scholas in Templis tum pueri , cum natu majores frequentissime convenirent , unde & factum est , ut bubulcos , & rusticanos , ac quon-*

dam rudes, non in aquis tantummodo, ac planis locis, sed vel in altis montibus, rupibusque fidei regulis, divinisque praeceptis admodum instructos, et in rebus ad aeternam salutem scitu necessariis ejus opera, sudoribusque plane Theologos admiremur.

In id praeterea, quod est gravissimum, ac proprium Episcopi munus, evangelicam nimirum praedicationem toto pectore incumbebat, nec sibi committendum unquam putavit, ut vel gravissimis districtus occupationibus tam gravem ministerii sui partem relinqueret, vel in alios transferret. Institutum itaque semper retinuit, ut festis plerisque diebus, vel ex ambone, vel ex Altari ad populum verba faceret apostolico sane spiritu, ac divino quodam ardore, quo audientium animos commovebat vehementer, atque a vitiis abductos in salutis viam facile revocabat. Concionandi munus cum Parochis, quorum est praecipuum, ac singulare, tum Presbyteris omnibus magnopere commendare solebat. Eos in primis continenter urgebat, ut pascerent verbo Gregem, nec pastorem vocem ovibus unquam subtraherent suis: tum alios quosque, qui idonei viderentur, ad id non hortabatur modo, sed veluti admotis stimulis incitabat. Eo in munere ut Sacerdotes, Clericique exercerentur, provide, ac sapienter instituit, ut singulis per annum Festis e majoris Templi suggestu eorum

rum quisque in orbem de rebus sacris concionem haberet, & quantum dicendo valeret, experiretur. Concionum autem argumenta ponebat idem ipse Episcopus, quæ in tabellam relata sub anni vulgabantur initium typis impressa, atque hoc titulo inscripta: *Philosophia Christiana explicanda in Cathedrali Patavina a Clero ejusdem Civitatis, ac Dioecesis*. Apostolicos viros non Adventus dumtaxat, ac Quadragesimæ tempore, sed alias sæpe, quo opus esset, per Dioecesim ad sacras missiones obeundas mittebat. Eisdem per Civitatis plateas, & vias, ac per ipsos meretricularum vicos divinæ legis explicare præcepta, jacentesque animas in flagitiorum coeno evangelicæ vocis tuba excitare, divini verbi virtute erigere, atque ad sanitatem revocare jubebat.

Quibus tamen id ministerium delegaret quam diligentissime expendebat, ac ne res sanctissima violaretur, nemini eam committebat, qui sacrae doctrinæ copia, virtutumque omnium præsidio, atque ornamentis instructus non esset. Singulos ad se arcessitos de munere bene gerendo graviter admonebat, earumque rerum capita, quæ altius auditorum animis infigendæ essent, indicabat, atque ut res non curiosas, aut difficiles, sed vulgares, ac planas ad populi ingenium confectarentur, atque explicarent, magnopere hortabatur. Ut ea demum, quæ verbi Dei ministerium

nistrum decent ob oculos proposita haberent , edita jam pridem a Gabriele Cardinali Paleotto Antistite Bononiensi pro Diœcesis suæ Concionatoribus ad sacræ prædicationis munus rite obeundum documenta , Seminarii sui typis edi, vulgarique curavit .

Jam vero cum a distantibus , ac longe positis ovibus Pastoris vocem excipi , audiri que non posse animadverteret ; veterem illam ab Apostolis usque derivatam rationem adhibuit , ut Gregem universum per literas adloqueretur ; & scripto pasceret , atque erudiret , quos voce , & ore non posset . Pastorales itaque Epistolas pro rerum , ac temporum varietate ad Clerum , populumque dabat , quo locorum quoque intervallo disjuncti filii audirent disciplinam Patris . Sic perenni quodam prædicationis , atque cohortationis genere , quæ ad communem omnium salutem pertinent , oves suas edocebat , a vitiis revocabat ad bonam frugem , a dissolutis moribus ad pietatis officia traducebat , sanctissimis monitis , ac præceptionibus ad christianæ vitæ sanctitatem incitabat . Extant earum Epistolarum exempla Patavini Seminarii typis edita , atque uno volumine comprehensa , quæ omnium oculis exposita , ac subjecta cum sint , præconio , & commendatione nostra non egent ; satis quippe sua se præstan-

stantia ; eruditione , atque utilitate commendant ; sunt enim regendæ Ecclesiæ , ac muneris Episcopalis rite obeundi præclara documenta , in quibus absolutam , perfectamque sacrorum Antistitis , atque sanctissimi animarum Pastoris imaginem , hoc est se ipsum Barbadicus expressit , ceterisque ad imitandum reliquit.

C A P U T X V I.

De restituta , & aucta Sacrarum Virginum disciplina :

Virgines quoque sacras , illustrem Gregis sui portionem , præcipuo , quo decet Episcopum , studio regendas sibi , perficiendasque proposuit . Non tam laboris , quam occupationis , ac molestiæ plena ea solet esse procuratio ; ad ceteras tamen muneris sui curas hanc sibi sedulo adjungens , in ea cum primis summa est vigilantia , & charitate versatus . Ab ipso Bergomenfis Episcopatus exordio solutam admodum in subiectis sibi monasteriis disciplinam offendit , nec paucas professionis suæ immemores virgines ab instituto aberrantes invenit . Eas assiduis cohortationibus , ac paternæ charitatis officiis sanitati reddere , atque ad veterem disciplinam revocare curavit ; sed gravia ; & multa , quæ vetustate roboratas consuetudines
con-

convellere volenti expectanda sunt , incommoda subiit , remque magnis difficultatibus impeditam , in qua non leviter laborandum esset , perficiendam suscepit , oblustantibus hinc , quæ in laxioris vitæ instituto jam consenuerant , Monialibus , repugnantibus inde , atque obfistentibus externis nonnullis , qui partium studio incitati , obfirmatis , dissolutisque virginibus plus æquo favebant . Extricavit tamen , ac vicit injectas difficultates Gregorii industria , atque constantia , idque zelo ac prudentia demum est assequutus , ut compressa vivendi , conversandique licentia ad proprias cujusque leges , religiosæque disciplinæ formam Monasteria ad unum omnia redigerentur .

Erat in Bergomenſi Dioceſi vetus ſub regula S. Benedicti virginum Monasterium procul ab Urbe inter nemora poſitum , ut ab hominum frequentia diſjunctum , ita multis obiectum incommodis , atque obnoxium periculis . Virginum in eo agentium numerus adeo imminutus decreverat , ut divinis obeundis officiis , ſervandisque inſtituti legibus par omnino non eſſet . Egit itaque omni ope , ac contentione Gregorius apud Apoſtolicam Sedem , Venerumque Senatum , ut publico ſupprimeretur decreto : Tum exiguum illarum virginum manipulum in Civitatem traduxit , atque in ejuſdem Ordinis

Mo-

Monasterio, donec iis novum compararetur, meliori disciplina instituendas collocavit.

Qui de suis tam erat sollicitus, ad alienas quoque paternæ charitatis curas extendit. Finitimam Dioecesi suæ Mediolanensem Provinciam late vastabat Gallorum exercitus sub Francisco Estensi Mutinensium Duce anno MDCLVIII, Gregorii vero Episcopatus secundo. Gravi, præsentique periculo exterritæ, quæ Trevillii sanctimoniales erant, fuga sibi consulendum putarunt. Omnes igitur e Monasterio dilapsæ in Bergomensem agrum, commigrarunt incertæ prorsus, quo loco consistere possent. Id ubi renunciatum Gregorio fuit, continuo lectas, nobilesque matronas ad eas submisit, ut profugas, palantesque oviculas in Urbem deducerent. Deductas porro humanissime excepit, & aliam alio in Monasterio ad exitum usque calamitatis retinuit, ac sustentavit.

Hæc vigilantia, ac sollicitudinis fere præludia, qua ad Patavinam Sedem translatus in earum custodiam, ac disciplinam deinceps incubuit. Nam Monasteria quasi hortum quemdam conclusum fidei suæ commissum reputans, non exteriorem tantum sepem custodiendam, sed interiorem magis culturam omni studio exercendam sibi proposuit, nullam ratus posse adhi-

adhiberi diligentiam satis magnam , ut quam virgines illæ , abdicatis terrenis omnibus rebus , dederant Christo , integram fidem præstarent . Itaque literis primum amantissimis ad vota Deo reddenda , institutique sui leges accurate implendas excitavit , tum pauca ex multis , quæ in Diocesanis Prædecessorum suorum Synodis ad earum gubernationem , ac regimen constituta fuerant , excerpsit , ac libello comprehensa Constitutionum suarum titulo italico sermone vulgavit , ut in eo religiosæ vitæ , ac consuetudinis formam quasi in tabula expressam haberent , ad quam se componerent , atque conformarent .

Viros præterea graves , probatæque virtutis , ac scientiæ iis dirigendis præfecit , qui non solum confitentes audirent , sed christiana catechesi frequenter excolerent , vitæ spiritalis præceptis diligenter imbuerent , ad Sacramentorum usum , atque frequentiam , ad divina meditandi studium , ad paupertatis , modestiæ , silentii , ac solitudinis amorem , ceterarumque virtutum officia sedulo inducerent , atque inflammarent . Ut autem ea ex parte , ex qua Diaboli insidiis maxime patet , virginalem pudicitiam communiret , colloctiones cum externis cujuscvis sexus , festis præsertim diebus , tum maxime sacro Adventus , & Quadragesimæ

mæ tempore omnino interdixit . Recurrentibus vero bacchanalium feriis , quibus major est infaniendi , peccandique licentia , id studebat in primis , ne in sacrarum virginum ædes profani quidpiam subreperet . Quare tunc diligentius occludi fores , custodiri rotas , & clathra jubebat , ne ullus ad colloquendum , ac ne prospiciendum quidem aditus iis pateret . Quin etiam eo potissimum tempore , ut sacris impensius vacarent officiis , majoremque darent piis commentationibus operam , quo gravius offensum irritatumque Deum propitiatum redderent , amantissimis verbis exhortari solebat . Musicos sonos , & cantus in earum templis prohibuit , ut ne inutili expensa , sumtuque Monasteria onerarentur , multoque magis ne foeminarum faciles , ac debiliores animi mollis cantus illecebra deliniti aliquid de contentione virtutis , deque amore remitterent rerum divinarum . Festis diebus ne otio malorum fonte torpescerent , aut vanis , perniciosisque libris mentes corrumperent , quod erat a divinis officiis , aliisve occupationibus vacuum tempus , sacræ lectioni impendi jubebat , legendosque asceticos libros aut designabat ipse , aut dono mittebat .

Monasteria adibat nunquam nisi gravem ob causam , malebatque universas alloqui , quam singulas . In Pastorali earum visitatione , non
mo-

modo Patrem, sed veluti Matrem se cunctis amantissimam exhibebat. Singulas humanissime excipere, auscultare patienter, cujuscvis explorare necessitates, querelas expendere, consolari moerentes, dejectas erigere, confirmare nutantes, animare pusillanimes, urgere remissas, compescere inquietas, omnes denique ad fluxarum rerum contemptum, ad æternarum studium, & spem, ad mutæ charitatis, & amoris Sponsi Jesu incrementum ardentibus charitate verbis inflammare.

Religiosæ in primis paupertatis, vitæque communis studium commendare solebat, utque *meum*, ac *tuum* religiosorum coetuum pestis, atque perniciës ab iis penitus exularent, ac in Monasterio ea nomina ne usurparentur quidem magna contentione suadebat; quod cum sæpissime inculcaret, hoc interdum utebatur proverbio: *Ollam magnam benedicit Deus*, significans fore gratissimam Deo, eique probari quam maxime in religiosis familiis rerum omnium communitatem. Nulla ab eis munera, ac ne bellaria quidem accipiebat: pauculos tamen aliquando fructus e domestico earum horto decerptos urbanitatis causa non recusavit. Præcipua demum erat sollicitudine ne quid ipsis deesset sive ad temporalis vitæ subsidia, sive ad innocentiae, ac disciplinæ custodiam, virtutisque

que profectum , ac quietis , & pacis , mutua-
que concordiaë , & charitatis augmentum .

CAPUT XVII.

*De sacris Comitiiis , quibus interfuit eligendi
Pontificis causa .*

CUM omnes eo spectarent Gregorii cogita-
tiones , & curæ , ut ad Ecclesiæ suæ com-
moda , atque incrementa se totum referret , at-
que componeret , nec oculos propterea un-
quam ab ea deiceret , gravius nihil ferre pote-
rat , quam si ab ea vel tantisper abesse cogere-
tur . Ab ipso Pontificatus exordio id perpetuo
fixum animo ratumque habuit , ut in assignata
sibi statione non locatus solum , sed veluti defi-
xus maneret ; intelligebat nimirum quanti ad
salutem Gregis intersit Pastoris præsentia , cum
non sine ovium detrimento , aut periculo possint
alienæ custodiæ , fideique committi . Quare
susceptum residendi onus , atque consilium abje-
cit nunquam , vel intermisit , nisi quando aut
Ecclesiæ suæ utilitas , aut Christianæ Reipubli-
cæ necessitas eum alio evocasset . Hanc porro
necessitatem non semel attulit eligendi Romani
Pontificis causa , quod indictis Cardinalium
Comitiis interesse omnino debebat . Quatuor
ab obitu Alexandri VII. superstite ipso Grego-
rio,

rio , id genus Comitia celebrata sunt , quibus ille adfuit singulis magna semper integritatis, ac prudentiæ laude , raro præterea , ac singulari de se quam demisse sentientis animi atque humana despicientis exemplo . Statuerat is apud se ex omnibus Cardinalium officiis , ut splendore maximum , ita rei gravitate , ac momento difficillimum esse , & vero periculi plenum in supremo Ecclesiæ moderatore eligendo suffragium ferre ; tantum propterea , tamque arduum negotium non oscitanter , ac temere , sed omni cura , animique præparatione suscipiendum , ac peragendum . Primum ergo nihil eorum prætermittebat , quæ ad divinam sibi opem conciliandam valerent , ut quemadmodum olim Apostolis , ita sibi a cælesti luminum Patre ostenderetur , quem Deus elegisset . Cum vero electioni daretur opera , id unum curabat , ut ab humanis rationibus , ac privatis affectibus vacuus non alio , quam cognoscendæ , efficiendæque divinæ voluntatis studio duceretur . Eo itaque semper intendens , atque ad hoc unum consilia , & actiones omnes suas convertens , non modo remotus ab omni studio ambitionis , sed etiam curæ , ac sollicitudinis expers fuit . Nam sibi uni intentus , ac secum habitans , non quid de se , aliisve diceretur , sed quem potissimum , quibusque instructum virtutibus Pontificem

cem deligi oporteret assidue cogitabat . Hoc ille animo singulis in Comitiiis comparatus ad consultationes , & suffragia expeditus , ac liber omnino accedebat .

Id autem a Deo precibus contendebat assiduis , ut supremam dignitatem a se quam longe amoveret . *Considerabat enim (cum Bernardo Epist. 237. ad Eugenium) gradum , & casum verebatur ; considerabat fastigium dignitatis , & intuebatur faciem abyssi jacentis deorsum , attendebat celsitudinem honoris , & e vicino periculum reformidabat :* Sed tamen ab eo periculo non longe absuit iis primum in Comitiiis , in quibus de subrogando Clementi X. Successore agebatur . Cum enim varias in partes , atque sententiâs irent suffragatores , fuere complures , qui ob anteceptam de Cardinalis Barbadici integritate , justitia , ac disciplinæ zelo opinionem , suis in eum suffragiis conspirarent . Quod ubi præsensit Gregorius non solum eorum studia non probavit , sed , quod est difficillimum humanæ naturæ ad omnem excellentiam appetendam pronæ , nullum non lapidem movit , quo eorum consilia perverteret , aditumque sibi omnem ad supremam dignitatem obstrueret . Ergo iis , qui se ultro suffragatores , fautoresve illi exhiberent , aut ea de re sermonem ingererent , tantæ se amplitudini imparem ex animo declarabat : tum ut propensos in se

animos abalienaret, atque ab omni de se promovendo cogitatione deduceret, severitate quadam dicebat: *Non ab hominibus Pontificem fieri, sed a Deo; hominibus autem debendum nihil*: Hac ille animi constantia, & gravitate oblatam, atque occurrentem sibi dignitatem propulsabat, nulli interea diligentiae, industriæque parcens, quo formidandum onus in alium transferretur. Benedictum in primis Cardinalem Odescalcum, quem integerrima vita, castissimi mores, omniumque virtutum commendabant ornamenta, quibuscumque posset officiis, consiliis, atque hortationibus provehebat, Reipublicæ Christianæ bene consultum ratus, si eo Pontifice gubernaretur. Res demum pro votis feliciter cessit. Nam conciliatis illi Patrum suffragiis omnium consensione Pontifex Summus renunciatus est Odescalcus XI. Kal. Octobris Anno MDCLXXVI. qui Innocentii XI. nomine assumpto communem hominum de se expectationem æquavit sanctitate vitæ, atque imperii felicitate.

Quanti porro faceret novus Pontifex meritum, si quis alius, æstimator æquissimus, Barbadici virtutem, vel ab ipso Pontificatus exordio declaravit: Nam de reditu ad Ecclesiam suam statim cogitantem in Urbe retinuit, cum ut Patavinæ Ecclesiæ, ac dignitatis suæ jura a quibusdam impetita assereret in Romana Curia,

ac

ac vindicaret , tum ut componendis , transigen-
disque inter Apostolicam Sedem , ac Venetorum
Senatum negotiis , ac controversiis nonnullis
consilium , operamque suam prestaret . *Ægre*
admodum jubenti Pontifici morem gessit Grego-
rius , & quantum industria , ac celeritate con-
niti potuit , curavit ut se ex iis quasi vinculis
expediret , atque ad carissimum sibi Gregem
redire maturaret . Absens tamen corpore , sem-
per animo , ac spiritu præsens illi fuit . Semel
atque iterum ab Urbe discedendi veniam preci-
bus fere importunis ab Innocentio rogavit , sed
impetrare tam difficile erat , quam *ægre* Pon-
tifex tanto viro , ejusque consiliis privari fere-
bat . Pervicit tandem Pontificiæ indulgentiæ
tarditatem impatiens Gregorii charitas , ac
semper anxium visendi Gregis desiderium , quod
præsens demum explevit , diuturnamque absen-
tiam multo cum scœnore pastoralis vigilantæ , ac
beneficentiæ compensavit .

C A P U T XVIII.

*Ut se gesserit in Comitibus ab obitu Alexan-
dri VIII. celebratis , quo Pontificatum
defugeret .*

EO defunctus , quod memoravimus , Comi-
tiorum periculo , novum subiit fortasse
gravius , ac diuturnitate ipsa molestius iis in

Comitiis, quæ Anno MDCLXXXI. post Alexandri VIII. mortem Romæ celebrata sunt. Aucta per Italiam, & trans Alpes quoque pervagata virtutis, ac meritorum ejus fama, jam omnium votis & consensione supremus Ecclesiæ Pastor designabatur Gregorius. Tanta erat hominis existimatio, ac reverentia, ut Ecclesiarum Hungariæ Primas Cardinalis Collovitzius cum Episcopo Labacensi de Barbadico mentione facta: Ego (inquit) *licet admodum senex, ultra, libenterque pedes Romam contenderem, & si per me staret virum illum sanctum in Pontificem eligerem*. Nec minor erat de illo apud plerosque existimatio. Qua die in Urbem eum advenire pervulgatum est, frequens populus obviam processit, desiderio videndi hominem vitæ sanctitate clarum, & futuræ dignitatis augurio spectabilem. Is vero ut molestum sibi occursum vitaret, a communi via iter deflectens, atque aliam Urbis portam ingressus elusit pium multorum desiderium, atque occurrentium studia sefellit; nam recta ad Vaticanum contendens in Conclave statim se abdidit.

Nec vero in certis dumtaxat rumoribus, populique sermone res nitebatur, sed magno quoque Cardinalium consensu. Tanta erat ejus virtutis apud omnes opinio, ut cum in ejus vitæ rationem, moresque censorio supercilio, quemadmodum hujusmodi in Comitiis fieri solet,

solet, libere omnino, ac diligenter inquirerent, ejusdemque omnia facta, dictave revocarent ad trutinam, nunquam tamen ne levioris quidem errati insimulare hominem potuerint, vel quidquam in eo reprehendere. Igitur pars magna Patrum adeo erat erga ipsum inclinatis animis, ut secunda quadam sacri Senatus admurmuratione certus jam Pontifex haberetur; Nam menses fere quinque Cardinales ut minus triginta de Barbadico eligendo ita consenserant, ut obfirmata sententia quotidianis in electionibus illi uni suffragarentur.

Eodem tempore Jacobus Rex Angliæ apud Magnum Ludovicum Galliarum Regem omni officiorum genere agebat, ne illius gentis Cardinales Barbadico adversarentur, quod cum sibi perspecta esset optimi, sanctissimique Cardinalis indoles, ac voluntas, nihil eo Pontifice adversus regia jura, ac Regni tranquillitatem intentatum iri confideret, ac plane reciperet. Absterrebat nimirum, suspensosque habebat nonnullos severior Gregorii disciplina metuebantque ne homo austerioris virtutis tuendorum Apostolicæ Sedis jurium zelo, Regum, ac Principum animos exasperaret.

Hæc sedato, ac tranquillo prorsus animo audiebat Barbadicus, tantumque aberat, ut speciem ullam vel gestientis, vel turbati vultus

præberet , ut contra consuetudo oris habitu virile
robur præferente , æquabilem quam eo intulerat
mentem semper ostenderet , ac retineret .
Quam animi celsitudinem , ac firmitatem admiratus
Federicus Cardinalis Columna , cum de alio ad Pontificatum
promovendo deliberationem jam ante cepisset , mutato
repente consilio studia omnia in Barbadicum sua
convertit . Is autem procul a negotiis , & ambitu ,
longeque a privatis congressibus suum in cubiculum
sæpiissime abditus , occursationem , & colloquia
vitabat , Deum quam posset studiosissime rogans ,
ut a se gravissimi honoris pondus averteret ,
cujus dignitatem , & munus tueri se posse diffide-
ret . Quo autem periculo propior , eo ad defugiendum
cautior etsi natura officiosissimus esset , quæ res
ad conciliandos animos plurimum valet , tum veluti
suæ comitatus oblitus ne officii quidem causa
fautores promotoresque suos adibat ; sed nec suffragantibus ,
ut est in more positum , gratias agebat . Cardinali
Chisio , qui magnis nisibus ejus electionem urgebat ,
cum multis ei rationibus suadere conaretur , ut si
efferre ipse se nollet , saltem ne repugnaret ,
paucis respondit : *Opus illud Dei esse , non hominum :
ab illo , non ab istis expectandum* . Alteri quoque
Cardinali gravitate , & doctrina spectabili ab eo
sciscitanti , si ipse Pontifex crearetur ,
gravif-

gravissimum quoddam, atque impeditum negotium inter Apostolicam Sedem, & Catholicum Regem discordiarum causam, utrum ex juris severitate an leniter acturus esset: Nihil omnino respondit. Rogatus iterum quid ea de re si in consultationem a novo Pontifice vocaretur deliberandum suaderet; Id unum reposuit, ut accuratis a Deo precibus lumen exposceret, quæ ea statueret, atque decerneret, quæ ad divinam gloriam, atque Apostolicæ Sedis incolumitatem maxime conferrent. Hac ingenua, ac libera agendi, loquendique ratione, animique constantia, ac firmitate incerti primum quid ab homine severæ adeo virtutis expectari posset, tum absterriti, ac sensim abalienati electorum animi in Antonium Cardinalem Pignatellum conversi sunt, isque demum cunctis suffragiis, adnitente in primis Barbadico, Pontifex Summus renunciatus est, Innocentii XII. nomine adscito. Ubi ad primum ejus complexum magna vultus, animique serenitate Gregorius accessit, senatoria quadam libertate monuit, demissequæ rogavit, ut in eo quod commemoravimus negotio lente admodum festinaret, leniterque se haberet, quod hæc agendi ratio ad controversiam omnem feliciter dirimendam, & ad Ecclesiæ pacem, dignitatemque Apostolicæ Sedis tuendam maxime sibi tuta, atque accommodata

modata videretur. Ex certis hæc omnia documentis, tum ex immortalis nominis Scriptore, ac Pontifice Benedicto XIV. descripsimus, qui præclaro in opere de Servorum Dei Beatificatione Lib. III. Cap. xxxiii. num. 24. ex Cardinali de Poliniaco rerum in iis Comitiis gestarum, cum adhuc in minoribus esset, oculato teste accepisse se scribit.

Vix solutis Comitiis veluti qui sæva, ac diuturna tempestate jactatus e vado, scopulisque emerfit incolumis, oculis ad Coelum converfis Gregorius, ac gaudio exultans ingeminabat: *Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis*: Mox in S. Pancratii ædes apud Excalceatos Carmelitas gratias, quas posset, maximas Deo acturus secessit, quod ingenti, ut ajebat, periculo ereptus, sibi demum, suæque Ecclesiæ se restitutum videret. Cardinales subinde nonnullos, quos suæ in Comitiis electioni adversos habuerat, ut primum in eos incidit, lenissimis verbis compellavit, habere se illis gratias maximas professus, quorum munere, ac beneficio nimirum magno subductus esset periculo. Amicos vero, & familiares conquerentes se de publica expectatione, suæque de spe votisque dejectos esse, graviter arguebat, ac mirari se vehementer dicebat, quod ea de re tristarentur, de qua eos, si quidem ipsum diligerent, plurimum gratulari, atque immortales Deo gratias agere oporteret.

DE

D E V I T A
 ET REBUS GESTIS
 BEATI GREGORII
 BARBADICI
 S. R. E. CARDINALIS
 LIBER SECUNDUS.

Xteriorem hætenus Barbadici imaginem per summa rerum, gestorumque ipsius capita primis veluti lineamentis adumbravimus : jam exhibenda est interior ejusdem species, & sanctitatis veluti anima; virtutes nimirum, quibus ille maxime emineat. A Fide exordiemur, quæ ut christianæ vitæ principium, ita omnis sanctitatis fundamentum est, radix & origo virtutum.

C A P U T I.

*De Gregorii in Deum fide, ejusque tuenda
 ac propaganda studio.*

Non ea tantum præcelluit fide Gregorius, quam credentibus omnibus ad salutem inesse oportet, sed qua Episcopum cæteris præstare

stare decet, ut sit ipse credentium Pater, My-
steriorum Dei dispensator, & custos sanæ do-
ctrinæ propugnator, & vindex, ut rudes in ea
instruere, atque exhortari valeat, confirmare
nutantes, contradicentes arguere, infirmos in
fide corroborare, seque ipsum eo ad tutelam
scuto valide præmunire, *quo possit omnia tela ne-
quissimi ignea extinguere*; Eph: 6. Quæ nisi divino
lumine, ac spiritu fidei plenus sit, præstare vix
poterit. Eo lumine collustratus Gregorius, quæ
a puero imbiberat religionis nostræ mysteria non
solum corde credidit ad justitiam, atque ore
confessus est ad salutem, sed ad eorum veritatem
sanguine quoque suo asserendam animo, & studio
semper flagrantissimo fuit. Eminebat in eo ar-
dor præcipuus omnium mentibus inferendi ejus-
dem fidei lucem, ac disciplinam: eo propterea
quidquid esse potest curæ, industriæ, ac laboris
diligentissime contulit, ut mysteriorum fidei, ac
divinæ legis ignorationem a commisso sibi grege
omnino dispelleret. In id Parochorum zelum
vehementer accendit: christianæ catechesis scho-
las instituit, & auxit; ecclesiasticos, laicosque
homines ad fovendum, propugnandumque salu-
tare institutum continenter excitavit: eorum
societates erexit, optimisque legibus communi-
vit. In domibus, in templis, in oppidis & pa-
gis, in vicis & plateis urgere præclarum opus,
in

in ejusmodi cura ipse quoque versari , pueris , adultis, infimæ quoque plebi christiana dogmata explicare ; in ipsa urbe Roma eandem disciplinam provehere , ac propagare . Nam cum in sui tituli Ecclesia festis quibusque diebus catechizandis rudibus operam daret , eo exemplo permoti , atque excitati gravissimi Præsules , & Cardinales ipsi divino huic magisterio operam dare cœperunt.

Nec minus ardens tuendæ , servandæque fidei , quam inferendæ studium in eo fuit . In his quæ ad illius integritatem pertinent delicati adeo erat judicii , ut nihil omnino dissimularet , ac ferret , quod illius puritatem labefactare vel minimum posse videretur . Itaque in deligendis Seminarii sui magistris id primum diligentissime præcavebat , ne qua pravæ doctrinæ suspicione laborarent . Philosophiæ professorem , egregium ceteroquin virum , ac probum , quod suspectæ doctrinæ Magistri auditorem fuisse intellexisset , statim a Seminario abire jussit . Acrius exarsit in publicum alium Patavinæ Academiæ professorem de animorum immortalitate haud omnino recte , catholiceque disputantem ; gravi enim objurgatione palam acceptum , castigatumque a perversa, ac liberiore in posterum philosophandi ratione in rebus fide divina credendis abduxit . Rursus Theologum alium minus caute , castiga-
teque

teque de rebus divinis coram se differentem filere iussit, indignum homine catholico ratus vel uno verbo ab orthodoxa loquendi forma recedere.

Quid? quod adversus se ipsum si aliqua forte in rebus fidei dubitatione tentaretur, pari zelo, & ardore commovebatur? Id narrat de ipso Jacobus Jacobettus in Patavino Gymnasio publicus Ethicæ Professor in Opusculis politioris literaturæ ab eo editis Venetiis an. MDCCXXXVIII. pag. 199., quod quia factum in solitudine, & sine arbitris, se ipso tamen præsentem, fortasse, inquit, nulli narrabunt historici. Annis vitæ postremis cum in Monte Crucio, curandæ valetudinis causa, versaretur Gregorius, Augusto mense magnis caloribus paulo post prandium advenerunt Capuccini duo, qui recta Cardinalem adierunt. Pauca locutus, sudore madidos, ascensu collis fatigatos, anhelantesque dimisit ad corpus confectum fiti, atque inedia refrigerandum, reficiendumque; qui quum abirent, Gregorius ad Jacobettum, quo anagnosce utebatur, extemplo conversus: Quid ais tu? inquit: Ardua sane eorum vita, difficilis, plena laborum, ac molestiarum, at pro sempiterna animi salute suscepta. Aduit illico inimicus Satan astute tentans: Quid si erraremus, essentque inanes tot in vita labo-

labores? At momento eodem insidias, & machinamenta maligni disjecit. Continuo enim ore accensus, ac veluti subirascens sibi: Falli, inquit, non possumus: sancta Fides nostra docet indubitata; fide magistra divina tutissimi sumus, fieri haud potest, ut decipiamur, sunt præmia, sunt poenæ eternæ bene, vel male in hac vita agentibus. Hic sapientissimus, ac piissimus Cardinalis de immortalitate animæ, deque vita sempiterna adeo subtiliter, & exquisite brevi tempore disputavit, ut totis voluminibus non Philosophi, non Theologi melius; ita Diaboli insidiæ bene in fide confirmato homini, ac vigilanti occasionem virtutis præclare, & magno cum merito exercendæ præbuerunt.

Jam ne ulla pravi dogmatis lues ovile suum afflaret, atque pervaderet, incredibili vigilantia fuit. Cum e pollutis hæretica labe, suspectivæ locis in ejus Dioecesim ventitarent homines, nihil sibi ad summam curam, ac diligentiam faciebat reliqui, ut ab grege periculum arceretur. Ut excubarent, atque in eorum mores, & consuetudinem diligentissime inquirerent, Parochos admonebat, ne quid labis ex eorum commercio in populi fidem, religionemque manaret: si quid detrimenti, periculive subesset, moneri se, ac certiolem fieri statim vole-

volebat, quo præfenti malo opera, vel confilio remedium afferret. Pastoralis hujusce sollicitudinis illustre sane documentum edidit, cum revocatam ex orco veterem Illuminatorum, & Beguardorum Hæresim Michael Molinosius Hispanus Presbyter Romæ primum, late deinde per Italiam fudit, ac propagavit. Nondum Apostolicæ Sedis judicio damnatus fuerat execrabilis sectæ instaurator turpissimus, nec dum ab Innocentio XI. Ecclesiæ clavum eo tempore moderante confixa fuerant, atque proscripta falsa, & impia, quæ clanculum, ac veluti per cuniculos ubique spargebat deliramenta, cum Gregorius nascentis incendii flammam acute prospiciens, ne in ovilis sui exitium erumperet, primas ejus scintillas statim extinxit. E manibus primum sacrarum virginum libros nonnullos excussit, in quibus divinæ contemplationis, atque sublimioris orationis specie pravi dogmatis semina incautis mentibus ingerebantur. Tum variis in Urbis Templis adversus novæ Mystagogiæ illusiones e suggestu magno doctrinæ apparatu semel, iterumque disseruit, latens sub nova orandi methodo hæreticæ doctrinæ virus detexit, cavendumque Christiano populo quamquod maxime denunciavit. Ut vero ad omnes universæ Dioecesis oves vox Pastoris pertingeret, qua admonitæ ab occultis luporum

porum sub ovina pelle latentium insidiis caverent, sub gravioris censuræ poenis edixit, ne uspiam sive publicis, sive privatis in locis virorum, mulierumve coetus cogerentur, in quibus piarum, atque spiritualium exercitiorum specie de nova orationis methodo, de vita interiore, de animarum regendarum ratione colloquia haberentur; interdixitque omnibus suæ curæ commissis, ne quam cum ejusmodi coetuum hominibus, eorumve fautoribus consuetudinem, ac societatem inirent. His ille præfidiis, ac certis veluti antidotis deterrimam ab ovili suo pestem feliciter propulsavit, atque immunem prorsus ab omni foeditate gregem servavit. Hebræorum quoque consuetudinem, & familiaritatem christiano populo periculosam, atque vitandam, eliminari curavit. Itaque ne Judæi Palatium Episcopale, vel Seminarii ædes adirent, neve sacrarum virginum limina attingerent: tum ne Christiani operam illis suam locarent, vel apud illos cibum caperent, eorumve Medicis uterentur, diligentissime cavit; ac ne malæ illius gentis superstitione aliqua gregis sui mores inficerentur, occasionem omnem præcidendam existimavit.

Eodem Fidei tuendæ, ac propagandæ zelo incitatus laboranti apud exterarum gentes Religionem quacumque posset ratione opitulari vehe-

H

menter

menter optabat : Et si quidem licuisset , Infidelium partes adire non dubitasset , quo jacentibus in densa errorum caligine populis veræ Fidei lumen afferret . Auditus est aliquando dicere ; si Christianorum armis subigeretur Byzantium , se illius Civitatis Episcopum , ac Patriarcham libenter futurum , quo catholicam Fidem per Orientis Provincias propagandam curaret . Absens tamen corpore , atque Ecclesiæ suæ vinculo adstrictus iis quoque locis , ac gentibus Fidei adjumenta parabat . Cum Turcas inter atque catholicos Principes exardesceret bellum periculosissimum , publicis supplicationibus , ac precibus ad implorandam divinam opem indictis , multis ipse jejuniis , vigiliis , & orationibus sese jugiter exercebat , ut propitiato Numine , ac depressa Infidelium potentia , late in eorum fines Christianorum imperium , atque religio protenderetur . Foederatos interea Reges , ac Principes magna pecuniæ vi ultro adjuvabat , qua demum exhausta , supellectilem omnem suam distraxit argenteam , ut nova ad sustentandam diuturni belli molem subsidia conferret . Quo autem idonei earum gentium conversioni pararentur ministri , orientalium idiomatum studium , atque Typographiam in Seminarium suum invexit , fore sperans , ut quibus linguis Christi Fides in Orientem

tem primum inducta fuerat, iisdem, & restitui posset, & propagari. Libros adversus earum gentium errores, tum Catechismos, quibus catholicorum doctrina agentes ibi Christiani, vel recens ad sacra nostra conversi imbuerentur, edi curavit. Tipaldi Meletii Græcorum Archiepiscopi Venetiis commorantis, aliorumque opera utebatur, ut Schismaticorum complures ad catholicam unitatem revocarentur: Redeuntibus autem necessaria ad victum omnia ære suo suppeditabat. Corcyrensis Ecclesiæ Seminario ccc nummum argenteorum annum censum assignaverat promovendæ Schismaticorum conversioni. Extorrem, ac profugum Armenorum Episcopum, aliosque Græcos Antistites hospitio apud se receptos diu retinuit, quo cum ipsis de Græcæ, Latinæque Ecclesiæ unione rationem aliquam iniret. Hanc ille concordiam animo continenterolvebat, de ea cum doctissimis viris multum agebat, remque gravissimis difficultatibus impeditam ita jam mente conceperat, ut nisi mors ejus consilia intercepisset, bonum aliquem exitum habitura esse videretur.

Britannos, Hibernos, Gallosque adolescentes, qui patriam haberent hæretica luce contaminatam, in Seminaria, & Collegia a se instituta ultro, libentissimeque admittebat, fore sperans, ut cum ad suos reverterent, qua

H 2

insti-

instituti essent, Catholicæ Religionis doctrinam non tuerentur modo, sed etiam propagarent. Quare cum læto, faustoque nuntio accepisset restitutam in Anglia a Jacobo II. Catholicam Religionem, continuo Anglos, Hibernosque Sacerdotes, quos Patavino Seminario exceperat, pecunia, vestibus, omnique viatico instructos eo contendere iussit, quo utilem catholicæ Fidei amplificandæ operam navarent. Hæreticos quoque, qui ejuratis erroribus in Ecclesiæ sinum revertissent, tum eos, qui Religionis causa patria, domoque pulsi fortunarum suarum jacturam libentius tulerant, quam Fidei deserendæ periculum, amantissime complexus, ære suo alebat, ac sustentabat, ne inopiæ causa a suscepta religione deficerent, Ad Muhamedanos demum, obcæcatosque Judæos sollicitudinis suæ curas porrexit, nec inanem, & vacuam eorum conversioni operam contulit. Nam eorum non paucos monendo, hortando, docendo ad veræ Fidei agnitionem perduxit; Complures aliorum industria, ac labore christiana doctrina imbutos salutari lavacro manu sua expiavit; Plerosque vero tanquam a se genitos filios domi alendos suscepit, vel annuo ad victum proventu donavit. Filios, si quos haberent, christiana institutione liberaliter educandos curabat; Filiabus vero de-

tem

tem constituebat, qua vel nuptui traderentur, vel in sacrarum Virginum asceteriis collocarentur.

C A P U T II.

De eximio ejus Religionis cultu.

Religionem cum Fidei virtute conjungimus; quod ad eam quam proxime accedat, sitque illius argumentum quoddam, ac declaratio; Deum enim, quem fide credimus, religione colimus, ac veneramur. Ac ea quidem præcellere Episcopum decet, cum ut ceteris sacrorum observantia præluceat ad exemplum, tum ut muneris, dignitatisque suæ splendorem tueatur. Ad eam porro Gregorius in omni vitæ parte, & actione non factus, sed natus plane videbatur; dici enim vix potest, quam in celebrandis divinis Mysteriis, rebusque omnibus sacris cultu exhibendo, ac propagando, pietatem, diligentiam, ac religionem præferret. Rem quotidie divinam faciebat, dabatque operam, ne ullis unquam occupationibus, negotiis, ac curis, vel in ipsa itinerum difficultate a divino opere prohiberetur. Morbo autem, vel casu aliquo præpeditus omnino se præsentem fieri jubebat, ipse vero genibus humi positus, ac prono corpore venerabundus sacram

H 3

Eucha-

Eucharistiam sumebat . Prolixa prece , rerumque divinarum meditatione ad sacrum se comparabat , ea deinde oris modestia , & gravitate procedebat ad aras , ut ne circumstantes quidem intueretur . Dum sacris operaretur , incredibili animi sensu in mysterii contemplationem absorptus extra se raptus videbatur , & quo intime æstuabat charitatis fervor exundabat in vultum , qui radiorum speciem aliquando exhibebat . Consecrationis tempore insolitis toto corpore motibus quatiebatur ; ac diu immotus perseverans in crebros pietatis gemitus , ac veluti amantis suspiria erumpebat . Eucharistiam sumpturus tanta spiritus affluebat dulcedine , ut incensus charitate animus e corpore prosilire velle videretur . Peracto Sacrificio multus erat in gratiis agendis , acceptique beneficii magnitudinem jugiter recolens , conceptum divini amoris ignem ea per diem recordatione fovebat .

Quo autem ipse religionis , pietatisque sensu sacra obibat mysteria , eodem ab aliis peragi Sacerdotibus vehementer optabat . Primum enim ut constituti ab Ecclesia ritus , ac cæremoniæ , quarum erat ipse observantissimus , ab omnibus servarentur , cura illi assidua fuit . Iis diligenter institui , atque exerceri Seminarii sui clericos jussit : Tum iis in cœtibus , qui singulis cogeabantur mensibus , copiose de ipsis accurate-

rateque disputari, ac consultari ab omnibus voluit, iisdemque ipse conventibus, atque consultationi præesse solebat. Ut erat autem earum rerum peritissimus, promovendos ad Ordines, vel jam initiatos, ac Sacerdotes ipsos, animarumque Curatores de iisdem multum interrogabat. Sacerdotes nonnullos se præsentē aliquando operari sacris jubebat, ut si quid in ipsa mysteriorum celebratione oscitanter, dissoluteque facerent, notaret, atque corrigeret: Nihil quod ad rei sacræ cultum, cæremoniasque pertinet, non dignum existimabat, ad quod curam omnem, ac diligentiam adhiberet suam, plurimi ea pendens, quæ a Sacrorum Rituum imperitis, vel negligentibus in minimis haberi consuevere. Libellum denique de cæremoniis in Missa servandis edendum curavit, quo singula in celebrandis divinisysteriis agenda, ac vitanda oculis subiecta Sacerdotum memoriæ facilius commendarentur.

Operam tamen in eo ponebat maximam, ut quanta fieri posset animi præparatione, ac puritate divina ab omnibus celebrarentur mysteria. Nihil impensius voce, scriptoque sacris ingerebat Ministris, quam interiorem cordis mundiciem, & quantam assequi possent vitæ innocentiam, & sanctitatem, quam eorum muneris ita propriam prædicabat, ut intelligi a

se vix posse affirmaret, qua ratione grave crimen ea die Sacerdos admitteret, qua Christi corpus, & sanguinem confecisset.

Eodem pietatis cultu divinam venerabatur Eucharistiam. Si quæ adversa, vel difficilia occurrerent ad conciliandam divini Numinis opem, publicum ejus cultum indicere consueverat. Palam in templis propositam, ut ceteris præiret exemplo, frequens obibat, ac positus humigenibus ante divinam hostiam diu immotus, ac supplex adorando perstabat. Annua recurrente Sanctissimi Christi corporis celebritate, publica illud supplicatione, quamquam inclinata foret ætate, articulisque manuum distortis, ac morbo contractis, per Urbis vias circumgestabat ad insignem oris gravitatem, ac religionem ita compositus, ut oculis in ipsum continenter defixis a sensibus abalienatus, atque extra se elatus videretur. Ut sacrum denique Viaticum ad morti jam proximos quam decentissime deferretur, sedulo advigilabat, ac domesticis suis edixerat, ut quavis hora edito signo parati, ac solliciti essent ad auctorem salutis accensis facibus in pompa comitandum, ac deducendum.

Deiparæ Virgini addictissimus præcipuum ei secundum Deum non modo cultum, sed amorem etiam impendit. In ejus fidem, & clientelam cum a puero se contulisset nullum agebat diem,

diem, quo non eam aliqua significatione honoris prosequeretur. Sacras ejusdem Rosarii decades, vel inter graves occupationes, & curas, vel iter faciens, attenta mysteriorum, quæ per decades singulas proponi solent, meditatione quotidie recitabat. Id orandi genus cum in Bergomenſi Dioceſi jamdiu neglectum, obſoletumque invenisset, ubique locorum cum in Urbe, tum in Provincia veluti poſtliminio revocavit, atque reſtituit. In Parochialibus Templis ſingulis poſt veſperas diebus feſtis ejusdem Rosarii partem recitari juſſit, eademque pia conſuetudo ante depictas per Urbis vias Mariæ imagines ut frequentaretur curavit. Singulis præterea Sabbatis in Templis ejus nomini ſacris brevi ad populum de ipſius laudibus inſtituto ſermone, Lauretanæ, ut vocant, Litanias cantari inſtituit. Eam Seminarium ſui Patronam ſub immaculatæ Conceptionis nomine cum delegiſſet, erecta ſub eodem titulo alumnorum Congregatione, magno id feſtum apparatu celebrari volebat: Seminiarienſibus autem, ac familiaribus ſuis parvum ipſius Virginis officium, quotidie recitandum indixit. Quo ſacros, ac feſtos ejusdem Virginis dies præveniebat ipſe, jejunium, pane dumtaxat, vinoque definitum, ab iſdem quoque ſervari præcepit. Signo vix edito, quo ter in die ſalutare Virginem Fideles

les monentur , aperto ille confestim capite , quocumque demum in loco esset , ut ut sordido , ac lutulento , positus genibus angelicam salutationem devotissime recitabat . De divinæ Matris laudibus cum publice , tum privatim incredibili pietatis sensu verba identidem faciebat , ut omnes ad eam colendam , ac diligendam accenderet .

Cum reliquos Cælites , tum præcipue Sanctos Carolum Borromæum , Franciscum Salesium , Philippum Nerium , ac proprios Bergomensis , & Patavinæ Ecclesiæ Patronos religiosissime venerabatur . Singulari tamen obsequii , atque amoris sensu erga eos afficiebatur , quos primo loco nominavimus Episcopos Borromæum , atque Salesium , quorum mores , atque virtutes in se transferre studebat . Ac Franciscum quidem Salesium non coluit modo , sed in amore , ac deliciis semper habuit . Divina ejus scripta (quod uti memoravimus a Clariss. tum Præsule Fabio Chisio inter cetera christianæ vitæ instituendæ documenta adolescens acceperat) assidua manu contriverat , multaque ex ipsis hauserat memoriæ adeo infixæ , ut ea in succum , quod dici solet , & sanguinem transfudisse videretur . A primo Bergomensis Episcopatus exordio , quo Gregis sui mores componeret , eique parabilem , ac temperatam evangeli-

gelicæ perfectionis viam ostenderet, ejusdem Salefii Philotheam imprimendam, vulgoque legendam curavit.

Carolus vero Borromæum, præcipuum sibi constituit vitæ, ac sollicitudinis Pastoralis exemplar, ad quod se prorsus fingeret, ac conformaret. Ejus vitæ lector assiduus: hanc iter quoque faciens in sinu gestabat, ejusque in mensa lectionem quotidie adhibebat. Acta præterea Mediolanensis Ecclesiæ familiaria sibi omnino fecerat, eaque in Seminario suo perlegi continenter volebat. Ex ipsis tanquam ex ditissimo rerum Ecclesiasticarum penu ea fere promebat, quæ ad Ecclesiæ suæ regimen & Cleri in primis institutionem maxime utilia, ac necessaria videbantur. Ad Mortales sanctissimi Archiepiscopi exuvias rite colendas Mediolanum proficiscebatur identidem, ipsumque Seminarii sui Patrum delegerat, palam proposita alumni ejusdem Imagine, cui erat inscriptum: *Disciplina tua ipsa nos docebit*: quibus sane rebus effectum est, ut sancti illius Antistitis zelum, sollicitudinem, charitatem, sapientiam, animi constantiam, ceterasque virtutes ita sit æmulatus, atque affecutus, ut Caroli spiritum in Gregorium migrasse vulgo diceretur, ac Mediolanenses ipsi affirmare non dubitarent, se habere quidem Carolum mortuum, Bergomenses vero eundem in

in Barbado redivivum ; Tanta erat utriusque morum similitudo, actionumque vitæ consensio.

Jam ut alia persequamur religionis ejus officia, maximam in eo curam adhibuit, ut festi dies ad Dei cultum, Sanctorumque memoriam celebrandam instituti sancte, pieque ab omnibus observarentur. Id cavit in primis, ne quisquam ad divinam offensionem, animæque perniciem iis abuteretur in ludis, choreis, amoribus, computationibus, spectaculis, aliisque profanis oblectamentis: Tum ut eo potissimum tempore populus in divinis officiis, in catechesi, & concionibus frequens esset, atque in recolendis divinis beneficiis multa prece, piisque exercitationibus versaretur. Servile opus ne minimum quidem in sui, aliorumve commodum fieri permittebat: Quare familiarem suum, quod barbam die festo abradi sibi curasset, verbis gravissimis castigavit. Ad hæc, cum in Veneto magistratu de excitata adversus jura Episcopalia a Patavino Capitulo controversia postridie Dominicæ pronunciandum esset, ac pagellæ aliquot in sui defensionem jam typis impressæ a Librario consuerentur, Judicibus quamprimum distribuendæ, coeptum opus intermitteri omnino mandavit, & causæ suæ præsidium negligi maluit, quam vel levissima in re Festi sanctitatem violari.

Quæ

Quæ sacris ædibus debetur reverentia cordi ei quam quod maxime fuit, eamque Parochis, Ecclesiarumque custodibus tuendam, ac promovendam voce, ac literis identidem commendabat. Adversus profanorum hominum in Templis immodestiam, atque licentiam apostolico plane zelo homo cetera mitissimus exardescerebat, atque in eos e suggestu vehementer commovebatur. Ne quidpiam in Ecclesiarum atriis, aut Coemeteriis venderetur, ne quisquam armatus eo accederet, ne miscerentur in ipsis colloctiones, vel quidquam aliud fieret, quod loci sanctitatem, ac reverentiam minus deceret, semel, atque iterum sanxit edicto. Duos sibi familiares, quod contrahendi itineris causa per Ecclesiam transissent, gravissime objurgavit, monitosque voluit a publica via Ecclesiam esse christiano homini secernendam. Auctor præterea Venetis magistratibus fuit, ut in profanos Templorum violatores, contemptoresve gravibus indictis poenis animadverterent, ut qui minus præsentis Numinis majestatem revererentur, Principis gladium, potestatemque metuerent. Vitandis porro inter mares, ac foeminas colloquiis, aliisque e sacro loco arcendis periculis, templa ipsa ex veteri disciplina per siparium, vel interposita lignea septa dividi jussit, atque unam maribus, aliam foeminis partem, quin
& di-

& distinctas ad Templi aditum utriusque portas assignavit .

Quo demum omni ex parte sacrarum ædium staret honos , atque res sacra ex dignitate Ecclesiæ , ac Religionis amplitudine perficeretur , nec operæ , nec diligentia , nec sumptibus ullis unquam pepercit . Eo præcipue in lustrandis Dioecesis suæ Templis cura , ac sollicitudo spectabat , ut vetusta renovarentur , collabentia reficerentur , squallida expolirentur ; nihil denique eorum negligeretur , quæ ad Domus Dei decorem , ornatumque pertinerent , vel ad munditiam , atque nitorem . In id non solum Parochos monitis , ac præceptis impellebat , sed ære ipse suo suppellectilem omnem sacram indigentibus comparabat Ecclesiis , profuseque suppeditabat quæ non earum dumtaxat necessitati , sed elegantia quoque , ac splendori congruere viderentur .

C A P U T I I I .

De Spe , ac fiducia in Deum .

FIdei nostræ robur ac firmamentum divina Spes , quam *sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam* , Hebr. 6. 19. altis adeo in Barbado radices egerat , ut nec arduis commoveri , nec periculis concuti , nec ullis deijci posse videretur .

deretur adversis . Divinæ potentiae , bonitati , ac fidelitati innixus , & fretus æternum incommutabile bonum, quod præparavit Deus diligentibus se, per adoptionis gratiam, & Christi merita , sibi quoque uti filio obventurum absque hæsitazione sperabat : Ergo in id unum cogitationes omnes referens, ac desideria, arctissimam Evangelicæ perfectionis semitam , curarumque plenam, atque sollicitudinum Pastoralis muneris viam ingressus , alacriter decucurrit in laboribus, ac vigiliis, in castitate, & fide, in patientia, & longanimitate , expectans beatam spem , & adventum gloriæ Magni Dei . Hunc unum hæreditatis suæ partem cum elegisset , cetera omnia ut detrimentum fecit , ut vanitates habuit , & insanias falsas . Præ cælestibus , æternisque rebus fluxa omnia , ac terrena nihili pendens , a prima adolescentiâ Christo , & Ecclesiæ mancipatus, suæ dumtaxat aliorumque curandæ salutis se totum dedit : Ecclesiasticas dignitates non nisi invitus admisit ; Eam ipsam , quæ suprema in terris habetur , ultro sibi occurrentem , ac fere delatam nec appetiit unquam, nec amavit , sed averſatus est potius , atque ut grave onus , timendumque periculum defugere ac propulsare curavit . Divitiarum sensu ne afficiebatur quidem , sed quantæcumque sibi e paterna domo affluerent, vel ecclesiasticis censibus obvenirent, eas

eas in pauperum sinum largissime effudit . Ejus horrea frumento , pretiosa supellectili domus , pecuniis arca semper exhausta , sæpe etiam obærata : dispersa omnia , atque egentibus contributa , ut nihil jam reliquum fieret , quod aut aliis erogari , aut in domesticos usus impendi posset ; a largitionibus tamen non temperabat , atque a rei familiaris Præfecto ærarii inopiam conquirente non semel admonitus , ut profusæ liberalitatis modum poneret , *Deus* , ajebat , *Deus providebit* .

Hac una in Dei providentia , bonitateque fiducia roboratus , eam dispersit in pauperes auri vim , quam vix quispiam credere possit , aut vero unde illi suppeteret , assequi cogitando valeat . Præsidia in Deo omnia ad alios quoscumque casus constituebat ; ita tamen ut humanæ diligentiae nihil omitteret . In arduis , implicatisque negotiis , in diuturnis adversus dignitatis , Ecclesiæque suæ jura concitatis litibus , in gravissimis Pastoralis muneris curis , spe semper stabili innixus , a Deo se illud consequuturum , quod esset ipsius gloriæ consentaneum , sibi vero , aliisque salutare , mirifice recreabatur . Ea firmatum anchora , & quasi scuto protectum , quæcumque inciderent difficultates , pericula occurrerent , adeo eum non deterrebant , neque a coepto retardabant , ut agentis solertiam , ac studium acuerent magis ,
atque

atque incitarent . Quod si propositæ , constitutæque rei ita adversarentur , ut vinci omnino , ac superari non possent , magnum erat ejus æquabilitatis ad omnes casus firmamentum divina voluntas , in qua humiliter religioseque conquiescebat . Erat ipsius hoc dictum : *In rebus gerendis conatus omnis noster exercendus , perinde ac si nihil in divina ope positum sit : tum omnia Deo permittenda , perinde ac si nihil actum a nobis fuisset .* De Seminario magnifice augendo cum deliberare cœpisset , fuere qui ingentes , ac regios fere sumptus ad id perficiendum necessarios objicerent , quibus Gregorius : *Ego , inquit , incipiam , & Deus perficiet .* Interrogatus alias , putaret ne diu post se permansura , tot ab ipso præclare , sancteque instituta ? *De multis , respondit , haud equidem spero ; hæc est enim rerum humanarum conditio : sed agendum , quod in nobis est , futura vero divina providentia committenda .*

Jam ubi de divina gloria , de sacrorum cultu , de Ecclesiæ juribus tuendis , promovendisque ageretur , ubi Gregis universi , vel unius animæ salus in discrimen adduceretur , erecto , fortique animo , ac divino magis , quam humano consilio fretus , contraria quæque , aliorumque judicio tam ardua , ut fieri vix posse putarentur , adire , atque in cœpto constanter per-

I

gere

gere non dubitabat . Nihil enim sibi tribuens , ac nihil perfugii reponens in homine , auxilium , & fortitudinem ab eo uno præstolabatur , qui non deserit , neque confundit sperantes in se . Primum itaque accuratis precibus propitiato Deo , ita certo sibi ejus numen affuturum sperabat , ut temere aliquando agere videri potuerit , nisi manifeste divina eum sustentasset protectio .

Dicecesim aliquando suam obeunti accidit , ut ingenti aquarum alluvie exundantibus agris , viis omnibus interclusis , tutus ad propositum sibi locum aditus jam nullus pateret . Difficultate , ac periculo absteriti itineris comites , familiaresque non ultra progrediendum censebant , ac porro suadebant . At ille bonæ spei plenos esse , metumque omnem abjicere jussit : tum invocata alternis precibus Deiparæ Virginis ope , sese vado commisit , & quo contendebat , non sine conspicuo Dei protegentis auxilio incolumis prorsus evasit .

Hanc ipsam erecti in Deum animi fiduciam iis ingerebat , quos vel rebus adversis pressos , vel futurorum cogitatione , metuque sollicitos , anxiosque videret . Æternæ in primis felicitatis recordatione se ipsum , aliosque dejectos animo , diffidentesque erigebat , ac jucundissima immortalis præmii expectatione ad breves
hujus

hujus vitæ calamitates æquo animo perferendas excitabat . De perenni Beatorum felicitate libentissime loquebatur , & quæ repugnant sensibus , ea ipse suavissima cogitatione , alacri promptoque animo complectebatur , cum in prosperis , tum in adversis semper æquabilis , eandemque præferens mentis , & oris tranquillitatem . Cælum serena nocte interdum suspiciens , stellarumque speciem fulgoremque contemplan , eo abreptus , quo flagrabat , cælestis Patriæ desiderio in eas aliquando voces erumpebat : *O quam pulchrius quod intus latet ! Alias vero : O Deum vere magnum ! O Sapientiam infinitam ! qualis erit parata nobis domus , si atrium tam pulchrum ?*

Cum tamen christianæ spei comes sit timor ille castus , quo vel innocentes , & sanctissimi homines divinam justitiam , potestatemque verentes , ne a Deo separentur , timere solent , eo quoque correptus Gregorius de sua interdum salute non modo sollicitus , sed etiam anxius videbatur . Episcopalis ministerii gravitatem , & quæ illud circumstant pericula serio reputans , ac de Grege universo rationem sibi Deo reddendam sedulo cogitans , supremi judicii metu vehementer commovebatur ; de divina quidem bonitate non dubitans , sed de sua infirmitate diffidens . Quare alternantibus in ejus animo modo

in unam, modo in alteram partem cogitationibus, sui plane incertus, & anceps *Quid erit* clamabat persæpe, *quid erit?* Iis autem, qui e cura, atque anxietate abducere hominem conabantur, ac ne quid sibi a morte metueret, ingerebant vitæ innocentissime actæ recordationem, recteque ab ipso factorum conscientiam: *Mortem*, reponebat, *non formidarem, nisi fuisset Episcopus*. Cum e gravi morbo aliquando convaluisset, eumque officii, & gratulationis causa adiisset P. Johannes Hieronymus Testorius Cassinensis Monachus, ac publicus Patavii sacræ Scripturæ Interpres, in ipso cubiculi, & salutationis aditu: *Timuimus*, inquit Cardinalis, *ac valde timuimus, Pater mi*. Cui Testorius: *Fuerit ergo ille S. Hilarionis timor*. Tum Gregorius se graviter colligens, ac suspiranti similis: *Contremuit*, inquit, *Hilarion, nec erat Episcopus*: multo majorem significans timendi causam sibi fuisse, quod non de suis tantum, sed de aliorum etiam, qui sibi crediti fuissent, factis rationem esset redditurus. In extremo quoque vitæ agone constitutus, iisdem conflictatus angoribus, memorabile edidit divina judicia metuentis exemplum, ne mali audeant de divina sibi benignitate blandiri, cum optimi, sanctissimique homines tremendi Judicii severitatem formident. Nam tremebundus,

bundus, ac trahens ex imo corde suspiria, illud ingeminabat: *Quid erit? Quid erit?* Mox vero tanquam securitatis luce divinitus sibi immissa, ac certissimæ salutis nuntio exhilaratus ita metum omnem excussit, ut in æternæ hæreditatis fiduciam animo erectus magna serenitate, atque exultatione exclamaret identidem: *In te, Domine, speravi: non confundar in æternum.*

CAPUT IV.

De Charitate in Deum.

CUm nulla magis animarum Pastorem informet virtus, atque perficiat, quam divina Charitas, ut hanc propterea unam Pastorum Princeps, oves suas Petro commendans, ab eo exquisierit; quantum ea Barbadicus præstiterit paulo uberius enarrandum est. Ac sui quidem in Deum amoris tot exhibuit argumenta, quot vitæ ejus fuere partes, actiones, & munera, quæ assidua quædam exercitatio charitatis videri, atque æstimari possunt. Cum a puero didicisset in Deum bonorum omnium auctorem, ac finem referri omnia oportere, supremi hujus finis consideratio ita ejus animum, mentemque pervaserat, ut quidquid ageret, cogitaret, diceretve, Deum semper spectaret, ac persæpe in eas voces erumperet, quas sche-

dis quoque inscriptas habebat : *Ad hunc finem , Gregori , ad hoc unum creatus es , ut Deum ames , ut Deo servias .* Hæc aliis quoque , præsertim ecclesiasticis viris subicere , atque inculcare solebat . Eo contendebant vota ejus omnia , atque ita spectabant consilia , curæ , ac labores , ut nefas esse duceret quidquam aliud præter Deum quærere , aut præter ejus gloriæ incrementum optare . Nihil propterea in humanis erat , cujus vel desiderio tangeretur , vel possessione gauderet , vel afficeretur jactura . Ne illam quidem , quæ consequi virtutem solet , mentis delectatio , aut eas , quas viri sancti ex intima cum Deo conjunctione percipere interdum solent , cælestes suavitates , ac spirituales delicias amabat , vel expetebat , veritus nempe , ne de puro , quem uni Deo debebat , amore , præter ipsum res alia partem ullam decerneret sibi , atque usurparet .

De divinis perfectionibus ut cogitabat identidem , ita mira quadam suavitate colloquebatur . Deum in creatis omnibus rebus præsentem intuebatur , ac nihil tam leve , & exiguum illius se aspectui obiciebat , quin continuo in eo ipso Dei Majestatem , Sapientiam , Bonitatem , aut aliquod divinitatis attributum contempleretur , unde amoris in Deum argumenta depromeret . Præcipuo tamen amoris sensu commovebatur ,
dum

dum effusam in se consideraret frequenter , ac secum ipse reputaret divini Numinis largitatem. Dicebat in terris reperiri neminem , qui de asfiduis , amplissimisque in se collatis beneficiis sæpius quam ipse prætermisæ gratiarum actionis culpam incurreret , & negligentius id Deo officium præstaret. Verba ejus omnia hunc amorem spirabant , quo ad divinam bonitatem cognoscendam , diligendamque inflammare omnes voluisset . Nemo fere cum eo agebat , quem ille non aliquo charitatis stimulo percitum , atque commotum abs se dimitteret ; quod tum maxime contingebat , cum ad populum , aut Clerum pro pastoralis munere verba faceret ; Nam ab eo , quo intus æstuabat , charitatis igne tot erumpebant quasi scintillæ , quot verba , quibus audientium animos suavissima , ac mirabili vi in Dei amorem rapiebat . Quo a teneris assuescerent pueri ad divini amoris actus jugiter eliciendos , eorum ipse formulam conscripserat , quam in catechesi a Parochis , & Magistris acceptam memoriæ commendarent , ut quum adolevissent , eam diuturna consuetudine tritam facilius in cor alte insererent , atque identidem ex animo expromerent .

Exultabat in primis , gestiebatque animo vehementer , si quando efferri , atque amplificari quoquo modo divini Nominis cultum , & glo-

riam vidisset , vel intellexisset . Hanc ille unam ita gerebat in oculis , ut testem amoris sui sanguinem pro ea tuenda , vel propaganda millies profundere paratus esset . Contra vero angebatur animo vehementer , & acerba quadam tristitia tabescebat ob illatas per hominum scelera Deo injurias , quarum vel levissimæ propulsandæ causa mortem ipsam , hilari promptoque animo subiisset . Si quando in homines flagitiosos , aut impios incidisset , qui aut obscœna , vel contumeliosa in Deum evomerent , atque coniicerent , zelo incredibili incensus , ac toto vultu exardescens , quantum voce , & auctoritate valebat , in eos invehebatur , quo offensi Numinis majestatem vindicaret . Sed cum detestabilem blasphemandi consuetudinem eo impudentiæ processisse animadverteret , ut ad eam convellendam , aut cohibendam vix fatis diligentiae , auctoritatisque a se adhiberi posse intelligeret , Venetorum Senatui auctor fuit , ut severissimas adversus blasphemos leges conderet , ac promulgaret , quo execrabile scelus saltem poenarum metu a Christiana Republica exturbaretur . Peccata demum omnia ita averfabatur , ut non aliud in terris malum se videre , ac cognoscere affirmaret , nisi divinam offensam . Tum illud se intelligere haud posse dicebat , qui cubitum ire , ac somnos securos trahe-

trahere quispiam posset lethali crimini obnoxius, ejusdemque sibi conscius. Ea nimirum erat ipse animi puritate, ut ne dum vel leve peccatum, sed quodvis ejus periculum, ac speciem ipsam horreret, atque defugeret. Qui diu, ac familiariter cum eo versati sunt, atque in hominis vitam paullo diligentius inspexere, nihil umquam in ejus dictis, aut factis reprehendendum, castigandumque observarunt. Sed & ii, qui aures consentienti dabant, gravissimi viri Andreas Trono Ordinis Prædicatorum, & Dositheus ab Angelis Carmelita excalceatus jurati affirmarunt, se peccatum lethale in eo nullum offendisse, quo in Baptismo susceptam innocentiae stolam commaculasset.

Fuit & illud incensi in Deum studii argumentum, quod otii, & quietis impatiens aliquid semper ad ejus gloriæ incrementum vel moliretur, vel ageret, nullam ejus rei causam molestiam timens, nullam defugiens curam, laborem nullum detrectans. Cumque divinæ charitatis indoles ea sit, ut magna operetur, ac multa, sed eadem parva existimare soleat, & pauca, id quoque in Gregorio singulare fuit, quod cum muneris sui partes omnes cumulatissime impleffet, nihil adhuc se egisse putaret, & quæ satis erant laboranti, amanti non videntur esse satis. Nam eorum, quæ jam egisset fere obli-

oblitus ad nova semper animum intendebat ,
 satis officio suo facere se non posse arbitratus ,
 nisi ad majora conniteretur . Quare inclinata
 jam ætate homo , ut qui corpori dura semper
 imperaverat , mollia vero nunquam indulserat ,
 jam valetudine , ac viribus fractus , modum
 tamen laboribus nullum statuebat ; Sed quasi
 onera ipse sua non sentiret : *Qui munus , aiebat ,
 fungitur suum , ei nihil est grave , ac molestum ;
 Rursus : Plus quisque potest quam posse se credat ,
 nec ille agit quantum debet , qui se egisse arbitra-
 tur quantum potuit .* Se ipsum quoque velut iner-
 tem , desidiosumque coarguens , dum labore ,
 ac lassitudine pene deficeret , excitabat ad opus ,
 atque dicebat : *Episcopo quiescendum non est : quies
 nostra in Cælis erit .*

Amantium denique illud cum sit , ut unum ,
 idemque velint , aut nolint , ita se Deo Grego-
 rius , suaque omnia plene subjecerat ; ut nihil
 optaret , aut mallet , quam quod illi magis lu-
 beret . Ab ejus voluntate cum ita in prosperis
 penderet , ac in adversis , quemcumque res ha-
 berent eventum , in divina eadem voluntate , ac
 providentia suavissime quiescebat . Medicinam
 hanc malis omnibus adhibebat cum ad se ipsum
 in adversis sustentandum , tum ad erigendos alios ,
 quos tristes , animoque dejectos videret . Nam
 conquerentibus grave quidpiam , ac permole-
 stum ,

flum, quo premerentur, exprobrabat animi imbecillitatem christiano homine indignam, dicebatque facere ipsos Deo injuriam, qui quod is voluisset, nolle ipsi viderentur. Ex hoc autem voluntatis suæ cum divina conformandæ studio, atque assuetudine manabant, quasi rivuli ex fonte, mira illa hominis æquabilitas, cordis pax, & tranquillitas, quam nulla perturbaret rerum adversitas, nullus commoveret insperatus eventus; quæ quidem ex diffusa in ejus corde per Spiritum sanctum charitate, exterius quoque in ejus oculos, vultum, & verba redundare videbantur.

C A P U T V.

De orandi, & contemplandi studio.

Magni amoris indicium est oratio, aiebat Chrysostomus, *Hom. 26. in Act. Apost.* Nam, quæ hominem Deo conjungit, charitas, ejus confortii, & familiaritatis experts esse nullo modo potest, & quorum mutuus est amor, mutua quoque debet esse consuetudo. Qua igitur ferebatur Gregorii in Deum charitas, tanto eum orandi studio incendebat, ut a congressu & colloctione cum Deo cessare non posse videretur. Vitæ suæ rationem omnem bifariam partitus erat: in actionem videlicet, & contemplationem, quarum studia diversa cum sint; qui

qui facile utrumque componat, perfecteque assequatur, supra humanam agere imbecillitatem æstimandus est. Res autem ita disjunctas, operosas, & graves feliciter adeo in se conjunxit, ut vel hoc uno Ecclesiæ Pastoribus esse possit exemplo, quod sedulo inspiciant, atque imitentur. Inter quotidiana pastoralis muneris, & charitatis officia susceptum a puero institutum semper retinuit, ut certa ad commentandum, precandumque Deum temporis spatia servaret, quæ neque externa ulla occupatio, neque ulla curarum moles interciperet.

Singulis diebus antequam illucesceret ternas, aut quaternas horas ante Crucifixi imaginem in genua flexus transigebat, mente plerumque in Christi cruciatus, & mortem defixa; quod quidem orationis genus familiare omnibus præsertim ecclesiasticis viris esse cupiebat, ac magnopere commendabat, nullum esse aliud argumentum prædicans cum ad meditandum facilius, atque suavius, tum ad permovendos animos, atque in Dei amorem inflammandos magis accommodatum, præsertim cum illud unum virtutum omnium documenta, & exempla complectatur.

Primo mane cum familia universa in privato facello divinarum rerum meditationi horam tribuebat: mox in cubiculum secreto oraturus se reci-

recipiebat; horarum ibidem divini officii pensum solvebat; tum ad sacrificandum multa prece se comparabat, ac re divina peracta multus erat in gratiis agendis. A prandio, atque sub vesperam discutiendæ conscientiæ, & communi cum familiaribus orationi horam iterum tribuebat. Ad multam præterea noctem, ac totam aliquando, inter ipsos pastoralis visitationis labores, rigidissima quoque hyeme, modo in genua abjectus, modo in frontem provolutus, tamdiu in divinarum rerum cogitatione hærebat, dum gravi lassitudine, ac somno dejectus fatigatos artus brevi quiete reficere cogeretur, quam sedens plerumque, vel capite in sinum deflexo brevissimam capiebat; qua orandi forma, atque assiduitate ejus genua durissimo, ingentique callo obducta, post mortem observata sunt. Cum autem sub vitæ exitum contractis vi frigoris manuum nervis, nec sibi vestes facile induere posset, nec ad id nocturno tempore manu aliena uti vellet, iis detractis, ad plures horas medio in cubiculo nulli innixus subsellio, aut fulcro, quo se regeret, ac sustentaret, recto pectore, & contenta cervice orando perstabat, totius corporis statu sane incommodo, ac valetudini periculoso; qua re tandem a familiaribus explorata, ac deprehensa, ne diutius e lecto prosilire pergeret, adhibita medicorum auctoritate cavendum fuit.

Quid

Quid autem suum illud in conclave receptus, quid in placido noctis silentio, remotis arbitris, ac sola conscientia teste in Deum abditus, mente ab humanis rebus abstracta commentaretur, quæ misceret cum illo colloquia, quibus afflueret supernis deliciis, quos conciperet, efferretque divini amoris sensus, conjecturis assequi facilius est, quam explicare dicendo. Tradidere tamen familiares nonnulli, qui diligentius hominem observabant, auditum aliquando ex imo corde suaves gemitus, ac veluti amantis suspiria trahere, repertum uberrimis lacrymis perfusum, ac toto corpore ita defixum, ut accedentes ne videret quidem, neque interpellantes audiret, quod hominis extra se rapti, animique divina patientis indicium est. Interdum visus ardere oculis, ac toto vultu flammescere eo nimis incensus, qui sanctis viris in meditatione rerum divinarum exardescit igne.

In matutina familiæ precatione cum, uti solebat, aliquando versaretur, accidit, ut horifico terræmotu civitas universa, atque ædes in primis Episcopales jam vetustate labantes concuterentur. Attoniti, pallentesque familiares omnes trepidare primum, ac palpitare, tum vitæ quisque suæ consulere, ac præcipiti fuga e facello dilabi, ne ruina opprimerentur. At Gregorius in ea consternatione immotus, & sup-

supplex orando persistans , atque in divinæ misericordiæ spem animo erectus trepidantes ceteros voce , & exemplo firmabat . Psalmum quinquagesimum recitans nondum absolverat , cum repente pacato solo, sublatus est omnis periculi metus . Quare eodem in loco orare pergens divinæ pro accepto beneficio misericordiæ, ac bonitati gratias , quas potuit, maximas egit.

Jam præter deffinita orandi tempora , vacuas ab externis occupationibus horas fere omnes in preces conferebat . In prosperis , in adversis , in dubiis , & arduis rebus ad orationem veluti ad sacram anchoram , tutumque perfugium recurrebat , plus ei fidens quam diligentia cuicumque suæ, industriæ , ac labori . Singulis fere momentis brevi aliqua precatiuncula (jaculatorias vocant) Dei memoriam , atque amorem fovebat in se , vel excitabat . Sive domi , sive foris , sive solus , sive inter alios mente cum Deo versabatur , ut hospes plane in terris videretur . Neque tamen assidua hæc cum Deo conjunctio pastoralis administrationi quidquam , vel ceteris negotiis , externisque curis detrahebat . Nam obvius , ac facilis erat omnibus aduentibus , præsto singulis opem poscentibus , ad negotia quæque promptus , atque expeditus , nunquam in otio , semper in actione , nunquam suus , semper alienus . Inter tot curas nimirum ,
atque

atque externarum rerum strepitus , & varietates sese identidem colligebat , abdebatque in quamdam animi solitudinem , atque ab exteriori homine ad eum , quem Paulus vocat interiorem , facile se recipiebat .

Externum quoque secessum , ac solitudinem sacram aliquando captabat . Ab urbe digressus colligendi animi causa rus interdum petebat , ubi ne domo quidem prodiens curis sepositis omnibus , divinis se totum dabat : tum quasi instauratis animi viribus ad pastoralia munera , & consuetos labores alacrior , ac veluti recens descendebat , exemplo Moysis (quod Ecclesiæ Pastoribus commendat Gregorius , *Pastoral. part. 2. cap. 5.*) Tabernaculum intrantis crebro , atque exeuntis , ut intus a Deo disceretur , quæ foris populum edoceret . Per annos præterea singulos semel , ut minus , in Seminarii ædes , aut Religiosorum coenobia ad dies aliquot secedebat , quo sacris exercitationibus , divinisque rebus diligentibus incumberet . Ibi distractum curis pastoralibus animum accurata superioris temporis discussione recolligens , labe omni animi absterfa , ad maiorem se vitæ perfectionem excitabat , ac vehementius in divina intendebat .

Hoc ipsum salutare institutum Clero , populoque suo commendatum maxime voluit , ac in
utra-

utraque quam rexit Ecclesia mirifice propagavit . Edixerat enim , atque in morem induxerat , ut ecclesiastici homines singulis annis unum convenirent in locum , quo vocem Domini ad cor loquentis audirent , ibique ad octo ut minus dies piis occupati lectionibus , atque meditationibus mentem diligenter excolerent , antea actæ vitæ labes sedulo excuterent , ac veterem hominem expoliantes cum actibus suis novum induerent , qui earum exercitationum fructus esse solet præcipuus .

Quotidianæ rerum divinarum commentationis Seminarii sui alumni auctor ipse , institutorque fuit . Ad eam facile exercendam certas præceptiones tradiderat , eique vacantibus non semel aderat , & quem inde fructum quisque cepisset sedulo interrogabat . Ad eam cum omnes vehementer hortaretur , tum maxime verbi Dei ministros , quorum eloquentiam sine jugi oratione inanem verborum strepitum esse affirmabat . Crucifixo magis quam libris studendum dicebat , idque suo demonstrabat exemplo ; nec enim ab humanæ artis præfidiis , sed a divinæ sapientiæ fonte ea promere , atque haurire solebat , quæ suis in concionibus , privatisve colloquiis in auditorum mentes , & corda æternarum rerum documenta ingerebat .

CAPUT VI.

De animarum salutis zelo, ac pastoralis sollicitudine.

CUm in omni vitæ parte, & actione Caroli Borromæi vestigia prefferit Barbadicus, ac divinas omnes ejusdem virtutes assequi imitatione contenderit, non alia tamen propius ad eum accessit, quam pastoralis sollicitudine, ac zelo animarum, qua potissimum laude gloriosus ab Ecclesia Carolus prædicatur. Quam quidem sollicitudinem omnibus, qui ceteris præsumt, sed Episcopo in primis commendat Apostolus, *Rom. cap. 12. Qui præest* (inquit) *in sollicitudine*; cum ex ipsa veluti ex fonte omnia fere, quæ ad pastorale munus pertinent, officia deriventur. Neque enim tantarum momenta rerum, quibus fides, religio, pietas, disciplina, Ecclesiæ regimen, animarumque salus continetur, sine magna Pastoris sollicitudine perfici possunt, ac sustentari, cum ea sit veluti spiritus, quo exte-riores vigent actiones, atque animantur. Jam quantum Gregorius ea virtute præstiterit, quam vigil, ac solers in grege tuendo fuerit, quam navus, atque sollicitus in ovibus ad æternam salutem deducendis, explicari paucis non potest, cum singula vitæ ipsius momenta sollicitudinis hujus exemplis, ac documentis consignata sint.

Epi-

Episcopale munus *animarum negotium* appellare consueverat, quarum custodiam gravissimum sibi, ac formidandum onus existimabat, cum pro singulis vadem se apud Deum, sponso-remque constitutum esse intelligeret. In ea igitur semper cogitatione defixus, nihil aliud spectabat, quam earum salutem, ad quam ita se, suaeque omnia conferebat, ut commodi, quietis, ac vitae ipsius suae negligens prorsus, ac fere immemor novas quotidie vestigaret juvandi gregis rationes. Ejus rei causa sollicitudinem suam vix ullis terminis circumscribebat, ubique Ecclesiae suae locorum aliquid agebat, vel moliebatur, semper intentus omnibus quasi singulis, atque ita singulis, quasi universis. Ubi de rebus ad gregis salutem pertinentibus ageretur, diei, noctisque momenta omnia idonea esse voluit, atque opportuna. Stans, ambulans, sanus, ægrotans, prandens quoque, aut coenans Ecclesiae ministros, animarumque curatores indefessus audiebat: Ut autem sigillatim oves cognosceret, & quod est boni Pastoris, nominatim quoque vocare posset, earum censum a quovis Parocho accurate descriptum ob oculos habere voluit, ut ea quasi compendiarie ratione gregem aspiceret, atque lustraret universum. Singulorum propterea mores ita cognitos, exploratosque habebat, ut in eorum quemque

extemplo , ac tuto , si vellet , animadvertere posset . Flagitiose in primis viventium nomina , & ea , in quibus maxime hærebant , vitia , gravesque consuetudines in Commentarium congesta servabat : Tum vel ipsos ad se arcessitos paterna charitate arguebat , obsecrabat , obtestabatur , ne divina abuterentur diutius longanimitate , ac patientia , sed tandem reverterentur ad cor : vel datis ad Parochos literis eorum zelum urgebat , & operam , ut omni qua possent ope , & industria eos ad sanitatem revocare niterentur .

Ne ulla ægrotantibus in vitæ discrimine positis ad bene moriendum subsidia deessent , de hac re Parochos continenter monebat . In urbe vero singulorum , qui eo in periculo verarentur , ad se nomina , & statum deferri præceperat , neque ut rogaretur expectabat , sed ad omnes visendos , juvandosque ne vocatus quidem ultro accurrebat . Familiaribus , ac domesticis suis edixerat , ut si cujuscumque e vita migraturi necessitas posceret , interdium , noctuque importuno quovis tempore ipsum monerent , ne ulla juvandi animas occasio sibi elaberetur . Valetudinaria , ac nosocomia , pauperum tuguria , tabernas , & casas ut ut fordidibus , situque horridas frequens obibat , tam incenso erga abjectos , ac depositos studio , ut
nec

nec horæ importunitas , nec morborum contagio, nec odorum foeditas hominem deterrent, vel impedirent , quominus omnia morituris præstaret christianæ charitatis officia , atque adjuncta salutis . Et pauperes quidem non præsentia sublevare dumtaxat sua instituerat , sed eorum etiam inopiam medicamentis , cibus , eleemosynæque juvabat , & morti jam proximos sacramentorum subsidio , sanctissimis monitis , constitutisque ad vitæ exitum precibus communiebat .

Intempesta quadam nocte nuntiatur , haud procul ab Episcopali palatio jacere hominem jamjam moriturum solopi glande transsoffum . Commotus Cardinalis viri infortunio , sed magis animæ periculo , metuensque , ne sacramentorum , & Sacerdotis ope destitutus miser occumbat , extemplo sine servis , sine facibus domo excedit , ad jacentem advolat , præbet aures confitenti , ac bene comparatum spiritum ad æternitatem transmittit . Rursus dum in suo apud Threstum Collegio versaretur , rogatus ut proxime moriturum in Estensi oppido , quod inde millia passuum tria fere abest , pastoralis præsentia , ac benedictione recrearet , cum nulli ad obeundam viam suppeterent equi , vergeretque æstivus sol ad meridiem , Gregorius pedes iter confecit , ægrotantem adiit , nec an-

te reliquit, quam postremum morientis spiritum excepisset.

Eodem juvandi animas studio prostitutas foeminas, ac voluptatum cœno misere infixas e fordido corporis quæstu ad honestam, & pudicam vitam traducendas curavit. Earum vero complures sanitati restitutas, ne peccandi consuetudine, aut egestatis obtentu ad ingenium redirent, domicilio ad id constituto excipiebat, nonnullas matrimonio jungebat, omnes demum ære suo liberaliter sustentabat. Adolescentulis puellis a profanis amoribus, ac liberiore cum viris agendi licentia revocandis operam non minorem impendit; Nam quo pravam, & periculi plenam consuetudinem aboleret penitus, atque convelleret, monitis, & cohortationibus, tum edictis, ac pastoralibus literis egit: Parochos, concionatores, atque apostolicos viros, parentes denique ipsos in sollicitudinis suæ partes vocatos continenter urgebat, ut conjunctis simul studiis, id mali genus prohiberent omnino, atque exturbarent. Virgines, quæ divitum paterent insidiis, quod minus tuto, ac diligenter in paterna domo custodirentur, e parentum, aut propinquorum manibus abductas nobili alicui adjugebat matronæ, ejusque curæ, ac vigilantix committebat, donec in matrimonium collocarentur. Orphanas vero

vero , atque obscuro loco natas puellas , quæ corporis , animique paterent incommodis , itidem matronæ cuiusdam muliebribus instituendas disciplinis , atque ære suo alendas commendabat .

Longum esset hoc loco singula persequi , quæ animarum salutis studiosissimus Pastor huic rei procurandæ excogitabat subsidia , atque adjumenta parabat ; eodem , quo ipse flagrabat juvandarum studio animarum inflammare universos vehementer optabat . Hortabatur itaque , rogabat , jubebat , ut in eo salutari officio se quisque fidelem , navumque ministrum præberet , nec Episcopi solum , sed Dei ipsius adiutorem præstaret : Omnes vero præibat exemplo , incitabat vigilantia , ac labore , ut nullum desidii , ac negligentiae locum relinqueret ; Nam si quando necessitas postularet , Episcopum agebat , & Parochum , catechesim , & concionem obibat , Institutoris , atque administri partes implere non dubitabat . Mirabantur plerique tot rebus , atque laboribus eum vel cogitandis sufficere ac si unus multorum animos atque manus haberet . Is vero cum tot , ac tanta per se ipse perficeret , nihil a se actum putabat , dum quidpiam aliud pro gregis , animarumque salute adhuc agendum superesse existimaret ; ut vere illud Caroli Borromæi dictum exple-

verit : *Episcopi vitam suam esse debere in agendo :*

Hanc porro sollicitudinis plenam , atque laboris vitæ rationem ab Episcopatus exordio susceptam ad mortem usque constanter retinuit . Cumque supremis vitæ annis extenuatis jam viribus rogaretur a suis , ut a laboribus sibi temperaret , onerumque suorum partem in alios transferret , illud ejusdem S. Caroli reponebat : *Episcopum decet pro Ecclesia laborantem mori.* Male se sibi deesse, quam Ecclesiæ: Nullam suæ vel valetudinis , vel senectutis rationem habendam esse , cum de animarum salute ageretur ; Diffusa nimirum, & ardens in ejus corde divina charitas studium illud fovebat, quo ad durissima quæque, atque asperrima pro gregis salute non perferenda solum, sed ultro obeunda pastorem animam confirmaverat . Hinc susceptos ejus causa labores ne sentire quidem videbatur, immo vero tantam ex ipsis voluptatem capiebat , ut ad novos subeundos alacrius incendi , ac roborari videretur .

C A P U T VII.

De profusa in pauperes liberalitate .

QUamquam Episcopi in egenos beneficentia ad justitiam pertinere magis videri possit , quam ad charitatem , cum Ecclesiæ

eleſiæ bonorum diſpenſator, non dominus, id largiendo pauperibus tribuat, quod ipſorum eſt; ea tamen, quæ ſibi, ſuiſque commodis deträhre non dubitat, ut alienis rationibus ſerviat, ac neceſſitatibus conſulat, raræ admodum, heroicæque charitatis argumentum eſt. Ac ea quidem benefaciendi diſciplina ita Barbadicus excelluit, ut in eo charitatis genere pares habuerit paucos, ſuperiorem fortäſſe neminem. Miſeros omnes ita gerebat in oculis, ut ſe ipſo cariores habere videretur. Quas enim ad perſonam, ac dignitatem tuendam opes, & facultates acceperat, ad illorum magis ſubſidium, quam ad proprium uſum, & commodum referre ſolebat. Rerum quoque, ac neceſſitatum ſuarum diſpendio ſublevandorum inopum opportunitatem nullam præteribat: (a) : *Quaſi omnium Pater vivebat omnibus, deerat nemini, expaſſo omnibus gremio pietatis. De quacumque tribulatione clamaretur ad eum, propriam reputabat.*

Quo ſatiaret pauperum famem rei domeſticæ curatori edixerat, ut certis quaque hebdomada diebus mendicis omnibus ad Episcopales ædes confluentibus panem tribueret, nemini vero quocumque loco, vel tempore ſtipem roganti negaret. Egenas familias, quas mendicare

(a) S. Bern. Serm. 2. de S. Malachia.

care vetabat pudor , apud se descriptas habebat , quibus occultis opitularetur subsidiis , cui pecuniam , cui cibaria , cui vestes , cui omnia ad vitam , vitæque dignitatem tuendam necessaria clam submittendo . Nonnullis a censu , quo prius fuerant , & statu dejectis ita suppetias ferebat , ut ne ipsi quidem administri cognoscerent , largitionum suarum idem ipse minister , & testis . Denunciari sibi a Parochis iusserat pauperes quotquot sub eorum cura debebant : Tum se ab iisdem Parochis frequenter adiri volebat libere omnino pro illis subsidia rogaturis , quæ largiora plerumque quam postulassent ab eo accipiebant . Excusabat aliquando ex ipsis unus suam , ut vocabat , importunitatem rogandi , quem benigne Cardinalis complexus : *Non est , inquit , Fili , quod verearis ; Gratus , non molestus est mihi , qui pro pauperibus rogat . Accede frequens , & pete . Cum alia defuerint , erit hic annulus Episcopalis in pauperum usum paratus .*

Domo egrediens pauperum turmis obsidebatur , quibus modo sua , modo aliena manu stipem large erogabat , sed quod palam quoque faceret , prædicari non ferebat : cum tamen effusas aliquando voces , quibus amantissimo Patri plaudebant pauperes , cohibere non posset , dixisse fertur : *Præclaram enim vero laudem cele-*

celebrari Episcopum quod fur non sit ! quasi vero surreptum egenis esset quidquid in eorum sinum non effudisset; Neque enim erogare se sua, interpretabatur id esse, sed restituere aliena, & quæ ipsis debebantur persolvere : Non de meo, agebat, pauperes, sed de ipsorum ego patrimonio vivo, ac sustentor .

Patebant Episcopalis Palatii fores advenis, atque hospitibus cunctis, quos ille omni humanitatis officio complectebatur . Parochis dioecesanis in primis, aliisque Sacerdotibus in urbem, convenientibus interdicta erant diversiora quæcumque : Ædium Episcopaliū parte iis designata, ac semper instructa comiter excipiebantur, communi mensæ cum Episcopo assidebant, & quæ ad vitæ usum necessaria sunt parata inveniebant . Præerat illis Sacerdos, qui non solum vitæ commodis prospiceret, sed mores quoque diligenter curaret . Peregrinos, quorum magna est Patavii frequentia, cum ob proximam Venetiarum urbem, tum ob celebre divi Antonii sepulchrum, humanissime excipiebat, abeuntes vero aliqua semper ad viaticum pecunia muniebat . Quos ipse ab hæresi, & schismate, aut ex Judaica, vel Muhamedana superstitione ad Catholicam Religionem traduxerat, eos in posterum quasi domesticos curæ habebat : Familiarium præterea loco habebantur Episcopi, & Sa-

& Sacerdotes religionis causa , e patrio solo pulsi, atque ope destituti: Ex Episcopi penunciant illis suppetebant ad honestam vitæ sustentationem .

Brevi narratione indicari vix possunt enutritæ ab eo familiæ, constituta Cœnobiis, Monasteriis, piisque domiciliis vel annua, vel in singulos quosque menses certa subsidia , contributa ægrotantibus , & carcere inclusis quotidiana alimenta , puellarum ob formæ elegantiam periclitantium ære ipsius in tuto posita pudicitia , collatæ virginibus dotes , ingenui adolescentes in Seminario alti, educatique Episcopi sumptu . Paucis multa complectemur . Nullum est christianæ liberalitatis , ac providentiæ genus, quod indigentibus , & quovis incommodo pressis pro re , pro tempore , pro personis non exhibuerit . Faciles ad se hujusmodi hominum esse aditus non modo passus est , verum etiam jussit , religioni habens nisi eos quovis momento temporis admisisset , ac sublevasset . Quærebat occasiones ipse juvandi , ac miserorum necessitates , ut ita dicam , venari videbatur . Ubi de ope cuiuspiam ferenda ageretur nihili ingentem quemcumque sumptum , aurique summam pendebat , animo ita semper comparatus , ut omnes una die proventus suos , si occasio esset , in pauperes profundere non dubitaret , nunquam lætior futu-

futurus , quam cum nihil jam domi reliquum liberalitas ejus fecisset . Largitatis ejusmodi , ac profusionis exempla multa cum sint , unum hoc afferam ex Jacobetto , ne pluribus percensendis sim Lectori molestus .

Ejus ad pedes abjecit sese aliquando nobilis foemina recens viduata viro , & quantum dolor , & lacrymæ fari permittebant ; narravit se mortalium omnium miserrimam duplici infortunio conflictari ; quod & virum amisisset , & angere-
tur graviter a creditore dante ei optionem turpem , ut debitum aut pecunia solveret , aut pudicitia redimeret ; addebatque , consilium , & opem flagitans , ea omnia , quæ justus dolor eloqui pro causa consuevit . At non ita multis perorandum apud ipsum fuit , a quo sola rei narratione plus etiam multo quam vellet impetravit . Interrogavit Cardinalis de nomine creditoris , deque debitæ pecuniæ summa , quam esse intelligens argenteorum nummum quatuor millia , nihil commotus : *Confide* , inquit , *Filia* ; *non amplius erit tibi ille molestus* . Tum rei familiaris præfectum ad se arcessitum , jubet illico afferre sibi eam pecuniæ vim atque opera usus viri fidelis creditori de suo satisfecit . Ita , quod illa sperasset numquam , egestatis simul , ac pudicitiae periculum avertit providus , ac munificentissimus Pastor

Mira-

Mirabantur plerique , quomodo unius Episcopi copiosi licet , opulentique proventus , additis quoque paternæ domus subsidiis , profusæ adeo largitati sufficerent. Nam recepti, datique summa ad calculum vocata , subductisque accurate rationibus repertum est, Patavini Pontificatus tempore, quod spatium fuit annorum xxxiii. supra octingenta Venetorum argentorum nummum millia in pauperes , ac pios usus ab eo erogata fuisse . Ac nisi liberalitatem tantam divina manifeste providentia sustentasset , incredibilis prorsus , ac dissoluta fortasse videretur . Non semel apud eum rei familiaris conquerebantur curatores , largitiones fieri supra quam ferre posset ærarium , exhaustum illud jam esse, jam nihil in horreis , in promptuariis cellis , in arca reliquum esse , quod profunderet ; beneficentiæ proinde suæ , ac largitionibus modum statueret , cum impares effusioni tantæ census essent ; sed tantum abfuit , ut manum ille contraheret , & quidpiam liberalitatis suæ remitteret , ut potius hanc unam inveniendæ , augendæque pecuniæ rationem esse affirmaret , si largius , & cumulatius effunderetur in pauperes.

Cum jam nulla superesset in domo pecunia, allatum ad ipsum est in summo versari honestatis, & famæ periculo pauperulas virgines duas: Currum , & equos statim divendi jussit , eorumque

que pretio dotem illis constituit, qua nuptui traderentur; tum lectuli quoque sui sindones doti adjiciendas præcepit. Nobiliores ædium Episcopaliū partes aulæis, ac peristromatis instructas semel, iterumque denudavit, atque ornamenta distraxit omnia pauperibus convectiendis, dicere solitus *algeræ pauperes, non vero parietes*. Quod cum viventi adhuc amantissimo ejus patri nunciatum fuisset, novis ære suo peripetasmatis duo ejusdem Palatii conclavia instruenda curavit; Tum Cardinalem filium his verbis commonuit: *Cave sis, ne hac quoque divendas; Non enim tua, sed mea sunt*. At non parietes tantum, seipsum quoque, ut convectiret inopes, exspoliare non dubitavit. Contigit Romæ, ut in ædium suarum atrio seminudum pauperem e fenestra prospiceret: Hunc ad se per secretiores scalas advocatum, detractis sibi interioribus vestibus induit, ac nemine conscio per easdem scalas bene contactum dimisit. Patavio Venetias profecturus in hominem incidit laceris omnino pannis involutum; Ejus calamitatis miseratione commotus, quod sibi recens comparatum fuerat ab Oeconomo pallium in pauperis humeros transtulit, nec alio sibi suffecto, quod instituerat iter tenere perrexit. Stratum denique suum, S. Thomæ Villanovensis exemplo, indigenti cuidam non exhibuit

buit tantum, sed etiam submittendum curavit.

Itaque rebus ipsis ad vitam, vel dignitatem tuendam necessariis in pauperum commoda attributis, tum singulari victus, ceterarumque rerum ad se pertinentium moderatione, ac parsimonia munificentiam sustentabat; Nam mensa illi infra Cardinali conditionem frugalis, & parca ad coenobitarum rationem, ac disciplinam comparata, cubiculum pauperrime instructum, vestes intimæ minimi pretii, obsoletæ, attritæque, novas enim admittere recusabat, nolle se dicens ornari ex patrimonio pauperum: quidquid autem foret indumenti interioris discissum, lacerum, manibus ipse suis sarcire solebat, ne si cui id committeret, aliud subrogaretur; quo viliora, eo sibi paupertatis commendatione chariora erant quæcumque ad ejus corporis usum pertinerent, cujus adeo negligens erat, ut multa sibi ultro detraheret, plurima deesse pateretur, quæ non modo dignitati, sed necessitati convenirent. Ac ea quidem agendi ratione Evangelicæ paupertatis cultor eximius alienam depulit egestatem, divini illius Pastoris exemplo, (2. Cor. 8. 9.) *Qui cum esset dives, propter nos egenus factus est, ut illius inopia divites essemus.*

CAPUT VIII.

*Qua fuerit in propinquos , & familiares
charitate .*

CUm ea , quæ a natura nobis ingenita sunt, divinæ gratiæ munus non auferat , sed compleat magis , atque perficiat , insitum omnibus erga affines , & sanguine junctos amorem divina charitas in Gregorio non imminuit , vel extinxit , sed honestavit potius , & auxit , atque ad perfectæ , absolutæque virtutis rationem perduxit . Dilexit igitur consanguineos , gentilesque suos , quantum christiana religio , atque imposita divinitus domesticorum cura , tum disciplinæ ecclesiasticæ leges juberent , aut permitterent , recto nimirum charitatis ordine , quo secundum Deum , ac propter ipsum diligendi in primis sunt , qui nobis arctius conjunguntur . Optimum , amantissimumque sui parentem tanto complexus est studio , quantum gratissimi filii in patrem esse potest maximum , nec enim alium habuit quempiam in sua vita chariorem . Ejus propterea mortem acerbissime tulit , conceptamque ex illa ægritudinem , ut ut cohibere virtute conaretur , dissimulare tamen haud poterat , persæpe testatus , non alia magis jactura , vel casu perculsum se

L

in

in vita fuisse , atque commotum . Antonium
deinde fratrem Senatorem amplissimum rebus ,
muneribusque domi , forisque gestis clarum ,
magna apud omnes existimatione , atque in Re-
publica auctoritate , tum ejusdem filios non
minus sanguinis vinculo , quam præclaræ indo-
lis , virtutumque similitudine sibi conjunctos
charos habuit , ac singulari benevolentia pro-
sequebatur . Itaque cognati amantissimi in eos ,
ceterosque propinquos officia omnia cumula-
tissime præstitit , atque ubi honestæ , justæque
eorum rationes agerentur , suas quoque agi
putabat . Venetias cum adiret , adibat autem
perquam raro , atque unius fere Ecclesiæ suæ
causâ , in paternis ædibus diversabatur , visere
solebat affines , ac gentilium domos obire : Eo-
rum quoque nuptiis interesse non recusabat ;
quæ tamen more , institutoque nobilium con-
ferri solent in sponso xenia non impertiebat ,
quod pauperibus auferri existimaret , quidquid
leves ob causas minime egentibus traderetur .
Quapropter tantum aberat , ut suis quidpiam
largiretur , ut ne minimum quidem ex patri-
monio sibi obvenientium pensionum eorum
usui arbitrioque relinqueret : Exigebat omnia ,
eorumque præterea rebus utebatur identidem
in egenorum subsidium , nonnullo etiam pater-
næ domus impendio : Nam ex quo primum
tem-

tempore Romam contendit ad vitæ suæ exitum, quinquaginta ut minus argenteorum nummum millia inde accepisse compertum est.

Propinquorum neminem in Episcopalibus ædibus, excepto patre, contubernalem, aut convivam admisit, multo minus eorum quempiam hære sibi voluit aut rei familiaris administrum, aut muneris curarumque adiutorem, ne vi forte sanguinis, & dilectionis abstractus animus minus aliquid rectum dissimularet, atque permetteret. Fratris sui filium, quod officia sua apud Cardinalem per ejus familiarem interposuisset, ut mitius ageret cum sacerdote crimine obstricto, graviter reprehensum admonuit, nihil sibi rei esse in his, quæ ad Ecclesiæ suæ regimen pertinerent. Fratris filios studiorum causa Patavium missos pie, sancteque instituendos, erudiendosque in Seminario suo curavit, persoluto tamen a patre annuo convictus pretio alumni communiter constituto. Et si autem propter egregiam eorum indolem, charos in primis haberet, suo tamen numquam contubernio excepit, aut convictu. Nihil egit umquam, aut cogitavit pro augendis eorum commodis, promovendis rationibus, aut transferendis in eos Sacerdotiis, Ecclesiæque muneribus, adeo in neminem minus effusus, quam in consanguineos fuit.

Moriens quoque eximium reliquit moderationis hujus exemplum. Supremis enim tabulis, non unum de gente sua, sed Patavinæ Ecclesiæ Seminarium ex asse hæredem constituit, ac ne præterire omnino fratrem videretur, Episcopalem ei annulum amoris, ac benevolentiae suæ pignus legato reliquit. Consanguineis suis dum viveret dicere consueverat; *Multa vobis relinquam moriens, propterea quod nihil omnino relinquam*: Nam quæ Ecclesiæ bona sunt si in propinquos deriventur quantocyus dilabuntur, atque in nihilum abeunt, rem quoque domi bene partam absumere solent, ac veluti flamma vorax in fumum redigere. Ex Dei tamen benignitate multo plura sperare jubebat, quam quæ ab ipso expectare, vel consequi potuissent; Et vero promissorum fidem rei eventus probavit. Nam Barbadica Gens jampridem divino favore insignis, atque clarissima, eo extincto cum privatis opibus si quæ alia, tum summis in Republica honoribus floruit, ut vix ulli secunda habeatur. A Gregorii obitu Antonius ejus frater Aedium S. Marci Procurator, quod secundum Ducem amplissimum est in Republica munus, institutus pro meritis fuit: Johannes Franciscus ejusdem filius semel, atque iterum ad Christianissimum Regem Ludovicum XIV. designatus Orator, florenti adhuc

ætate magnus , ut vocant , in continenti ditio-
ne *Sapiens* electus , honoribus , quos in Repu-
blica summos jam obtinuerat , repente postha-
bitis , in Ecclesiæ militiam transiit , ac brevi
post tempore Veronensem Ecclesiam ab Inno-
centio XII. gubernandam accepit , mox a Cle-
mente XI. ad Brixientem translatus , & paulo
post S. R. E. Cardinalium Collegio adjunctus ,
ab Innocentio demum XIII. Patavinorum Epi-
scopus designatus patruī sui Gregorii in ea Sede
successor veltigia pressit, eamdemque Ecclesiam
sanctissime administravit . Gregorius vero alter
fratris filius Senatoria , ac Equestri dignitate
auctus , atque conspicuus magnis in Republica
muneribus naviter , ac feliciter gestis clarissi-
mus vixit . Sed de propinquis satis .

Quam vero familiarium , ac domesticorum
curam gereret , qua eos solitudine , & chari-
tate complecteretur , paucis exsequemur . Fa-
miliam suam , quod alio loco indicavimus , ita
ordinaverat , atque instituerat , ut religiofo-
rum hominum coetus , probitatis , modestiæ ,
continentiæ , pietatis , omniumque virtutum
schola videretur . Mensa , lectio , & oratio
communis omnibus , designata singulis officia ,
distincta actionibus tempora , constitutæ ve-
stiendi , loquendi , agendique leges , præposi-
tus universæ familiæ morum inspector , ac re-

rum spiritualium institutor . In munus quique suum intenti , atque in sanctissimi Cardinalis mores tamquam in speculo intuentes , eosque in se transferre studentes , erant veluti filii sub patris disciplina mutua charitate concordēs : Cardinalis autem in illis regendis , tractandisque patrum adversus filios amorem imitabatur . Ne quid eis ad victum , ceterasque necessitates deesset , diligenter curabat , neque persolutis dumtaxat in tempore stipendiis , sed præmiis quoque pro cuiusque meritis , ac laboribus benevolentiam , ac liberalitatem iis suam probabat . Quin & ipsorum , quos habebant , affinium , propinquorumque commodis , aut necessitatibus aliquando prospiciebat . Copiam sui faciebat omnibus comitate mira , infimis quoque famulis ad sui alloquium non admisisse modo , sed interdum vocatis ; cum iis ita agebat , ut fere se parem illis præberet . Singulorum ingenia , ut fert hominum natura , suis aspersa vitiis , sine quibus nascitur nemo , æquissime ferebat , leviora dissimulabat , benigneque excusabat , dicere solitus ; ne se ipsum quidem facile in omnibus placere sibi , ac satisfacere posse , multo autem difficilius esse ad alienum arbitrium , voluntatemque viventes nihil offendere , nusquam incurrere , ac labi : In reprehendendis eorum erratis exaggerata .
num-

numquam, vel acerba oratione, sed lenissimis utebatur verbis; & si quid ipsis præcipiendum esset, ejus jussa vix a precibus differebant. Eorum obsequiis adeo parce utebatur, ut vix admitteret, nisi quæ ritus, aut officii causa recusari non possent: quare non servire illi, sed filiorum instar amantissimo patri obsequi, ac gerere morem videbantur, cum alia re nulla is se Dominum inter eos ostenderet, quam charitatis præstantia, atque excellentia virtutis.

Præcipua tamen morbo aliquo implicitis, atque jacentibus benevolentia, & charitatis suæ argumenta præstabat. Suorum neminem in publica Nosocomia ægritudinis causa amandare, ac domo sua efferri nisi mortuos voluit. De ipsorum, tamquam de propria salute, vehementer sollicitus, medicos, custodes, ac famulos, medicamenta, remque omnem, operamque ad curam necessaria liberaliter impendebat. Frequens eos adibat, & si quando lustrandæ Dioecesis causa abesse contingeret, eos visendi impatiens excurrebat in urbem, assidebat lectulo, verbisque suavissimis recreabat. Curabat autem in primis, ut anteaetæ vitæ maculas poenitentia sacramento accurate detergerent, seque ad vim morbi, doloresque omnes fortiter, constanterque perferendos Christi, Sanctorumque exemplis propositis compara-

rent . Ubi vero post adhibita humanæ artis remedia morbo tandem interiissent , nec reliquissent unde efferrentur , curabat ipse eorum funera , animasque Ecclesiæ suffragiis levabat . Relictam ab iis familiam in fidem , atque tutelam recipiebat suam : Filios vel arte aliqua , vel literis ære suo instituendos tradebat : Filias conlata dote viris collocabat , viduas uxores alebat , ut hæ maritum , filii patrem vix se amisisse sentirent , ac levior ea videretur jactura , quam beneficentissimi Cardinalis liberalitas multo cum fœnore compensabat .

C A P U T IX.

De Charitate , ac Beneficentia in adversarios quoque , ac sibi infensos .

AD fuorum dilectionis metas non hæsit Barbadici charitas , sed altius , longiusque progressa in omne proximorum genus se quam latissime effudit , & quæ difficillima , ac summa est christianæ disciplinæ perfectio , inimicos quoque , sibi infensos homines amore , ac beneficentia complexa est singulari . Multos ille , dum pro munere Pastoralis gregis mores componere , disciplinam restituere , jura sua tueri adgrederetur , nactus est adversarios , qui non modo Episcopo obsisterent , ac repugnarent , sed

sed famæ quoque, vitæque ipsius insidias, exitiumque molirentur. Qua in re, ut in aliis, Caroli Borromæi vivam se imaginem præstitit, cum pares ob causas paribus fere sit conflētatus molestiis, laceffitus injuriis, controversiis vexatus, atque ad necem ipsam quæsitus. Mitto quæ Bergomi, dum Cleri, populi que reformationem urgeret, in ipsum conflata sunt odia; jactata convicia, institutæ criminationes, ab iis nimirum, qui, ut ægri insanientes medicinam, ac medicum odisse solent, sanctissimi Pastoris zelum averfabantur, & iniquo ferebant animo inveteratas oppugnari corruptelas, ac novam induci morum, vitæque rationem, ac disciplinam. Hoc scilicet optimis, sanctisque Episcopis usuvenire solet, ut dum Pastorum Principis Jesu Christi exemplo vitiis, & pravis moribus bellum indicunt, multorum invidiam subeant, variisque ærumnis, obrectationibus, atque injuriis cum ipso excipiantur; *Non enim est discipulus super Magistrum Luca c. 6. v. 40. nec est servus major Domino suo Job. cap. 15. v. 20.*

Ad Patavinam Sedem translatus gravem subiit adversus Episcopalia jura controversiam. De sua in visitando Canonorum Capitulo potestate apud laicum Magistratum, qui ejus rei cognitionem ad se pertinere arbitraretur, actione postulatus rationem omnem referre coactus est

est, ut perturbationes, quæ publice excitari possent, quoquo modo impediret. Causæ suæ æquitate, bonitateque confisus omnia potius incommoda perpeti, ac ferre, quam de jure suo decedere constituerat, quod sine dignitatis, & sacramenti Episcopalis injuria fieri abs se non posse intelligebat. Concordiam tamen aliquam cum suis adversariis non modo non refugiebat, sed vehementer optabat, & vero ejus ineundæ viam omnem quærebat. Iis autem in sententia obfirmatis, atque omnia pejorem in partem trahentibus, patientiæ, modestiæ, ac gravitatis suæ locum Cardinalis tenebat, nulla umquam indignatione commotus. Quotidianis interea ad Deum precibus, omnique officiorum genere ad meliora eos consilia perducere, sibi-que adversos animos conciliare nitebatur; At ii durius obistentes, a novis machinationibus, technis, atque molestiis inferendis sibi non temperabant. Peractis solemnibus quodam die in Cathedrali Templo Pontificalibus, cum ad Episcopales ædes Cardinalis deduceretur, subito apparitorem, qui Veneti Magistratus decreto eidem denunciavit, Canonorum visitationem sibi omnino interdictam. Rei insolentia, atque indignitate commoveri omnes, ac fremere, illatamque sanctissimo Antistiti injuriam detestari. At is gravissimo ac publico cum digni-

gnitatis suæ contemtu eum in modum acceptus, tamen ne subirasce quidem, aut verbo conqueri offensæ acerbiter. Re postea ad Senatum delata, dies Canonicis dicta, iique cum apparitore in crimen vocati iuxta pro delicto poena mulctati sunt. At mitissimus Pastor veniæ pro reis apud Judices interpellator, ne qua in re plecterentur, multis precibus impetravit.

Excitatæ litis antesignanus, dissidiorumque fax præcipua erat Paulutius Canonicus Episcopalis Curiae jampridem Vicarius a Barbadico constitutus, qui procuratione a Capitulo accepta gravius ceteris Cardinalem exercuerat. Accidit, ut inter candidatos, quos Venetorum Respublica Romano Pontifici proponere consuevit, quo ex ipsis unum in sacræ Auditorum Rotæ collegium adsciscat, Paulutius quoque describeretur. Pro summa, quæ erat Gregorius apud Clementem X. prudentiæ, ac probitatis existimatione, sententiam rogatus est a Pontifice Maximo, ecquem illorum ceteris ad id muneris gerendum aptiorem, dignioremque arbitraretur. Is autem Paulutium ceteris præhabendum videri sibi rescriptit. Datis præterea literis ad Fabium Cardinalem Chisium multis hominem ornatum laudibus omni officiorum genere commendavit, quæ salutaria in primis Paulutio fuere; Tantum enim Barbadici judi-

judicio Pontifex detulit, ut candidatis aliis eundem prætulerit magna omnium admiratione, Chiffi Cardinalis cum primis, qui præteritarum rerum probe gnarus, præclarum vindictæ genus effuse prædicavit, facilem, expeditamque viam esse dicens ad comparandam Barbadiçi gratiam, si quis homini adversatus in ejus offensionem incurreret. Sed cum permulta alia in ejus vita occurrant admirabilis hujus charitatis exempla, singula persequi, ac memorare longum, ac difficile est. Unum addam, quo afferri non potest illustrius, ac plane nescio, an alias umquam Carolum Borromæum, cujus erat Gregorius æmulator eximius, atque perpetuus, luculentius exprefferit.

Nobilis vir, cujus nomen ob familiæ claritatem silentio premimus, indigne adeo, acerbe, ac servilem in modum uxorem habebat suam, ut tanta hac asperitate defatigata, metuensque sibi a sævitie mariti pejora, Cardinalem adierit consilium, & opem imploratura. Abstraxit statim Gregorius ab inhumani mariti latere miseram, ejusque sævitiae ereptam tutum in locum traduxit. Hæc odii causa, ac furoris, quo percitus nefarius ille horrendum cepit de perdendo Cardinali consilium. Scelus omnium teterrimum machinanti nec animus patrandi defuit, nec loci, ac temporis opportunitas.

Occa-

Occasionem nactus, dum Cardinalis in rheda sedens ab Estensi oppido ad Threitenſe veheretur collegium, ex insidiis subito aggreſſus breviorē ſclopum in eum laxavit. At ſacrum illud caput Deo ſervare volente, in irritum ceſſit parricidæ iſtus; nam emiſſæ, jaculatæque plumbeæ glandes tranſmiſſo curru Gregorium ne leviter quidem attigerunt. Repentino caſu exterriti primum, tum ſcleris atrocitate vehementer commoti Cardinalis comites, ac familiares, ſacrilegi aggreſſoris nomen deferendum, perſequendumque iudiciō tantum crimen ſtatuerunt. At Cardinalis in ea omnium perturbatione immotus, ac plane tranquilluſ, ne verbo quidem, aut ſigno concitati aliquo iracundiæ motu animi, ad ulciſcendum paratos coercuit, horrendumque facinuſ non modo in iudiciuſ adduci, ſed in vulguſ efferri, enunciarique prohibuit.

Nobilis alter vir Cardinalem ſupplex adiecit neſcio quid momentuſum ab eo impetraturuſ. Negavit Gregoriuſ id præſtare ſe poſſe, addiditque juſtas negandi cauſas; At ille: Nonne hoc ipſum alteri poſtulantī (quem nominavit) jam pridem facile indulgiſti? Ita ſane, Cardinaliſ reſpondit; at debebam illi plurimuſ, eramque adeo obſtriſtuſ, ut negare quidpiam roganti non poſſem; Nec enim ignoraſ, quod com-

compertum est omnibus , quantum is mihi infensus molestusque jam fuerit : quare acceptas ab eo injurias christiano more ulcisci cum vellem , ac porro deberem , benevolentiam , ac voluntatem in ipsum meam , quando res ita tulit , omnino declarandam putavi . Tum ille : Atqui res ita cum sit , jure quoque meo id ego abs te contendere posse videor ; Nam , si probe memineris , infensus ego quoque tibi aliquando fui ; illatasque homini offensas , quas , uti Gregorius solebat , oblivione prefferat , ac deleverat , in ejus memoriam revocavit . Quid plura ? Hoc uno quod voluit impetravit , & quod precibus extorquere nunquam potuisset , injecta obtinuit maleficii , injurieque recordatione . Ita nimirum prestabat Barbadicum aliquando læsisse , quam numquam ; cum meliore apud ejus benevolentiam loco essent aliquando infensi , quam semper inoxii , eorumque malitiam non compensaret modo beneficiis , sed vinceret , oneraret , ac prorsus obrueret .

C A P U T X.

Ejusdem in omnes lenitas , ac mansuetudo .

Splendida hæc in hostes ipsos beneficentia , ab eo proficiscebatur lenitatis , ac mansuetudinis spiritu , qui vel charitas ipsa est , patiens

tiens nimirum , benigna , omnia ferens , omnia sustinens , vel fructus est charitatis præcipuus . Et ceterarum quidem virtutum a Carolo Borromeo sumsit Barbadicus exemplar , ad quod se referret , atque componeret , pastoralis vero mansuetudinis formam cum ab ipso divino Pastore , tum a mitissimo hausit Francisco Salesio , quem feliciter adeo expressit , ut ejus suavissimam indolem dulcedine charitatis perfusam in suos omnino mores transtulisse videretur . Erat Gregorius , quod de Salesio quoque memorix proditum est , natura paulo magis irritabili , subitisque concitationibus obnoxia , quod ubi molesti aliquid incidisset , erumpens subito in vultum flamma statim indicare solebat . Sed quo insurgentes animi motus frangeret , atque comprimeret , a prima adolescentia diu , multumque secum ipse luctatus , id demum contentione virtutis , quod paucis contingit , est assecutus , ut iram in potestate habere videretur . Quare nullum ferme ejus vestigium in ipso postea apparebat , ut habitudine cum esset ignea , atque biliosa , frigidus , atque phlegmaticus vulgo haberetur . Qui cum eo familiariter vixere , hominemque proxime observarunt , non aliud in eo commotæ aliquando bilis se indicium vidisse testati sunt , quam quod manus sibi leviter perfricaret . Cum difficile sit famulis , ac ministris
indi-

indiligentibus , tardis , ac sæpe errantibus non subirasci aliquando , ac succensere ; quotidiana tamen eorum errata mitissimus Cardinalis non dissimulabat dumtaxat , atque ferebat , sed minuire identidem , atque excusare solebat .

Obriguerant ei vi frigoris manuum nervi , ut nullus jam esset digitorum usus , & calamum ad scribendum tenere vix posset . Medicorum consilio calida adhibenda erant ad fomentum vinacea , quo fieri posse sperabant , ut motus , ac vires recuperarentur . Attulit cubicularius ea non calida modo , sed fervida , ac plane ebullientia , quibus utramque manum cum injecisset Cardinalis , ustulatas , ac ferme excoriatas retraxit , magno certe doloris sensu , quem tamen admirabili patientia tulit , atque ita dissimulavit , ut ne verbo quidem imprudentis , incautique famuli oscitantiam , pudoremque oneraverit .

Omni tamen cruciatu corporis graviora fuere , quæ ob tuenda Ecclesiæ , dignitatisque suæ jura per annos supra viginti ab adversariis tulit incommoda , insectationes , injurias , incredibili semper moderatione , animique tranquillitate imperturbata . Fuere nonnulli , qui dum contentioso judicio res agerentur , modestiæ , ac reverentiæ erga sanctissimum virum obliti , maledictis , conviciis , atque calumniis proscindere non formidarent , eumque non obscure , sed palam

lam velut imprudentem , pertinacem , illufum traducerent , ac fugillarent . At ille furentium hominum vicem dolens magis quam fuam , illius exemplo , qui cum malediceretur , non maledicebat , erat *ficut homo non audiens , nec habens in ore fuo redargutiones* ; Pf. 37. Cumque malignos obrectatores pro fuâ poffet auctoritate comprimere , patientiæ maluit , ac lenitatis exempla , quam rigoris , & poteftatis argumenta proferre. Citra lectoris ftomachum , atque fastidium recenferi ea vix poffunt , quibus ab adverfariis indigne habitus , ac laceffitus , ne leviffimum quidem edidit exasperati animi indicium . Operæ tamen pretium erit , quafi ad speciem tantæ virtutis , ex multis rebus , quæ in hoc genere acciderunt , unam , atque alteram commemorare .

Dum palam , multisque præfentibus , ut quotidie solebat , ad fe adeuntes audiret , accessit ex improvifo Cathedralis Ecclefie Archidiaconus , qui fremens , atque a mente dejecto fimilis impudentiffime quafcumque voluit in fanctiffimum Cardinalem contumelias conjecit . Immotus ille , atque imperturbatus vefanum hominem fententio excepit : Tum paulisper loco digreffus in fuum fe cubiculum recepit , ubi ante Crucifixi imaginem in genua provolutus , Redemptoris fui probra mente recolens , ad omnes ejus exemplo injurias forti animo perferendas

M

fe

se communivit . Mox in auditorium serena , atque exporrecta fronte revertens , hilarem perinde se exhibuit quasi nihil molestum accidisset .

Monachorum Ecclesiam jure , ut quidem arbitrabatur , suo visitaturus in sacrarium progrediebatur , ubi Pontificalibus indueretur . Restitit progredienti Monachus , adituque prohibitum publica in via sacras sub dio induere sibi vestes coegit . Illatam sibi , ac personæ quam sustinebat injuriam mitissimus Præsul sine querela dissimulavit , ac tulit , & paulo post ad se adeuntem Monasterii Præsidentem , nulla injecta offensæ mentione , benignissime excepit . Par exhibuit lenitatis exemplum , cum edita a se decreta publicis affixa locis Canoniorum jussu revulsa , ac discissa sunt . Temerarii usus-executorem clericum non alia multatum voluit poena , quam paterna admonitione , qua benigne correptum impune dimisit .

Peracerbum aliud offensæ genus calumnias , ac sparsos in vulgus libellos placide adeo , moderateque pertulit , ut quod toleratu gravissimum est , ne sentire quidem videretur . Delatum est , impudentem , malignumque Parochum Doemonis impulsu atrocem in ipsum satyram publicis in locis affixisse , quo ab omnibus legeretur . Æquissimum erat de indigno sacerdote poenas exigere , & vero expectabant omnes ,
quo

quo iusta erumperet Cardinalis offensio . At ille nec in auctorem libelli inquiri voluit , nec severius in illum animadvertendum putavit , sed compellatum ad se maledicum , objectaque criminis gravitate , ut facti salubrius poeniteret , tantummodo per aliquot dies in Seminario pias exercitationes obire iussit . Nec alia fere in delinquentes Parochos, aut Sacerdotes animadversione utebatur . Sceleri , ac vitio cum esset quam qui maxime infensus , de illorum tamen fama , atque ecclesiastici ordinis existimatione erat cum primis sollicitus , Peccato itaque obnoxios ad se caute remotis arbitris arcessitos , gravi primum sermone , sed paterna suavitate resperso , objurgabat , ac commonebat ; tum , si res postularet , spiritualium exercitiorum secessu , aliisve salutaribus poenis emendatos dimittebat . Ita porro aliena vulnera leni manu constrictans cum misericordia iudicium , cum mansuetudine zelum , cum lenitate rigorem temperabat & quod monebat Gregorius Ecclesiæ Pastores , se subditis pietate matrem , disciplina autem patrem exhibebat .

Majorem vero amantissimi Patris lenitatem , benignitatemque sentiebant , qui eum vel consilii , vel auxilii , ac præsidii causa continenter adibant . Cum omnes peramanter excipiebat , tum importunos quoque , morosos ,

M 2.

que-

querulos, intempestivos complectens, neminem repellebat, neminem non patientissime audiebat. Pauperes in primis, infimæque fortunæ homines statim admitti jubebat, officii sui esse ducens eas maxime oves juvare, ac fovere, quæ pastoris ope, & auxilio magis indigerent. Eorum querelis, atque necessitatibus laxabat paterna viscera, seque totum tribuebat: Erigebat timidos, recreabat afflictos, opitulabatur egentibus, agebat cum illis, sicut pater cum filiis; neminem, quod a spe obtinendæ rei dejectus esset, tristiores quam venerat abs se dimittebat; Nam si postulantium votis annuere, atque indulgere non posset, justam repulsæ causam tristitiæ, ac mœroris sui testificatione declarabat, ut non quidem se nolle, sed omnino non posse plane intelligerent.

C A P U T . X I .

In suis, atque Ecclesiæ rebus gerendis prudentia.

AD animarum regimen, Ecclesiæque gubernationem, quæ ars est omnium difficillima, vocatus a Deo Gregorius actionum, virtutumque omnium moderatricem prudentiam attulit Episcopo dignam, & gravissimo muneri parem. Ingenium cum a natura accepisset

pisset acutum , ac perspicax , acre , rectum-
que iudicium , indolem vero sedatam , atque
tranquillam , a prima adolescentia maturita-
tis , ac prudentiæ indicia prætulit fere senilis .
Accessere paternæ institutionis præcepta , &
exempla , bonarum artium , divinarumque re-
rum studia , legum , historiarumque notitia ,
sapientum virorum consuetudo , rei denique
publicæ administratio , usus , & experientia ;
quibus adjumentis , atque præfidiis se ipsum ,
ceterosque regendi , gubernandique scientiam
mirifice auxit , atque perfecit . Sublimioribus
tamen , atque tutioribus quam humanis ea
nitebatur rationibus , atque subsidiis : divinis
enim actiones omnes metiebatur principiis , at-
que ad solas christianæ disciplinæ leges omnia
sua consilia , & opera exigebat . Eam in primis
aversabatur prudentiam , quæ carnis dicitur ,
estque Deo inimica , quod quærat quæ sua sunt ,
atque humanis ad id artibus assequendum con-
nitatur . Eam vero consectabatur unam , quæ ,
æterna in omnibus , ac divina spectans , non
aliud sibi agendorum finem constituit , quam
Dei gloriam , ac sempiternam hominum felici-
tatem . In quacumque igitur deliberatione , atque
consilio illud primum considerando , ac provi-
dendo cavebat , ne quid religio , aut animarum
salus detrimenti caperet , tum cetera disponebat .

Negotia omnia cum privata , tum publica accuratis precibus antevertebat , metuens ne aberraret in multis , ac laberetur , nisi prius consulisset , ac propitiasset Deum , cujus ductu , atque consilio gubernaretur . Illud deinde christianæ prudentiæ munus esse intelligens , ut primo se ipsum , tum alios ordinaret , atque componeret , certas sibi rerum agendarum regulas constituerat , quas , ut ad vitæ usum traderet , atque ad manus haberet , scripto consignaverat . Inter ejus adversaria hæ quas adscribo repertæ sunt .

I. *Nihil auspicandum , moliendumve , nisi præconsulto ac propitiato accuratis precationibus Deo .*

II. *Sibi ipsi semper se diffidere oportere , nec quidquam sine prudentum consilio adoriri .*

III. *Exhibere in omnibus debere se ipsum formam Gregis , ut monet Apostolus , hoc est ita actiones ordinare omnes , ut quævis exemplar esse subditis possit , ad quod se referant , atque componant .*

IV. *A semel incepto nunquam desistere ob injectas difficultates , sed illud æquabiliter persequi , atque omni ope conniti , ut ad exitum perducatur .*

V. *In suscepto negotio ut ut lente , semper tamen aliquid conandum , efficiendumque , nam qui assidue progrediatur , eum denique iter conficere , atque absolvere ; secus qui aliquando properet , aliquando subsistat .*

VI. Dan.

VI. *Dandum esse aliquid temporis , atque cunctis in rebus captandam opportunitatem .*

Et temporis quidem, quod sæpe viris quoque occupatis male disperit , eam semper rationem habuit , ut ne particula quidem diei ulla vacua sibi, atque otiosa diffunderet. Certas propterea, & statas horas actionibus singulis designaverat , sic ut omnibus rebus, sive quæ ad Dei cultum, sive quæ ad functionem muneris , sive quæ ad gubernationem animi , vel ad naturæ necessitates pertinent , spatia sua tribueret . Itaque fuit in rebus agendis accuratus , vigilans , & intentus, ut quamvis jugiter cum Deo versaretur , nihil tamen quod ipsius esset muneris vel præteriret, vel oscitanter faceret , sed ita partes omnes impleret , ut nullo umquam tempore , nec ullis in rebus illius præsentia , diligentiaque desideraretur .

Ut vero suam , ita & domesticorum , ac familiarium vitam optimis legibus instituerat, religiosæque disciplinæ formam in Episcopales ædes induxerat , ut in gregem inde universum promanarent exempla , & documenta virtutum. Nec minoris consilii , ac prudentiæ fuit amplificato Clericorum Seminario , & excitatis a senobilium epheborum Collegiis , eam constitutæ regiminis formam , qua magno Reipublicæ , atque Ecclesiæ bono ad omnium scientiarum

studia , ac veræ pietatis cultum egregie instituerentur adolescentes ; quæ cum alio in loco commemorata a nobis sint , necesse non est eadem hoc loco redintegrare , ac persequi .

Ad Ecclesiæ porro gubernationem quod attinet , ut probe noverat Episcopos multis & manibus , & oculis indigere , negotia , & curas ita partiebatur , ac sejungebat , ut gravissimum pastorale onus varias tributum in partes levius redderetur . Et rei quidem familiaris administrationem probis , idoneisque hominibus commendavit ; spiritalis vero regiminis curas ita distinxit , ut graviores sibi , atque præcipuas retineret , in reliquis vero eorum uteretur ministerio , quos in sollicitudinis suæ partes adsciverat . In eorum autem delectu incredibilem prorsus diligentiam adhibuit , nec enim nisi viros pietate , literis , disciplina , rerumque usu probatissimos sibi adjunxit , quorum opera , & consilio uteretur . Res fere omnes ad Ecclesiæ regimen , utilitatemque spectantes in Congregationibus , ac coetibus ab ipso institutis proponebantur , reque in omnes partes diligenter versata , quid potius , meliusque foret ad eligendum statuebatur . Singulorum judicia , ac suffragia diligenter excipiebat , & quamvis eo polleret judicio , ut per se omnia expendere , ac deliberare posset , in sententia tamen sua haud per-

pertinax erat , sed in alienam facile ibat contra id , quod menti primum sibi infedisset , si ex rationum momentis ea viderentur meliora , quæ ab aliis in medium afferebantur. Animo scilicet a præjudiciis , & perturbationibus vacuo ad consultationem accedens , in id unum intendebat , quod rectum , quod e publica utilitate , quod Deo gratissimum fore existimaret .

In sententia dicenda libertatem amabat cum aliorum , tum suam , eratque in omni sermone , factoque apertus , & candidus , nihil eorum fere dissimulans , quæ sibi non probarentur. Lingua , oculis , vultu , tota demum agendi ratione sinceræ , ingenuæque mentis indolem præferebat. In quo genere cum multa afferri possent exempla , hoc unum commemorabimus , quod dum Romæ in Cardinalium coetu de reformandis christianæ Reipublicæ moribus ageretur , ac quisque eam , quæ sibi in mentem venisset , ejus rei conficiendæ rationem in medium afferret , ubi sententiam rogatus Gregorius fuit , senatoria quadam libertate ita respondit : *Reformet unusquisque nostrum se ipsum , tum expedita , ac facilis erit ad aliorum reformationem via .*

Hanc autem sinceritatis laudem cum summa jungebat moderatione , ac prudentia , ut satis appareret , alteram detrimento non esse alteri , sed ornamento , atque præsidio. Sed quamquam
veri-

veritatis cultor esset eximius, ut mendacium nec dicere, nec ferre posset, in aperiendis tamen animi sui sensibus erat apprime cautus, tantaque verbis ejus prudentia inerat, ac circumspectio, ut numquam nisi consulto, ac meditate loqui videretur, nihil proferens quod tempori, loco, ac personis accommodatum, non esset, modum denique in omnibus tenens atque decorum.

Suspiciosi non erat ingenii, nec tamen facile omnibus, neque contra, nulli credebat. Externa rerum hominumque specie, vulgique rumoribus haud temere movebatur, sed suis singula momentis aestimabat, omni præjudicio remoto, ut non facile ei quispiam imponere posset. Quare cum Romæ, Innocentio XI. Summo Pontifice, veterator ille, ac tortuosi ingenii Michael de Molinos simulata modestiæ, ac pietatis specie doctrinæ, ac sanctitatis famam aucuparetur, ac plurimos subdole, doloseque circumventos, erroribus involvisset suis, fucum facere Barbado non potuit. Cum enim in ejus familiaritatem, atque consuetudinem omni arte, & versutia se insinuare studeret, qua erat Cardinalis in discernendis hominibus sagacitate, latentem sub ovina pelle insidiosum lupum agnovit, seque adire tentantem constantissime repulit, nec ad colloquendum vel semel admisit.

Quam-

Quamdiu Romæ versatus est, tantam de
ejus prudentia opinionem ceperant Summi Pon-
tifices, Innocentius in primis XI. tum XII., ut
de gravissimis rebus ad eum referrent, ejusque
consiliis in arduis, implicatisque negotiis pluri-
mum fiderent, ac niterentur. Nam quæ discuti-
enda ei proponebantur, momentis, atque ra-
tionibus accuratissime librabat suis, tum quid
e christianæ Reipublicæ usu fore sibi videretur,
libere, ingenueque aperiebat. Quare proba-
tissimæ ejus fidei, integritatis, ac sapientiæ,
responsoforumque a liberali, & candido animo
proficiscentium maxima ab iis ratio habebatur.

In dirimendis quoque privatis litibus, atque
dissidiis dexteritate valuit, ac prudentia singu-
lari. Inerat illi ad persuadendum, emollien-
damque duritiem quamlibet animorum vis mi-
ra, atque efficacitas, qua vel repugnantes fle-
cteret, & distractos conciliaret. Exstant in illius
schedis, & adversariis nonnullorum syngraphæ,
qui longis, ac gravibus controversiis defessi, ejus
arbitrio, ac judicio rem totam permiserunt. Eo
enim sequestre, & arbitro, quascumque con-
cordiæ leges facile recipiebant, dabant invicem
manus, nec amplius in posterum dissidebant.
Fuit denique prudentiæ ipsius non ultima laus,
quod Ecclesiæ, ac dignitatis suæ jurium assertor,
ac propugnator assiduus sic ea defenderit, ut in
laico-

laicorum Magistratuum offensionem nullam incurrerit ; nec pacem modo , & concordiam cum potestate seculari servaverit , sed gratiam quoque , & amicitiam inierit , ac retinuerit . Ea nimirum de Barbadici fide , integritate , & candore Reipublicæ administratorum animis opinio infederat , ut nihil ab eo , nisi quod æquum , rectumque esset , postulari , aut fieri posse arbitrantur . Quare cum hominis sapientiam , ac probitatem plurimi facerent , non eam modo , quæ sacræ potestati debetur , reverentiam , verum etiam præcipuam in eum benevolentiam , omni officiorum genere testabantur .

C A P U T XII.

De Justitiæ zelo .

QUÆ ad christianæ Justitiæ sive privata , sive publica officia pertinent , cumulate adeo Barbadicus præstitit , ut ea non minusquam ceterarum virtutum laude clarissimus fuerit . Ac ea quidem parte , qua suum cuiquetribuendum justitia præcipit , debitum in primis Deo cum animi , tum corporis cultum , Ecclesiæ legibus obedientiam , Superioribus obsequium , propinquis benevolentiam , domesticis curam , subditis vigilantiam , amicis fidem , inimicis gratiam , miseris opem ,

since-

sinceram denique omnibus dilectionem impendit . In Ecclesiæ vero suæ procuratione , quod spiritualia sibi cum primis administranda , atque curanda intelligeret , quæ ad forensensem justitiam pertinent , aliis delegarat . Æquitatis tamen studiosissimus id potissimum curabat , ut ministros haberet non minus doctrinæ , quam probitatis laude commendatissimos , quorum in judiciis fides , & integritas omni suspicione vacaret . Tum Sancti Caroli exemplo externos plerumque homines , quorum opera in episcopali Curia uteretur , indigenis prætulit , ne scilicet vel propinquorum , civium , amicorumve consuetudine , familiaritate , & studio , vel potentium gratia , metuque , a recto , justoque abducerentur . Deinde ut ab omni quæstu , & avaritiæ studio abstinerent , certa ipsis constituta mercede , nihil vel minimum quidem accipere eos dono permisit . Muneribus enim perverti judicia cum intelligeret , illud Psalmi xxv. 10. usurpare solebat : *In quorum manibus iniquitates sunt , dextera eorum repleta est muneribus* . Id quoque memorare consueverat , quod de se ipso affirmabat Carolus Borromæus . *Si munusculum a quopiam accepisset , propensorem in ipsum sentire sibi videri voluntatis inclinationem* . Quare cum intemeratas a muneribus manus semper ipse servasset , ab iis quoque alie-

alienos voluit iustitiæ administros, tum familiares, ac domesticos omnes suos. Si quem eorum accepisse quidquam ab ullo deprehendisset, graviter objurgatum ab se dimittebat. Restitui aliquando donatoribus iussit ultro ab ipsis conlata, multamque ab eo gratiam inibat is, qui oblatum sibi donum continuo rejecisset. Qua disciplina id est consecutus; ut jam nemo illius ministros, familiaresve tentare donis auderet, suamque propterea, Curiae, familiarumque existimationem, & famam constanter tueretur.

Quo autem judicia non integerrima solum, sed expedita essent, Curiae ministros identidem convocabat, ut causarum, negotiorumve seriem sibi diligenter referrent. Si quid negliger, aut remisse actum intelligeret, solícite providebat, eorumque operam, atque solertiam quasi admotis stimulis concitabat. Pauperum causas ad se vel maxime pertinere ratus, suo potissimum expendebat iudicio, ac patrocinio tuebatur. Omnibus diei horis, ac pene momentis facilem patere illis ad se aditum voluit, ac nulla tædii significatione eorum querelas, atque rationes, quibus niterentur, audiebat, ac si minus re, amantissimis saltem verbis recreatos, erectosque dimittebat.

Delictorum poenas, si iudicio res ageretur, ne jura dissolverentur, ac disciplina enervaretur,

tur, non omnino remittendas putabat, sed dum illas decerneret, vim magis afferre lenitati suæ, quam alienæ contumaciæ videbatur. A multandis pecunia fontibus plerumque abstinebat; at si quando id fieri omnino oporteret, eam ipse multam aut templis, aut pauperibus attribuebat. Quæ erat lenitate, & clementia quidquid monendo, corrigi poterat, id nulla animadversione puniebat. Mitioribus, autem ac fere salutaribus poenis graviores temperare, & commutare solebat. Et sacerdotes quidem, præsertim, qui animarum curæ præessent, non aperta animadversione, sed spiritali, privatoque in Seminarii ædes ad certos dies secessu, ne quid de eorum crimine populo suboleret, punire, atque emendare malebat. Aliquando ab ea, in qua deliquerant, ad aliam transferebat Ecclesiam, quo sublata peccandi occasione, nec imminuta eorum fama, atque existimatione, resipiscerent, atque ad bonam mentem reverterentur. Ita fiebat, ut justitiæ zelum cum lenitate temperans, neque in delictis conniveret, neque ad vivum vulnera resicaret, quo prudenti remedio, atque temperamento tamquam peritissimus animarum medicus complures in gravia prolapsos flagitia ad sanitatem, & disciplinæ cultum revocavit.

Jam vero in ea justitiæ parte, quam distributi-

butivam appellant, vix quidquam incumbere Episcopo gravius existimabat, quam Ecclesiæ beneficiorum dispensationem, ac ministrorum institutionem. Tanti in primis Parochorum delectum faciebat, quanti commissam sibi a Deo Ecclesiam, animarumque pretium de manu sua a Pastorum Principe exquirendum. Itaque etsi neminem, nisi idoneum, integrisque ornatum moribus in Clerum admitteret, quem præterea optimis studiis, ac severiore disciplina instituendum curabat; tamen ex eo ipso genere, nonnisi probatissimum quemque animarum regimini præficiebat. Nulla apud eum personarum acceptio: non favore, non gratia, non humana ulla auctoritate, aut ratione ab ea mente dimovebatur: Instituti retinentissimus sui, nec aliena admisit umquam officia, neque sua apud alium Episcopum interposuit, quo libera omnino in deligendis sacrorum ministris esset collatori potestas. Illud Bernardi monitum: *Pro quo rogaris, sit tibi suspectus*, animo ejus infixum adeo hærebat, ut qui aliena commendatione ad sacerdotia adniteretur, hoc ipso repulsam ab eo ferret, atque haberetur indignus. Quod ita vulgo compertum omnibus erat, ut cum commendatitiis ad eum jam nemo adiret epistolis, quod eam rem sibi quisque impedimento fore magis, quam subsidio intel-
lige-

ligebat, idque unum sibi reliquum esse statuebat, ut apud æquissimum meritorum æstimatorem, ac Judicem aditum sibi ad ecclesiastica munera vitæ integritate, doctrina, ac virtute muniret.

C A P U T X I I I .

De animi constantia, & fortitudine.

JUSTITIÆ zelum, ceterasque Barbadici virtutes ea sustentabat animi firmitas, atque constantia, qua præditum, animatumque esse oportet Episcopum, ut Ecclesiæ leges custodiat, jura defendat, disciplinam promoveat, licentiam coerceat, Clerum, Populumque in officio contineat. Ejus præsidio ita se ad labores assiduum, ad dura, & aspera fortem, ad pericula impavidum, ad injurias patientem, ad illecebras voluptatum invictum præstitit, ut ejus animum nec mollia, & blanda dissolverent, nec ulla adversa deiicerent. Ac primum, quod est difficillimum, adversus perturbationes animi, cupiditatesque omnes pravæ summa vi diu est colluctatus, quo eas non sedaret modo, sed subigeret, ac veluti injecto fræno coerceret. In tanta rerum gerendarum varietate homo in diversa distractus, in id continenter vigilabat, ne ab iis veluti a domesticis hostibus ex insidiis caperetur.

N

retur.

retur. Quare natura cum esset ad iracundiam pronus, tam acri, ac diuturna contentione cum ea pugnavit, ut non domuerit modo, atque subegerit, sed omnes radicum ejus fibras convulserit, idque solum ex ea manserit, quod erat necessarium ad exercitationem virtutis. Legem quoque membrorum legi mentis repugnantem, atque obsistentem jugi carnis afflictatione, vitæque asperitate ita compressit, ut non solum a noxiis, sed a concessis quoque delectationibus se se facile contineret. Corpus denique ita in servitutem redegerat, ut jam adversus spiritum rebellionem moliri non auderet, parsque animi superior inferioris motus a ratione abhorrentes in officio contineret.

Internis defunctum pugnis exteriores luctæ exceperunt; neque levia, nec pauca fuere, quæ virilem ejus animum exercuerunt certamina. Dies prope nullus in utroque Episcopatu illuxit, qui non angoris ei aliquid, molestiæ, atque acerbis attulerit. Ut primum ad disciplinam restituendam, pravosque mores reformandos adgressus est, velut in altum, æstuosumque mare delatus, variis pulsari fluctibus cœpit, ventisque adversis jactari: Gravissimam in eum tempestatem excitarunt non laici modo, sed sacri quoque Ordinis homines, & qui Pastoris optimi zelum, atque sollicitudinem sustentare

tare in primis , ac tueri debuissent . Obtrectiones , maledicta , calumniæ , vexationes adversus illum non variæ modo , sed grayes etiam , ac diuturnæ fuerunt , sic ut illud Pauli ad se referre non dubitaret : *Foris pugna , intus timores.* 2. Cor. 7. v. 5.

Quamquam a litibus , & controversiis vir placidi ingenii vehementer abhorreret , infixumque sibi animo esset cum nullo de re sua judicio contendere ; ad vindicanda tamen jamdiu perturbata Episcopalia jura , causam dicere , & sui juris argumenta commonstrare coactus est . Si de privato dumtaxat , quod ad se pertineret , negotio actum esset , causa cadere , ac de jure suo voluntarie decedere maluisset , quam forensibus tricis implicari , atque animum a divinis rebus abstrahere : Sed cum perspiceret de auctoritate , ac jurisdictione agi , quæ res ad successores quoque suos pertineret , decrevit omnia potius dispendia , atque incommoda obire , quam Ecclesiæ , atque Episcopatus jura deferre . Ita tamen cum acerrimis , obfirmatisque adversariis agendum putavit , ut omnem ineundæ concordiæ viam quæreret , & ipse primum offerret , si privato posset res officio componi : verum recusantibus illis , coercendos demum judicio , ac persequi jus suum vel invitus existimavit . Causæ interea bonitate , ac divina ope

confusus gravissimas vexationes forti animo, sedato, & tranquillo ferebat; interque se, ac personam, quæ gerebat, distinguens, non ad Gregorium, sed ad Episcopum ea pertinere dicebat; Cumque tantis conflictaretur incommodis, nihil eorum prætermittebat, quæ ad ordinandam, componendamque Ecclesiam suam pertinerent.

In obeunda cum primis, atque lustranda Diocesi, locisque adeundis magis abditis, vel inaccessis nullo viarum incommodo, nulla tempestatis, imbrium, torrentium, æstus, aut frigoris, inediæ, ac laborum vi deterritus umquam fuit, aut retardatus. Ubi de gregis salute, ac pastoralis cura ageretur, non intuebatur molestias, contemnebat difficultates, pericula, ac detrimenta nulla exhorrebat. Addebat hos animos firmiter concepta divini operis fiducia, quam præsentissimam sibi in omni fere eventu sentiebat; Huic uni propterea innixus, erecto, fortique animo ardua quæque, ac difficillima adoriebatur, ac de optimo rerum exitu tunc melius sperabat, cum attenuata maxime spes humano iudicio videretur. Ea cogitatione, eoque præsidio inter duros rerum anfractus, inter quotidianas molestias, acerbitates, & curas mirifice recreatus ad vim animi proferendam, ac sustendendam accendebatur, eandemque in
prospe-

prosperis, eandem in adversis præferebat oris tranquillitatem.

Hanc animi celsitudinem miratus aliquando Magnus Etruriæ Dux Cosimus III. hominem rogavit, qui fieret, ut in summas conjectus angustias, dum cœptis plerumque suis gravissima obiicerentur incommoda, atque impedimenta: non tamen animum desponderet, seseque deiiceret, sed ne commoveretur quidem? Cui Cardinalis, primum quærere respondit se, an res ad incrementum divinæ gloriæ, publicamque utilitatem conduceret, tum omnia in id studia, ac diligentiam conferre; Quod si ob injectas difficultates ad exitum perducere non posse intelligeret, tum se indignum fateri, qui Deo hanc gloriam afferret; Utcumque demum res cederet, imperturbatam servare mentem, animumque ad alia pro Dei gloria capeßenda comparatum. Ita nimirum divinæ voluntati se totum commiserat, ut quo illa duceret, alacriter sequeretur, nec aliud vellet ipse quam quod Deo luberet.

In repentinis casibus, atque in ipso vitæ discrimine trepidantibus aliis solus ipse timoris expertus videbatur, atque ad erigendos dejectos animos plurimum voce, & exemplo valebat. Multis rem expertis, ut malis ne cederent, neve periculis examinarentur, fatis fuit eum ha-

bere ducem, atque hortatorem, cujus rei exempla suis locis antea narravimus; Sed & pericula, & mortem ipsam ultro oppetere non dubitabat, si gregis salus id postularet. Invaserat finitimas Italiae Provincias epidemica lues, ac Patavio impendebat ejusdem calamitatis periculum. Id sedulo reputans amantissimus Pastor Caroli Borromæi charitatem in omnem mali impendentis eventum emulari constituit. Itaque adjuncto sibi delectorum Sacerdotum manipulo ita se comparavit, ut si civitatem morbus invaderet, curæ insisteret animorum, corporumque gregis, eique juvando operam, ac vitam quoque suam impenderet. Amicis porro, ac familiaribus eum a proposito avocare nitentibus, cum alias ob causas, tum quod ministrorum inopia, ut jam Mediolanensis sub Carolo, tunc Patavina non laboraret Ecclesia, reponebat Gregorius, boni Pastoris non esse gravi in discrimine gregis curam, atque custodiam in alios transferre: propositum sibi ad imitandum divini Pastoris exemplum, qui usque adeo oves suas dilexit, ut pro earum salute mortem obire non dubitarit. Avertit divina clementia, quod metuebatur, malum, sed quamquam Barbadico defuerit extremi periculi subeundi occasio voluntas certe non defuit.

CA-

CAPUT XIV.

De vita asperitate, & castimonia.

PAr constantiæ, ac fortitudini temperantiæ laus fuit, qua corpus in servitutem redigere studuit, ut extenuatis hostis externi viribus facilius interiorem subigeret, & domita, ac debellata caro jam nihil adversus spiritum concupiscere auderet. Nemo certe eorum, qui voluptati, & corpori serviunt, tanto illecebras omnes consecatur studio, quanto eas defugiebat Gregorius, quantoque sensuum castigationes complectebatur ardore. Ad eam, quam sæpe commemoravimus, laborum tolerantiam, animi anxietates, & curas asperitiam addidit quotidianæ vitæ rationem, quam mitigata nunquam severitate ad mortem usque retinuit. Cibi, & potus abstinentissimus fuit; nam semel tantum reficiebatur in die communitriclinio cœnans cum domesticis suis. Sub meridiem prudentibus aliis, paucis exsiccatae vuae acinis, tenuique panis frustulo vires corporis instaurabat, seu verius naturæ necessitatem falsebat: hujus porro abstinentiæ eam obtendere rationem, causamque solebat, ut liberiores ad pomeridiana negotia mentem afferret, ac pastoralibus curis vacare posset impensius.

N 4

Quo

Quotidianus ad ejus victum sumtus quindecim non excedebat asses : raro carnes , viliores interdum pisces , olera identidem , ac legumina edebat . Dum iter ageret , unum ei ovum pro cœna erat ; pomo , ac frustulo panis diei reliquum transigebat . Nullum paullo exquisitioris ferculi , aut condimenti genus unquam indixit , communi cibo , eoque vulgari contentus . Nihil inter edendum conquerebatur , & si famulorum inscitia , vel oscitantia male cocta , conditaque pulmenta apponerentur , & vinum aliquando acescens præberetur . Cinerem persæpe , clam omnibus cibo ingerebat , gustumque ex abstinentia jam fere habebat obtusum .

Sacris Adventus , & Quadragesimæ diebus , quamquam jam gravis ætate , ac laboribus fractus , rigidior corpus extenuabat. jejunio , atque a piscibus quoque abstinebat . Pridie vero festorum Deiparæ Virginis , aliorumque pervigiis Sanctorum sicco pane , diluteque vino jejunium desiniebat . Si quando mensæ lautius instructæ conviva adhibitus interesse cogere-
tûr , ita se cohibebat , ut , quod de Nepotiano scribit Hyeronimus Epist. 3. *Et superstitionem , fingeret , & continentiam servaret* ; Nam pane vix degustato , diuque versatis , ac tantummodo libatis dapibus , ne abstinentiam ceteri animadverterent , a mensa fere jejunus discedebat . Ne
hau-

haustum quidem frigidæ arentibus faucibus concedere extra mensam , vel in magnis caloribus solebat .

Somnus ei semper brevissimus fuit. Multas, priusquam cubitum iret , horas orationi dabat, ac plerumque genibus nixus , quæ consuetudo prominentes, durasque callos poplitibus obduxerat . Diu ante lucem ad orandum surgebat , sæpe etiam totas noctes vigiliis , & precibus extrahebat , cumque fessis membris somnus obreperet , vel scamno innixus, vel capite in genua acclinato modicam quietem raptim carpebat .

Mira omnino inerat ei frigoris , æstusque patientia . Tum Bergomi , tum Patavii degens sub cælo utique frigidiore, summa etiam hyeme sæviente , omnem hypocausti usum sibi interdixit , nec chirothecas, aut villosas manicas ad frigus arcendum , mitigandumve adhibuit , quo demum ita est conflictatus , ut manum utramque contractam habuerit . Ubi vel exiguus prunæ batillus a familiaribus afferretur, rogarentque algentem ac tementem, ut lecti frigus vel leviter temperari permetteret , recusabat omnino, dicebatque sibi satis esse lucernæ ignem, missumque inde calorem cubiculo tepesfaciendo sufficere . In magnis æstivis caloribus vel sub ipsum meridiem obeundæ Dioecesis causa itineri se committebat . In urbe vero, quo catechesim
in

in templis haberet , hora ipsa meridiana nullo prætento ad solis radios arcendos obice domo prodibat. Muscas molestissimum animal a se abigere non solebat , cumque ejus manibus morbi, quem indicavimus , causa unguento perunctis confertim insiderent , infensos earum aculeos , dissimulato doloris sensu, patientissime tolerabat.

Cubiculo habitabat pauperrime instructo , ut cænobitæ magis cella , quam Episcopi , & Cardinalis sedes videretur. Nudi parietes, paucisve ornati Sanctorum imaginibus : angustum, durumque cubile , rudi culcitra , & cannabinis linteis stratum : brevis ad scribendum abacus , straminea sedes , scabellum ad genua flectenda , & librorum pluteus : Hæc universa Cardinalis supellex , præterea nihil . At neque in vestibus mollior , sibi que indulgentior fuit . Interioribus obsoletis , attritis , suisque plerumque manibus reconcinnatis , ac sartis delectabatur . Sericas numquam , novas perraro admisit , & Cardinalitias , quas primum induit , ad mortem usque retinuit . Domi quoque S. Caroli exemplo ad muneris , personæque dignitatem Episcopali lineo , ac superhumerali tectus incedebat .

A voluptatibus ita abhorruit , ac se continuit , ut ne honestis quidem ad animi levamentum uteretur . Quidquid temporis curis vacuum , ac laboribus esset , id omne aut lectioni dabat ,

ac

ac studio, aut religiosorum hominum consuetudini, deque vita spiritali colloctionibus. Si rus aliquando concederet, non id recreandi se causa, sed secedendi, ac Deo vacandi faciebat; Nam ibi ne domo quidem prodibat, sed mentem colligens externis curis distractam, in cælestium rerum commentationem se totum conferebat. Nullo oculos spectaculo, objectisque rerum pulcherrimarum illecebris, nulla rerum novarum aures notitia oblectabat, cumque musicen ab adolescentia coluisset, seque in eam natura propensum sentiret, postea neglexit omnino, ac, ne ullam ex ipsa caperet oblectationem, a sacris quoque modulationibus, & cantilenis abstinebat.

Nec delicias tantum sibi interdixit, ac voluptates, sed inflictis ultro pœnis, & cruciamentis durissime corpus exercebat. Crebris in tempesta nocte flagellationibus terga cædebat; setoso pectus, & scapulas contegebat cilicio; ferrea acutis hamulis catena lumbis adstricta ita se quotidie torquebat, ut ex doloris sensu animi deliquio interdum laboraret, cujus rei causa demum a familiaribus comperta, medicorum jussu ab eo cruciatu abstinere compulsus est. Et quamquam dum viveret, quam posset, diligentissime celaret hæc omnibus, detecta est tamen in defuncti corpore, dum curaretur, ejus vitæ asperitas, vestigiis in eo apparentibus flagellorum, instru-

instrumentorumque, quibus se macerare solebat; tum ovi magnitudinem referente in mamilla contusione, quæ saxo percussum pectus indicabat.

Cum morbo aliquo corripereetur, principio dissimulabat, ac nihil de quotidiana vitæ, laborumque ratione remittebat. Plerumque non nisi tertia accedente febris lecto decumbebat, ubi ad multas quoque horas, nequidquam reclamantibus medicis, ac familiaribus, negotiis veluti sanus vacabat. Jam si quadragesimale jejunium febris laborantem offendisset, ne Ecclesiæ sibi legem relaxaret, primis diebus solo jussulo hordeaceo se sustentabat. Non tamen se medicorum præscripto difficilem præbebat, dicto audiens, si carnibus uti juberent; vix autem depulsa febris, ad institutum redibat. Nihil æger ferebat gravius, aut molestius, quam se diligenter, ac molliter curari: Contra vero nunquam aut morbi acerbicatem, aut medentium, vel ministrantium negligentiam querebatur; quin & beneficii cujusdam loco habere se morbum dicebat, nam quo tempore lecto jaceret, feriari sibi quodammodo, atque a curis vacare omnibus, sibi que uni indulgere posse videbatur.

Ea porro vitæ asperitate, tantoque subigendi corporis studio id est affecutus, ut illud animo præstaret innoxium, ac nullam fere sentiret

tiret effrænatae carnis molestiam , ac rebellio-
nem . Nihilo tamen minus ad custodiendam ,
tuendamque mentis , & corporis integritatem
non castior erat , quam cautior , atque in sen-
sus omnes perpetuo vigil. Foeminarum aspectum,
nedum colloquia , & consortia omnino vitabat;
quod si pro munere suo audire aliquam cogere-
tur , non sine testibus eam admissam , quam
paucissimis expediebat . Vel ipsum horrebat
impudicitiae nomen , ac ne proprio rei obsce-
næ vocabulo os castissimum inquinaret , verbo-
rum circuitu ejus generis peccata exprimebat .
Pudoris , ac verecundiae tenax adeo fuit , ut
suum ipse corpus aspicere non auderet , ejus-
que intima vestiendi , exuendique causa fami-
liarium opera , & manu quam fieri minime pos-
set uteretur . Tantus erat pudicitiae amor , ut
quam colebat ipse diligentissime , eandem in-
ferere in ceteris vehementer optaret . Hanc a
domesticis , & familiaribus ita exigebat , ut ni-
hil lascivum , ac petulans in eorum dictis , fa-
ctisve toleraret . Si quis eo in genere laberetur,
domo , & familia statim excedere jubebatur .
Ab universa vero diœcesi quo impudicitiae oc-
casiones exterminaret , atque convelleret , se-
verissima in concubenarios edicta tulit , cho-
reas , profanos amores , virorumque cum foe-
minis consortia omni zelo , & contentione sem-
per

per est infectatus : utrumque sexum in templis loco disjuxit , foeminas vero immodeste comptas a synaxi prohibuit , atque ab altari rejecit . Ad id vitium profligandum mentis , animique vim omnem exeruit , quo castos in clerum , populumque mores induceret , ac propagaret . Virginitatis florem integrum , illibatumque ad mortem usque servasse haud temere creditum , ac memoriae proditum est ; Nam rei fidem minime dubiam ab illius obitu reddidere , qui sanctissimi Cardinalis conscientiam dum viveret moderati sunt , ejusque intimos omnes animi recessus ac latebras nudas , & apertas sibi habuere .

C A P U T X V.

De animi modestia , ac demissione .

E Arum , quas haecenus persecuti sumus , Barbadici virtutum magni veluti ædificiï basis , ac fundamentum christiana humilitas fuit , actionum , cogitationumque ejus omnium comes , moderatrix , & custos . Altas adeo in ejus animo radices egerat ea virtus , ut non modo se nihili prorsus haberet , sed qui gradus modestiæ , ac demissionis christianæ supremus , atque perfectior ab interioris vitæ magistris haberi solet , contemni se quoque , despicique ab om-

omnibus vehementer optaret , & palam contemptui habitus lætaretur quam maxime , atque exultaret . Ac de ornamentis quidem , seu bonis extra se positis hanc alte opinionem imbiberat , sibi ad sempiterna , atque immortalia bona condito-nihil cogitandum minus , quam de rerum humanarum magnitudine , atque splendore . Opes propterea , dignitates , honores , ac titulos non modo spernebat ut vanitates , & insanias falsas , sed horrebat etiam , ac defugiebat veluti sempiternæ impedimenta salutis . Ab iis tamen quam qui maxime aversum honores ultro sunt insequuti , atque invitum , & repugnantem e privatæ vitæ latebris in publicam Ecclesiæ lucem eduxerunt . Sed quando divino consilio eo adductum se vidit , ut pastorale onus subire cogeretur , magis trepidavit de merito , quam placeret sibi de honore . Quam Deo redditurus esset de grege rationem sedulo reputans , ea torquebatur identidem cogitatione , se in magno versari æternæ damnationis periculo , vel ob ea dumtaxat , quæ in pastorali cura negligenter omitteret . Et quamquam irreprehensibilis vitæ innocentia , & sanctitate , optimique Pastoris vigilantia non exemplo tantum omnibus esset , sed etiam admirationi , sibi tamen uni , quæ erat hominis humilitas , veluti iners , ineptusque numquam satisfaciebat .

bat. Inter hos animi motus abdicandi se Episcopatu non semel consilium cepit, quo vitæ suæ rationes diligentius componeret, animumque ab omni exteriori cura solutum facilius ad sola sempiterna traduceret. Ab ea tamen deliberatione gravium deductus auctoritate virorum e statione sua non decessit, sed Dei voluntati obsequutus Episcopalem dignitatem in suæ aliorumque salutis instrumentum convertit.

Romana vero purpura decoratus, eaque dignitate auctus quæ uno tantum gradu abest a summo rerum humanarum fastigio, dolere, ac conqueri immerenti, ineptoque, ut sibi videbatur, delatam, ac tolerare magis quam libenter sustinere eminentis gradus splendorem. Ita enim statuerat apud se; præter externam, quam Cardinalatus ingerit oculis, speciem, in se nihil esse virtutis, demtisque amplissimæ dignitatis insigniis viliores se ipso reperiri neminem posse. Quapropter iis se comparare solebat Orphanotrophii Veneti pueris, qui purpurati per urbem prodeunt, & tamen omnibus fortunæ bonis destituti sunt. Summo itaque in loco positus infra æstimationem omnium se metiens, eadem a purpuræ accessione, qua antea, de se demissione sentiebat. Idem Cardinalis, qui Episcopus, eadem in moribus comitas, atque facilitas, in famulis, & comitatu
mo-

modestia , in victu frugalitas , in vestibus , in suppellectili , in cultu , & apparatu universo cognata humilitati paupertas , & nihil omnino , quod non simplicitatem , ac vanitatum contemptum præferret .

Sed quod rari admodum , inusitatique exempli est , de se numquam abjectius sensit , quam cum dignissimus haberetur ab omnibus , ac prædicaretur , qui supremam in terris , ac Deo proximam sedem impleret . Nam conspirantibus in eum , diuque obfirmatis Cardinalium suffragiis , quo summum ei Pontificatum deferrent , constanter obstitit , nec adduci umquam potuit , ut illorum de se iudicio assentiretur . Sic quam hominum vulgus summam æstimare solet in terris gloriam , atque felicitatem , tanto a se Gregorius propulsare conatus est studio , quanto ambitiosus nemo eam deperiret , aut persequeretur . Ut vero ab ejus assentionis periculo abductum , expeditumque se vidit , tantam consequutus est lætitiā , tranquillitatem , & pacem , ut ex vehementissima tamquam fluctuatione , & salo emersus , placidum , tutumque portum se denique natum esse profiteretur .

Hæc in ore omnium cum versarentur , ejusque virtutum fama late pervagaretur , ubique fere vulgoque ut vir sanctissimus suspiciebatur .

eoque jam nomine celebrari , appellarique consueverat . Sed contemtor ille sui , ac reprehensor assiduus id ægerrime ferens querebatur magno eos in errore versari , qui hominem nihili , ineptum Episcopum , ac peccatorum maximum tanti facerent , ac prædicarent . Testabatur nec sine lacrymis se ab ea officii , vitæque perfectione longissime abesse , quam & Episcopalis muneris ratio , & Cardinalatus dignitas postularet : In negligentia quoque suæ culpam rejiciebat quæcumque in Dioecesi existerent scandala , vel admitterentur flagitia ; ingratis quippe hominum se esse affirmabat , qui innumeris a Deo cumulatus , ac fere obrutus beneficiis vicem ei nullam grati animi retulisset : Tum illud addebat , formidare se vehementer , ac tantum non desperare de propria salute , quod non suis modo , sed alienis etiam obstrictus peccatis , de iis omnibus in jus vocandus a Deo esset , rationem pro singulis redditurus . Quare cum voce , tum literis interpellare omnes , rogareque solebat , ut vitæ suæ in melius conversionem a Deo peterent , ut bene tandem sibi mori contingeret . Hi porro sensus , hæc verba non ex usitata quadam modestiæ , ac religionis formula , sed ex intimo cordis sinu , alteque infixæ animo pravitate suæ opinione prodibant ; quod cum in vita sæpe , tum etiam
pro-

proxime ad mortem , quæ vitæ plerumque speculum esse solet, apertius declaravit . Et quamquam conscientia foret adeo religiosa , ac prope anxia , ut vel ipsam exhorresceret peccati speciem , ac vel minimam in se labem discuteret , ac pervideret , orabat tamen omnes , atque obtestabatur , ne taciti errata sua dissimularent , ac præterirent . Monitores præterea duos sibi constituit , ut si quam officii , ac pastoralis diligentiae omissionem , vel quidpiam aliud minus rectum , accuratumque in eo deprehenderent , libere objicerent , atque corrigerent ; Qui vero ipsum vel de minimis emendandis admonuissent , eos diligebat impensius : contra vero parum iis fidebat , qui omnia ejus dicta , vel facta adprobarent .

Hominum laudes, & plausus quam quod maxime averfabatur , atque in partem sese omnem vertebat , quo eas declinaret , atque defugeret. De se , rebusque suis parce admodum , ac fere nunquam loquebatur , ingestamque ab aliis earum commemorationem abrumpebat , vel alio de industria sermonem detorquebat . Ædificiis a se magnifice excitatis , operibusve præclare institutis nullum addi monumentum patiebatur , quo manaret ad posteros beneficii , ac nominis ejus memoria . Quare cum gentilitium Familiae in signe subjecto in ejus commendationem disti-

cho Seminarii muris appositum offendisset, amoveri protinus jussit, atque in ejus locum substitui D. Caroli Borromæi loci tutelaræ imaginem.

Quibus honoris, ac dignitatis gradu præcellebat, iis se modestissime æquare non dubitabat; inferiores autem, & qui sub ejus potestate essent, benigne adeo, blandeque accipere, ac compellare solebat, ut non præesse, ac præcipere illis, sed beneficium postulare, ac recipere videretur. Ne tamen virtutis modum excederet, facilitatem hanc, comitatemque gravitate quadam temperabat, nec committebat, ut christianæ abjectionis studium, quidquam de auctoritate detraheret, atque in contemptum cederet dignitatis.

Pauperum in primis, infirmorumque hominum delectabatur consortio. Nihil illi jucundius, quam cum viliora ægrotantium obiret tuguria, ut jacentibus, & cum morte luctantibus suprema afferret religionis subsidia. Rusticane genti in vicis, & pagis, rudi, abjectæque plebi christianis præceptis instituendæ operam in templis cum daret assiduam, ad eorum se ingenium, & mores mirifice accommodabat. Pueris quoque, ac puellis christianæ fidei elementis tradendis incredibili alacritate, & patientia ad horas perstabat. In id operis diligentissime intentum cum semel, iterumque
miræ

miratus esset , qui tunc Patavii agebat , hæreticus quidam haud infimæ notæ vir , tanta Cardinalis demissione , & charitate commotus , facere demum non potuit , quin ejuratis erroribus ad Romana sacra transiret .

C A P U T X V I .

*De Prophetia dono , ac miraculorum gratia adhuc
viventi Gregorio collatis .*

AD egregias , quas hætenus commemoravimus , Barbadici virtutes accessere supernaturalia dona , quibus illustres sanctitate viri clarescere aliquando solent , eorumque propterea cultus , & fama latius propagari . In maximis porro donis , quo nomine veniunt quæcumque ad gratias pertinent gratis datas , nullum censerī luculentius debet , quam certa futurorum prænuntiatio , rerumque mirabilium , ac supra naturæ vires effectrix virtus , quo sane utroque præstitisse Gregorium publicis monumentis , ac tabulis consignatum est . Ac divino quidem numine afflatus non pauca ille aut multo post futura rerum eventa , aut occulta , atque ab omnium conspectu remota non cognovit modo , ac præsensit , sed clarissime , palam , ac sine ullo errore monstravit . Mortem cum primis suam designata die , atque hora longe

ante præscivit, ac sine hæsitazione ulla prædixit, uti paulo infra narrabimus. Sed & aliorum quoque vitæ exitum, ejusque definitum tempus, & modum adeo clare cognovisse antea constat, ac si sub oculis habuisset.

Tresti dum moraretur pastoralis causa visitationis, in Ateltinum oppidum evocatus est, ut Helenæ Momolæ Sacerdotis Josephi amitæ jam omnium sententia cum morte luctanti episcopalem benedictionem impertiret. Profectus ad oppidum ægrotantem invisit, fusisque super eam precationibus, negat illam eotempore morituram, ac Josephum secum abducit. Decima quinta jam inde fluxerat dies, postquam nihil de illa nunciatum erat; cum ex improvise Cardinalis Josephum ne opinantem quidem admonet, ut domum quam citissime revertatur, amitæque adsit proxima nocte morituræ; Ac vaticinium quidem tristis confirmavit eventus.

Græcus adolescens Patavii agens studiorum causa ab Anglo quodam pecunia, & consiliis adductus fuerat; ut in Angliam migrare statueret operam studiis daturus in Oxoniensi Collegio recens instituto. Ut incautum, seductumque juvenem a sententia revocaret, ac religionis corrumpendæ periculo eriperet, nihil non egit Gregorius, at frustra; Nam post acceptam a Cardinali pecuniam Anglo restituendam, pro-

promissis non stetit . Tunc Cardinalis : *Illudere* , (inquit) *nobis vult ille ; at Deus non irridetur* : Non multo post ab eodem Anglo, coorta inter eos rixa , Græcus adolescens ense transfossus miserrime occubuit , nec vanam fuisse Cardinalis præsentionem ostendit .

Sacerdotem e Linorum familia numeris omnibus absolutum , ac prospera tunc utentem , valetudine Fontis frigidi Sacerdotio cura animarum affecto dum Cardinalis præficeret : *Doleo* , (inquit) *eum a me Pastorem nunc deligi , qui brevi admodum tempore oves suas pascet , ac reget* . Dicto fidem rei fecit eventus ; Nam primo post initam Parœciam mense diem ille suum clausit supremum .

Aliis vero nonnullis in summo , certoque vitæ discrimine constitutis longioris ævi spatium divinitus prænunciavit . Carolo Raspi mercatori Patavino maligna febris , ac lethali erysipellate in capite laboranti cum in extremis jam posito , atque a Medicis conclamato benedictionem Gregorius impertisset : *Age* , inquit , *gratias Deo , non enim ex hoc morbo morieris ? atque ille quidem brevi convaluit* .

Francisco Simontagio , quo in Dioecesi obeunda itineris comite , ac duce usus aliquando fuerat Cardinalis , magnum prædixit imminere vitæ periculum , quod tamen divina ope esset

evasurus. Non multo post cum Brentæ flumen tranare vellet, equo delapsus, ejusque stapia implicitis pedibus aquarum mole obrutus, profundo gurgite jam mergebatur, quum repente equus, & ipse ex aquis undique superantibus emerfit, atque in adversam fluminis ripam, cunctis admirantibus, incolumis, ac sospes evasit.

Nec minus certa fuere, quæ de occultis animorum sensibus, remotisque loco, ac tempore rebus oracula fudit. Enixis Cardinalem urgebat precibus Seminarii Patavini Præfectus, ut Sacerdotem quemdam ecclesiastico beneficio donaret. At Gregorius, occultam in eo ad carnis vitia propensionem divinitus cognoscens, negavit. Non multo post in grave ejus generis crimen prolapsus ille, æquissimum Cardinalis judicium, ac minime falsam præensionem ejusdem probavit.

Dum Bergomi Episcopus esset, viro nobili diu inimicitiis variis implicato, atque a Sacramentis alieno pessimam impendere mortem denunciavit, nisi quam primum ad concordiam, & sanitatem rediret. Paucis post diebus lethali vulnere accepto, Sacramentis omnibus destitutus, quam Cardinalis prædixerat, mortem obfirmatus ille peccator oppetiit.

Felicior alter vir nobilis fuit, quem gravium flagitiorum coeno per quindecim annos hærentem

tem nullo emendandæ vitæ proposito Cardinalis noverat. Gabrielem ab Utino Capuccinum, concionatorem, qui mane in oppido Trestensi concionem habuerat, rogavit Gregorius, ut præter morem ad vesperam ejusdem diei iterum concionaretur, consecuturus, ut sibi quidem spes erat, magni peccatoris conversionem. Ingressus fortuito templum maximus ille peccator concionem excepit, qua vix audita, divino lumine collustratus, anteaçtæ vitæ noxas salutare confessione statim expiavit, ac repente in novum hominem mutatus est.

Vaticinii quoque plenum fuit, quod quinquennio antequam e vivis excederet, Georgium Cardinalem Cornelium successorem sibi in Patavina Sede futurum non obscure prænunciavit: Nec dissimile illud fuit, quo post mortem Clementis X. Pont. Max. Romam contendens creandi novi Pontificis causa, nonnullis de successore sciscitantibus, Benedictum Odeschalcum sine ulla prorsus hæsitazione eligendum prædixit. Sed de præsentionibus, ac vaticiniis, quorum plura alia referri possent, fortasse satis. Jam quæ Deus Gregorii prece, dum viveret, mirabilia egerit, exsequamur. Pauca quidem ejus ope patrata miracula in publicas tabulas relata sunt, vel quod ea Gregorius pro suo humilitatis studio latere voluerit, vel quod a testibus

stibus vitam, virtutesque ejus cum primis enarrantibus, ea ut minus ad causæ præsidium necessaria, silentio pressa sint, illustriora tamen ex ipsis nonnulla subjiciemus, quæ eo deprecante evenisse compertum est.

Dum ad clathros Monasterii S. Viti de nova Antistita eligenda sacrarum virginum suffragia exploraret, mulier quædam Lucia nomine nervorum contractione, ut omnibus notum erat, laborans Gregorio se stitit, petensque eleemosynam in genua procubuit. Ad se erigendam impotentem famulos advocavit, ut juvarent, at illorum nemo præsto fuit. Tum Gregorius ipse jacentem erigere cœpit, ac manibus sustentare suis. Rem plane admirandam! Vix eam contigit, perinde ac si divina virtus ex eo fluxisset, Petri ad speciosam templi portam, renovavit exemplum; nam statim extentis, solutisque nervis mulier convaluit, ab ecclis fulcris sponte processit, Deumque mirabilem in Gregorio prædicavit.

Patavii soror Corona Justina Conversa Monasterii Ordinis S. Benedicti, tum Comitissa Elisabeth Frasia quartana febris jamdiu conflabantur; sed postulata, acceptaque a Gregorio benedictione, pristinae, ac stabili sanitati utraque extemplo restituta est.

Parocho S. Mariæ de Nonio (cujus est nomen

men a testibus prætermiſſum) atque Apollonia Zuffiæ, cum ille gravi, hæc diuturna per anni ſpatium feбри laboraſſent, eadem Gregorii benediſſione reddita ſalus integra repente fuit.

Romæ dum ageret Cardinalis, mulier inſanabili carcinomatiſ morbo in pectore affecta, prætereunti extra domum occurrens bonæ ſpei, fiduciaque plena veſtem ejus tetigit, & ſtatim vi morbi ſublata, omnique deleti mali veſtigio priſtinam valetudinem proſuſ recuperavit.

Cum eſſet Patavii calamitoſum ſiccitate Coelum, Gregorius ſuſis ad Deum precibus tantam repente, ut prænuntiaverat, imbrium copiam impetravit, ut ea exhilarati cives maximas Deo, & Sanctiſſimo Antiſtiti gratias agere non ceſſarent.

Sed illuſtriora ceteris duo ſunt, quæ a juratis teſtibus in tabulas relata ſubiicimus. In Seminario Patavino tres fulmine iſti jacebant adoleſcentes ſenſibus deſtituti, quorum unus Jacobus Brunatius nomine cum nulla ederet vitæ ſigna interiſſe eum jam omnibus perſuaſum erat. Acceſſit Gregorius, & ſigno crucis ſuper jacentes, exanimæſque adhibito, revixit, qui mortuus habebatur, aliiſque duo protinus convaluerunt.

Nec mirabile minus alterum fuit. Cum luſtrandæ Dioceſis cauſa iter haberet, eique
pro-

proxime præirent familiares nonnulli, divulsam ex improvise e proximo monte immane saxum jam præceps in prætereuntes ruebat; Ut periculum animadvertit Gregorius, signum crucis adhibuit, maximoque prodigio factum est, ut saxea moles in aere discissa transversa abierit, longeque a subjectis transeuntibus, quos opprimi necesse erat, corruerit. Nemo certe unus fuit, qui stupore defixus divinam non prædica-verit in Gregorio virtutem, ac mutatam ejus ope naturæ legem, qua verticali motu rupes casura, visa quodammodo fuerit suæ gravitatis oblita.

C A P U T XVII.

*Qua fuerit dum viveret existimatione,
& fama virtutum.*

QUamquam assiduo humilitatis studio in id Gregorius curam omnem conferret, ut abs se præclare gesta occultaret, virtutesque suas obrueret tenebris, emicans tamen ex ipsis splendor intuentium oculos ita rapiabat, ut invito quoque, ac repugnanti maximam conciliaret sanctitatis existimationem, & famam. Neque vero plebei dumtaxat, ac vulgi homines, quorum est plerumque fallax de vera sanctimonia, virtuteque judicium, sed gra-

graves in primis omnium ordinum viri, atque æstimatores rerum æquissimi mirifice eum observabant, ac suspiciebant, unaque erat omnium vox, Barbadicum Episcopum, & Cardinalem sanctissimum vivam esse Caroli Borromæi imaginem, hujus vitæ, actionumque tamquam colore, ac similitudine prorsus expressam. Nec Bergomatum dumtaxat, ac Patavinorum, quorum ille Episcopus fuit, sed Italorum omnium ea erat opinio, tum Helvetios, Germanos, Gallos, Batavos, exterosque alios ita pervaserat, ut apud eas quoque gentes Gregorii nomen, & virtus effuse celebrarentur. Quam magnificis vero sensibus instituto post ejus mortem de ipsius sanctitate judicio ii subscripserint, qui adhuc viventem cognoverant, persequi hujus loci non est. Tam multi sane in actis publicis exhibentur sive vitæ, sive doctrinæ, sive dignitatis laude conspicui ejus sanctimonix testes, ut obruere numero legentem possint, si quis percensere singulos velit.

Ac primo quidem tot ejus sanctitatis non testes modo, sed admiratores fuerunt, ac præcones, quotquot in familiari ejus consuetudine ad annos complures versati sunt. Iis nimirum Gregorii vitam, & mores ex propinquo intuentibus, ac singula fere verba, actaque illius omnia accurate expendentibus nihil occurrebat, quod

quod virtutem non redoleret eximiam , atque innocentissimæ non præferret vitæ rationem ; Habet enim hoc virtus summa , ut assuetudine , convictuque , tamquam attritu suavis odor , melius sentiatur . Idipsum Bergomates , ac Patavini , quibus diu præfuit , cum facile , probeque sensissent , effusis laudibus Episcopum suum christianæ pietatis columnen , disciplinæ instauratorem , charitatis formam , pauperum patrem , veri , absolutique Pastoris imaginem , virtutum omnium exemplar prædicare solebant . Fuere quidem nonnulli , quorum vitia cum pastoralis zelo insectaretur , aut episcopalia jura adversus illos tueretur , eidem oppido infensi omnia illius dicta , vel facta perverse , ac livide fugillantes , sanctissimi Episcopi nomen , & famam inique proscinderent , atque traducerent . Hos tamen falsæ , ac præjudicatæ opinionis tempus , & veritas ita coarguerunt , ut eos pravi judicii , atque erroris non puduerit modo , sed etiam poenituerit sui , versaque in admirationem malignitate livoris , Barbadii innocentia , & sanctitatis testes haud quaquam suspecti , & laudatores præcipui fuerint .

Jam vero externi quam præclare , ac magnifice de eo sentirent , ac loquerentur , paucis enarrare difficile est . Vel ipsi hæretici homines , qui Ecclesiasticorum famæ in primis , ac nomi-
ni

ni infensi esse solent , non solum in eo nihil , quod carpere , ac vellicare possent , invenerunt umquam , sed multa , quæ mirarentur , ac prædicarent se aut vidisse , aut de ipso audiisse palam testati sunt , atque ii cum primis , qui mercaturæ causa Patavium ventitabant . Eorum nescio quis Genevensis , cum de rebus divinis pro concione dicentem Cardinalem audiisset : *Sanctitati illius* , inquit , *hæc sane quam audiimus respondet oratio* . Alter Anglus . *Cupio inquit e tanti Cardinalis os , vultumque cognoscere , cujus eximia sanctitatis fama jam loca omnia peragravit* . Batavi Bibliopolæ cum de coemptis ab ipso libris ad eum scriberent , illius se virtutum fama , ac splendore mirifice captos declarabant . Fuerunt quoque , qui dicerent , tantam esse apud Helvetios Barbadici celebritatem , ut si de una , ac vera religione differentem aliquando audirent , facile omnes ad societatem accessuri viderentur catholicorum .

Quod si tanta sui existimatione hæreticorum animos Gregorii virtus compleverat , quid de catholicis putandum erit , atque dicendum ? Magna sane omnium , vel summorum Principum , Cardinalium , ac Romanorum Pontificum fuit in eo suspiciendo , celebrandoque consensus . Cosimus III. Magnus Etruriæ Dux , Raynaldus Estensis primum S. R. E. Cardinalis , dein-

deinde 'Mutinensium Dux, Guillelmus Neoburgensis Palatinus, Elector, hujus liberi, alii-que Germaniæ Principes ad ejus se amicitiam adjungere, eamque tueri omni officiorum genere curabant. Ac Cosimus quidem Mediceus, Princeps cum aliis nominibus, tum christianæ pietatis laude in primis clarus, magnis eum honoris, ac reverentiæ significationibus semper est prosequutus. Crebras ad eum literas manu sua scriptas dare consueverat, benevolentiæ illas quidem, atque humanitatis plenas, sed quæ præterea singularem quamdam erga sanctissimum Cardinalem venerationem præferrent; Nam orationis, consilii, monitorumque ipsius demisse, ac suppliciter postulare solebat auxilia. Ab eo Romam profecturo, ut Florentiam ad se in hospitium diverteret, multis aliquando precibus impetravit; tum eum ut sanctum alloqui, ejusque res periade, ac Sanctorum reliquias intueri, colere, exosculari. Eo cum venisset Gregorius Anno 1689. accidit, ut illius crepidas in cubiculo, quo exceptus fuerat, servi obliviosi relinquerent. Has Cosimus, ut Cardinalis Florentia excessit, reperi- tas, religione quadam primum exosculatus, tum holoserico involutas per cubicularium concitato equo ad eum transmisit, jussitque, ut reddens dieeret, Etruriæ Ducem plane intelli- gere

gere molestum Barbadico futurum , si novas emere deberet, quod inde egenis detrimenti fore arbitraretur . Is idem præterea Princeps supremum militaris ordinis S: Stephani magistratum initurus Barbadicum e Romanis Comitibus rediturum rogatum voluit , ut Florentiam transire ne gravaretur , ut auream Crucem , & cetera illius dignitatis insignia benediceret , si-bique solemniter ritu conferret .

Nec religiosissimus ille Princeps dumtaxat, sed plerique alii omnium ætatum, atque ordinum Barbadici rerum reliquias expetere , cupideque arripere , quibuscumque ipse fuerat usus , quæque ille vel attigisset , & contrectasset , atque hujusmodi res maximi facere , & cum religione diligentissime custodire consueverant . Itaque si per urbem incederet , turmatim eum obsidere ; quacumque transiret , cupide ad eum accurrere , ut viderent , ut benedicerentur , ut ejus vestes contingere possent , atque osculari : Si solemniter ritu sacra faceret , pileolum ejusdem rubrum subtrahere , si pranderet , quod ei panis supererat , si scriberet , epistolas , chartarumque segmenta , si hospitio recipere-tur , strati , quo cubaverat , linteamina capere , ac veluti sacra habere , & certissima ad morbos remedia adhibere . Et erat cur tanti fierent , sæpe enim hujusmodi rerum contactum

P

pro-

prodigia sunt consequuta . Nec defuere complures , qui adhuc viventis imagines vel coloribus pictas , vel ære incisas studiosissime quærerent , eodemque loco haberent , quo Beatorum effigies .

Quæ autem fuerit S. R. E. Cardinalium mentibus alte infixæ de Gregorii virtute persuasio , cum aliis multis , tum hoc uno coniici potest , quod de illo in summum Pontificem eligendo semel , iterumque magna fere omnium consensione cepta a plerisque deliberatio fuit . Qui ejus sanctitatem præcipua honoris significatione coluerunt , memorantur in primis Colloredus , Nigronius , Acciajulus , M. A. Barbadicus , Ursinus , Colonitzius , Albanus , Pallavicinus , uterque Chisius , Salazarius , Aguirre , Norisius , Etræus , aliique per id temporis sacri Collegii præstantiores , ac splendidissima Ecclesiæ lumina . Ex his Colloredus , Nigronius , Barbadicus , Acciajulus , gravissimum de sanctitate Gregorii jurejurando testimonium dixerunt . Neque prætereundum nobis est , quod Cosmas Bandinus Apostolici Processus Veneti testis memoriæ prodiit , Cardinalem Nigronium Roma nescio quo profecturum ad Gregorium adiisse , eumque positus humi genibus , ut sibi bene a Deo precaretur etiam , atque etiam obtestatum esse : Cumque Gregorius , quæ erat humi-

humilitate, id facere recusaret: *Abs te*, inquit, *Nigronius*, *non discedam, nisi benedixeris mihi*. Id Ursinus etiam magnum illud Prædicatorum familiæ, immo Ecclesiæ universæ decus, ac lumen, qui deinde, assumpto Benedicti XIII. nomine, Pontifex Maximus creatus est, a Gregorio demisse, enixeque flagitavit; Cumque id se præstare nullo modo posse affirmaret Gregorius, quod in Palatio Apostolico tunc versaretur: *Id te ut facias*, (Ursinus dixit) *veluti privatus sacerdos, si minus licet ut Cardinali, vehementer rogo*.

Plurimi quoque facienda sunt, quæ ad Barbadici commendationem Romanorum Pontificum accessere judicia, ac testimonia. Atque Alexander quidem VII. adolescentem adhuc Gregorium, quod futuram hominis sanctitatem ex præclara ipsius indole jam tum prænosceret, ac præsentiret, paterna quadam benevolentia complexus est, qua deinceps mirifice aucta Romanam arcessitum summis cummulavit honoribus & quam celerrime potuit in Cardinalium Collegium cooptavit. Alexandro Pontifici nihil in amore, benevolentia, atque exultatione erga ipsum concessit Ven. Innocentius XI. cujus testimonium quale sit facile æstimabit, qui eximiam tanti Pontificis sanctitatem longe, lateque pervulgatam, atque Apostolicæ Sedis judicio bre-

vi, ut sperare licet, declarandam reputaverit. Is autem sanctissimus Pontifex Gregorii prudentiam, probitatemque tanti faciebat, ut de gravissimis Ecclesiæ rebus ad eum referret, ejusque sententiæ plerumque niteretur. Hujus rei causa, qui alios Episcopos ne longiorem in Urbe moram traherent, ad suas quamprimum Ecclesias reditum maturare jubebat, annis fere quatuor a Patavina Sede Gregorium abesse voluit, quod ejusdem operam sibi non modo utilem, sed necessariam putaret. Id ei inter cetera negotia dedit, ut Aracæliani Coenobii, & S. Cecilix Parthenonis in Urbe statum apostolica visitatione cognosceret, & quæ emendatione indigerent, pro sua prudentia, æquitateque corrigeret; Tum christianæ catechesis habendæ, uti Patavii constituerat, rationem, & methodum in Urbis quoque Ecclesias induceret. Pastoralis vero ejusdem regiminis formam usque adeo probavit, ut a se designatos Episcopos Ecclesiæ bene gerendæ studiosos, ac cupidos Patavium mitteret, quo purioris disciplinæ, atque sapienter, sanctissimeque instituendæ Dioecesis a Barbadico documenta, & exempla caperent, ac suas in Ecclesias utiliter transferrent. Innocentius demum XII. Prædecessorum suorum studia iis erga Gregorium officiis est æmulatus, quæ sanctissimo Antistiti, & Car-

Cardinali eximio deferri maxima potuerunt.

Juvat hoc loco alios commemorare locupletissimos testes, qui ad hæc confirmanda cum voce, tum scriptis nisi parem dignitatem, haud multo sane minorem attulere fidem, atque auctoritatem. Fuere nonnulli, qui non solum res gestas, sed verba, sententias, ac pleraque omnia, quæ ad mores, disciplinam, institutaque Barbadici pertinerent, in commentarios referrent, fore sperantes, ut ei ab Ecclesia aliquando decernerentur, quæ beatis Coelitibus deferri solent, publici honoris, & cultus significationes. Utinam vero, quemadmodum ejus nonnulla Pastoralia documenta studiosè collecta, ac pervulgata ad nos pervenerunt, sic multa alia christianæ vitæ monita, præcepta, ac consilia, hortationes ad clerum, & populum, familiares sermones, responsa, & colloquia ad juvandos homines, inferendumque animis pietatis, virtutisque studium in lucem aliquando proferantur, quæ nunc publicæ utilitatis detrimento latent, atque oblivione, & tenebris obruta sunt. Accedunt Pallavicini, Norisii, atque Ursini Cardinalium monumentis literarum consignata præconia. Horum primus in epistola ad Cl. V. Paulum Segneri Societatis Jesu, instituta Carolum inter Borromæum, & Gregorium Barbadicum

comparatione , hæc scribit : *Brevem tuam , ut duos viseres sanctos Cardinales , quorum unus Mediolani (S. Carolus Borromæus) mortuus quiescit , alter (Gregorius Barbadicus) Bergomi vivit , peregrinationem probo . Singularis amor erga viventem meus in certam spem erigit id me a Deo ejus prece consecuturum , ut ejus virtutum , qui etsi natu minor , meritis tamen major me longe antecellit , similitudinem quamdam accedam .*

A Norisio autem in Historia Pelagiana , ubi de S. Cæsareo Arelatenſi sermonem instituit , Gregorius eruditione , & morum sanctitate spectabilis prædicatur . Ursinus demum , qui deinde Ecclesiæ præfuit universæ , nativis coloribus Barbadicum pingens in Epistola ad Marcum Antonium Zolium Cremenſium Episcopum , sic loquitur :

Quum charissimus , meique amantissimus sanctus ille vir Gregorius Barbadicus in Comitibus creando Pontifici ter habitis Romæ una mecum esset , in ultimis præsertim , ac mediis , potestatemque mihi eo tantum tempore , quo coenabat (coenabat autem ? coenare se ostendebat , immo vero longius producebat jejunium) ad ejus cellam adeundi faceret , familiarissimeque mecum ageret , tantam ex ejus sermonibus capiebam animo oblectationem , quantam verbis commemorare vix possum . Me tunc cum Angelo , non autem cum mortali homine versari , agereque puta-

putabam. Tanta humanitate, ac vi tanta, quæ ad mores pie, sancteque instituendos, atque episcopale regimen bene, sapienterque obeundum pertinebant, mihi declarabat, atque tradebat, ut ejus sanctissimis verbis cupiditate quadam eam ineundi, quam mihi vivendi, agendique viam commonstrabat, incenderer, atque inflammarer. Sed heu me miserum! Eximium adeo, atque excellentem sequutus ductorem non fui. Id singulare, cum loqueretur, plane erat, ut cum nihil jactanter diceret, pene abs re loqui videretur. Laudatur quoque Gregorii virtus, & sanctitas a Nanio, & Gratiano coævis Historiæ Venetæ Scriptoribus, a Mabillonio in Musæo Italico, a Monfauconio in Diario Italico, a Crispino Amerinorum Episcopo, ac plurimis aliis vel literis ad ipsum datis, vel libris eo vivente in lucem editis, quæ per censere ut minime necessarium, ita longum, & difficile sit.

D E V I T A
 ET REBUS GESTIS
 BEATI GREGORII
 BARBADICI
 S. R. E. C A R D I N A L I S
 LIBER TERTIUS.

C A P U T I.

• *Gregorii obitus, funus, & sepultura.*

UM inter assiduas pastoralis officii curas, intermisso numquam animarum salutis studio, duos & septuaginta annos Gregorius expleisset, propinquare eum ad vitæ metam non modo gravis affecta ætas, fractumque laboribus corpus, sed consueto major in agendo contentio, ut flamma sub extinctionem vividior emicat, non obscure indicabant. Id eo collustratus lumine, quò futura alia multo antè prædixerat, Cardinalis ipse præsentiens aperte prænunciaverat. Nam inter cetera, Venetiis agens ejusdem quo decessit anni mense Maji percon-

perconctatus est a Gualterio Leto quid esset dicturus, si non multo post tempore vita functum Cardinalem Barbadicum audiisset; Letus vero cum id ne suspicari se posse quidem tam cito futurum, neque de tristi adeo eventu cogitandum esse respondisset: Veni, inquit, Gregorius, veni Patavium ad diem Antonio sacrum, tum vera me prænunciassse cognosces. Mense Junio pro usitata pastoralis sollicitudine Patavio egressus Dioecesim lustrare coepit, atque æstate summa obire gravissimos visitationis labores. Loca varia cum percurrisset, Patavium reverens solemnia sacra in honorem beatæ Helenæ peregit, atque viii. idus Junii celebrem duxit Sanctissimi Corporis Christi supplicationem. Etsi esset majorem in modum ejusdem supplicationis causa defatigatus, eo tamen ipso die, ac hora diei molestiore ab urbe profectus ad alia Provinciæ loca visitanda contendit. Mox vero cum solemnem S. Antonii diem ad idus Junii recurrentem celebrare quotannis Patavii consueffet, ad urbem pridie idus pervenit. Supplicationi, quæ die ipsa habetur, primisque Vesperis interesse, postridie vero ad S. Antonii se conferre, sacris solemniter operari, & cetera, quæ in ea solemnitate Episcopi sunt munera diligenter obire. Hac porro multa, & gravi extenuati jam corporis jactatione, crebrisque in
Dioece-

Dioecesim excursionibus , quod maximi calores essent , sub vespertas ejusdem diei in febrim incidit , quam initio familiares , ac medici fere contemserunt , quod ex fatigatione ortam quiete mitigari facile posse arbitrarentur . At Gregorius , quæ vis morbi esset magis quam Medici sentiens , brevique se migraturum prænosens , suis rebus consulere , seque ad æternitatis iter rite capeffendum , quam diligentissime posset , comparare constituit . Jam quibus hoc tempore non corporis modo , sed animi conflictaretur angoribus , comprehendi cogitatione vix potest . Ac de corporis quidem incommodis , vigiliis , atque doloribus , quæ erat hominis virtus , atque constantia , parum sollicitus , ne turbari quidem , aut conqueri visus est . Sed animo reputanti imminentis sibi divini judicii severitatem tantus repente incussus est horror , ac tremor , ut in æternæ salutis amittendæ discrimen prope adductus videretur ; crevitque profecto in tantum excitata mali dæmonis arte in ejus corde tempestas , ut identidem suspiraret , manus attolleret , in cælum suspiceret , ac lamentabili voce clamaret : *Quid erit , quid erit?* quæ quidem dimotæ vi morbi de statu mentis verba esse nonnulli suspicabantur , alii vero erigere dejectum animum , susceptorumque pro Deo laborum recordatione , tum maxime bonita-

nitatis, clementiæque divinæ fiducia in spem meliorem traducere conabantur. Verum ab homine, qui pastorale munus suis expendebat momentis, reddendamque sibi Deo Judici de tot animabus rationem cogitabat, non aliud extorquebant, quam sensus formidinis plenos. Sed ecce compositis ex improvviso, sedatisque animi fluctibus redditam Cardinali tranquillitatem, ac hominem mirum in modum exhilarari, erigi, & confirmari. Nam in divinæ misericordiæ, ac fidelitatis spem alta cogitatione defixus, veluti infusa sibi æternæ mercedis securitate ea Psalmi xxx. verba *In te Domine speravi &c.* quasi exultans, atque triumphans ingeminavit. Magnam subinde sibi cum humanæ salutis insidiatore diabolo luctam fuisse, sed Dei ope, ac fiducia depulsa omni damnationis formidine evasisse se testatus est; Ex quo non mentis delirium illud fuisse compertum est, sed Dei iudicium, qui vel spectatissimæ sanctitatis viros oppugnari sub vitæ exitum, atque exerceri permittit, ut cum timore quisque, ac tremore salutem operetur suam; ii vero in agone certantes ampliorem referant de hoste devicto, ac debellato coronam.

Interim P. Dositheus ab Angelo Carmelita excalceatus, quo animi moderatore utebatur Gregorius, jam initio morbi ab eo arcessitus in cubi-

cubiculum venit. Hunc ille peramanter exceptum, ut sibi confitenti aures præbeat humiliter rogat, exomologesim facit, riteque expiatus de divinis cum ipso rebus colloquitur: Sæpe deinde cum aliis Sacerdotibus usque ad eum, quo decessit, diem Psalmorum versículos magno pietatis sensu alternabat, eaque in primis verba *In te Domine speravi &c.* magna repetebat oris, animique hilaritate.

Jam vero novis accedentibus febribus augeri vim morbi, atque explorato arteriæ motu Gregorium phlegmone intestinorum laborare, ac prope diem moriturum medici denunciarunt. Nulla ergo interjecta mora vir sanctus Christi Corpus ad æternitatem viaticum religiosissime sumsit, nec multo post sacro exeuntium oleo inunctus est. Ac ea quidem celeritate consultum optime fuit; Nam omnibus vix expiatus mysteriis luctari cum morte coepit, animique ad extremam usque horam egregie compos in Sacerdotum complexu exitum ei facilem precantium hora diei xi. ac dimidia placidissime expiravit xiv. Kal. Julii Anno mdcxvii. cum annos vii. Bergomensem, tres vero supra xxx., mensem unum, dies viginti quatuor Patavinam rexisset Ecclesiam.

Ut primum in vulgus eum decessisse elatum est, quem pauci vix ægrotantem audierant,
lon-

longeque aberant ab ejus mortis formidine , dici vix potest quantus civitatem universam primum stupor , deinde moeror incesse- rit . Ubi- que luctus ingens , & consternatio quædam vi- rorum , mulierum omnis ætatis , & ordinis , inopum , ac miserorum in primis comploratio , tum eorundem ipsorum , qui male antea in sanctissimum Cardinalem animati , parumque benevoli habebantur . Flere passim , ac misere lamentari omnes , periisse sibi Pastorem opti- mum , Episcopum incomparabilem , pauperum patrem , miserorum perfugium , parentem om- nium amantissimum . Nemo scilicet unus erat in tanta civium frequentia , quem Antistes san- ctissimus aut rudem non instituisset , aut non reduxisset errantem , non sublevasset inopem , non recreasset afflicto , opera non juvisset , aut consilio , beneficio demum aliquo sibi non ad- junxisset . Itaque dejecti animo , vultuque tri- stes non oppidani modo , sed diœcesani confer- ra multitudine ad ædes convolant Episcopales , incensi cupiditate videndi , venerandique cha- rissimi parentis faciem , quam amplius visuri non essent . Sed integrabatur ipso ejus conspe- ctu dolor , & major viso cadavere luctus con- sequebatur . Missi a Rectoribus urbis milites , qui ædium portas custodirent , arcerentque populum , ne qui tumultus , perturbatioque ori-

oriretur . Curatum interea defuncti corpus , in quo vestigia apparuere instrumentorum , quibus se torquere solebat , atque in pavimento majoris aulae substrato panno collocatur . Eo veluti ad templum concursu facto , qui intrabant genua flectere , osculari pedes , aut manus , se resque suas illi magis , quam ipsum Deo commendare , quod inter beatos Caelites jam receptum putarent . Itaque nemo unus , quæ pro vita functis ab Ecclesia indictæ sunt preces , neque usitatum Psalmum 129. recitabat , ac tanta erat adeuntium religio , pietas , ac silentium , ut non aula , sed ædes sacra is locus videretur .

Id quoque singulare fuit , quod confluentes , ac circumstantes omnes cupidissime quidquid vel minimum ad defuncti usum pertinuisset aut diripere , aut quocumque possent modo sibi habere , sin minus precariis coronulis , floribus , lineisve contingere cadaver nitebantur , ut illud religionis , ac pietatis causa inter res chariores servarent . Fuere , qui gossipium ejus sanguine imbutum cum eximerentur corporis intestina , magni muneris loco accepere , alii , qui ex illius capite pileolum , alii , qui panniculum lineum , alii , qui calceos , multi , qui vestium , linteorum , aliarumque ipsius rerum particulas abstulere . Ceteri vel ipsas bomby-

cinas

cinas statuas, lugubris ornamenti causa, in aula positas disciderunt, dilaceratarumque segmenta pro reliquiis habuere. Jam demum necesse fuit arcere turbam militum manu, ac piam prohibere vim populi, ne irrueret in cadaver; id enim a nonnullis tentatum jam fuerat.

Resignatæ deinde, lectæque sunt Testamenti tabulæ jam pridem a Cardinali die v. Aprilis anni MDCLXXXIX. conscriptæ, quibus pontificales mitræ Cathedrali templo, episcopalis annulus fratris filio, reliqua omnia Patavino Seminario hæredi ex asse relinquebantur; Qua quidem postremæ voluntatis suæ significatione, quantum a carne, & sanguine abstractus esset, & qua præcipue charitate Ecclesiæ suæ germina in ejus spem, & commodum succrescentia complecteretur, amantissimus Pastor ostendit. Præscripserat iisdem tabulis, ut sine ulla funeris pompa sex tantum cereis facibus stipatum cadaver deduceretur; quod cum Rectores urbis pro sua erga defunctum fide faciendum omnino duxissent, obstitere tamen pro sua pietate cives universi, omnemque in ducendo funere pompam adhibendam contendere perseverarunt. Igitur conspiratione quadam animorum magna, exacto triduo, utriusque Cleri, populique frequentia, atque incredibili

dibili cereorum vi circumlatum est corpus per urbem longo circuitu , ut cuique videndi potestas esset , multitudine ubique densa lacrymis , ejulatuque funus ducente . Nobiles in primis viri , matronæque declarandi luctus , ac mœroris causa pullas induerant vestes , atratisque pannis fenestras , vias , compita obduci curarant . Appensæ locis frequentibus Cardinalis Imagines pictis velis eleganter circumductæ , ardentesque ante illas cerei conspiciebantur . Ea die neque tabernæ , officinæque uspiam apertæ , neque jus dictum est . Nihil lugubrius umquam , aut magnificentius quacumque exequiæ ducerentur , plane ut doloris , pietatisque triumphus videretur . Ubi ad templum maximum ventum est , sacra funebria magna cæremonia celebrata sunt . De Cardinalis vita functi laudibus Italica oratione copiose dixit Josephus Musocco Sacerdos Vicentinus , quam circumfusus populus lacrymis , ac gemitibus interrompebat identidem . In hunc itaque modum justis persolutis de inferendo cadavere in sepulchrum actum est , sed hærentem in loco turbam militum vi submoveri , ac templo detrudi necesse fuit . Tum cadaver in arca plumbea , cui alia cypressina superinducta , inclusum est , posita inter utramque ærea lamina , cui erat inscriptum .

GRE-

GREGORIUS S. R. E.

TITULI S. MARCI DE URBE

PRESB. CARD. BARBADICUS

EPISCOPUS PATAVINUS, COMESQUE SACCEN.

NATUS A. MDCXXV. MENSE SEPT. DIE XXV.

OBIIT PATAVII A. MDCXVII. DIE XVIII. MEN. JUNII

HORA MATUTINA XI. CIRCITER CUM DIMIDIA.

In sepulchrum denique , quod sibi adhuc vivens elegerat , illatum est ,

C A P U T II.

Corporis ejusdem habitus , & forma , animi indoles , ingenium , & doctrina .

UT amplissimis gratiæ donis cumulatus a Deo fuerat , ita & præcipuis naturæ dotibus , quæ hominem exterius quoque perficiunt , adeo est auctus Gregorius , ut nihil in ipso desideraretur eorum , quæ vel animi , & corporis ornamenta sunt , vel præsidia , atque instrumenta virtutis . Ac corporis quidem habitudine optima fuit , calido nimirum , humidoque temperata , ac bile accensa , qua effici solet homo ad maxima quæque , & ardua idoneus , ac comparatus . Vicens , ac firma consecuta est valetudo , quæ diu integra constitisset , nisi vitæ asperitate , assiduisque curis , at-

Q

que

que laboribus eam debilitasset , atque imminuisset. Stomacho tamen laboravit nunquam , ut dicere joco soleret , ignorare se qua corporis parte ipsum haberet .

Statura fuit commoda, æquali, & apta dispositione membrorum , carne quamvis inedia , vigiliis , aliisque cruciamentis afflicta adhuc succi plena , quod mirum, ac singulare prorsus medicis videbatur. Facie erat oblonga, cui hilaritas quædam inerat majestate plena , ampla fronte , & alta , ætatis vitio rugosa , latis superciliis , cæruleis oculis , ac renidentibus , acie verecunda , ac tranquilla , genis nec vacuis , nec pinguibus , ruga aliqua in senectute contractis , colore ex candido rubeo , naso decore protenso ima ex parte modice adunco , capillis valde tonsis , ac senio canis ; concolor iis barba ad superius labrum , atque ad mentum non abrasa , modiceque prolixa . Voce usus est clara , atque perspicua , pronuntiatione expedita , sermone temperato , urbanis salibus sobrie asperso , ac modeste condito ,

Inerat moribus suavitas ingens , & quædam ex ore , vultu , gestu , sermone erumpebat jucunditas , quæ intuentes exhilarabat , atque ad virtutis studium accendebat . Vir mitissimi ingenii nulla commovebatur injuria . Perhumanus , ac facilis universis , bene de omnibus merendi

rendi cupidissimus, in beneficiis compensandis magnificus, in officiis persolvendis accuratus, ac diligens, sui contemtor, ac negligens, in laboribus patiens, in arduis fortis, & constans, profusus in pauperes, in calamitosos misericors, omnibus demum omnia factus, ut indolem etiam & mores, non os tantum, vultumque referre Francisci Salesii plerisque videretur.

Jam intelligentiæ vis, quæ bene constituti corporis habitudinem, atque egregiam animi indolem consequi plerumque solet, par omnino fuit. Singularis quædam in eo eluxit jam tum a puero ingenii vis, ac judicii maturitas ad optima quæque studia comparata; Ex quo autem literis adjecit animum, discendi cupidissimus neque studio pepercit, neque labori, quo eruditione, ac doctrina proficeret: Politioribus literis satis excultus Philosophiam omnem Patre monstrante cognovit, tum utriusque Juris peritiam haud vulgarem egregiis professoribus usus Patavii est assequutus. Gallicam, Latinam, Græcamque linguam calluit: Hebraicam quoque attigit, atque huic affines Chaldaicam, atque Syriacam non omnino ignoravit, quarum proinde studia in Patavinum Seminarium primus invexit. M. Antonius Ferratius ejusdem linguæ sanctæ Professor suis in

differtationibus hebraicis debere se plurimum Cardinali Barbadico ingenue professus est, a quo suscepti operis consilium, methodum, rerumque delectum accepisset. Idem in commentariis ad Livium, & Ciceronem optimam auditorum illos explicandi rationem, atque ad scholarum usum maxime accommodatam, ab eodem se hausisse Cardinali testatus est.

Mathematicis artibus a prima juventute animum adjecit, easque tanto complexus est studio, ut quidquid reconditum in ea multiplici ac subtili disciplina concluditur, totum brevi tenuerit. Quo anno in Romana Curia Præful versatus est, consuetudinem iniit cum Cl. V. Michaelē Angelo Riccio, quem sacra, & profana eruditione præstantem Innoc. XI. P. M. Cardinalium Senatui adjunxit: Is ut erat Philosophiæ, ac Matheseos studiosissimus, ad eadem studia excolenda Gregorium sponte sua jam incitatum vehementius accendit. Quantum vero eorum cognitione præstiterit, majus nullum afferre possumus testimonium, quam Cl. Matheseos professoris, ac Magni Etruriæ Ducis machinatoris Vincentij Viviani. Is cum Barbadicum jam Cardinalem officii causa convenisset, ac de rebus ejus studii propriis sermonem iniecisset, quæstiones nonnullas in medium attulit oppido implexas, atque ad explican-

candum difficiles ; Has porro expedite adeo , dilucideque Barbadicus dissolvit , ut excellens viri ingenium admiratus Vivianus affirmaverit præ Barbadico videri se sibi illius artis , quam profitebatur , plane rudem ; Nec enim diuturno studio , ac labore id erat adhuc assequutus , quod ille , ut abstrusa , ac difficillima problemata mira extemplo facilitate enodaret , ac solveret .

Ut primum vero Ecclesiasticæ militiæ stipendia merere cospit , a liberalibus artibus , ac ceteris disciplinis ad sublimiora studia animum traduxit , quæ sibi , aliisque magis essent profutura . Reliquum scilicet vitæ tempus sacris literis cognoscendis deberi constituit , in quo genere studiorum sicut in reliquis inventus est sui simillimus , nimirum egregie doctus , atque perfectus . Sacros in primis utriusque Fœderis libros assidua versabat manu , nec ullum elabi diem patiebatur , quò non aliquam eorum partem attente legeret , ac sedulo meditaretur . Prophetarum libris exemplo Caroli Borromæi hærebat libentius , quod plura ex ipsis in concionum , atque cohortationum suarum usum hauriret , ac derivaret , Theologicis disciplinis jam ante Episcopatum se Patavii instituendum tradiderat magistro Hieronymo Erculano Ordinis Prædicatorum ; Ea deinceps stu-

dia sua ipse opera excoluit, certis ad id quotidie constitutis horis, quibus S. Thomæ Aquinatis Summam perlegebat. In ejus porro lectione, ac studio tanta est diligentia, assiduitateque versatus, ut singulos fere articulos in numero habere videretur. Quare si controversia aliqua, ac difficultas de divinis rebus, deque iis, quæ ad mores hominum pertinent, excitaretur, is S. Thomæ loca ad eam declarandam, finiendamque statim indicabat: Tum sæpe publicis in cætibus, atque congregationibus eam S. Doctoris Summæ partem ad se afferri, & verba ipsa recitari jubebat, quæ propositam quæstionem, ac nodum omnem facile expedirent, atque dissolverent. Repertæ sunt ab ejus obitu interjectæ eidem Summæ, qua vivens Cardinalis utebatur, schedæ complures ipsius manu descriptæ ad varia illustranda S. Doctoris loca præclaris adnotationibus, quæ viri diligentiam non minus quam doctrinam ostendunt.

Veterum porro Ecclesiæ monumentorum uberrimam sibi diuturna lectione notitiam comparaverat, atque ex iis veluti ex fontibus Ecclesiasticæ historiæ, quam semper in deliciis habuit, sitim explebat. Annales Baronii universos, & qui eos continuavit Spondanum semel, atque iterum diligentissime evoluit. Ad histo-

historiam veteris Testamenti Saliani utebatur annalibus. Chronologiam, quæ faciem historię præfert, ex Scaligeri libris *de Emendatione temporum*, ejusque notis in Eusebii chronicon, tum ex Petavio *de Doctrina temporum*, ut erat Astronomiæ peritus, facile est assequutus. Ita demum sacram comprehenderat animo historiam, ut ejusdem tradendæ methodum Seminarii sui professoribus commonstraverit, ac subscecivis horis ejusdem historię capita Clericis perlegere ipse nonnullis, atque explicare sole-
ret. Rerum denique Ecclesiasticarum, sive, quæ ad disciplinam, sive, quæ ad sacros ritus, & cæremonias pertinent, peritissimus fuit. Dicere solebat: numquam se alacrius, neque libentius in re ulla studium posuisse, quam cum Romæ eam adiret Congregationem, quæ Tridentini Concilii Interpretum Cardinalium est. Cum enim ejusdem Concilii doctrinam, ac disciplinæ leges animo penitus imbibisset, quæcumque ad eam spectarent, promte adeo, solideque explanabat, ut ejus suffragium doctissimum omnium haberetur, atque tutissimum. Nihil vero magis Ecclesiasticæ ipsius eruditionis copiam ostendit, quam editum Pastoralium ejus documentorum, atque Epistolarum volumen quamplura complectens, quæ ad optimum accuratumque pertinent Ecclesiæ regimen, Cle-

ri, populi que institutionem, dignum certe opus, quod Episcoporum manibus assidue teratur.

Memoria per omnem ætatem ad retinenda quæcumque percepisset firma viguit, atque tenaci, nec minus facundia valuit ad ea promenda facili adeo, expeditaque, ut in subita, ac fortuita oratione tam affluenter, appositeque diceret, quam præmeditato; afferebat nimirum hanc illi facilitatem doctrinæ amplitudo, qua pectus compleverat. Dicendi, scribendique genus confectebatur pressum, ac sententiarum pondere magis, quam verborum phaleris exornatum. Doctos, ac literatos viros literatus ipse coluit semper, ac studio complexus est singulari. Eorum nonnullos contubernales habuit, ac familiares, alios Seminarii sui scholis præfecit, complurium vero absentium amicitiam literis coluit. In his memorantur Henricus Norisius, & Sfortia Pallavicinus S. R. Ecclesiæ Cardinales, Joannes Mabillonius Benedictinus, Joannes Paulus Oliva, & Paulus Segnerius Societatis Jesu, Odoricus Raynaldus, Marianus Socinus, & Marchesius Congregationis Oratorii, Salomonius, Erculanus, & Grandius Ordinis Prædicatorum, ejusdemque Ordinis Magister Generalis Antonius Cloche, quem de Seminarii sui scholis instituendis, & coram,

ram , & absens per literas egit , ejusque consilia plurimi fecit . Regularium universim ordinum viros probitate , ac doctrina præstantes impense coluit , atque dilexit . Cum a prima adolescentia id vitæ genus sibi amplectendum proposuisset , ad eorum deinceps normam cum suæ , tum familiarium vitæ rationem exegit ; Eos habuit conscientia suæ moderatores , & arbitros , vitæque spiritualis magistros ; Primos Seminarii sui institutores ex ipsis accepit ; In eorum claustra secedebat identidem piis colloquiis , atque exercitationibus vacaturus ; Eorum denique opera , consiliis , ac studiis continenter utebatur .

C A P U T III.

*Quæ fuerit sanctitatis ejus opinio ,
& fama post mortem .*

Virtutum , & sanctitatis famam , qua Gregorium dum viveret claruisse diximus , consecuta mors non modo non imminuit , aut delevit , sed quod clarissimis viris non semper contingit , mirum etiam in modum confirmavit , & auxit . Neque vero ad Patavinos dumtaxat , sed ad Italiam universam , exterarumque gentes spectare visa est sanctissimi Cardinalis jactura , cui proinde suæ erga ipsum existimationis ,

nis, cultus, & observantiæ non exigua cum privata, tum publica argumenta dedere. Ac Patavini quidem, quorum ob oculos continenter obversabantur amissi pastoris amantissimi studia, susceptique pro eorum commodis, ac salute labores, triumphali magis, quam funebri pompa in singulis fere cum civitatis, tum provinciæ templis eidem parentarunt. Celebrata ubique solemnia sacra, excitatæ funebres moles ingenti cereorum vi, habitæ de illius laudibus orationes, scripta cum italice, tum latine epicedia, elogia, & carmina ad ejus nominis commendationem sempiternam.

Patavinorum studia æmulati sunt Bergomates, quorum Ecclesiæ cum septennio præfuiisset Barbadicus, alte infixum eorum animis reliquerat sui desiderium, ac nunquam interituram beneficentissimi patris memoriam. In omnium itaque oculis erat, atque omnium linguis celebrabatur Cardinalis extinctus, quem a se visum dum viveret, nonnulli sibi gratulabatur; alii, quod ipsum alloqui potuissent, quod sacrum facienti adfuissent, alii, quod benedictionem ab eo accepissent, felices se, beatosque prædicabant. Ac ne subtracti ex oculis Pastoris amantissimi ex animis elaberetur umquam præsentia, vel pictas, vel ære incisas, ac papyro exceptas ejusdem Imagines quisque
apud

apud se habere cupiebat , atque eo nonnullorum pietas , ac religio progressa est , ut ipsas non memoriæ tantum , sed cultus , ac venerationis causa apud se retinerent .

Ex hac ipsa , quæ plurimorum animis infederat , sanctitatis ejus opinione fiebat , ut ad ejus sepulchrum tamquam ad aram confugerent , ejusque cineribus Sanctorum honores deferre non dubitarent . Videre licebat ante ipsum genibus nixos precari , opem poscere , donaria offerre , accendere cereos , vota , tabellas , atque anathemata appendere , quæ templi custodes , cum ne fierent impedire , atque arcere pro Ecclesiæ disciplina ea cultus signa vix possent , statim refixa , ac detracta amovebant .

Neque vero hi pietatis , ac religionis sensus plebejos dumtaxat , ac rude vulgus occupaverant , sed præstantes quoque dignitate , ac doctrina viros mirifice affecerant , ut prudenter , & graviter , magnificeque de Gregorii sanctitate judicarent , scriberent , ac loquerentur . Ut multa hujus generis testimonia prætermittamus , quæ in publicas tabulas conjecta sunt , unam afferemus nondum , quod sciam , vulgatum celeberrimi pietate , atque eruditione viri Johannis Mabilloni Benedictini ad Cardinalem Colloredum Epistolam , qui cum nuncium de Barbadici morte accepisset , hæc scripsit :
Expli-

*Explicare oratione non possum quanto dolore affectus
 sim ex morte beata recordationis Eminentissimi Do-
 mini Cardinalis Barbadici, quem alterum nostrum
 seculi Cardinalem Borromaeum vocare solebam.
 Ego pientissimum virum coram cognovi, atque ita
 suspicio ejus memoriam, ut non dubitarem me illum
 visurum inter Sanctos aliquando relatum, si paulo
 diutius mihi vivere contingeret. Ceterum de eter-
 na illius felicitate tam certus sum, quam ejus san-
 ctitas mihi explorata fuit. Et quidem spero, cum
 vivens me sua benevolentia persecutus sit, ac literis
 saepe dignatus, in illa patria charitatis mihi pro-
 pitiam fore, quod maxime optem, perfectam ejus
 charitatem. Quid? quod iisdem fere sensibus
 Ephemeridum Scriptores Batavi quamquam a
 nostra communione alieni in hebdomadariis re-
 rum novarum commentariis renunciata Barba-
 dici morte, post effusas ejusdem virtutum lau-
 des, fore addiderunt, ut is aliquando veluti
 Carolus Borromæus inter sanctos, quos Roma-
 na colit Ecclesia, adscriberetur?*

Subsecutis deinde prodigiis, collatisque in
 multos ad Gregorii opem, præsidiumque con-
 fugientes beneficiis, usque adeo excrevit pluri-
 morum in eum studium, ut nulla expectata Ro-
 manæ, Apostolicæque Sedis permissione, eum
 ut sanctum colere, venerarique non dubitarent.
 Eademque de causa factum, ut res, quibus vir
 san-

sanctissimus fuisset usus (quod salutare multis fama vulgaverat ,) quæque ipsius corpus , aut feretrum , sepulchrumve contigissent , ab omnibus cupidissime expeterentur , summoque haberentur in pretio , tamquam præsentissimum adversus morbos , & mala corporis remedium , atque subsidium. Cujus quidem rei testimonium cum primis illustre tulit F. Vincentius Maria Cardinalis Ursinus Ordinis Prædicatorum , qui deinde Benedicti XIII. nomine Pontifex Maximus fuit . Is enim cum Beneventanæ Ecclesiæ Archiepiscopus esset , hæc in publicas tabulas referenda juratus pro testimonio dixit : *Etsi de Gregorii sanctitate cum viveret bene , præclareque sentirem , hujus tamen post mortem cum a plurimis atque ab Episcopo in primis Cremensi , a Bellonio Prasule , atque a Varotio Abbate multa effici mira illius ope , ac patrocinio intellexissem , mirum in modum confirmata , & aucta est mea de viri sanctitate existimatio. Quamobrem majore exinde fiducia me illi sanctissimæ animæ , quo mihi auxilio esset , commendare coëpi , nihilque ab eo sum precatus , quod pro votis non impetraverim. Atque ego quoque , uti complures , qui Patavii , cum Gregorius decessit , agentes aliquam ipsius reliquiam obtinuerunt , integram Dalmaticam sericam rubri coloris , qua ille utebatur , dono accepi . Hanc , gravissimorum virorum , qui aliqua Gregorii re po-*
titi

titi sunt , in primisque Magni Etruriae Ducis exemplo , apud me diligenter uti rem pretiosissimam serbo , religioseque veneror , & colo . Infinitum esset singula percernere velle . Id unum sufficiat , maximam fuisse apud summos quoque , ac Principes viros hujusmodi donorum cupiditatem , atque existimationem .

Pervagata itaque prodigiorum , quæ ipsius ope identidem effici prædicabantur , fama , magni fiebant ad ejus sepulchrum concursus cum indigenarum , tum externorum , ac transalpinorum quoque hominum , qui Patavium adibant . Atque eo quidem hanc unam ob causam divertebant nonnulli , ut sacras Barbadici exuvias viserent , ac venerarentur , ejusque precibus divinum sibi numen conciliarent , nec irritò sane successu ; quam multis enim ejus opem poscentibus , ac vota eidem nuncupantibus præsto fuerit , iisdem efferemus verbis , quibus ad Clementem XI. P. M. literas dedit Ecclesiæ Patavinæ Capitulum , quæ hujusmodi sunt : *Admiranda , quæ fecit , neque auribus audivimus , neque patres nostri annuntiaverunt nobis ; quod ipsi vidimus testamur , neque possumus , quæ vidimus , non loqui . Hoc eximium sanctitatis genus miraculis illustravit Deus , unde frequens ad ejus sepulchrum concursus , & sacris vestibus maximus honor haberi coepit . Imperavit ventis , & aquis , recedentibus his*

his ad ejus invocationem , illis quiescentibus : Deficientem annonam mirum in modum multiplicavit : Pueri ex utero matris claudi bases , & plantas consolidavit : Graviter egrotantibus salutem , ulcere prorsus incurabili laborantibus sanitatem repente restituit , &c.

Jam vero cum de patratis ad ejus sepulchrum prodigiis mentio sit facta , memorabile hoc loco Cardinalis Bullionii factum , dictumque prætereundum non est . Is cum Patavium venisset , ad Gregorii sepulchrum quantocyus adiit , ibique in genua provolutus , ac supplex , cum prodigia patrari illius interventu audisset : *quid mihi , inquit , mira hac narrare pergitis ? Singulare illud , ac pene incredibile quod oculis hisce meis vidi , atque perspexi , majus omnibus , quæ de illo feruntur , prodigium reor , idque unum satis fore arbitror ad eum in Sanctorum numerum referendum . De Pontificatu maximo loquor , quem amplissimum honoris , dignitatisque gradum , veluti manu hunc ego Cardinalitium pileum , ille tenebat , nisi unus ipse Cardinalium suffragiis , atque consiliis obstitisset , si bique ad supremam in terris sedem aditum omnem ultro interclusisset ,*

CAPUT IV.

*Miracula quædam Gregorii precibus post
ejus obitum a Deo patrata.*

QUæ Gregorium adhuc inter mortales agentem clarum miracula reddidere, paulo superius a nobis memorata sunt; Jam ea, quibus aucta, postquam is decessit, est viri sanctissimi fama, ipsique parta in Cælo gloria certis veluti notis, ac signis a Deo hominibus declarata fuit, exsequemur. Quoniam vero ea neque pauca, neque obscura sunt, singula autem complecti hoc loco velle, & operosa nobis, & lectoribus longa res esset; brevitatem utemur, atque ex eorum numero, quæ publicis sunt tabulis consignata, pauca dumtaxat afferemus.

Primum omnium ab oculatis, juratisque testibus memoriæ proditum fuit, compluribus, qui gravissimis febribus laborabant, Gregorii ope, ac beneficio fuisse extemplo sanitatem restitutam. Soror Julia Mazzacuti conversa monasterii Patavini S. Rosæ adeo maligna febre, pectorisque inflammatione conflictabatur, ut sacro oleo jam inungenda videretur. Accessit ad miseram Confessarius, monuitque, ut ad Barbadiçi opem, auxiliumque confugeret, biberet-

beretque aquam , in quam nonnulla illius purpureæ vestis fila immiserat ; Id ea cum fecisset , statim ab haustu illius aquæ e lecto , mirantibus omnibus , valens , & firma surrexit = Octavius quoque Niger puer novennis ex acuta febre, malignisque pustulis , & variolis jam jam moriturus , frustum ejusdem purpuræ in aquam injectum deglutiens extemplo convolavit = Nicolosa Cinetti ejusdem Monasterii S. Rosæ soror ictu lapidis , qui ex alto deciderat , lethaliter in capite vulnerata , cum præterea vehementi febre , ac frequenti syncope affligeretur , ut Gregorii opem imploravit , hujus pileolo , adhibita sacerdotis prece , eidem imposito , ab imminente, certoque interitu liberata continuo e lecto proslivit = Soror etiam Cajetana Zonia , cum quatuor ipsos annos febribus , continenti pectoris dolore , multisque perniciosissimis symptomatibus affecta , ac desperata prorsus valetudine , quinquies orationem Dominicam , totiesque salutationem angelicam in honorem Gregorii Barbadici recitasset, hujusque præcordiorum frustulum pectori suo admovisset , integram momento temporis sanitatem recuperavit.

Ursula Pintona cum hernia intestinali, gangræna in sinistra mamilla , assiduisque doloribus , pertinaci febre , aliisque symptomatibus jam spatio annorum sex misere cruciaretur , po-

R

stre-

stremisque ejus temporis mensibus septem, se movere non posset, ut ad Gregorii opem confugit, extemplo salvam omnino se, atque incolumem sensit; mane porro insequentis diei hilaris medico eam de more invisenti pedibus obviam ad ædium scalam processit, non sine ingenti ejusdem, ceterorumque admiratione = Invocato quoque Gregorii auxilio Lucretia Fabricia annos nata xvii. carcinomate, quo sinistra mamilla contaminata per annos ferme duos languebat, cum nihil jam in arte medentium præsidii esset, e vestigio prorsus convaluit = Nec absimile hoc aliud fuit: Annis decem Franciscæ Zoilæ immedicabilis cancer sinistram mamillam, qua molliores, & carnosiores sunt partes, infederat, ac miseram assiduo dolore torquebat: partem purpuræ Gregorii admovit ægra affectæ parti, & repente victa mali vis omnis abscessit, nullo canceri relicto vestigio = Lucia item Casotta complures annos gangrænis duabus dextro brachio laborans, ac nullo sanari se posse medicamento intelligens, adhibito ad brachium Gregorii vestis segmento sanata repente fuit.

Lucrezia Piazzola Monialis SS. Rocchi, & Margaritæ Venetiis urinæ incontinentia insanabili jamdiu conflictabatur; Bibit aquam cum nonnullis filis cinguli purpurei, pileolique Gregorii,

gorii, tum somno correpta sibi videre visa est Gregorium, qui se illam adhibito crucis signo tangeret, sanitatique restitueret. Excitata a somno sanam se esse re ipsa cognovit = Frustrum similiter Gregorii purpuræ immissum in aquam Francisca Bassana ut bibit, ejusdemque servi Dei reliquiam nescio quam cum sacerdotis precatione adhibuit, ab immedicabili, ac periculosa hæmorrhagia, qua per plures menses laborabat, extemplo liberata est.

Mulier; Belloſa nomine arthritide cum totius corporis tumore, urinæque maximo ardore laborans: ac Spes Sandina de Grandis jam diebus triginta ventris doloribus ita oppressa, ut brevi medicorum judicio interitura videretur; ubi Gregorii epistola earum ventribus admota est, Belloſa illico e morbo sospes evasit: Spes velo abortum enixa continuo sana, atque incolumis fuit.

Magdalena Poleſſi adolescentula cum annos ferme quinque acri in oculos humore defluente ita laborasset, ut eorum tandem usum amisset, ubi mater implorato Gregorii præsidio reliquiam ipsius nescio quam ægris oculis admovit, confestim cæcitate depulsa visum recepit = Bernardinus autem Bregandi puer annorum trium pedes a nativitate gerebat inversos, contortosque, ut iis stare nullo modo posset. Hujus

patruus linteolo , quo Gregorii cadaver contactum fuerat , Bernardini lecto cubantis pedes circumducit : factumque maximo prodigio est , ut infans , ubi dies illuxit , rectis insisteret pedibus , iisque omnino liber , atque expeditus incederet , cunctis qui aderant rei admiratione defixis .

Nec mirandum minus hoc fuit : Cassandram Pappasavam nobilem Patavii mulierem , cum vehementi febre , malignisque pustulis toto corpore laboraret , medici pro certo morituram affirmabant , præsertim cum ad vim morbi delirium accederet , adeoque singularis furor , ut complurium qui aderant vi cohiberi vix posset , ne præcipitem se daret e lecto . Igitur cum nulla jam spes salutis reliqua esset , ejus soror Anna arcessit sacerdotem , qui invocato Gregorii auxilio , ejus superhumera ægrotanti admoveat . Ut factum id fuit , illa statim furere desiit , ac mentis primo , paulloque post etiam corporis sanitate recepta , vitam debere se Gregorii testata est .

Est quoque illud commemorandum , quod Venetiis Mariæ Margaritæ Condulmeriæ sorori S. Mariæ de Cælestia contigit . Hæc adeo assiduus , gravissimisque doloribus , nervorumque contractionibus angebatur , ut sæpe omni sensu , motuque corporis destitueretur , sæpe caput
ma-

magno impetu circumquaque jactaret, sæpe omnibus artibus tremeret, ac vix unius minuti horæ spatium, quo refici cibo posset, sororibus relinqueret. Cum in eo statu duos ipsos menses mansisset, ix. Kal. Februarias hora noctis secunda sperans se beatissimæ Mariæ Virginis, Gregoriorumque interventu e morbo convalituram, ubi paullulum aquæ lustralis cum immixtis frustulo pallii ejusdem B. V., quod in templo monasterii servabatur, nonnullisque filis vestium Gregorii bibit, illico valens, & sospes e lecto profiliit, atque ad consanguineos invisendos, qui tanto prodigio permoti ad monasterium convolarant, ea ipsa nocte se contulit.

Vicentiæ, quæ urbs est Venetorum, hoc aliud accidit. Anno MDCCXX. Augusto mense Johannes Baptista Monza Comes, Erminia Clara Franzania illius uxor, atque horum filii Albertus, & Cajetanus cum maligna febre, fluxuque sanguinis in extremum vitæ discrimen venissent, & fatigatis nequidquam medicorum ingeniiis morbus curam omnem, ac diligentiam eluderet, iis dimissis, Johannes a Gregorio Barbadico salutem sibi, uxori, liberisque petendam judicavit. Itaque ut precatus sanctissimum Antistitem fuit, votoque facto promisit se, uxorem, filios ad ejus sepulchrum Patavium profecturos, ibique anathema in accepti beneficii te-

stimonium relicturos , repente melius se habere omnes coeperunt , brevique recuperata sanitate , ac viribus , colendorum liberatoris sui cinerum causa Patavium contenderunt .

Latius exponendum est alterum reſtitutæ ſanitatſ prodigium , quod Vincentius Maria Urſinus , Ordinis Prædicatorum decus , & ornamentum , qui Pont. Max. creatus Benedictus XIII. eſt dictus , cum Archiepiſcopatum Beneventanum gereret , Ven. Barbadici beneficio impetravit : idemque in gratam memoris animi ſignificationem jûratus aſſeruit , atque in publicas tabulas referri voluit his ferme verbis : Anno , inquit , 1699. octavo Kal. Octobris cum meam dioceſim luſtrans in coenobium FF. Prædicatorum Circiæ majoris divertiffem , ingentemque lapidem , quem collocari in ara S. Dominici oportebat , inſpicerem , lapis in ſiniſtrum crus meum , pedemque offendit : Eſſi cutis tantum cruris ſaucia duabus in partibus eſſet , pes tamen ita læſus contuſione , ac deciduo , corruptoque humore fuit , ne ſtare eo nullo modo poſſem , ac in lecto , vel in ſede aliqua jacere cogerer . Interim pridie nonas Octobris cum delatus in adem Novitiarum ſacro intereſſem , vi quadam excitari , urgerique me ſenſi ad preces illarum ſimiles , quibus S. Philippus Neri uſus eſt , adhibendas : Te obſecro , inquam , obteſtorque ſanctiſſima Chriſti Mater Virgo Maria ,

ut

ut pro Cardinalis Barbadici dum viveret in te pietatis studio, proque illius in lustranda dioecesi diligentia, ac laboribus me hoc morbi incommodo solvas, quo & ipse meam, si id tibi honori futurum noveris, invisere dioecesim pergam. Absoluto sacro, quin animum adverterem, nemine opitulante, e sede exurrexi non modo, meisque me pedibus in cubiculum sospes recepi, sed etiam ad ejusdem diei vespertas, levationis causa, dormitorium, quod dicimus, pedibus liber incessi. Itaque vi: Idus ejusdem mensis aram templi maximam, & v. Idus aram sacelli mihi consecrare licuit. Interim cum Dalmaticam Barbadici, quam dono ab illius fratre acceperam, pedi meo admoverem, magnam inde voluptatem percipere videbar, ac novas pedi vires addi sentiebam. Quo factum est, ut cum sanari a chirurgo non potuisssem, Mariæ Virginis ope, ac Gregorio deprecatore quam citissime convalescerem, ac prodigium celebrans, gratias utrique maximas habuerim.

Multo major legentem admiratio incesset ex hoc alio prodigio, quo vel ipsa elementa Gregorio obsequuta cognoscet. Calcinati, qui vicus est agri Brixienfis, viii. Idus Novembris anno 1721., cum stabulum, quod Finonii obtinebant, flammam concepisset, adeo auctus ignis furente, validoque vento fuit, ut priusquam, quemadmodum accidisset, animadverti posset, conflagraturum

brevi temporis spatio locum , & omnia consumenda esse viderentur . Imminens sane , certumque erat periculum , ne in adstructas stabulo contabulationes , proximasque ædes fœno plenas vento ignis inferretur . Pavore igitur , atque impendentis exitii horrore perculsi Finonii , magnaue multitudo oppidanorum ad stabulum accurrunt , atque disiectis tectis compescere aqua incendii vim properant . Sed cum restingui nullo modo posset , & consilium omne deficeret , Dominicus Legatus frustum purpuræ Gregorii Barbadici Finonio medico , qui rem suam ire pessum misere lamentabatur , tradit , eumque ut implorata Gregorii ope purpuram in ignem projiciat hortatur . Id cum medicus magna fiducia fecisset , dictu profecto , visuque mirum , ut flammæ quasi Barbadici purpuram reverentes , spatium ei ne arderet relinquere , ac veluti se contrahere , paulloque post ita decrescere cœperunt , ut una hora restincto incendio fœnile , fœnum , ac ceteras res omnes ereptas e tanto periculo universi qui aderant gratularentur . Sed mirandum magis intuentibus illud fuit , quod postridie ejus diei cum ea , quæ minime consumpta incendio fuerant , oppidani secernerent , purpuræ particulam omni ex parte integram , papyrum autem , qua obtegebatur , leviter tantum fumo ob-

obfuscata inter carbones invenerunt. Quæ omnia cum defuncti periculo non sine lacrymis, ac stupore animadverterent, insigne beneficium Gregorii meritis acceptum retulere, ac jurati hæc ita ut diximus facta esse testati sunt.

Sed de miraculis hætenus, quæ qui voverit, poterit in Gregorio maxime admirari. Ego hæc quidem, ut est æquum, magni pendo, atque suspicio, sed illa magis, quorum sibi partem fides mortalium non decerpit, quæ frequenter cum fervorum Dei beneficentia, atque effectrice prodigiorum virtute, vel ex æquo, vel ex parte saltem aliqua conspirat ad ea, quæ cupiunt assequenda. Admiror Barbadici virtutes, nec pluris facio illustria, & magna, quæ largiter in eum contulit Deus O. M. cum naturæ tum gratiæ dona, & ornamenta, quam quod ea eximiæ fecerit instrumenta sanctitatis. Sed & ipsis virtutibus * *mirabilius iudicio*, quod magna, & rara virtus profecto est, ut magna operantem se nesciret, & manifesta omnibus sua cum esset, eum solum lateret sanctitas, mirabilis appareret, ac supremæ in terris dignitati par omnino haberetur, is vero se imparem prorsus, & contemtibilem reputaret. Miror denique hac nostra fere ætate, qua christiana torpescit pietas, frigescit charitas, hominum-
que

* Bern. Serm. 13. in Cant.

que mores ab antiqua severitate tantopere deciderunt, vixisse Episcopum, & Cardinalem, veteris disciplinæ exemplum, qui priscam illam sanctissimorum Antistitum vitæ rationem operosam, asceticam, ac plane apostolicam non æmulari modo, sed æquare potuerit, ut, qui eos ad imitandum sibi proposuit, ipse deinde extiterit exemplar absolutissimum, ad quod alii ejusdem ordinis vitam suam exigant, atque componant.

Atque hæc potissimum habui, quæ de Gregorii Barbadici vita, ac rebus gestis monumentis traderem literarum. Jam vero historiæ ad umbiculum perductæ coronidem addere liceat Bernardi verbis *: *Habemus in ejus vita, & quod digne miremur, & quod salubriter imitemur: tutius sane emulanda solidiora, & quæ magis virtutem redolent, gloriam minus. Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus similari, etsi volumus, non valemus.*

A P P E N D I X

De iis, quæ hæcenus in causa Canonizationis B. Gregorii Barbadici peracta sunt.

UT adhuc in terris agente Gregorio Barbadico sanctitatis ejus fama longe, lateque pervagata fuerat, ita & multo magis novis acceden-

* Serm. 1. de S. Victore.

cedentibus post ejus obitum patratis ipsius operis miraculis aucta, & propagata est. Quare ne adhuc viventium hominum ad fidem de rebus ab eo gestis, virtutibus, atque prodigiis posteritati faciendam testimonia interirent, æquissimum, opportunumque visum est illius gloriæ studiosis publicum, ac legitimum institui de viri sanctitate iudicium. Patavinorum primum, tum Bergomensium hæc omnium, qua privata, qua publica in Gregorium studia, ac vota fuere. Quare civitatis utriusque cives Episcopum adire suum, ut publicas more, institutoque Ecclesiæ ea de re tabulas confici vellet, atque juberet. Id enim optimo, sanctissimoque Pastori suo deberi jure, meritoque putarunt, qui præter vitæ innocentiam, & sanctitatem, egregiis curis, atque laboribus perutilem eorum salutis operam impendisset, atque inumeris utramque Ecclesiam beneficiis cumulasset. Ad publicas itaque tabulas cum de Gregorii gestis, atque virtutibus, tum de nullo ei post mortem tributo cultu Patavii, ac Bergomi deventum est. Publicæ item tabulæ auctoritate, ut ajunt, ordinaria institutæ Romæ, Venetiis, Florentiæ, Mediolani, Mutinæ, ac Beneventi, riteque confectæ ad Apostolicam sedem transmissæ sunt. Additæ supplices ad Clementem XI. P. M. multorum Epistolæ numero ccclvii. uno deinde volu-

volumine exceptæ , atque vulgatæ , quibus summi Reges , ac Principes , S. R. E. Cardinales , Ecclesiarum Antistites , & Capitula , omnes fere Regularium Ordinum Præsides Generales , publicæ Academiæ , Magistratus , & Collegia certatim votis instabant ac precibus , ut cælestes Gregorio honores supremo Ecclesiæ judicio deferrentur .

Exhibita sacra Rituum Congregationi acta omnia rite aperta , ac lecta sunt die 11. Julii anno 1716. : Tum causæ Relator ab Innocentio XIII. P. M. designatus fuit Cardinalis Zondedarius , qui Theologos nonnullos cognitores , censoresque adhibuit operum , scriptorumque Ven. Gregorii , in quibus cum nihil reprehendendum offendissent , eadem sacra congregatio die 3. Julii 1723. *Nihil ob stare* pronunciavit *ad causæ prosecutionem*. Eodem anno die 11. Decembris a laudato Pontifice manu propria signata est introductionis causæ commissio , atque insequentis anni 1724. die 15. Julii : *De cultu Servo Dei non exhibito constare* , respondit eadem Congregatio , quod quidem responsum auctoritate sua firmavit Benedictus XIII. Innocentii successor .

Interea cum duo de triginta ab obitu Gregorii annis humidior loco , quo primum conditum fuerat , ejus corpus jacere animadvertent

rent Patavini , magno fortasse sacri pignoris detrimento ; augeretur præterea in dies miraculorum , & populi ad sepulchrum frequentia , suarum esse partium duxerunt in locum sicciorum illud transferre , ac sepulcro nobiliore reponere . Id ne causæ obesse posset , quæsitæ , atque ad faciendum impetrata sacræ Congregationis facultate , quæ consilium probavit die 23. Septembris 1724. dummodo servaretur in omnibus ritus , ac forma a Fidei Promotore tradenda ; opus quantocyus curatum , atque perfectum est . Indicta enim translationis die convenere ad sepulchrum constituti iudices , medici , chirurgi , ac testes coram Johanne Francisco Cardinali Barbadico Episcopo Patavino V. Gregorii fratris filio , tum erutæ , apertæque arcæ , quibus inclusum cadaver fuerat , quod ingenti omnium admiratione integrum prorsus , atque incorruptum , omni ex parte flexibile , ac mortis temporisque injuriarum expers , divinitus conservatum repertum est . Agnovere prodigium quotquot spectaculo intererant , & laudavere Deum excelsum , qui non dedit Sanctum suum videre corruptionem . Post hæc ne leviter quidem violatum , sed integrum uti repertum fuerat , accurate clausum loco digniore collocatum est , posito ex marmore ad tumulum hoc rei monumento .

D. O. M.

**D. O. M.
C O R P U S**

VENERABILIS SERVI DEI

GREGORII S. R. E. CARDINALIS BARBADICI

EPISCOPI PATAVINI

E SEPULCHRO

QUO XXVIII. ANTE ANNIS CONDITUM FUERAT

PRÆVIO DECRETO SAC. RITUM CONGREGAT.

APPROBATO A SS. D. N. BENEDICTO XIII. P. M.

JOH. FRANCISCUS S. R. E. CARDINALIS BARBADICUS

EPISCOPUS PATAVINUS

FRATRIS FILIUS

HUC TRANSTULIT

ANNO MDCCXXV. MENSE MAJO DIE XXVI.

Romæ interea conficiebatur processus, ut vocant, Apostolicus *super fama sanctitatis in genere*, qui cum absolutus, & obsignatus sacrae Congregationi esset exhibitus die 15. Septembris, ipsius decreto referatus, & lectus est. Alii quoque Apostolica auctoritate processus *in specie* ejusdem Congregationis jussu Patavii, Bergomi, ac Venetiis instituti sunt, atque ab eadem sacra Congregatione adprobati die 20. Julii 1734.

Nova deinde in memoratis Urbibus ejusdem sacrae Congregationis jussu nonnullarum epistolarum, ac MSS. Ven. Gregorii instituta est
per-

perquisitio , quæ ad Theologorum examen deducta sunt , eorumque relatione facta a Cardinali Gentili, sacra Congregatio die 7. Maji 1746. respondit: *Procedi posse ad ulteriora , reservato jure D. Promotori opponendi suis loco, & tempore . Volumina quoque familiarum epistolarum , quas a prima ætate ad examen vocata censuram omnem evasere , eodemque Cardinali referente sacra Congregatio rescipit die 20. Julii 1748. Procedi posse ad ulteriora .*

His itaque præmissis , riteque dispositis post prævias , ut vocant , antepreparatorias , ac preparatorias Congregationes super examine cum Theologalium , tum Cardinalium virtutum Ven. Servi Dei , quarum prima apud Eñum Galli causæ relatores habita est die 29. Martii anni 1757. , altera in Palatio Apostolico Quirinali die 26. Septembris anni 1758. convocata demum postrema generali coram SS. D. N. CLEMENTE PP. XIII. die 30. Januarii 1759. hoc Decretum editum est .

DE-

D E C R E T U M

VENETA, SEU PATAVINA

*Beatificationis, & Canonizationis Ven. Servi Dei
Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi Ber-
gomensis, postea Patavini,*

S U P E R D U B I O

*An constet de virtutibus Theologalibus Fide, Spe, &
Charitate in Deum, & Proximum, necnon de
Cardinalibus Prudentia, Justitia, Fortitudine,
& Temperantia, earumque adnexis in gradu he-
roico in casu, & ad effectum, de quo agitur.*

Proposita a Reverendissimo Cardinali Gallo Po-
nente in Congregatione Generali Sac. Rituum
habita die 30. Januarii 1759. coram Sanctiss. D. N.
CLEMENTE XIII. Causa Veneta, seu Patavina
Ven. Servi Dei GREGORII BARBADICI S. R. E. Car-
dinalis, & Episcopi Patavini, in eaque discussio
dubio: An constet &c. (ut supra), Sanctitas sua
auditis Reverendiss. Sac. Rituum Congregationi
Præpositorum, necnon Consultorum suffragiis, qui
unanimes consensu constare de ejus virtutibus in gra-
du heroico consueverunt, nihil tum decernens, ad
eum, qui operatur virtutes in nobis, tam suis,
quam aliorum precibus confugit, humiliter depre-
cando, ut notum ei faceret sacramentum volun-
tatis

tatis suæ: *Hac vero die 8. Februarii, qua B. Hieronymi Æmiliani Ven. Gregorii Concivis in terris solemnissimæ commemoratio agitur, peractis sacrosanctis mysteriis Sanctitas Sua coram se advocavit Reverendissimos DD. Cardinales Tamburinum Sac. Congregationis Præfectum, Gallum Causæ Relatorem, necnon R. P. Benedictum Veterani Promotorem Fidei, Meque Secretarium, & Decretum hujusmodi edi, & inter Acta Sac. Congregationis referri mandavit, nempe Constare de virtutibus Ven. Servi Dei GREGORII BARBADICI Cardinalis, & Episcopi Patavini in gradu heroico in casu, & ad effectum, de quo agitur. Hac die 8. Februarii 1759.*

D. F. Cardinalis Tamburinus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

M. Marefiscus Sac. Rit. Congreg. Secretarius.

Adprobatis virtutibus, Miraculorum examen, judiciumque institutum est, eorum videlicet quæ Gregorii ope, ejusque intercessione postquam is e vivis excessit a D. O. M. patrata sunt. Quapropter in Congregatione antepreparatoria coacta die 26. Februarii Anni MDCCLX., ac deinde altera præparatoria habita die 2. Septembris ejusdem anni quæsitum, ac disceptatum est: *An, & de quibus Miraculis constet in casu, & ad effectum, de quo agitur: Duo autem, quæ mox indicabimus, e quatuor pro-*

positis atque discussis, tanquam certa, atque indubitata miracula unanimi Patrum sententia judicata sunt. In generali demum Congregatione coram Sanctitate sua convocata die 10. Januarii MDCC LXI. instaurato eorundem miraculorum examine, pleno suffragantium non tam consensu quam plausu eadem miracula approbata sunt. Religiosum tamen ducens Sanctiss. Pontifex rem maturius perpendere, & pro causæ gravitate uberius a Deo lumen poscere, ac præstolari, mentem suam declarare distulit ad diem octavam Februarii proxime insequentis, in qua decretum hoc tulit, ac promulgari mandavit.

DECRETUM

VENETA, SEU PATAVINA

*Beatificationis, & Canonizationis Ven. Servi Dei
Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi Bergomensis, postea Patavini,*

SUPER DUBIO

An, & de quibus Miraculis constet in casu, & ad effectum, de quo agitur.

Mirabilis in Sanctis Deus, & inquirentibus se remunerator cum Sanctitatem fidelis Servi Sui GREGORII CARDINALIS BARBADICI confirmare digna-

dignatus fuerit miraculis post ipsius obitum ad ejusdem intercessionem patratis; hinc postquam Sanctissimus D. noster CLEMENS PP. XIII., servatis de more servandis, dicti Ven. Servi Dei heroicis virtutes approbavit solenni edito Decreto die 8. Februarii anni 1759., institutum fuit eorundem miraculorum examen in Congregationibus primum Antepreparatoria, & Preparatoria habitis diebus 26 Februarii, & 2. Septembris anni 1760., & deinde in Congregatione Generali coram eodem SS. D. N. coacta die 20. mox elapsi mensis Januarii: in qua a Reverendiss. Cardinali Galli Cause Relatore proposito dubio,, An & de quibus Miraculis constet in casu, & ad effectum, de quo agitur,, licet suffragia Reverendissimorum Cardinalium, necnon Consultorum concordia fuerint in Miraculo adscribendis duabus sanationibus intercessione dicti Servi Dei secutis, primo, & tertio loco a Postulatoribus propositis, nihilo tamen minus Sanctitas Sua judicii declarationem tunc distulit, ut in gravissimo hoc negotio tam suis, quam aliorum precibus opem a Deo imploraret, & Divino lumine mens ejus illustraretur.

Hac vero die, in qua Dominica prime Quadragesime solemnia recoluntur, eadem Sanctitas Sua post peractum Sacrosanctum Missæ Sacrificium, accitis coram se Reverendissimis Cardinalibus Gallo Cause Relatore, & Tamburino Sac. Rituum Con-

gregationis Praefecto, necnon R. P. D. Cajetano Forti Fidei Promotore, meque infra scripto Secretario, Divino iterum implorato praesidio, decrevit: ex quatuor Miraculis, qua proposita fuerunt tamquam a Deo parata intercessione dicti Servi Dei, constare de duobus in tertio genere, nimirum de primo, instantaneae scilicet, & perfectae Sanationis Sororis Nicolosae Cinetti Monialis Conversae in Monasterio S. Annae Patavii Ordinis S. Benedicti a lethali vulnere capiti inflicto a saxo eximiae magnitudinis e fastigio turris campanariae delapso: & de tertio nempe Instantaneae, & perfectae Sanationis puellae Luciae Casotto ab inveterata Gangraena, quae dexterum ejus brachium a cubitu ad humerum exederat, eamque ad ultimum vitae discrimen adduxerat, in casu, & ad effectum, de quo agitur.

Et hujusmodi Decretum in acta Sac. Rituum Congregationis referri, & publicari mandavit, Hac die 8. Februarii Anni 1761.

D. F. Cardinalis Tamburinus Praefectus.

Loco ✠ Sigilli.

F. M. de Lerma Sac. Rit. Congreg. Secretarius.

His rite absolutis, nihil jam reliquum esse videbatur, ut Beatorum fastis Gregorius adjungeretur. Sed veteris disciplinae retinendae causa Sanctiss. Pontifex discuti voluit; An stante

appro-

B. Gregorii Barbadici .

277

approbatione virtutum , & duorum miraculorum tuto deveniri posset ad ipsius Ven. Servi Dei Beatificationem ? Cui quidem dubio coram se proposito in generali Sacrorum Rituum Congregatione die 7. Julii MDCCLXI, , cum suffragiis omnibus responsum fuerit: Posse a Sanctitate sua tuto procedi , ipsa anniversaria coronationis suæ die 16. Julii 1761. sequens tulit .

DECRETUM.

VENETA, SEU PATAVINA

Beatificationis , seu Canonizationis Ven. Servi Dei Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi prius Bergomensis , postea Patavini .

SUPER DUBIO,

An , flante approbatione duorum Miraculorum , tuto procedi possit ad solemnem ipsius Ven. Servi Dei Beatificationem .

Postquam Ven. Dei Servus Gregorius Cardinalis Barbadicus dissolutis corporei carceris vinculis , ad coelestem Patriam evolavit , maxima sanctimonie fama , plures instructi fuerunt Processus auctoritate primum ordinaria , deindeque Apostolica super illius Sanctitate , Virtutibus , & Miraculis . Cumque postmodum , iis omnibus di-

S 3

ligen-

liger perpenſis , qua ex præſcripto Apoſtolica Sedis in arduo Beatificationis Judio accu-
 rate diſcutienda erant , propoſitum fuerit examen heroica-
 rum Virtutum ejusdem Servi Dei in Congregationi-
 bus Antepreparatoria , Preparatoria , & demum
 Generali habita coram Sanctiſſimo D. N. CLE-
 MENTE PAPA XIII. die 30. Januarii 1759. ,
 eadem Sanctitas Sua die 8. Februarii ejusdem an-
 ni , qua B. Hieronymi Emiliani Ven. Gregorii
 Concivis ſolemnis Commemoratio agebatur , decla-
 ravit : Conſtare de virtutibus Theologalibus ,
 & Cardinalibus , aliisque adnexis in gradu he-
 roico , in caſu , & ad effectum &c. . In earum-
 dem virtutum examine dilucide exactis con-
 ſtitit , quam egregia Evangelica perfectionis ſpeci-
 mina ediderit in vinea Domini bonus hic Paſtor
 ſemper excubans , ſemper operoſus , & diu noctu-
 que cuſtodians vigilias ſuper Gregem ſuum . Fuit
 in eo humanarum rerum admirabilis contemptus ,
 mira prorſus , & inexplebilis ad pauperes fovendos ,
 alendosque charitas , ardentiffimum Divini honoris ,
 ac Religionis propaganda ſtudium , in Eccleſiaſtica
 diſciplina reſtituenda indefeſſus labor , in pravis
 moribus extirpandis aſſidua vigilantia , in Episco-
 palis Cathedra auctoritate , juribusque tuendis ro-
 bur invictum . Dioceſim literis , ac pietate excul-
 tam voluit , quam magnis licet incommodis , ſua-
 que valetudinis diſpendio , frequenter inviſere ſo-
 lebat ,

lebat , prædicans ubique verbum Dei , arguens , obsecrans , increpans in omni patientia , & doctrina : seque semper exhibuit perfectum , sanctumque , qualem decet esse Episcopum , & sanctissimi Mediolanensis Antistitis Caroli Borromæi , quem sibi ad imitandum proposuerat , imaginem ad vivum in se expressit .

Cum tantam vero Sanctitatem confirmatam voluerit Omnipotens post ejus obitum testimonio miraculorum , eorum examen , præmissis Congregationibus Antepreparatoria , & Preparatoria , propositum fuit die 20. Januarii præsentis anni 1761. in Congregatione generali habita coram Sanctitate Sua , quæ die 8. sequentis mensis Februarii , in qua Dominica prima Quadragesimæ solemnia recolabantur , duo ex illis in tertio genere approbavit , videlicet primum : Instantaneæ , & perfectæ Sanationis Nicolosæ Cinetti Monialis Conversæ in Monasterio S. Annæ Patavii Ordinis S. Benedicti a lethali vulnere capiti inflictæ a saxo eximiæ magnitudinis e fastigio turris campanariæ delapso : Et tertium nempe : Instantaneæ , & perfectæ Sanationis puellæ Lucis Casotto ab inveterata Gangræna , quæ ad dexterum ejus brachium a cubitu ad humerum exederat , eamque ad ultimum vitæ discrimen adduxerat .

Tandem in Congregatione generali coacta coram Sanctitate sua die 7. præsentis mensis Julii proposito

per Reverendissimum Cardinalem Galli Cause Relatorem dubio . An stante approbatione duorum Miraculorum tuto procedi possit ad solemnem ipsius Ven. Servi Dei Beatificationem,, licet omnes unanimi sensu affirmative rescribendum censuerint , at tamen Sanctitas Sua , Responso tunc dilato ad divinam opem in tam difficili judicio diuturnis precibus implorandam , hac die Anniversaria Coronationis Suae , post oblatum Sacrosanctum Missæ Sacrificium accitis coram se Reverendissimis Cardinalibus Galli Cause Relatore , Spinelli Episcopo Hostiensis , ac Sac. Collegii Decano , & Torregiani , necnon R. P. D. Cajetano Forti Fidei Promotore (si quid ulterius haberet opponendum) meque infrascripto Secretario , ad majorem Dei gloriam , & Ecclesiæ quidem universa præsertim , tum Ordinis Episcopalis , quem tanta cum laude Servus Dei professus est , tum dignitatis Cardinalitiæ , cujus decus fuit , & ornamentum , præsens Decretum Beatificationis Ven. GREGORII CARDINALIS BARBADICI per literas in forma Brevis , & consuetis cum Indultis solemni ritu celebrandæ in Basilica Vaticana die in iisdem literis designata , expediri , & publicari mandavit. Hac die decima sexta Julii 1761.

D. F. Cardinalis Tamburinus Præfectus .

Loco ✠ Sigilli .

F. M. de Lerma Sac. Rit. Congreg. Secretarius .

I N-

I N D E X

RERUM MEMORABILIMUM.

A

A Cademiæ Patavinæ Theologorum de Gregorio testimonium . 57.
 Acciajulus Cardinalis Gregorii sanctitatem testatur . 226.
 Aguirre Cardinalis Gregorium amore prosequitur . 226.
 Albanus, Jo. Franciscus Cardinalis, Gregorium colit . 226.
 Alcoraneditio cum confutatione Ludovici Maraccii . 67.
 Alexander VII. Pontifex creatus . 12. Gregorium Romanum arcessit, & dignitatibus auger . ibid. Episcopum eum Bergomensem renunciat . 15.
 Deinde S. R. E. Cardinalem creat . 47. Eumque ad Ecclesiam Patavinam transfert . 53.
 Quanti eum fecerit ? 223.
 Asceticus locus in Seminario Patavino . 69.

B

B Andini, Cosmæ, de Nigronii Cardinalis in Gregorium cultu testimonium . 226.
 Barbatica gens patricia apud Venetos . 1. Ejus elogium . 164.
 Barbadicus, Gregorius . (Vid.) Gregorius .
 Barbadicus, Antonius Senator, Gregorii frater . 162. Procurator S. Marci . 164.
 Barbadicus, Jo. Franciscus, pater Gregorii 1. Mortua uxore, viduitatem sancte colit . Ejus laudes . 2. Filios pie instituit . 3. Præsertim Gregorium . ibid. Carmelitas, & Camaldulenses studio multo

fovet . 8. Ædes Gregorii ornamentis instruit . 159. eique monitum dat . ibid.
 Barbadicus, Jo. Franciscus Junior, Gregorii ex fratre nepos . 164. Episcopus primum Veronensis, dein Brixienfis, & Cardinalis, tandem Patavinus Episcopus . 165.
 Barbadicus, M. A. Cardinalis de sanctitate Gregorii juratus testis . 226.
 Baronii, Spondani, & Salianii annales a Gregorio perlecti . 246. 247.
 Benedictus XIII. (Vid.) Urbanus . . Decretum Sacr. Congr. Ricuum „ De non cultu Gregorii „ confirmat . 268.
 Bragadinus Cardinalis Gregorium Episcopum inungit . 16.
 Bullionii, Cardinalis de Gregorii sanctitate illustre testimonium . 255.

C

C Apiculi Cathedralis Bergomensis de Gregorio testimonium . 50.
 Capituli Ecclesiæ Patavinæ de Gregorio testimonium . 254.
 S. Caroli Borromæi imitator Gregorius . 16. & 19. Ejus iussu editum libellum, iterum vulgat . 59. Eum præcipue colit . 123.
 Charitas Gregorii in Deum . 133. & seqq. In propinquos . 163. In familiares . 165. Et in adversarios, sibi que inoffensos . 169.
 Castitas Gregorii . 205.
 Chissus, Fabius, Pontificis Legatus ad tractum Rheni . 6.
 Gre-

- Gregorium amore complectitur ; eique doctrinæ pietatisque documenta tradit. *ibid.* & seq. Cardinalis creatur. 9. Jurisprudentiæ & historiæ Eccles. Gregorium operam dare jubet. 10. Vid. Alexander VII.
- Chiffi junioris , Fabii Cardinalis, studia in Gregorium. 104. Literas ab eo accipit. 171.
- Clemens XI. P. M. a Regibus & Principibus pro Canonizatione Gregorii supplicatur. 267.
- Clementis XIII. Decretum constare de virtutibus Gregorii. 272. Aliud constare de duobus Miraculis. 274. Decretum Beatificationis. 277.
- Clericatus , Johannes , decisiones vulgat Cleri Patavini. 81.
- Cloche , Antonius , Ord. Prædicatorum Generalis Gregorii amicus. 154.
- Collegium Nobilium Seminario Patavino a Gregorio additum. 71.
- Collegium Nobilium ad S. Mariæ de Tressa a Gregorio erectum. 71.
- Colloredus , Leander Cardinalis. 33. Ejus in Gregorium veneratio. 226. Illius sanctitatis testis juratus. *ibid.*
- Collovitzii , Cardinalis , Hungariæ Primatis de Gregorio testimonium. 102.
- Colonitzius Cardinalis Gregorium honorat. 226.
- Columna , Federicus Cardinalis , Gregorium promovere ad Pontificatum satagit. 104.
- Congregatio Concilii Tridentini interpretum a Gregorio frequentata. 247.
- Congregatio Sac. Rituum. Vid. Rituum Sac. Congregatio.
- Constantia , & fortitudo Gregorii. 193. & seqq. a Cosimo III. admirata. 197.

- Coctarenus , Aloysius , Venetorum Orator ad Conventum Monasteriensis Gregorium comitem sibi jungit. 5.
- Cornelii , Georgii , Episcopi Patavini obitus. 53.
- Cornelius , Georgius junior , Cardinalis , S. Thomæ Summam a Gregorio edi ceptam , vulgat. 66.
- Corpus Gregorii post 28. annos incorruptum. 269.
- Cosmus III. Magn. Dux Etruriæ celsitudinem animi Gregorii admiratur. 197. & 224.
- Crispinus Amerinorum Episcopus Gregorium laudibus affert. 231.

D

- Dositheï ab Angelis Carmelitæ de Gregorii in Deum charitate testimonium. 137. Ejus animam exeuntem Deo commendat. 235.

E

- Episcopalis Curia ab externis melius , quam ab indigenis administratur. 189.
- Erculani , Hieronymus , Ord. Prædicatorum Gregorium innocentissimam animam appellat. 11. In Theologicis disciplinis instruit. 245. Ejus amicus. 243.
- Etræus Cardinalis Gregorium honorare studet. 226.

F

- Fabri , Jo. Baptista , Plebani S. Lucæ , de Gregorio propheticum dictum. 9.
- Facundia Gregorii. 248.
- Fama de Gregorii sanctitate , dum viveret. 220. & seqq. Post

Post obitum . 249. & seqq.
 Ferratii , M. Antonii , de Gregorio testimonium . 243.
 Fides Gregorii, ejusque tuenda & propagandæ studium . 107. & seqq.
 S. Franciscus Salesius dux , & vitæ magister a Gregorio eligitur . 6. Ac in deliciis habetur . 122.
 Franciscus Estensis Mutinensium Dux , Gallici exercitus duxor . 93.

G.

Genevensis cujusdam de sanctitate Gregorii testimonium . 223.
 Giussani , Petri , libellus jussu S. Caroli Borromæi editus , a Gregorio iterum vulgatus . 84.
 Grandius , Ordinis Prædicatorum , Gregorii amicus . 248.
 Gratianus historicus Gregorium laudat . 231.
 B. Gregorii ortus , patria , parentes . 1. A patre pie institutus : Ejus pueritia , gesta que supra ætatem . 3. Religio , ingenium , judicium , memoria , observantia in patrem . 4. Philosophiæ operam dat . 4. Item Geometriæ . 5. Adulescentia ; Cum Aloysio Contareno Oratore Veneto Monasterium pergit ; ibique Commentaria , vulgo (Memorie,) scribit . ibid. Ejus cum Fabio Chiso necessitudo . 6. Cujus suasionem Franciscum Salesium sibi ducem constituit , & imitandum proponit . ibid. Itinera : Parisiis 4. mensibus versatur : gratiam init apud Ludovicum XIV. Regem . 7. Hujus de Gregorio judicium . ibid. In patriam reversus inter Sapientes Ordinum adnumeratur ; In religiosum ordinem se reci-

pere meditatur . 7. 8. Jo. Baptistam Fabri consulit , aliumque religiosum virum ; Jo. Bapt. de eo propheticum responsum . 9. Chisium ad Pontificatum evectum Romæ visit , ejusque suasu Jurisprudentiæ , & historiæ Ecclesiasticæ operam dat . 10. Itemque Theologiæ & historiæ sacræ . ibid. Patavii in pietate , & studiis proficit . ibid. Consuetudo cum Hier. Erculani Ord. Prædicator . 11. Abjecta toga, Ecclesiæ nomen dat ; a Tonsura ad Presbyteratum ascendit , & in utroque Jure consequitur Doctoratum : Vita post Sacerdotium adeptum . 11. 12. Romam ab Alex. VII. accersitus , primumque Canonicus Patavinus , deinde Signaturæ Referendarius & Præsul domesticus renunciatur . 13. Transiberinæ regioni pestis tempore præficitur . ibid. In ægrotos charitas in discrimen eum salutis adducit . 14. 15. Bergomensis Episcopus renunciatur . ibid. A Card. Bragadino vix consecratus suam adit Ecclesiam . 16. Carolum Borromæum in Episcopatu imitari conatur . 16. & 19. Aliorum mores reformaturus , a se primum , deinde a domesticis auspicator . 19. & 20. Inita regendæ domus ratio . ibid. Et Eccles. 21. Cleri disciplinam restituit . ibid. & plur. seqq. Otium , & inertiam a Clericis eliminat . 22. Seminarium Clericorum reditibus & magistris auct . 21. Aliud erigere meditatur . 24. Exercitationes spirituales primus Bergomi instituit . 29. Catholicismum promovet , Sodalitiam erigit . 30. Scholas frequentat . 31. Concionibus vacat sacris . 32. 33. Pœnitentia-

tentiæ Oratorium erigit . 34. Visitationem instituit ; methodus ab eo servata . 35. Labores initi . 37. Diei horas partitur . 39. Pelagianorum sectam exterminat 42. & plur. seqq. S. R. E. Cardinalis renunciatur ab Alex. VII. 47. Romæ purpureum galerum suscipit. ibid. Synodum dicecesanæ cogit . 48. Ad Patavinam transfertur Ecclesiam . 53. Novum onus frustra a se avertere satagit . 54. Ejus Ecclesiæ procuracionem init. 55. 59. Nova consilia in ejus administratione. ibid. & plur. seqq. Visitationem instituit . 61. Seminarium ædibus , redditibus , scholis , piisque augeat institutis. 62. 63. Magistros undique advocat . 64. Linguas Orientales doceri curat. ibid. Nec non Mathesim , utrumque Jus , & Ecclesiæ Historiam . 65. Lex Theologiæ professoribus ab eo indicta . ibid. Summam D. Thomæ cum Comment. Cajetani & Caponi edi curat ; Seminarii Bibliothecam augeat . 66. Typographiam in ea erigit , characteribusque Orientalibus augeat ; Alcorani editio cum consutatione ibi edita. 66. 67. Alumnorum studia promovet . 67. Locum asceticum in Seminario erigit . 69. Collegium Nobilium ei adjungit ; novumque Collegium in S. Mariæ de Tresto erigit . 71. Cura in Clericis initiandis . 71. 72. Ac in designandis Ecclesiæ Ministris . 73. & seqq. Ethicæ Christianæ puritatem inculcat . 76. & seqq. Congregationes varias instituit . 78. Et Patrum familias conventum . 83. Petri Giussani libellum S. Caroli Borromæi jussu editum , recudendum curat. 84. Populi mores com-

ponit . 84. Literæ ad Card. Conc. Trid. Interpretes . 85. Scholas mirum in modum augeat . 86. Concionum argumenta proponit . 93. Paleotti Cardinalis librum de Sac. Concionibus edi curat. 90. Pastorales Epistolas dat ad gregem suum . ibid. Monialium restituit disciplinam . 91. & seqq. Earum Monasterium in urbem Bergomensem transfert . 92. Trevillii Moniales benigne excipit . 93. Quater Romam se confert eligendi Pontificis causa. 97. 98. Supremam dignitatem a se amovet . 99. Bis Summus expetitur Pontifex . ibid. Ab Innocentio XI. in Urbe retinetur . 100. Ut se gesserit in Comitibus post obitum Alexandri VIII. quo Pontificatum defugeret. 101. & plur. seqq. Mira ejus constantia . 105. A Cardinale de Poliniaco testata , & a Bened. XIV. 106. Virtutes . 107. Fides . 108. Ejus tuendæ & propagandæ studium . 109. Ut se gesserit in gravi tentatione . 110. Infidelium conversionem curat. 114. Tipaldo Meletio utitur in Schismaticis revocandis . 115. In procuranda Hæreticorum conversione studia . ibidem & seq. Religionis cultus . 117. & plur. seqq. Libellum Cæremoniarum Missæ vulgat . 119. B. Virgini addictissimus . 120. Carolum Borromæum , Franciscum Saleum , Philippum Nerium colit . 122. Festorum dierum sanctificationi invigilat . 124. Ac ædium sacrarum nitore , & cultui . 125. Spes & fiducia in Deum . 126. & seqq. Charitas in eundem . 133. & seqq. Ab Andrea Trono , & Dositheo ab Angelis testata .

137. Oran-

137. Orandi & contemplandi studium. 139. & plur. seqq. Pastoralis sollicitudo. 146. & seqq. Cujus exemplum adducitur insigne. 149. Profusa in pauperes liberalitas. 152. & plur. seqq. In id maximam auri vim profundit. 158. Curum, ac palatii ornamenta distrahit. 158. 159. Pallium pauperi donat. 159. Charitas in propinquos. 161. & seqq. Et in familiares. 165. Ac in adversarios, sibi que infensos. 168. & seqq. Illustre exemplum. 171. Alterum. 173. & seqq. Multis profuit Gregorium læsisse. 174. Lenitas, & mansuetudo. ibid. & seqq. Exemplum patientiæ. 176. & seqq. Alia. 177. Prudentia tam in suis, quam in Ecclesiæ rebus. 180. & seqq. Regulæ, quas ubi præscripsit. 182. & seqq. Molinosum averfatur. 186. De gravissimis rebus ab Innocentio XI. & XII. consultus. 187. Laicorum Magistratum offensionem non incurrit. 193. Justitiæ zelus. ibid. & seqq. Externos indigenis præfert in Curia Episcopali. 189. Nec aliena admittit officia, nec sua in electione Sacror. Ministrorum interponit. 192. Firmitas animi, & fortitudo. 193. & seqq. Temperantia, & vitæ asperitas. 199. & seqq. Jejunandi ratio. 200. Poenitentia. 203. Castimonia. 205. & seqq. Humilitas. 206. & seqq. Purpuratis pueris orphanotrophii Veneri se assimilat. 208. De se abjecte sentit. 209. Humanas laudes averfatur. 211. Prophetiæ dono maxime enituit in revelandis futuris, occultis, vel remotis. a 213. ad 218. Miracula. 218. & seqq. Existimatio dum viveret. 220. Etiam

apud summos Principes. 223. Præsertim Cosimum III. ibid. & seqq. Et apud Cardinales. 226. Ac summos Pontifices. 227. & seqq. Et eruditos viros. 230. & seqq. Obitus. 232. & seqq. Quem Gualterio Læto prænunciat. 233. Timor, subinde fiducia in Deum. 234. Luctus omnium ob ejus transitum. 237. & seqq. Testamentum. 239. & seqq. Oratio funebris. 240. Tumulatio, & inscriptio. ibid. Corporis habitus & forma. 241. Animi indoles, ingenium, doctrina. 242. & seqq. In viros religiosos propensius. 249. Sanctitatis fama, & existimatio post obitum. ibid. & seqq. A multis, præsertim a Cardinale Bullionio testata. 255. Miracula post mortem. a 256. ad 265. Virtutes imitandæ; præclara gesta miranda. 266. Processus ordinarii Bergomi, & Patavii de ejus sanctitate fiunt. 267. Item, Romæ, Venetiis, Florentiæ, Mediolani, Mutinæ, ac Bénéventi. ibid. Preces Principum ad Clementem XI. P. M. pro ejus Canonizatione. ibid. Scripta examini tradita, & approbata, cum decreto, Nihil obstat. 268. Causæ commissio. ibid. Decretum de cultu ei non exhibito a Bened. XIII. confirmatum. ibid. Corporis translatio eoram Jo. Francisco Card. Barbadeo. 269. Corpus incorruptum reperiunt. ibid. Processus Apostolicus Romæ instructus, super „fama Sanctitatis in genere,“ in Congr. Rituum referatur. 270. Processus Apostolici „in specie,“ Patavii, ac Venetiis instituti ab eadem Congreg. adprobantur. ibid. Epistolæ examinantur. 271. Sac. Con-

Congr. Decretum constare de virtutibus . 272. Miraculorum examen . 277. Duo ex iisdem adprobantur . 274. Decretum posse tuto procedi . 276. 277. Decretum Beatificationis . 277. Grimanus, Aloysius, Gregorii prædecessor in Bergomenſi Episcopatu . 18. Guillelmus Neoburgenſis Elector Palatinus Rheni . 224.

H

Humilitas Gregorii 206. & seq.

I

Iacobus a S. Pelagia, a quo Pelagiorum secta . Vid. Pelagini . 42.

Jacobus II. Angliæ Rex Gregorium Pontificem fieri expetit . 103. Catholicam Religionem in Anglia restituit . 116.

Jacoberti, Jacobi, Ethniciæ Professoris, de Gregorii Fide testimonium . 110.

Jejunandi ratio Gregorii . 200. & seq.

Innocentius XI. Barbadiçum in Urbe retinet . 100. Eum consulit in rebus gravissimis . 197. Quanti Gregorium fecerit ? 227. Novos Episcopos Patavium instruendos mittit . 228.

Innocentius XII. Vid. Pignatellus Antonius .

Innocentius XIII. signat commissionem Causæ Beatificationis Gregorii . 263.

Inscriptio sepulchralis Gregorii . 241. Alia . 270.

Justitiæ virtus in Gregorio emittitur . 186. & seqq.

L

Lambertus Episcopus Eporedienſis eloquentiam Gregorii admiratur . 331.

Leonis, Lucretia, mater Gregorii . 2.

Liberalitas Gregorii in pauperes . 152. & seqq. In id maximam auri vim is profudit . 158. Currum, & Palatii ornamenta pluries distrahit . 159.

Linguae Orientales, Hebraica, Syriaca, Chaldaica, Arabica, Turcica, & Persica in Seminario Patavino Gregorii cura coluntur . 64.

Ludovici XIV. Galliarum Regis de Barbadiço judicium . 7.

M

Mabillonius, Joannes, Gregorium laudat . 231. 248. & 251.

Manſuetudo Gregorii . 174. & seqq.

B. Mariæ Virgini Gregorius ad dictissimus . 120.

Maraccius, Ludovicus, Alcoranum a se versum, & consutatum edit . 67.

Marchesius, P., Gregorii amicus . 248.

Memoria Gregorii tenax . ibid.

Mensæ Gregorianæ titulo sacris Ordinibus initiati qui fuerint ? 79.

Montſauconius Gregorium laudat . 231.

Miracula a Gregorio patrata dum viveret . 237. & seqq. Post mortem . a 256. ad 265. Card.

Urſini testimonium . 262. & seq. Eorum duo a Sac. Congr. Rit. adprobata . 274.

Mocenicus, Aloysius, Prætor Bergomenſis . 37.

Molinofius Michael Quietistiæ sectæ auctor . 112. A Gregorio repulſus . 185.

Monasterium Monialium S. Benedicti Bergomum a Gregorio translatum . 92.

Monasterium urbs Westphaliæ : in

In eo Conventus habetur pacem conciliandam. 5.
Musocco, Josephus, Gregorii laudes pro concione dicit. 240.

N

Nanius, Baptista, Gregorium laudat. 231.
Nigronius, Cardinalis, Gregorii sanctitatem testatur. 226. 230. & seq. 262. & seqq.
Norisius, Henricus Cardinalis, Gregorium æstimat. 226. De ejus sanctitate testificatur. 230. & 248.

O

Obitus Gregorii. 232. & seqq.
Ab ipso prænunciatus. 233.
Oblatorum Congregatio Patavii. 82. 83.
Odescalchus, Benedictus Cardinalis, Summus Pontifex electus Barbadicum Romæ retinet. 100. Vid. Innoc. XI.
Olivæ, Jo. Pauli, Pontifici a concionibus ad Gregorium litteræ. 54. 55. Amicitia cum eo. 248.
Oratio funebris in Gregorii morte a Josepho Musocco recitata. 240.
Orthobonus, Petrus Cardinalis, Episcopus Brixienfis Pelagianos insectatur. 42.

P

Pallavicini, Sfortiæ, Cardinalis, de Gregorii sanctitate testimonium. 230. Amicitia inter eos. 248.
Paleotti, Gabrielis Cardinalis, libellus de sacris Concionibus editus typis Seminaris Patavini. 90.
Parochorum Bergomensium testimonium de Gregorio. 50. & seqq.

Pastorales epistolæ Gregorii ad Gregem suum. 90. & 247.
Pastoralis sollicitudo Gregorii. 146. & seqq.
Patavinæ Ecclesiæ status. 56. 57.
Ei Gregorius præficitur. 53.
Patientia Gregorii. 175. & seqq. 201.
Paulinus Canonicus Patavinus Gregorio infensus, ejus commendatione Auditor Rotæ designatur. 171. & seq.
Pelagini ab Ecclesia Bergomensis Gregorii cura exterminantur. 42. & seqq.
Pestis Romæ. 13. Bergomi. 17.
Petavii, Dionysii Soc. Jesu, librum de Doctrina temporum Gregorius legit. 247.
Philothæa, S. Francisci Saleis opus, Gregorio in deliciis. 7.
Pignatellus, Antonius Cardinalis, Pontifex eligitur. Innocentii XII. nomine adscito. 105. Gregorium de rebus gravissimis consulit. 187.
Prioli, Petri Cardinalis, de Gregorio testimonium. 49.
Preces Regum, & Principum ad Clementem XI. P. M. pro Gregorii Canonizatione. 267.
Processus ordinarii de Gregorii sanctitate Bergomi, & Patavii sunt. 267. Item Romæ, Venetiis, Florentiæ, Mediolani, Mutinæ, ac Beneventi. ibid.
Processus Apostolicus Romæ instructus, super fama sanctitatis Gregorii in genere, in Congreg. Rituum referatur. 268. Processus Apostolici in specie Patavii, Bergomi. ac Venetiis instructi ab eadem Congr. adprobantur. ibid.
Prophetiæ donum, quo enituit Gregorius. 213. & seqq.
Prudentia Gregorii eximia. 190. & seqq. Pontificibus Innocentii XI. & XII. utilis. 197.
A Magistratibus Laicis commendata. 195.
Ray-

R Aynaldus Effenſis Mutinenſium Dux. 223.
 Raynaldus, Odoricus, Gregorii amicus. 248.
 Riccius, Michael Angelus Cardinalis, Gregorium ad Philoſophiæ, & Matheliſ ſtudium accendit. 244.
 Rituum ſacrorum Congregatio Proceſſus pro Canonizatione Gregorii referat. 267. Ejus Decretum „ Nihil obſtare. 268. Aliud Decretum „ De „ cultu Servo Dei non exhibito „ a Benedicto XIII. confirmatum. ibid. Aliud Decretum conſtare de virtutibus a Clemente XIII. approbatum. 272. Duo ejuſdem miracula approbat. 274. Decretum poſſe tuto procedi. 277. Decretum Beatificationis iuſſu Clem. XIII. emanatum. ibid.
 Rivoli, Fr. Vincencius Maria, Ordinis Prædicatorum Fidei Quæſitor. 43.

S

S Alazarius Cardinalis ſummo Gregorium honore proſequitur. 226.
 Salomonius, Ord. Prædicator. Gregorii amicus. 248.
 Scaligeri, Joſephi, libros Gregorius legit. 247.
 Segnerius, Paulus Soc. Jeſu, Gregorii amicus. 248.
 Seminarium Bergomenſe a Gregorio auctum. 23.
 Seminarium Patavinum. 53. A Gregorio ædibus amplificatum, ac magnis beneficiis auctum. 54. & ſeqq. Ejus elogium. 70.
 Socinus, Marianus, Gregorii amicus. 248.
 Spes, & fiducia in Deum Gregorii. 126, & ſeqq.

T Emperantia Gregorii. 199.
 Teſtamentum Gregorii. 239. & ſeq.
 Teſtorius, P. Jo. Hieronymus, Caſſinenſis. 226.
 Theologi Academiæ Pataviæ. Vid. Acad. Patavin.
 S. Thomæ doctrina in Seminario Patavino ſequenda a Gregorio præcipitur. 65. & ſeq. Ejus Summa cum Cajetani, & Caponii Commentariis edita. 66. Summæ loca Gregorius præ digitis habet. 246.
 Timor Gregorii in extremo agone, deinde Fiducia in Deum. 234.
 Tipaldus Meletius Archiepiſcopus. 115. & ſeq.
 Translatio Corporis B. Gregorii. 269. & ſeqq.
 Trevillii Montiales a Gregorio benigne exceptæ. 93.
 Trono, Andreæ, Ord. Prædic. de Gregorii charitate in Deum teſtimonium. 137.

V

V Allis tellina Rhætorum Provincia. 29.
 Virtutes Gregorii, 107.
 Virtutes magis quam miracula Gregorii ſanctitatem commendant. 265.
 Viviani, Vincentii, illuſtre de Gregorii doctrina teſtimonium. 244.
 Urſinus, Fr. Vincencius Maria Cardinalis, Gregorium veneratur. 226. & ſeq. Ejus ſanctitatem teſtatur. 227. 253. & ſeq. Vid. Bened. XIII.

Z

Z Ondedarius Cardinalis cauſæ Canonizationis Gregorii Relator ſcripta ejus tradit cenſuranda. 268. & ſeq.

